

743. 420911

ก. 1990

ว. 2.

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคน โดยวิธีสอนแบบในออกนอกกับวิธีสอนแบบนอกเข้าใน

ปริญญานิพนธ์

ของ

ทวีเกียรติ ไชยงยศ

28 ก.ย. 2532

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กุมภาพันธ์ 2532

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

168621

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคน โดยวิธีสอนแบบในออกนอก
กับวิธีสอนแบบนอกเข้าใน

บทคัดย่อ

ของ

ทวีเกียรติ ไชยงยศ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กุมภาพันธ์ 2532

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนระหว่างนักศึกษาที่เรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบนอก เข้าในกับวิธีสอนแบบในออกนอก โดยวัดผลหลังจากที่นักศึกษาได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติการวาดภาพคนแล้ว

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2531 ภาควิชาศิลปะ คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต ที่ไม่ได้เรียนวิชากายวิภาคในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และเลือกเรียนวิชา ศิลปะ 2641101 หลักการเขียนภาพ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) และสุ่มแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มที่เรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบนอกเข้าใน จำนวน 15 คน กลุ่มที่เรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบในออกนอก จำนวน 15 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่ม ๆ ละ 16 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ การทดลองใช้แบบแผนการทดลองแบบสองกลุ่มทดสอบก่อน-หลัง (randomized pretest-posttest design) และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนของนักศึกษาสองกลุ่มโดยการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนของนักศึกษาในกลุ่มที่เรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบนอก เข้าในกับวิธีสอนแบบในออกนอก ไม่แตกต่างกัน

A COMPARATIVE STUDY OF FIGURE DRAWING BETWEEN
INSIDE-OUT METHOD AND OUTSIDE-IN METHOD

AN ABSTRACT

BY

TAWEEGIAT CHAIYOUNGYOS

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education Degree
at Srinakharinwirot University

February 1989

The purpose of this study was to compare the Figure Drawing achievement of two groups of students. The first group was taught to draw by using Outside-in method, and the second group was taught to draw by Inside-out method. The evaluation was held after the students had already practiced the whole process of both methods.

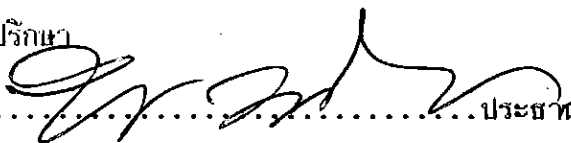
The sample used in this study was 30 first year students in Bachelor's Degree level of 1988, from the Department of Art, Faculty of Humanities and Social Sciences, Suandusit Teachers' College. Those students had never studied Anatomy course in the upper secondary level before and were in Art 2641101 Principles of Drawing class. They were selected by simple random sampling method and divided into 2 groups, the Outside-in group and the Inside-out group. Each group was composed of 15 students.

Time used in the process of experiment was 16 periods (3 hours per period per week). The research design of this experiment was the randomized pretest-posttest design. The achievement comparison of Figure Drawing of both groups was made by the statistical technique of the t-test.

The result of the research indicated that the two methods of teaching Figure Drawing, Outside-in method and Inside-out method, were not different.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานี้เรียบร้อยแล้ว
เห็นควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

.....ประธาน

(รศ.ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ)

✓
.....กรรมการ

(รศ.ลัดดาวัลย์ หวังพานิช)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(รศ.ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ)

✓
.....กรรมการ

(รศ.ลัดดาวัลย์ หวังพานิช)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อจ.สพจัน โตนวong)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานี้ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศ.ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่...10...เดือน...มีนาคม.....พ.ศ. 2532

ประกาศคุณประการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.วิมล ตั้งเจริญ และรองศาสตราจารย์ ลัดดาวัลย์ หวังพานิช ในการให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ อารี สุทธิพันธุ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วินัย โสมดี ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานนท์ อาจารย์สุพจน์ ไทนวล ที่ได้ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ อาจารย์ พีระพงษ์ กุลพิศาล และ อาจารย์ นววิทย์ แสงโสภิต ที่ช่วยให้คำแนะนำข้อมูลภาษาต่างประเทศ

ขอขอบคุณ อาจารย์ผดุง พรหมมูล และ อาจารย์ ปราโมทย์ แสงพลสิทธิ์ ที่ช่วยเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบผลงานการวาดภาพคนของนักศึกษา

ขอขอบคุณ นักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษา ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2531 ของภาควิชาศิลปะ วิทยาลัยครูสวนดุสิต ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และให้ความร่วมมือในการทดลองอย่างดี

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอโน้มรำลึกถึงพระคุณของคุณแม่ คุณนเรศ ไชยงยศ และคุณสมศรี ไชยงยศ ที่ได้เมตตาให้ความอุปการะทั้งในด้านกำลังใจและกำลังทรัพย์ สนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัยตลอดมา

ทวีเกียรติ ไชยงยศ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาการวาดภาพคนในวิทยาลัยครู.....	10
เอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะการวาดภาพคน.....	11
เอกสารแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิธีวาดภาพคน.....	32
เอกสารเกี่ยวกับวิธีสอนการวาดภาพคนแบบในออกนอกและแบบนอกเข้าใน.....	42
การวัดผลและการประเมินผลการวาดภาพคน.....	45
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	50
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	51
ประชากร.....	51
กลุ่มตัวอย่าง.....	51
สื่อการสอนที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	51
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	53
แบบแผนที่ใช้ในการทดลอง.....	56

วิธีดำเนินการทดลอง.....	57
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
สัญลักษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
เปรียบเทียบความสามารถพื้นฐานก่อนเรียนการวาดภาพคน.....	62
เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคน.....	63
เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านสัดส่วน.....	64
เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านรูปทรง.....	65
เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านแสง-เงา.....	66
เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านความสมดุล.....	67
เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านการแรเงา.....	68
5 การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	69
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	69
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	69
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	69
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	70
อภิปรายผล.....	71
ข้อเสนอแนะ.....	73
บรรณานุกรม.....	74
ภาคผนวก.....	82
ภาคผนวก ก คะแนนการทดสอบก่อนเรียนและคะแนนการทดสอบหลังเรียน.....	83

ภาคผนวก ข	วิธีสอนการวาดภาพคนแบบในออกนอก.....	86
ภาคผนวก ค	วิธีสอนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน.....	222
ภาคผนวก ง	แบบประเมินความสามารถในการวาดภาพคน.....	315
ภาคผนวก จ	แบบทดสอบการวาดภาพคน.....	318
บทคัดย่อ.....		320

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แบบแผนที่ใช้ในการทดลอง.....	56
2	เปรียบเทียบความสามารถพื้นฐานก่อนเรียนการวาดภาพคนระหว่าง กลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2.....	62
3	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2.....	63
4	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านสัดส่วน ระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2.....	64
5	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านรูปทรง ระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2.....	65
6	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านแสง-เงา ระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2.....	66
7	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านความสมดุล ระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2.....	67
8	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางการแรเงาหน้า ระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2.....	68

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงกระบวนการวาดภาพคนแบบในออกนอก.....	6
2 แสดงกระบวนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน.....	7

ภูมิหลัง

ภาพคนเป็นเรื่องราวที่จิตรกรและประติมากรนิยมนำมาถ่ายทอดเป็นผลงานศิลปะมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยปัจจุบัน จากการตรวจสอบภาพวาดของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์พบว่า ได้มีการวาดภาพคนไว้ที่ผนังถ้ำลาสโกส์ ประเทศฝรั่งเศส เป็นภาพคนมีศีรษะเป็นนกกำลังเผชิญหน้ากับวัวไบสัน ซึ่งภาพวาดนี้มีอายุประมาณ 20,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช (ถ้าจร สุนพงษ์ศรี. 2526 : 2 - 6) นับว่าเป็นภาพคนที่เก่าแก่ที่สุดในโลก ภาพคนได้รับความสนใจนำมาถ่ายทอดเป็นงานศิลปะทุกยุคทุกสมัย ซิมมอนส์ และวินเนอร์. (Simmons and Winner. 1977 : 130) กล่าวว่า "จากการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะ ปรากฏว่า ภาพคนส่วนใหญ่ยังคงลักษณะเดิมและยังคงเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปินอย่างไม่รู้จักจบสิ้น"

อารี สุทธิพันธุ์ (2528 : 103) กล่าวไว้ในหนังสือการวาดเขียนว่า "เรื่องราวของทัศนศิลป์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะพบว่ามีเรื่องราวที่ปรากฏเป็นพวกใหญ่ ๆ 2 พวก คือ เรื่องราวที่เกี่ยวกับภาพคน (figurative) และเรื่องราวที่ไม่ใช่ภาพคน (non-figurative) เรื่องราวที่เกี่ยวกับภาพคน ได้แก่ การวาดลักษณะท่าทางโครงสร้าง สัดส่วน กล้ามเนื้อ รวมเรียกว่า วิชากายวิภาค (anatomy) เรื่องราวที่เกี่ยวกับภาพคนได้รับการยกย่องว่าเป็นศิลปะชั้นสูง (high art) ส่วนเรื่องราวที่ไม่ใช่ภาพคนเพียงจะได้รับการยอมรับว่าเป็นศิลปะชั้นสูงเท่าเทียมกับภาพคนในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่อศิลปินกลุ่มนิยมความประทับใจ (impressionism) เริ่มออกไปวาดภาพตามความประทับใจของตนท่ามกลางธรรมชาติหรือท่ามกลางสิ่งแวดล้อมโดยตรง" นอกจากนั้นยังกล่าวถึงเหตุผลในการที่ศิลปินนิยม ถ่ายทอดภาพคนไว้ 3 ประการ คือ

1. เพราะว่าศิลปินเป็นคน เรื่องราวของคนจึงเป็นสิ่งที่สามารถสร้างสื่อระหว่างคนด้วยกันได้อย่างง่ายดาย กิจกรรมที่เกี่ยวกับภาพคนย่อมยากที่จะรอดพ้นสายตาของคนด้วยกันไปได้ ศิลปินจึงเต็มใจเลือกภาพคนเป็นสื่อสำหรับแสดงออกทางศิลปะของตน

2. เพราะว่าศิลปินอยู่ร่วมกับคน จึงอาศัยภาพคนแสดงให้เห็นฐานะและตำแหน่งของคนในสังคม และแสดงให้เห็นว่าคนในสังคมตระหนักในความสำคัญของหมู่คณะและความกลมเกลียวของคนในชาติ ภาพคนสามารถนำมาถ่ายทอดเนื้อหาดังกล่าวดีที่สุดและสามารถสมาน้ำใจของคนในสังคมนั้นด้วย ดังนั้นศิลปินจึงเต็มใจที่จะเลือกเรื่องของคนสำหรับถ่ายทอด ภาพคนที่ตนเองจุดประสงค์ดังกล่าวมักจะเป็นรูปแบบของผู้นำ ผู้ประกาศศาสนาหรือรูปแบบของชนผู้ยากไร้

3. เพราะว่าศิลปินต้องการช่วยเหลือคน เพราะโดยธรรมชาติแล้วคนย่อมมีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึก มีความอยาก มีความกลัว ซึ่งผลักดันให้เกิดความไม่แน่ใจในการที่จะสอบทานสาเหตุของสภาพการณ์เหล่านั้น จึงขัดแย้งด้วยความเชื่อและหาที่พึ่งทางใจ ซึ่งแตกต่างจากคนบางกลุ่มที่สอบทานสาเหตุของความกลัวที่ทำให้เกิดอารมณ์ดังกล่าว ด้วยเหตุและผลแบบวิทยาศาสตร์ (อารี สุทธิพันธุ์. 2528 : 3)

ด้วยเหตุที่การวาดภาพมีความสำคัญเช่นนี้ นักการศึกษาจึงได้จัดวิชาการวาดภาพคนเข้าไว้ในหลักสูตรของวิชาศิลปศึกษา ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 และระดับวิทยาลัยครู ซึ่งเป็นการศึกษาระดับอุดมศึกษา

เนื้อหาและกิจกรรมการวาดภาพคนในหลักสูตรของวิทยาลัยครู ได้แก่ หลักสูตรสาขา ศิลปศาสตร์สายศิลปกรรมและประยุกต์ศิลป์ ก็มีรายวิชาที่เกี่ยวกับการวาดภาพคน เช่น วิชา หลักการเขียนภาพ วิชาวาดเส้น 1 วิชาวาดเส้น 2 (กรมการฝึกหัดครู. 2530 : 28 - 29) ส่วนสาขาวิชาการศึกษา วิชาเอกศิลปศึกษา มีการสอนวิชาการวาดภาพคนในรายวิชาหลักการเขียนภาพและวิชาภาพคน สัตว์ (กรมการฝึกหัดครู. 2530 : 258)

การวาดภาพคนเต็มตัวดังกล่าวนี้ จัดเป็นวิชาที่สอนยากมากกว่าการสอนการวาดภาพประเภทอื่น การที่ได้จะวาดภาพคนได้ดีก็เป็นไปได้ยากเช่นกัน (มานพ ถนอมศรี 2530 จากการสัมภาษณ์) เพราะการวาดภาพคนเต็มตัวนั้น นักเรียนจะต้องเรียนรู้ถึงโครงกระดูก กล้ามเนื้อ สัดส่วน และท่าทางต่าง ๆ ของคนจนเข้าใจและจำได้ จึงจะสามารถวาดภาพคนได้ดี ความคิดนี้สืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาในอิตาลี (renaissance in Italy. 1300 - 1500) ซึ่งได้มีการค้นคว้าหาวิธีที่จะทำให้วาดภาพคนได้ดียิ่งกว่ายุคสมัยที่ผ่านมา โดยมีการศึกษาสรีรวิทยาหรือกายวิภาคของคนอย่างจริงจัง เช่นเดียวกับนักศึกษาแพทย์ที่มีการผ่าศพเพื่อศึกษากล้ามเนื้อ กระดูก เส้นเอ็นของคน แม้ในปัจจุบันนี้สถาบันศิลปะต่าง ๆ ในอิตาลีก็บรรจุวิชากายวิภาคไว้ในหลักสูตรการศึกษาศิลปะ ซึ่งผู้เรียนศิลปะจะต้องศึกษาวิชากายวิภาคเป็นเวลาหลายปี สุกิจ ลายเดชกล่าวว่า การเรียนกายวิภาคต้องเรียนอยู่ถึง 3 ปี คือ ปีที่ 1 เรียนเรื่องกระดูก ปีที่ 2 เรียนกล้ามเนื้อ และปีที่ 3 ศึกษารายชื่อกระดูกกล้ามเนื้อต่าง ๆ อย่างละเอียด (สุกิจ ลายเดช 2530 จากการสัมภาษณ์) การวาดภาพคนโดยอาศัยวิชากายวิภาคเป็นหลักเช่นนี้ เรียกว่าการวาดภาพคนแบบในออกนอก (Inside-out method)

อาวี สุกิพันธ์ ได้เสนอวิธีการวาดภาพคนอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นการฝึกฝนแบบนอกเข้าไปใน (Outside-in Method) โดยใช้ภาพคนแหล่ยมแบบเรขาคณิตเป็นแกนนำแล้วใช้ความรู้ด้านกายวิภาคเป็นส่วนประกอบโดยหวังว่าวิธีการวาดภาพคนแบบนี้ จะทำให้ผู้เรียนสามารถวาดภาพคนได้ดีขึ้น (อาวี สุกิพันธ์. ม.ป.ป. : 1) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ นิโคเลตส์ (Nicolaidis. 1941 : 144 - 145) ที่กล่าวว่า "ในระยะแรกของการฝึกหัดวาดภาพคนนั้น นักศึกษายังไม่ควรเอาจริงเอาจังกับวิชากายวิภาคมากนัก ควรคิดถึงวิชากายวิภาคให้น้อยกว่าคิดถึงภาพคนที่กำลังวาด แม้ภาพคนที่นักศึกษาวาดในระยะแรกจะยังไม่ถูกต้องตามหลักวิชากายวิภาคก็ไม่ใช่ว่าเรื่องที่จะต้องวิตกกังวลพยายามวาดภาพคนให้มาก ๆ โดยวาดจากหุ่นคนจริง ๆ การที่นักศึกษาไปหลงท่องจำกายวิภาคมากเกินไป แทนที่จะใช้เวลาในการวาดภาพคนโดยตรงนั้นทำให้เสียเวลาเปล่า"

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าวิชาการวาดภาพคนเป็นสิ่งสำคัญและวิธีสอนการวาดภาพคนยังเป็นปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น จึงได้มีการคิดค้นวิธีการวาดภาพคนเป็นลำดับมา ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาว่า ระหว่างการวาดภาพคนโดยวิธีสอนแบบในออกนอกกับวิธีสอนแบบนอก เข้าใน วิธีใดจะส่งเสริมความสามารถและแสดงผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนได้ดีกว่ากันในช่วงเวลาของการเรียนรู้และฝึกฝนเท่ากัน

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านสัดส่วน รูปทรง แสง-เงา ความสมดุล และการน่าน้ำหนัก โดยวิธีสอนแบบในออกนอกกับวิธีสอนแบบนอก เข้าใน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาวิธีสอนการวาดภาพคน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อครูศิลปะระดับวิทยาลัยครูในการปรับปรุงการเรียนการสอนการวาดภาพคน
2. ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้านี้ สามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรวิชา การวาดภาพคนในระดับวิทยาลัยครู

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ภาควิชา ศิลปะ คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต ที่ไม่ได้เรียนวิชากายวิภาค ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และเลือกเรียนวิชาศิลปะ 2641101 หลักการเขียนภาพ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 30 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 1 จำนวน 15 คน และกลุ่มทดลอง 2 จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

วิธีสอนการวาดภาพคนซึ่งจำแนกออกเป็น 2 วิธี คือ วิธีสอนแบบในออกนอก และ
วิธีสอนแบบนอกเข้าใน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

ผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคน ซึ่งจำแนกออกเป็น

2.2.1 สัดส่วน

2.2.2 รูปทรง

2.2.3 แสง-เงา

2.2.4 ความสมดุล

2.2.5 การระบายน้ำหมึก

3. ในการศึกษาครั้งนี้กำหนดให้วาดภาพคนเพศชาย จำนวน 2 ท่า ท่าละ 1 ภาพคือ

3.1 ท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่เท้าทั้ง 2 ข้าง แขนทั้งสองปล่อยลงข้างลำตัว

3.2 ท่ายืน น้ำหนักอยู่ขาซ้าย ขาขวางอในท่ายืนพักขา แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว

แขนขวายกอ

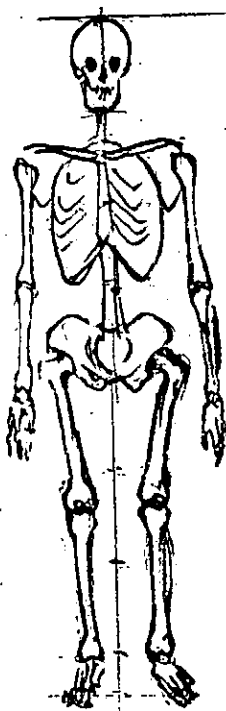
คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. การวาดภาพคน หมายถึง การลาก ชูด ชีด เขียนด้วยวัสดุหรือเครื่องเขียนต่าง ๆ

เช่น ดินสอ แท่งถ่านแกรไฟท์ ปากกา ระบายสีให้เป็นภาพคนเต็มตัว

1.1 การวาดภาพคนแบบในออกนอก หมายถึง การวาดภาพที่คนเริ่มต้นด้วยการร่าง
ภาพจากภายในร่างกาย คือ โครงกระดูก ออกไปสู่ร่างกายที่ปรากฏภายนอก เช่น การวาดภาพคน
ในท่ายืนตรง ผู้วาดจะเริ่มต้นร่างภาพตั้งแต่โครงกระดูก ดังรูป ก ต่อไปจึงร่างภาพกล้ามเนื้อ

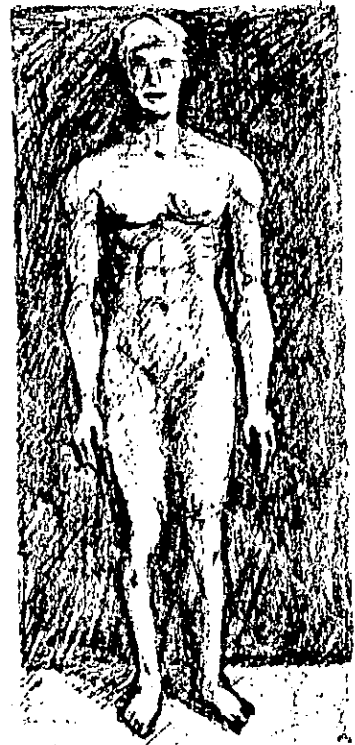
ดังรูป ข และสุดท้ายจึงปรับปรุงเป็นรูปร่างคนให้มีเส้นรอบนอกชัดเจนและแว่น้ำหนัก โดยการลากเส้น
หลาย ๆ เส้นเพื่อให้รู้สึกมีปริมาตร ดังรูป ค (ภาพประกอบ 1)

รูป ก

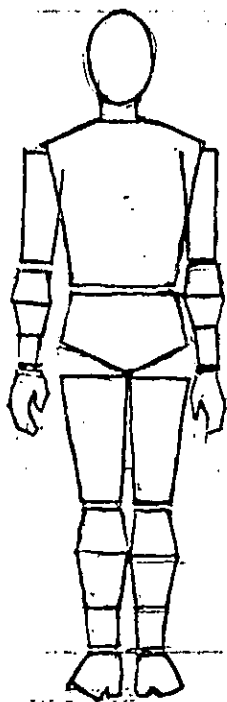
รูป ข

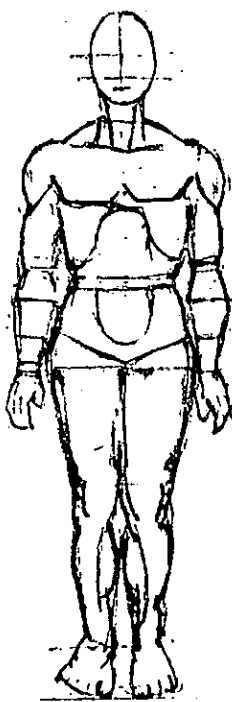
รูป ค

ภาพประกอบ 1 แสดงกระบวนการวาดภาพคนแบบในออกนอก

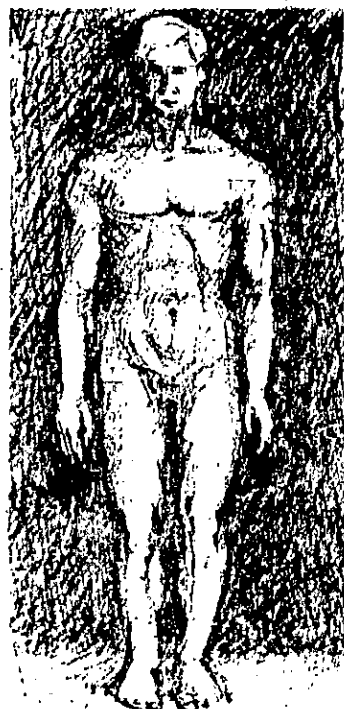
1.2 การวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป หมายถึง การวาดภาพคนโดยเริ่มร่างภาพจากภายนอกเป็นโครงร่างส่วนใหญ่เป็นรูปทรงเหลี่ยมง่าย ๆ เข้าไปสู่ร่างกายของคนอื่นเป็นส่วนละเอียด แล้วตรวจสอบความถูกต้องด้วยความรู้ทางโครงกระดูก กล้ามเนื้อ เช่น การวาดภาพคนยืนตรง ผู้วาดจะเริ่มร่างภาพจากภาพคนเหลี่ยมก่อน ดังรูป ก. ต่อไป จึงร่างภาพคนโดยปรับปรุงจากคนเหลี่ยมแสดงกล้ามเนื้ออย่างง่าย ๆ ดังรูป ข. และขั้นตอนต่อไปจึงปรับปรุงรูปร่างของคนให้ชัดเจน และแสดงปริมาตร โดยเขียนเส้นรอบนอกและแรเงาหน้า ดังรูป ค. (ภาพประกอบ 2)

รูป ก

รูป ข

รูป ค

ภาพประกอบ 2 แสดงกระบวนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป

2. ผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคน หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทดสอบการวาดภาพคน หลังจากผ่านการฝึกปฏิบัติตามบทเรียน ซึ่งเป็นารทดสอบตามท่าทางที่กำหนดให้ โดยพิจารณาสัดส่วน รูปทรง แสง-เงา ความสมดุลและการแรเงา

3. สัดส่วน (proportion) หมายถึง ความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ในร่างกายของคน ตามหุ่นคนที่ถ่ายทอด

4. รูปทรง (form) หมายถึง มิติกว้าง สูง และหนา โดยแทนค่าด้วยการแรเงาให้ เกิดความรู้สึกขึ้นลึกด้วยการลงตา

5. แสง-เงา (light & shade) หมายถึง การแทนค่าน้ำหนักอ่อนแก่รูปทรงของคน ที่มองเห็น

6. ความสมดุล (balance) หมายถึง สภาพการทรงตัวของท่าทางของภาพคน

7. การแรเงา (rendering techniques) หมายถึง วิธีการลงน้ำหนักอ่อนแก่ตาม สภาพของแสง-เงาและแสดงความสัมพันธ์ของรูปและพื้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

1. เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาการวาดภาพคนในระดับวิทยาลัยครู

2. เอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะการวาดภาพคน

2.1 การวาดภาพคนตามรูปแบบเหมือนจริง

2.1.1 การวาดภาพคนในสมัยกรีกและโรมัน

2.1.2 การวาดภาพคนในสมัยกลาง

2.1.3 การวาดภาพคนในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา

2.1.4 การวาดภาพคนในสมัยบาโรก

2.1.4.1 การวาดภาพคนในสมัยบาโรกในอิตาลี

2.1.4.2 การวาดภาพคนในสมัยบาโรกในฮอลแลนด์

2.1.4.3 การวาดภาพคนในสมัยบาโรกในเฟรนช์

2.1.5 การวาดภาพคนในสมัยโรโกโกในฝรั่งเศส

2.1.6 การวาดภาพคนในสมัยนีโอ-คลาสสิก

2.1.7 การวาดภาพคนในสมัยโรแมนติก

2.1.8 การวาดภาพคนในลัทธิเรียลลิสม์

2.2 การวาดภาพคนตามรูปแบบลัทธิดัตทอน

2.2.1 การวาดภาพคนในสมัยอิมเพรสชันนิสม์

2.2.2 การวาดภาพคนในสมัยโพสต์-อิมเพรสชันนิสม์

2.2.3 การวาดภาพคนในสมัยโฟวิสม์

2.2.4 การวาดภาพคนในสมัยเอกเพรสชันนิสม์

2.3 การวาดภาพคนตามรูปแบบนามธรรมหรือความรู้สึก

2.3.1 การวาดภาพคนในสมัยคิวบิสม์

2.3.2 การวาดภาพคนในสมัยฟิวเจอริสม์

3. เอกสารแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการวาดภาพคน

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการวาดภาพคนแบบในออกนอก

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปใน

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการวาดภาพคนตามวิธีธรรมชาติ

4. เอกสารเกี่ยวกับวิธีสอนการวาดภาพคนแบบในออกนอกและแบบนอกเข้าไปใน

5. การวัดผลและประเมินผลการวาดภาพคน

1. เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาการวาดภาพคนในวิทยาลัยครู

วิทยาลัยครูเป็นสถานอุดมศึกษา มีหน้าที่ผลิตบุคลากรระดับปริญญาตรีหลายสาขาวิชา หลักสูตรที่เกี่ยวกับวิชาศิลปะในวิทยาลัยครู แบ่งออกเป็น 2 สาขา คือ หลักสูตรสาขาวิชาการศึกษา และหลักสูตรสาขาศิลปศาสตร์

1.1 หลักสูตรสาขาวิชาการศึกษา เปิดสอนวิชาเอกศิลปศึกษา มีวิชาที่เรียนเกี่ยวกับการวาดภาพคนโดยตรง คือ วิชา ศิลปะ 332 ภาพคน สัตว์ มีเนื้อหาเกี่ยวกับทฤษฎีของการวาดภาพคน สัตว์ อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการวาดภาพคน สัตว์ ส่วนวิชาศิลปะ 131 หลักการเขียนภาพ มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการวาดภาพเบื้องต้น กิจกรรมย่อย ๆ ที่กำหนดให้นักศึกษาเรียนก็มีกิจกรรมการวาดภาพคนรวมอยู่ด้วย (กรมการฝึกหัดครู. 2519 : 190)

1.2 หลักสูตรสาขาวิชาศิลปศาสตร์ วิทยาลัยครูเปิดสอนในสายวิชาศิลปกรรมและ
 ประยุกต์ศิลป์ มีวิชาที่เกี่ยวกับการวาดภาพคนโดยตรง ได้แก่ วิชา ศิลปะ 2641104 วาดเส้น 1
 เนื้อหาที่เรียนได้แก่ การปฏิบัติการวาดภาพคน โดยเน้นสัดส่วน กล้ามเนื้อ และการเคลื่อนไหวของ
 ภาพคน วิชาศิลปะ 2641106 กายวิภาค เป็นวิชาที่เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับวิชากายวิภาคของคนและ
 สัตว์ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการวาดภาพคนต่อไป ส่วนวิชาศิลปะ 2641101 หลักการเขียนภาพ
 ซึ่งก็มีเนื้อหาและกิจกรรมเช่นเดียวกับวิชาศิลปะ 131 ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว (กรมการฝึกหัดครู.
 2529 : 188 -189) จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนศิลปะและศิลปศึกษาในวิทยาลัยครู ให้ความ
สำคัญแก่วิชาที่เกี่ยวกับการวาดภาพคนมาก

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ศิลปการวาดภาพคน

การวาดภาพคนมีความเป็นมาอันยาวนานนับตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ อันเป็นระยะที่
 มนุษย์ยังไม่รู้จักบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยตัวอักษร จนกระทั่งถึงสมัยปัจจุบันภาพคนยังได้รับความ
 สนใจนำมาถ่ายทอดเป็นศิลปะอยู่ตลอดเวลาไม่เสื่อมคลาย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงประวัติการวาดภาพคนตั้งแต่สมัยกรีก ซึ่งจัดว่าเป็นสมัย
 ที่มีการวาดภาพคนค่อนข้างชัดเจน นอกจากนั้นสมัยกรีกได้มีการคิดค้นการจัดท่าทางของคนเป็นแบบ
 อุดมคติ กล่าวคือ เป็นการ จัดท่าทางของคนทีศิลปินเห็นว่าเป็นท่าที่งดงาม มีความสมดุล เรียกว่า
 ท่าทางตามแบบอุดมคติของโพลิคลิตัน (polyclitan ideal) และเพื่อให้สะดวกแก่การศึกษา
 ผู้วิจัยจึงแยกเนื้อหาของศิลปะแต่ละสมัยออกเป็น 3 รูปแบบ

การวาดภาพคนตามรูปแบบเหมือนจริง (realism)

การวาดภาพคนตามรูปแบบลดตัดทอน (distortion)

การวาดภาพคนตามรูปแบบความรู้สึก (abstraction)

2.1 การวาดภาพคนตามรูปแบบเหมือนจริง (realism)

คำว่า เหมือนจริง (realism) หมายถึงรูปแบบที่ถือหรือถอดเอาสิ่งใดออกมาตามความเป็นจริงของสิ่งนั้น เรียกว่าคติเหมือนของจริง (realism) เช่น การระบายสีภาพหรือปั้นรูปสิ่งใดขึ้นมา ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของสิ่งนั้น ก็เรียกว่าทำเหมือนของจริง (realistic) ถ้าเป็นนักถือคติเหมือนจริงก็เรียกว่า realist เป็นต้น (พระยาอนุมานราชธน 2515 : 236)

แต่ทว่าศิลปะเหมือนจริงที่สมบูรณ์นั้นจะต้องบวกอุดมคติเข้าไปด้วย คือไม่เพียงแต่ทำให้ศิลปะนั้นเหมือนของจริงตามตาเห็นเท่านั้น แต่ได้มีการต่อเติมเสริมแต่งเพื่อให้มีลักษณะใกล้เคียงที่สุดกับความสมบูรณ์ตามที่ตนรู้สึก ดังนั้นศิลปะเหมือนจริงจึงแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ เหมือนจริงตามตาเห็น และเหมือนจริงตามอุดมคติหรือตามความรู้สึก (พระยาอนุมานราชธน. 2515 : 186)

ศิลปะที่เหมือนจริงตามตาเห็น หมายถึง ศิลปะที่ลอกเลียนแบบธรรมชาติหรือทำให้เหมือนทุกอย่าง นับเป็นการถ่ายทอดรูปแบบที่ใกล้เคียงกับวัตถุมากที่สุด ซึ่งจะต้องใช้ความแม่นยำของสายตาและมือเป็นอย่างมาก โดยไม่เอาความรู้สึกส่วนตัวของผู้สร้าง (อุดมคติ) เข้าไปแต่อย่างใด ศิลปะประเภทนี้ย่อมด้อยคุณค่า เพราะเป็นเพียงงานของช่างฝีมือ ที่ใช้ความชำนาญเพียงอย่างเดียว ผลงานที่ปรากฏนั้นจะเหมือนแบบแต่ก็ขาดชีวิตชีวา

ศิลปะที่เหมือนจริงตามอุดมคติหรือเหมือนจริงตามความรู้สึก คือนอกจากจะถ่ายทอดให้เหมือนแบบตามตาเห็นแล้ว ศิลปินยังถ่ายทอดอุดมคติหรือความรู้สึกส่วนตัวของตนเข้าไปในผลงานด้วย เช่น ความงาม ความสมบูรณ์ ที่ศิลปินใฝ่ฝันซึ่งศิลปะชิ้นเอกในโลกนี้ ไม่ว่าของสมัยไหนย่อมมีลักษณะเป็นประเภทที่ประกอบด้วยอุดมคติ (idealistic) ทั้งนี้ไม่มากก็น้อย ทั้งนี้เพราะยอดของศิลปะอยู่ที่จะทำสิ่งซึ่งเป็นเสมือนของจริง ให้อยู่ในลักษณะแห่งรูปและความคิดที่เป็นอุดมคติ (พระยาอนุมานราชธน. 2515 : 186 - 187) ดังนั้นจึงแบ่งเนื้อหาเกี่ยวกับการวาดภาพคนแบบเหมือนจริงออกเป็น 8 สมัย ดังต่อไปนี้

การวาดภาพคนในสมัยกรีกและโรมัน (greece and rome)

การวาดภาพคนในสมัยกลาง (the middle ages)

การวาดภาพคนในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (renaissance)

การวาดภาพคนในสมัยบาโรก (baroque)

การวาดภาพคนในสมัยโรโกโก (rococo)

การวาดภาพคนในสมัยนีโอ-คลาสสิก (neo - classicism)

การวาดภาพคนในสมัยโรแมนติก (romanticism)

การวาดภาพคนในลัทธิเรียลลิสม์ (realism)

ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของศิลปการวาดภาพคนในสมัยดังกล่าวพอสังเขป

2.1.1 การวาดภาพคนในสมัยกรีกและโรมัน

กรีกและโรมันเป็นชนชาติที่มีอารยธรรมสูงส่ง เป็นพื้นฐานของอารยธรรมของชาวตะวันตกหรือชาวยุโรปสมัยต่อมาทุกแขนง เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่ากรีกสมัยรุ่งเรืองที่สุดนั้นคือสมัยที่ปกครองโดย เปริคลีส (Pericles. 490-429 B.C.) เรียกว่า สมัยคลาสสิก (classic) หมายถึงสมัยที่กรีกเจริญสูงสุดในทุก ๆ ด้าน และเป็นต้นแบบของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ด้วย ทั้งมีกษัตริย์ นักปรัชญาเกิดขึ้นมากมาย เช่น เพลโต อริสโตเติล

ในด้านการสร้างสรรค์ศิลปกรรม ชาวกรีกมีความเชื่อว่า ศิลปะคือการเลียนแบบธรรมชาติ (art is the imitation of nature) โดยมุ่งที่จะแสดงให้เห็นความเชื่อเด่น ๆ ของสังคมกรีกสองประการ คือ ความชัดเจนและความบริสุทธิ์ (clarity and purity) ภาพคนที่ปรากฏไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรมหรือประติมากรรมจึงมักจะแสดงออกมาในลักษณะเปลือย อันสอดคล้องกับความเชื่อดังกล่าวแล้ว (อารี สุทธิพันธุ์: 2528 : 14 - 15)

การวาดภาพในสมัยกรีกโบราณส่วนใหญ่นิยมวาดบนผิวโค้งของไห เป็นการวาดภาพเพื่อตกแต่งเพิ่มความสวยงามให้แก่เครื่องปั้นดินเผา ในช่วง 800 ปีก่อนคริสต์ศักราชซึ่งเป็น

ยุคแรก ๆ ของศิลปะกรีก การวาดภาพคนประดับบนผิวโค้งของไหมักวาดเป็นรูปร่างแบบเรขาคณิตง่าย ๆ เช่น คีรีชะวาดเป็นรูปวงรี ลำตัววาดเป็นรูปสามเหลี่ยม (Mendelowitz. 1967 : 40 - 41) ต่อมาการวาดภาพประดับไหมีรูปร่างที่เหมือนจริงมากขึ้น เช่นช่วงราว 600 - 500 ปีก่อนคริสต์ศักราช ศิลปินนิยมระบายสีภาพคนด้วยสีส้มเหลืองและตัดเส้นด้วยสีแดง (red-figure style) บนพื้นผิวไหซึ่งเป็นสีดำ และศิลปินบางคนก็วาดภาพลายเส้นของคนด้วยสีแดงบนพื้นผิวสีขาวของไห เป็นภาพคนยืนหันหน้าหันอยู่ที่ยืนขาซ้าย ในขณะที่ขาขวาอยู่ในท่าพับและแขนขวาทอดลงตามแนวลำตัว ซึ่งเป็นท่าทางที่พีเดียส (Phidias) นิยมสร้างสรรค์ประติมากรรมรูปคน (Pall Mall Encyclopaedia of Art. 1971 : 14)

ภาพคนหรือการถ่ายทอดภาพคนถือเป็นรูปแบบอันสำคัญของการวาดเขียน โดยศิลปินกรีกพยายามที่จะใช้ความสมบูรณ์และความงามของคนจริง ๆ ที่เป็นแบบเพื่อที่จะถ่ายทอดเทพเจ้าตามที่มีความเชื่อ รูปเทพเจ้าจะพอลโลกดี เทพวันสก็ดี หรือเทพเจ้าอื่น ๆ ต่างก็ได้แบบอย่างมาจากเรือนร่างอันงดงามสมบูรณ์ของมนุษย์ผู้เต็มใจเป็นหุ่นให้ และแนวคิดที่ยอมตัวเป็นหุ่นนี้ให้อิทธิพลสืบต่อมาจนถึงสมัยหลัง ๆ ด้วยเช่นกัน (อารี สุกชินันท์. 2528 : 16 - 18)

ส่วนประติมากรรมที่เกี่ยวกับรูปคนของกรีก ได้เน้นการมาจนเป็นลักษณะอุดมคติที่เรียกว่า โปลิคลิตัน ไอเดิล (policlitan ideal) หรืออุดมคติแบบโปลิคลิตัน ซึ่งคิดสร้างขึ้นโดยประติมากรชื่อ โปลิคลิตุส แห่งเมืองอาโกส (Argos) ในสมัยเพริคลีส อันเป็นยุคทองของกรีก รูปคนตามอุดมคติของโปลิคลิตันนั้นเป็นรูปคนที่ยอดเยี่ยมในเรื่องของสัดส่วนและการจัดทำทาง ซึ่งมีความประสานกลมกลืนกันอย่างดี ที่สำคัญคือ ภาพคนตามอุดมคติแบบโปลิคลิตันมีกำหนดกฎเกณฑ์ในการจัดวางท่าทางของคนดังนี้ คือ รูปคนยืนหันหน้าหันอยู่ที่ยืนขาซ้าย แขนขวาอยู่ในท่าพับและแขนซ้ายอยู่ในท่าพ่นคลาย อันทำให้เกิดสภาพสมดุลอย่างดี (Rowland. 1954 : 7) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างรูปคนในสมัยต่อ ๆ มาเป็นอย่างมาก

สำหรับการวาดภาพคนในสมัยโรมัน มีทั้งที่เป็นรูปคนอย่างของกรีกและภาพทิวทัศน์ รวมทั้งภาพโบราณนิยายครึ่งคนครึ่งสัตว์ด้วย ศิลปินโรมัน ได้ค้นพบวิธีวาดภาพโดยการแรเงาให้มีความลดหลั่นของแสง-เงา (gradation) ทำให้การวาดเขียนมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างภาพประดับหรือโมเซอิก (mosaic) ซึ่งเป็นที่นิยมทำกันมากในยุคโรมันรุ่งเรือง

ในช่วงหลังของสมัยโรมัน ได้ถือว่าการวาดเขียน เป็นการถ่ายทอดที่แสดงให้เห็นว่า ศิลปินมีความเข้าใจเกี่ยวกับความตื้นลึก หรือระยะใกล้ไกล และความกลมกลืนของแสง-เงาอย่างสมบูรณ์ อันนับว่าเป็นวิธีการถ่ายทอดเริ่มแรกของการวาดเขียนที่มีลักษณะสามมิติ และเป็นที่ยอมรับกันว่า ภาพคนของโรมันแสดงถึงความงดงามสมบูรณ์ของกล้ามเนื้อ ทั้งนี้เพราะโรมันยกย่องนักรบและชัยชนะ ดังนั้น การถ่ายทอดเรื่องราวของคนจึงมีความสำคัญมาก เราจะเห็นได้จากภาพโมเซอิกและจิตรกรรมจากเมืองเฮอรัลคูเลเนียม และปอมเปอี (Herculaneum and Pompeii)

2.1.2 การวาดภาพคนในสมัยกลาง (ระยะเวลาระหว่าง ค.ศ. 900 - 1500)

อิทธิพลการเขียนภาพโดยการรู้จักสร้างภาพให้มีความลึกขึ้น ศิลปินกรีก-โรมัน รู้จักใช้แสงและเงาในการแก้ปัญหา ซึ่งได้ส่งอิทธิพลต่อการวาดภาพในสมัยกลางเป็นอันมาก และศิลปินสมัยกลางเองก็ได้สร้างรูปแบบการวาดภาพเป็นแบบเฉพาะของยุคสมัยขึ้น คือการเขียนภาพประกอบหนังสือหรือคัมภีร์ ซึ่งจัดว่าการออกแบบภาพประกอบหนังสือหรือคัมภีร์ในสมัยกลางมีรูปแบบที่งดงามและก้าวหน้ามากที่สุด จนเข้าแทนที่แบบแผนการเขียนภาพของกรีกและโรมันของยุโรปในที่สุด

ทางตอนเหนือของยุโรปในช่วงยุคกลาง ศิลปินได้สร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือหรือคัมภีร์เป็นเรื่องราวทางศาสนาและมีการประดิษฐ์ตัวหนังสือประกอบเข้าไปด้วย เมื่อมีการสร้างต้นแบบขึ้นมาแล้วต่อไปก็มีการคัดลอกกันต่อมา ซึ่งศิลปินมิได้แต่จะลอกแบบอย่างเดียวกั้หาไม่ พวกเขายังได้รับการสนับสนุนให้สร้างสรรค์ภาพประกอบขึ้นใหม่ได้ด้วย ทำให้ศิลปินได้มีโอกาสแสดงออกซึ่งลักษณะเฉพาะตัวของตน ภาพประกอบหนังสือที่เขียนขึ้นนั้นมุ่งที่จะใช้เป็นส่วนประกอบของการสั่งสอนคนตามแนวทางของคริสต์ศาสนาเป็นสำคัญ (อารี สุทธิพันธุ์. 2528 : 20 - 21)

จากหนังสือหรือคัมภีร์ทางคริสต์ศาสนาอันมากมายในสมัย โกติกหรือสมัยกลางนี้ ได้มีการตรวจสอบพบว่า มีศิลปินชาวฝรั่งเศสชื่อ วิลลาร์ด เดอ ฮอนเนคเคอร์ท (Villard de Honneccourt มีชีวิตอยู่ราว ค.ศ. 1240) ผู้ได้คิดค้นการวาดรูปคนอย่างมีระบบ โดยสร้างรูปคน-สัตว์ และเรื่องราวอื่น ๆ จากรูปทรงเรขาคณิต (Mendelowitz. 1967 : 47) แสดงให้เห็นต้นเค้าของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน

2.1.3 การวาดภาพคนในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา

การวาดภาพคนในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาในอิตาลี (ระหว่าง ค.ศ. 1300-1600) ในช่วงแรก ๆ ของสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาในอิตาลี มีนักประพันธ์ชื่อ เซนนิโน เซนนินิ (Cennino Cennini ราวคริสต์ศตวรรษที่ 14) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวาดเขียนในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาไว้ว่า การฝึกฝนในเรื่องของการวาดเขียนโดยการใช้เส้นเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดสำหรับผู้ที่จะเป็นศิลปิน หรือช่างเขียนทุกคน นอกจากนั้นเขายังยอมรับว่า บทบาทของการวาดเขียนเปรียบเสมือนอุปกรณ์ทางปัญญาที่จะแสดงให้เห็นถึงความฉลาดของศิลปินว่า มีความคิด ความสามารถในการแก้ปัญหาในการวาดเขียนขนาดไหน ทั้งยังจะทำให้รู้ถึงความคิดในการออกแบบต่าง ๆ ด้วย (Mendelowitz. 1967 : 51)

ลักษณะของการวาดเขียนด้วยเส้นในคริสต์ศตวรรษที่ 13 - 14 อันเป็นช่วงแรกของสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาในอิตาลี ศิลปินพยายามเน้นเส้นรอบนอกของภาพคนให้มีความหนาเบาสดต่างกัน และเน้นบริเวณแสงและเงาเพียงเล็กน้อย ซึ่งแตกต่างจากสมัยก่อนหน้าที่ใช้เส้นรอบนอกของภาพคนให้น้ำหนักเท่ากันโดยตลอด ลักษณะการวาดเขียนโดยใช้เส้นให้มีลักษณะแตกต่างกันดังกล่าวแตกต่างไปจากลักษณะการวาดเขียนสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยายุคสูงสุด (high renaissance) ซึ่งมีระยะเวลาระหว่างปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 16 การวาดเขียนในช่วงนี้มีลักษณะ "ยอมรับแนวคิดในการวาดเขียนที่มุ่งแก้ปัญหาสามมิติ" กล่าวคือ ศิลปินพยายามแบ่งเป็นบริเวณแสงและเงา และแสดงน้ำหนักอ่อนแก่ด้วย ทำให้เห็นรูปทรงชัดเจนและมีความรู้ลึกซึ้งบาง

ปรากฏอยู่ด้วยตามลักษณะภาพสามมิติ ระยะเวลาที่ลักษณะเด่นเฉพาะตัวของศิลปิน เริ่มปรากฏขึ้น

ในคริสต์ศตวรรษที่ 15 อันเป็นช่วงเวลาที่การวาดเขียน ศิลปะและวิทยาการสมัยใหม่กำลังเจริญสูงสุดในทุกด้าน เช่น วิทยาศาสตร์ การแพทย์ การเมือง สมัยนี้ได้มีการศึกษาวิชากายวิภาคกันอย่างจริงจัง จนกระทั่งสำนักศิลปะต่าง ๆ ในอิตาลีนำเอาวิชากายวิภาคมาสอนนักเรียนของตน เช่น สกอลศิลปะนครฟลอเรนซ์ (florentine school) นักเรียนศิลปะจะต้องศึกษาศิลปะและวิชากายวิภาคอยู่หลายปีก่อนที่จะนำความรู้ไปแก้ปัญหาในการวาดภาพคนและภาพสัตว์ต่อไป จึงจัดได้ว่ายุคนี้เป็นยุคทองของวิชากายวิภาค วิชาสัตววิทยา วิชาศิลปะและวิชาวิทยาศาสตร์

ในช่วงปลายของคริสต์ศตวรรษที่ 15 เลโอนาร์โด ดา วินชี (Leonardo da Vinci. 1452 - 1519) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวาดเขียนว่า "การวาดเขียนเป็นเครื่องมือที่บันทึกความคิดของมนุษย์ ในการค้นหาความจริงจากธรรมชาติ และยังถือว่าการวาดเขียนเป็นเครื่องมือช่วยในการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์" (Mendelowitz. 1967 : 51 อ้างอิงมาจาก (อารี สุทธิพันธุ์ 2528 : 22) และในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ความคิดนี้ได้เป็นที่ยอมรับกันในรูปแบบของทฤษฎีของการวาดเขียนตามแนวอภิปรายว่า "สรรพสิ่งทั้งหลายที่มนุษย์สร้างสรรค์และไม่ได้สร้างสรรค์ ทั้งที่มองเห็นและมองไม่เห็น ทั้งที่มีวิญญาณและเป็นเพียงวัตถุที่ไม่มีวิญญาณ ล้วนแต่เป็นวิถีทางที่เข้าในมนุษย์มีความคิดและประกอบความคิดนั้น ๆ เข้าด้วยกัน เป็นรูปทรงทางความงามที่มองเห็นได้ทั้งสิ้น"

การวาดเขียนในสมัยใหม่นี้จัดว่ามีหลักการและมีระบบการฝึกฝนรัดกุมเป็นอย่างดี ตามแนวทางของการฝึกงานกับนายช่าง ผู้ฝึกหัดจะต้องอยู่กับช่างหลายปีจนแน่ใจว่ามีความรู้ ความชำนาญ เข้าใจเรื่องแสง-เงา รูปทรง น้ำหนัก ขนาดและเรื่องราวได้แล้ว จึงจะออกไปประกอบอาชีพได้

ในด้านการใช้วัสดุในการวาดเขียน ในสมัยใหม่ศิลปวิทยาได้มีการนำวัสดุในการวาดเขียนหลายชนิดขึ้น เช่น ถ่าน และชอล์คสี (charcoal and chalk) ซึ่งกลายมาเป็นสื่อมาตรฐานในการวาดภาพงานขนาดใหญ่และภาพร่าง (cartoon) ขณะเดียวกันก็ยังรู้จักใช้เงินแหลมเขียนภาพปากกาใช้หมึกและวิธีระบายสีน้ำ ซึ่งมีคุณภาพดีเท่า ๆ กับสีประเภทถ่านและชอล์คสี

ผลการศึกษาเทคนิคการวาดเขียนของศิลปินคนสำคัญทั้ง 4 คน ของสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา คือ เลโอนาร์โด ดา วินชี, มิเกลันเจโล, ราฟาเอล, และทิเชียน ได้กลายมาเป็นแบบอย่างการวาดเขียนที่ศิลปินและช่างเขียนอื่นต้องศึกษาวิิวาดเขียน โดยเฉพาะการแรเงาที่ศิลปินทั้ง 4 คน จะใช้หลักการคล้าย ๆ กัน กล่าวคือ ใช้การแรเส้นเงาขวาง (cross-hatching) ซึ่งเทคนิคนี้ช่วยเน้นให้เห็นถึงรูปทรงของวัตถุและแก้ความซ้ำซ้อนของกล้ามเนื้อได้อย่างดี

การแรเงาโดยการแรเส้นเงาขวาง ได้พัฒนาการถึงขั้นสุดยอดในผลงานของราฟาเอล ครั้นถึงยุคของทิเชียน (Titian. 1488/90 - 1576) การแรเงาโดยวิธีแรเส้นเงาขวางเริ่มมีอิสระในการใช้เส้นมากขึ้น ทิเชียนไม่เคร่งครัดในการขีดเส้นขวางสลับกันมากนัก ทำให้งานวาดเขียนของทิเชียนแปลกออกไปจากรูปแบบของศิลปิน 3 คนที่กล่าวแล้ว

สรุปได้ว่าสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาในอิตาลี ได้รับอิทธิพลจากศิลปะและวิทยาการจากสมัยคลาสสิกของกรีก โดยเริ่มก่อตัวตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 14 และระยะการฟื้นฟูศิลปะในช่วงแรก ๆ นี้ ถือว่า วิชาการวาดเขียนเป็นพื้นฐานสำคัญของงานศิลปะ การวาดเขียนจะเป็นสิ่งที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานขนาดใหญ่ เช่น ภาพเขียนสีและภาพจิตรกรรมฝาผนัง ในด้านวัสดุที่ใช้ในการวาดเขียนศิลปินยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา รู้จักใช้วัสดุมากขึ้นกว่าเดิม ส่วนสมัยสูงสุดของการฟื้นฟูศิลปวิทยา (high renaissance) มีการเปิดสอนวิชากายวิภาคในสำนักศิลปะต่าง ๆ ของอิตาลี ส่วนการพัฒนาการเขียนภาพแบบทัศนียภาพหรือเปอร์สเปคตีฟ (perspective) ก็ได้รับการพัฒนาขึ้นในสมัยนี้เช่นกัน สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับวิชากายวิภาคนั้น อารี สุกชินันท์ กล่าวว่า เป็นการศึกษาจากภายในสู่ภายนอก (อารี สุกชินันท์, 2528 : 25)

2.1.4 การวาดภาพคนในสมัยบาโรก

2.1.4.1 การวาดภาพคนในสมัยบาโรกในอิตาลี

ศิลปะบาโรกเกิดขึ้นในช่วงปลายของคริสต์ศตวรรษที่ 16 โดยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงความคิดและรูปแบบมาก่อนหน้านั้นคือ ตั้งแต่ตอนต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 16 แล้ว พอถึงคริสต์ศตวรรษที่ 17

ศิลปะบาโรกก็พัฒนาการจนโดดเด่น ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวคริสต์ศาสนานิกายคาทอลิกเสื่อมความ
นับถือลงมาก ก่อให้เกิดคริสต์ศาสนานิกายอื่นขึ้นมาแข่ง เช่น นิกายโปรเตสแตนต์ เป็นต้น

ศิลปินสมัยบาโรกที่จะยกตัวอย่างให้เห็นเป็นคนแรก คือ เมริสิ หรือที่เรารู้จักกันในนาม
คาราวัจโจ (Michelangelo Merisi or Caravaggio. 1573 - 1610) ชาวอิตาลี
แห่งคริสต์ศตวรรษที่ 17 คาราวัจโจเป็นศิลปินที่มีอิทธิพลมาก ทั้งในอิตาลีและทางยุโรปตอนเหนือ
คาราวัจโจผู้นี้ได้ชื่อว่า เป็นผู้มีความสามารถในการจัดองค์ประกอบของส่วนประกอบในภาพได้อย่าง
งดงาม อารี สุกฤษณ์ ก่อว่า "ภาพวาดเขียนของคาราวัจโจ เน้นบางส่วนของแสง-เงาให้
เด่นชัดขึ้น" มีความเป็นเอกภาพแสง-เงา ไม่กระจัดกระจายไปทั่วทั้งภาพ อย่างภาพเขียนในยุคก่อน
หน้านี้ ลักษณะเด่น ๆ ของการวาดเขียนที่ปรากฏเด่นชัดอีกประการหนึ่งคือ "การวาดเขียนผสม
กลมกลืนกับการระบายสี" กล่าวคือ ศิลปินที่ใช้ดินสอแรเงาผสมกับระบายสีน้ำประกอบด้วยเพื่อให้
บริเวณที่เป็นแสง-เงาชัดเจนขึ้น เส้นที่ลากไปก็แฝงด้วยความรวดเร็ว ตามลักษณะท่าทางของหุ่นใน
ภาพ บางทีก็ใช้ลักษณะการเขียนแบบแห้งปนกับลักษณะเปียกชุ่มด้วยสีน้ำ ประกอบกับลักษณะลีลาของ
รอยแปรง เส้นปากกา เส้นดินสอ ด้วยลีลาจังหวะเด็ดขาด รวดเร็ว นับว่าสมัยบาโรกเป็นยุคบุกเบิก
ของการใช้วัสดุหลายชนิดผสมกัน เพื่อคุณค่าทางความรู้สึกของภาพและของศิลปิน การนำเอา
เส้นโค้ง เส้นชุกชุกมาใช้ในการวาดเขียนก็จัดเข้าเป็นลักษณะเด่นของการวาดเขียนสมัยบาโรก
ด้วย (Mendenlowitz. 1967 : 79)

กัจจร สุนพงษ์ศรี กล่าวว่า เทคนิคและวิธีการเรื่องแสงและเงา นับเป็นส่วนช่วยทำให้
ผลงานของคาราวัจโจ ประสบความสำเร็จอย่างสูง เขามีได้มีเจตนาให้แสงที่สาดส่องลงมาทาง
ซ้ายมือเป็นแสงธรรมชาติหรือแสงไฟ หากแต่มันเกิดขึ้นจากความตั้งใจของเขาเองให้เป็นรูปแบบ
เฉพาะตัว เป็นแสงที่มีพลานานุภาพงดงามธรรม เป็นเรื่องของวิทยาศาสตร์หรือแสงศักดิ์สิทธิ์ซึ่งสาดส่องมา
จากนอกภาพ และแสงนี้ก็ได้มีบ่อเกิดจากธรรมชาติโดยตรง คาราวัจโจจึงเป็นจิตรกรที่สำคัญที่
สุดของคริสต์ศตวรรษที่ 16 และ 17 ในฐานะผู้ริเริ่มบุกเบิกวิถีทางใหม่ให้แก่วงการศิลปะ (กัจจร
สุนพงษ์ศรี. ม.ป.ป. : 390)

สำหรับความรู้ด้านวิชากายวิภาคที่เน้นกันมากในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา ได้รับการเปลี่ยนแปลงในสมัยบาโรก โดยศิลปินพยายามแสดงความรู้สึกของตมมากกว่าที่จะแสดงให้เห็นรูปแบบที่ชัดเจน มิลตัน เลวิน (Milton Lewine) กล่าวว่า คาราวัจโจ ประสบความสำเร็จในการแสดงค่าของ กิอาโรสคูโร (chiaroscuro) โดยการทำให้เกิดการตัดกันของแสงและเงาในรูปทรงเป็นผลให้เกิดภาพที่มีความรู้สึกเป็น 3 มิติได้อย่างดี วิธีการวาดเขียนของคาราวัจโจให้อิทธิพลต่อศิลปินคนอื่น ๆ ในสมัยต่อ ๆ มาเป็นอันมาก เช่นมีอิทธิพลต่อการวาดเขียนของลาตูร์ (Georges de La Tour) ศิลปินฝรั่งเศส เป็นต้น

2.1.4.2 การวาดภาพคนของสมัยบาโรกในฮอลแลนด์

ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ฮอลแลนด์ได้กลายเป็นศูนย์กลางของความเจริญทางด้านศิลปกรรมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในยุโรปตอนเหนือ ในขณะที่ฟรานเดอร์ส (Franders) ได้เกิดศิลปินที่มีผลงานเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะ เช่น รูเบนส์ (Peter Paul Rubens. 1577 - 1640) และแวนไดค์ (Anthony Van Dyck. 1599 - 1641) ซึ่งศิลปินทั้งสองได้รับการศึกษาศิลปะจากอิตาลี

กล่าวเฉพาะแต่ในฮอลแลนด์ ก็ได้เกิดศิลปินผู้มีฝีมือเป็นเยี่ยมอย่าง เรมбранด์ (Rembrandt Van Rijn. 1606 - 1669) ซึ่งงานวาดเขียนของเขาเน้นให้เห็นถึงเอกภาพของแสงเงา ตามแนวทางของคาราวัจโจอย่างชัดเจน (Mendelowitz. 1976 :118) ผลงานการวาดเขียนของเรมбранด์มักวาดด้วยปากกาและหมึก โดยทั้งเขียนและระบาย นอกจากนั้นก็ชอบใช้ชอล์คสีและยังมีการผสมผสานวัสดุต่าง ๆ ซ้ำกันเข้าด้วยกัน นับว่าเป็นศิลปินที่มีวิธีการวาดเขียนโดยใช้สื่อและวิธีการที่ก้าวหน้าเป็นตัวอย่างแก่ช่างเขียนและศิลปินรุ่นต่อ ๆ มาเป็นอันมาก

2.1.4.3 การวาดภาพคนในสมัยบาโรกในฟรานเดอร์ส

แรงกระตุ้นของการพัฒนาการศิลปะบาโรกในอิตาลี มีผลต่อความเคลื่อนไหวด้านจิตรกรรมและการวาดเขียนของชาวคาทอลิก ฟรานเดอร์ส (Catholic Franders)

ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ซึ่งแบบอย่างอันหรูหราโอ้อวดของศิลปะบาโรกได้ถูกนำมาใช้ตกแต่งปราสาทราชวังและโบสถ์ในอิตาลี มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของศิลปะแบบเก่าของชาวเฟลมิส ในการสร้างผลงานอันโดดเด่นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากศิลปะบาโรกเป็นศิลปะที่มีลักษณะเหมือนจริงและเต็มไปด้วยฝีมืออันยอดเยี่ยม ซึ่งศิลปินฟรานเดอร์สในสมัยบาโรกได้แสดงฝีมือไว้แล้วในคริสต์ศตวรรษที่ 17 (Mendelowitz. 1976 : 126)

รูเบนส์ เป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของฟรานเดอร์ส ผลงานการวาดเขียนของรูเบนส์ให้อิทธิพลต่อจิตรกรและช่างเขียนชาวฟรานเดอร์ส อังกฤษ ฝรั่งเศส และสเปน เป็นอันมาก เช่นให้อิทธิพลโดยตรงต่อผลงานของ แวนไดค์ ศิลปินเฟลมิส จนทำให้งานวาดเขียนของแวนไดค์มีลักษณะเป็นของสมัยบาโรกที่มีคุณภาพยิ่ง นอกจากนี้งานของรูเบนส์ยังส่งอิทธิพลต่องานวาดเขียนของจอร์แดนส์ (Jacob Jordaens) และวาท็โตะ (Jean Anthoine Watteau. 1684 - 1721) ชาวฝรั่งเศสด้วย (Mendelowitz. 1976 : 128)

งานวาดเขียนของรูเบนส์ให้ความรู้สึกสนุกสนาน โดยเขาใช้เส้นอย่างง่าย ๆ แต่มั่นคงเกี่ยวกับวัสดุที่รูเบนส์ใช้ในการวาดเขียน เขามักจะเขียนด้วยชอล์คสีแดงและสีน้ำตาล แล้วเน้นด้วยสีดำหรือสีขาว เทคนิคในการใช้เส้นในการวาดเขียนของรูเบนส์นั้นน่าสนใจมาก รูเบนส์แสดงการใช้เส้นด้วยชอล์คสีค่อนข้างอิสระ โดยขีดเขียนเป็นเส้นขนานกันเป็นลูกคลื่นตามนั้นผิวของรูปทรงวัตถุ ในขณะที่เดียวกันก็มีการขีดขวางสลับกัน (cross-hatched line) ทำให้เกิดรูปทรงลงตัวพอดี

2.1.5 การวาดภาพคนในสมัยโรโกโกในฝรั่งเศส

การเสด็จสวรรคตของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ในปี ค.ศ. 1715 ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในฝรั่งเศสเป็นลำดับมา จนกระทั่งเกิดการปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศส เป็นผลให้ระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชถึงกาลอวสาน การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยเริ่มก่อตัวขึ้น ซึ่งมีส่วนทำให้การเปลี่ยนแปลงทางการสร้างสรรค์ศิลปะเกิดตาม

ติดมาด้วย โดยที่งานศิลปะแบบใหม่สะท้อนให้เห็นความมีชีวิตชีวากว่าเดิม คือมีความงามที่เต็มไปด้วยความอ่อนหวานประดุกิริยาของสตรี ซึ่งศิลปะที่เกิดขึ้นในฝรั่งเศสช่วงนี้ได้รับการเรียกขานจากชาวฝรั่งเศสว่า ศิลปะโรโกโก (rococo) การสร้างสรรค์ศิลปะส่วนใหญ่ได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติแวดล้อมมากกว่าแรงบันดาลใจจากศิลปะรุ่นเก่าที่ทำสืบทอดกันมาจากอิตาลี แม้ว่างานวาดเขียนของวาโตจะมีอิทธิพลต่อศิลปินหรือช่างเขียนรุ่นต่อ ๆ มาไม่น้อยกว่ารูปแบบและวิธีการวาดเขียนของรูเบนส์ แต่งานวาดเขียนของวาโตก็มีลักษณะพิเศษแสดงให้เห็นถึงวิญญานแห่งอุดมคติแบบโรโกโก จนยากแก่การที่จะเลียนแบบ งานวาดเขียนของวาโตมีลักษณะคล้ายกับงานจิตรกรรมของเขานั่นเอง คือ มีการเน้นแสง-เงา อย่างได้จังหวะและมีความประณีตเป็นอย่างยิ่ง งานวาดเขียนจำนวนไม่น้อยของวาโตเขียนลงบนกระดาษสีเทาด้วยชอล์คสีแดง ดำ และขาว (Mendelowitz. 1961 : 140)

2.1.6 การวาดภาพคนในสมัยนีโอ-คลาสสิก

ศิลปะนีโอ-คลาสสิกเกิดขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยมีศูนย์กลางการพัฒนาศิลปะแบบนีโอ-คลาสสิกในปารีส ฝรั่งเศส แท้จริงแล้วจุดเริ่มต้นของศิลปะนีโอ-คลาสสิก เริ่มก่อตัวขึ้นมาตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดการขัดแย้งระหว่างชนชั้นกลางกับชนชั้นสูง ได้แก่งกัทธิรีและขุนนาง เป็นผลให้เกิดการปฏิวัติในฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 สาเหตุอีกประการหนึ่งที่กระตุ้นให้ศิลปินฝรั่งเศสในขณะนั้น นิยามถึงอุดมคติกรีก-โรมัน คือ ในตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้มีการขุดค้นทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่เมืองปอมเปอี ได้พบศิลปะกรีก - โรมัน อย่างมากมายและงดงาม จึงได้ตื่นตัวที่จะพัฒนาศิลปะโดยยึดเอาปรัชญาและศิลปะของยุคคลาสสิกกรีกและโรมันมาเป็นแบบอย่าง และอาศัยศิลปะและวิทยาการบางส่วนของสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาสูงสุดเป็นส่วนประกอบ ซึ่งเราก็คงทราบดีอยู่แล้วว่าในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาสูงสุดนั้นมีศิลปินที่ยิ่งใหญ่อิทธิพลมากอยู่หลายคน โดยเฉพาะงานวาดภาพของราฟาเอลนั้นมีเสน่ห์เป็นที่ดึงดูดใจศิลปินยุคนีโอ-คลาสสิกเป็นที่สุด (Mendelowitz. 1967 : 151 - 153)

ในเรื่องการสร้างสรรคศิลปะของศิลปินนีโอ-คลาสสิคนั้น อารี สุกธินันท์ ให้ความสำคัญ แกจิตรกรชื่อ ดาวิด (David. 1748 - 1825) ว่าเป็นผู้วางรากฐานการศึกษาศิลปะ โดยตั้ง สำนักศึกษาศิลปะขึ้นในปารีสและพยายามเน้นถึงความชัดเจนของการวาดเขียนเป็นอย่างมาก โดย กำหนดแนวคิดทางศิลปะสำหรับยุคของตนว่า "ศิลปะคือดวงประทีปของเหตุผล" ซึ่งหมายถึงความ อ่อนแก่ตามน้ำหนักของสี ความชัดเจนตามตาเห็น ตามรูปแบบและเรื่องราวโบราณนิยายของ คลาสสิกกรีกโบราณ (อารี สุกธินันท์. 2528 : 37)

อารี สุกธินันท์ กล่าวต่อไปว่า แนวคิดอันเป็นเสมือนหนึ่งทฤษฎีของนีโอ-คลาสสิกอีก ประการหนึ่งคือ การเน้นการวาดเขียนเป็นหลักสำคัญ การระบายสีถือเป็นอันดับรอง ศิลปินกลุ่ม นีโอ-คลาสสิกจะพยายามสร้างรูปแบบที่แน่นอนด้วยเส้นรอบนอกก่อนการระบายสี แล้วเกลี่ยให้ได้ น้ำหนักแท้จริงตามความอ่อนแก่ ประกอบกับท่าทางของภาพคนที่สมเหตุสมผลถือเป็นวัตถุประสงค์ อันสำคัญของการวาดเขียนตามเหตุผล ถ้าเป็นการเขียนภาพคนก็เขียนท่าอื่น โดยน้ำหนักอยู่บน เท้าขวา เท้าซ้ายงออยู่ในท่าพัก ซึ่งถือว่าเป็นท่าทางที่สมบูรณ์ และงดงามมากที่สุดที่ดัดแปลงมาจาก สมัยกรีกยุคคลาสสิกดังกล่าวแล้ว (อารี สุกธินันท์. 2528 : 38)

สำหรับเมนเดล โลวิทซ์นั้น ให้ความสำคัญแกจิตรกรผู้เป็นศิษย์ของดาวิด คือ แองกรี (Ingres. 1780 - 1867) ชาวฝรั่งเศสว่าเป็นผู้ที่แสดงให้เห็นถึงอุดมคติของนีโอ-คลาสสิก อย่างชัดเจนที่สุด แองกรีผู้นี้เองที่ใช้เวลาอันยาวนานในอิตาลี เพื่อศึกษานาฏกรรมของจิตรกรสำคัญ ๆ ของยุคสูงสุดของสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาอย่างจริงจัง เช่น แองกรีได้ลอกเลียนภาพวาดของราฟาเอล ในระหว่างที่เขาเป็นนักศึกษาศิลปะอยู่ในอิตาลี สิ่งทีแองกรีเน้นมากที่สุด คือ การวาดภาพคนเหมือน ด้วยดินสอดำ แสดงให้เห็นความสำคัญของวิชากรวาดเขียน ดังที่ดาวิดผู้เป็นอาจารย์ได้วางแนวทาง ไว้แล้ว

2.1.7 การวาดภาพคนในสมัยโรแมนติก

ศิลปะแบบโรแมนติกเป็นการเคลื่อนไหวของศิลปะที่เกิดขึ้นต่อจากศิลปะแบบ

นีโอ-คลาสสิก โดยมีแนวคิดขัดแย้งกัน กล่าวคือ กลุ่มโรแมนติคมีความเชื่อว่า "ในการสร้างสรรค์งานศิลปะนั้น อารมณ์ย่อมสำคัญกว่าเหตุผล" ดังนั้น การสร้างสรรค์ศิลปะของศิลปินโรแมนติคจึงเลือกเรื่องราวที่เวทน์เด่นมาเขียนเป็นภาพ อันที่จริงแนวคิดเกี่ยวกับการแสดงออกของกลุ่มโรแมนติคผสมผสานขึ้นจากหลายสิ่งหลายอย่าง เช่น ทฤษฎีที่กลับของคลาสสิกกรีก การฝึกฝนจากธรรมชาติโดยตรง ส่วนเนื้อหา มักจะจับเอาเรื่องราวเกี่ยวกับสังคม การเมือง มาจัดเป็นองค์ประกอบอย่างชาญฉลาด

ส่วนวิธีการวาดเขียนยังคงใช้เทคนิคบางส่วนจากสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาสูงสุดของราฟาเอล และศิลปินอิตาลีคนอื่น ๆ เช่น มิเกลันเจโล และจิตรกรสมัยบาโรกอย่างรูเบนส์ เป็นต้น ศิลปินกลุ่มโรแมนติคที่สำคัญ ได้แก่ เจอร์โกลท์ และเดอลากัวว์ (Gericault. 1791 - 1824 and Delacroix. 1798 - 1863)

ส่วนเดอลากัวว์นั้นเดินตามแนวทางของเจอร์โกลท์ ประกอบกับที่เดอลากัวว์เป็นผู้มีความสามารถในการวาดเขียนอย่างยอดเยี่ยม เทคนิคการวาดเส้นจะมีลักษณะตรงข้ามกับแองกอร์ ในแง่ที่ว่ามีความละเอียดลออมาก แม้แต่ภาพวาดเส้นของเจอร์โกลท์ยังมีความละเอียดลออน้อยกว่า

อิทธิพลการวาดภาพของ เจอร์โกลท์และเดอลากัวว์ แพร่หลายไปสู่เยอรมันและอังกฤษ โดยเฉพาะจิตรกรชื่อ ฟิลลิป ออทโต รัง (Phillip Otto Runge. 1777-1810) ชาวเยอรมันชอบวาดภาพด้วยปากกาและหมึกเป็นภาพเล็ก ๆ ใช้เส้นที่งดงามบริสุทธิ์ อันสะท้อนให้เห็นถึงหลักเกณฑ์แห่งลัทธินีโอ-คลาสสิก การวาดเส้นเน้นน้ำหนักของเส้นที่มีความหนักเบาให้ความรู้สึกดูจะเกี่ยวข้องกับบทกวี นั่นแหละคือสาระสำคัญของศิลปะแบบโรแมนติค

2.1.8 การวาดภาพคนในลัทธิเรียลลิสม์

การเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์ การเมือง และอุตสาหกรรมเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตและสังคมชาวฝรั่งเศส ศิลปินลัทธิเรียลลิสม์ มีแนวคิดในการสร้างสรรค์ศิลปะเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกสนใจสภาพความเป็นจริงของธรรมชาติ อีกกลุ่มหนึ่งสนใจในสภาพชีวิตจริงของ

ประชาชนชาวฝรั่งเศสโดยเฉพาะสภาพชีวิตของชนชั้นกลาง กลุ่มแรกมักวาดภาพเกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น ภาพทิวทัศน์ต่าง ๆ ส่วนกลุ่มหลังสะท้อนสภาพชีวิตและสังคมเป็นสำคัญ การแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาตามสภาพที่เป็นจริงเช่นนี้ เราเรียกว่า ศิลปะแนวสัจนิยม (Realism)

อารี สุกชีพันธุ์ กล่าวว่า พวกสัจนิยมมีความเชื่อว่า "ความจริงทั้งหลายอยู่ที่มนุษย์ และความเป็นอยู่จริงของมนุษย์ ศิลปินจะเขียนสิ่งที่ตนไม่เคยเห็นเลยไม่ได้ เรื่องโบราณนิยายก็ตีเรื่องที่เราสืบทอดกันมาโดยปราศจากหลักฐานที่ดี ไม่มีใครเคยเห็น ถ้าศิลปินเขียนภาพจากเรื่องดังกล่าวขึ้น ศิลปินจะสร้างความสวยงามได้อย่างไร ศิลปินต้องเคารพตน เคารพธรรมชาติที่เห็น จะหลีกหนีสร้างความสวยงามตามอุดมคติไม่ได้ ศิลปะเป็นเรื่องของการแสดงออกตามตาเห็นจริง ๆ (อารี สุกชีพันธุ์. 2528 : 167 - 169)

ศิลปินที่สำคัญของลัทธิเรียลลิสม์ คือ โดมิเย (Honore Daumier. 1808 - 1879) ชาวฝรั่งเศส เป็นจิตรกรที่ชอบวาดภาพเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม งานวาดเขียนของโดมิเยสวยงามมีความรู้สึกเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ซึ่งเขาย่อมถ่ายทอดความรู้สึกภายในของเขาออกไปในผลงาน

ในช่วงกลางของคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในประเทศฝรั่งเศสมีศิลปินแนวสัจนิยมส่วนหนึ่ง ปลีกตัวจากนครหลวง ไปตั้งสำนักศิลปะที่เมืองบาร์บิซง (Barbizon) เรียกตัวเองว่า the barbizon school ภาพที่ศิลปินกลุ่มนี้วาดจะมีสาระเกี่ยวกับธรรมชาติและความรู้สึกที่ติดศาสนา และศีลธรรม ศิลปินประจำกลุ่มบาร์บิซง ได้แก่ โคโรท์ (Corrot. 1796 - 1875) มิลเลต์ (Millet. 1814 - 1875) รูสโซ (Rousseau. 1812 - 1867) และคูร์เบต์ (Courbet. 1819 - 1877) เหล่านี้ล้วนเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว

2.2 การวาดภาพคนตามรูปแบบลดตัดทอน (distortion)

การลดตัดทอน หมายถึง การใช้ความรู้ความเข้าใจของศิลปินที่จะแก้ไขสิ่งที่เห็นจากธรรมชาติ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่จำเจ น่าเบื่อ เพื่อให้ได้รูปทรงใหม่ที่เหมาะสม ซึ่งการตัดทอนถือเป็น

กระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์อย่างหนึ่งของมนุษย์ เพื่อลดความไม่มีระเบียบ ให้มีระเบียบ (อารี สุกจินธุ์. 2528 : 24) ยกตัวอย่างการวาดภาพคนโดยปกติคนมีรูปร่างสลับซับซ้อนยากแก่การถ่ายทอด บางคนมีบางส่วนของร่างกายไม่เหมาะสมหรือบกพร่อง เช่น มีกล้ามเนื้อมากเกินไป ช่องขาที่กว้างและใหญ่เกินไป ศิลปินจะลดตัดทอน หรือเพิ่มเติมในภาพเขียนของตน เพื่อให้ได้รูปทรงของคนทั้งดงามตามความคิดความรู้สึกของตน ดังนั้นเป็นต้น

ดังนั้นรูปแบบลดตัดทอนของศิลปะจึงมีรูปแบบที่ง่ายขึ้น เช่น ภาพคนที่วาดใช้เส้นโค้งง่าย ๆ รายละเอียดต่าง ๆ ถูกตัดออกไปเกือบหมด ศิลปะที่มีรูปแบบลดตัดทอน ได้แก่

สมัยอิมเพรสชันนิสม์ (impressionism)

สมัยโพสต์ - อิมเพรสชันนิสม์ (post - impressionism)

สมัยฟอวิสม์ (fauvism)

สมัยเอกซ์เพรสชันนิสม์ (expressionism)

2.2.1 การวาดภาพคนในสมัยอิมเพรสชันนิสม์

ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 การเคลื่อนไหวของศิลปะในฝรั่งเศสมีการเปลี่ยนแปลงไปอีกครั้งหนึ่ง นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญมากในวงการศิลปะ โดยเฉพาะแนวคิดของศิลปินกลุ่มหนึ่งที่เชื่อว่า "ความประทับใจครั้งแรกเป็นสิ่งที่คุณค่ามากที่สุด" เรียกว่า สมัยอิมเพรสชันนิสม์ (impressionism) ซึ่ง อารี สุกจินธุ์ สรุปความเชื่อของกลุ่มอิมเพรสชันนิสม์ว่า (อารี สุกจินธุ์. 2529 : 172 - 173)

1. ความประทับใจครั้งแรกมีคุณค่ามากที่สุด ศิลปินจะต้องแสดงความรู้สึกนั้นให้เห็นได้
2. การรับรู้ของมนุษย์ที่สร้างให้เกิดความประทับใจนั้น ขึ้นอยู่กับแสงและเงา มนุษย์จะมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ก็เพราะแสงและเงาเท่านั้น
3. เรื่องราวที่เห็นด้วยตาของมนุษย์เอง มีคุณค่ามากกว่าเรื่องที่ไม่เคยเห็น และโดยเฉพาะเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เป็นจริงขณะนั้นยิ่งมีค่าสูงขึ้น

4. การรู้จักตัดทอนให้เหมาะสม ในทางศิลปะถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งและมีคุณค่าสูง เปรียบเสมือนคนที่เข้าใจจุดสั้น ๆ ได้ใจความ

ความเชื่อดังกล่าวนี้เป็นเหตุให้ศิลปินต่างออกไป เขียนภาพนอกสถานที่ท่ามกลางธรรมชาติ ภาพทิวทัศน์ที่มีภาพคนและไม่มีภาพคนประกอบได้รับการบันทึก ภาพคนถูกลดความสำคัญลงเป็นอย่างมาก ไม่เหมือนกับยุคที่ผ่านมาที่ศิลปินให้ความสำคัญแก่ภาพคนยิ่งกว่าภาพทิวทัศน์ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ อันเป็นจุดเริ่มต้นของศิลปะสมัยใหม่

สมัยอิมเพรสชันนิสม์ได้เกิดมีศิลปินที่มีชื่อเสียงมากมาย เช่น โมเน (Momet. 1840 - 1926) มาเนต์ (Manet. 1832 - 1883) เดอกาส์ (Degas. 1834 - 1917) ตูลูส โลเทรค (Toulous-Lautrec. 1864 - 1901) เรอนัวร์ (Renoir. 1841 - 1919) โดยมีโมเนเป็นหัวหน้ากลุ่ม เกี่ยวกับการวาดเขียนของสมัยอิมเพรสชันนิสม์ นิยมวาดรูปด้วยดินสอ ชอล์คสี ปากกาเป็นพื้นฐาน การวาดเขียนใช้เส้นรวดเร็วและหยาบ ๆ แสงแสง-เงา ให้ความสำคัญรู้สึกเคลื่อนไหว ได้ดีมาก

มาเนต์ (Manet. 1832 - 1883) เป็นศิลปินอีกคนหนึ่งที่มีชีวิตวาดเขียนที่น่าสนใจ เขาเป็นคนแรกที่กล่าวว่า "เงาเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อความรู้สึกของมนุษย์" ตั้งแต่วันที่เขาวาดภาพ จึงกระทำการอย่างตรงไปตรงมาไม่เสแสร้ง ไม่สนใจรายละเอียด ภาพคนของมาเน่ไม่มีความสำคัญมากไปกว่าส่วนประกอบอื่น ๆ ของภาพ การวาดภาพโดยใช้เส้นของมาเน่เป็นไปอย่างอิสระ ให้คุณค่า 2 ประการ คือ การใช้เส้นที่ไม่เสแสร้ง ประสานกันกับลีลาหรือท่าทาง

2.2.2 การวาดภาพคนในสมัยโพส-อิมเพรสชันนิสม์

การวาดเขียนในสมัยโพส-อิมเพรสชันนิสม์ หมายถึง การเขียนภาพสมัยหลังอิมเพรสชันนิสม์ในฝรั่งเศส ซึ่งเกิดขึ้นในช่วง 20 ปีสุดท้ายของคริสต์ศตวรรษที่ 19 สมัยนี้ได้เกิดการสร้างสรรคศิลปะที่มุ่งแสดงออกถึงแรงกระตุ้นภายในออกมา จิตรกรสำคัญ ได้แก่ เรอนัวร์, (Renoir. 1841 - 1919) เซซานน์ (Cezanne. 1839 - 1906) แวนโกะ

(Van Gogh. 1853 - 1890) โกแกง (Gauguin. 1848 - 1903) เซอรา (Seurat. 1859 - 1891) ศิลปินแต่ละคนต่างก็มีแบบของการแสดงออกเฉพาะตนที่แตกต่างกันไป และมีอิทธิพลต่อการวาดเขียนและจิตรกรรมในสมัยต่อ ๆ มาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผลงานของ เซซาน ผู้ซึ่งได้รับการยกย่องว่า เป็นบิดาแห่งศิลปะแบบคิวบิซึม โดยที่เซซานมีความคิดเกี่ยวกับการวาดภาพว่า "จงมองดูธรรมชาติให้เป็นรูปทรงกระบอก ทรงกลม และรูปทรงกรวย" นั้นก็หมายความว่า ให้มองธรรมชาติเป็นรูปทรงเรขาคณิต (geometric form) อย่างง่าย ๆ นั้นเอง (Murphy. 1968 : 8) คำแนะนำให้มองสิ่งแวดล้อมเป็นรูปร่างง่าย ๆ หรือรูปร่างแบบเรขาคณิตนี้ เป็นลักษณะการมองจากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาเกสตัลท์ (gestalt psychology) ที่กล่าวว่า "ส่วนรวมสำคัญกว่าส่วนย่อย" (the whole is more than the sum of the parts) อารี สุกธินันท์ กล่าวว่า "วิธีการเขียนภาพคนโดยอาศัยภาพคนเหลี่ยมเป็นแกนนำก็ได้แนวคิดมาจากหลักการของเซซาน" (อารี สุกธินันท์. จากการสัมภาษณ์ 2530)

จากการที่เซซานมีแนวคิดเกี่ยวกับการมองธรรมชาติให้มีลักษณะเป็นรูปเรขาคณิตนั้นเอง ภาพเขียนของเขาจึงมีลักษณะเป็นเหลี่ยมสัน

2.2.3 การวาดภาพคนในสมัยโฟวิสม์

ศิลปะแบบโฟวิสม์ เป็นความเคลื่อนไหวของศิลปะที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษแรก ของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ในฝรั่งเศส คือราว ค.ศ. 1905 - 1907 เมื่อศิลปินกลุ่มหนึ่งนำโดย มาติส (Matisse. 1869 - 1954) ได้เปิดแสดงงานจิตรกรรมที่มีสีสันขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ท่ามกลางประติมากรรมชิ้นเล็ก ๆ ชิ้นหนึ่งของศิลปินยุคฟื้นฟู ชื่อ "โดนาเตลโล" นักวิจารณ์ศิลปะชื่อ หลุย โวแซลล์ ถึงกับอุทานว่า "โดนาเตลโลท่ามกลางสัตว์ป่า" (donatello parmi les fauves!) และนี่เองคือที่มาของการตั้งชื่อกลุ่มโฟวิสม์ (fauvism) ซึ่งแปลว่า "กลุ่มสัตว์ป่า" (wild beasts) (สงวน รอดบุญ 2522 : 69 - 70) หมายถึง การแสดงออกด้วยความรู้สึก

รุนแรง ทั้งการใช้เส้นและสี สีที่ใช้เป็นสีแท้ ๆ ไม่พยายามลดความเข้มของสีลงเลย ผลงานจิตรกรรมจึงแสดงถึงความเด็ดเดี่ยว ความกล้าในการแสดงออกตามอารมณ์ภายในด้วยการจัดภาพและการใช้สี โดยไม่คำนึงถึงความเป็นจริงตามตาเห็น แต่คำนึงถึงความรู้สึกและประสบการณ์ของศิลปินโดยตรงเกี่ยวกับรูปทรง

ผลงานของศิลปินกลุ่มโฟวิสต์หลายคนได้รับอิทธิพลจากเซซานน์ (อาร์ สุกซิพันธุ์. 2528 : 208) ในการตัดทอนรูปทรงให้ง่ายเข้า โดยการนำเส้นเรขาคณิตมาช่วย เช่น เส้นโค้ง ซึ่งเมื่อนำเส้นโค้งง่าย ๆ มาใช้วาดภาพคน ทำให้ภาพคนลดความยุ่งยากลงไปมาก

ศิลปินกลุ่มโฟวิสต์ นอกจาก มาติสแล้วก็มี ดูฟี (Dufy. 1877 - 1953) เดอแรง (Derain. 1880 - 1953) โมดิเลียนี (Modigliani. 1884 - 1920) ชากาล (Chagall. 1887 - ปัจจุบัน) บราคว (Braque. 1882 - 1963)

2.2.4 การวาดภาพคนในสมัยเอกซ์เพรสชันนิสม์

ศิลปะสมัยเอกซ์เพรสชันนิสม์ เป็นศิลปะที่สืบเนื่องจากศิลปะโฟวิสต์ โดยได้รับอิทธิพลจากกลุ่มโฟวิสต์ แวนโกะ และโกแกง แห่งสมัยโพส-อิมเพรสชันนิสม์นั่นเอง โดยที่ศูนย์กลางของศิลปะเอกซ์เพรสชันนิสม์ไปรวมตัวกันอยู่ที่ประเทศเยอรมนีก่อน จึงเรียกว่า กลุ่มเยอรมันเอกซ์เพรสชันนิสม์ (german expressionism)

คำ expressionism หมายถึง การแสดงออกทางศิลปะที่รู้จักตัดทอนรูปทรง และสีอย่างเสรีที่สุดตามอารมณ์ความรู้สึก และความต้องการของศิลปิน โดยถือตามความรู้สึกภายในเป็นสำคัญ (อาร์ สุกซิพันธุ์. 2528 : 211) ศิลปินกลุ่มเอกซ์เพรสชันนิสม์ ได้แก่ มังก์ (Munch. 1863 - 1944) อังซอร์ (Ensor. 1860 - 1949) เบคมานน์ (Bechmann. 1884 - 1950) มาร์ค (Marce. 1880 - 1916) ค้านดินสกี (Kandinsky. 1866 - 1944) เป็นต้น

2.3 การวาดภาพคนตามรูปแบบนามธรรมหรือความรู้สึก (abstraction)

ศิลปะลักษณะนามธรรมหรือแอบสแตรค อาร์ต (abstract art) นั้น เป็นภาวเคลื่อนไหวของศิลปะในคริสต์ศตวรรษที่ 20 อีกเช่นกัน โดยมี ปิกัสโซและบราด เป็นผู้ริเริ่มพัฒนาขึ้น

คำว่า "แอบสแตรค" เป็นกริยา แปลว่า เข้าใจ ถึง สกัด เลือก คัด ตัดทอนสิ่งที่เด่น สิ่งที่สำคัญ ๆ จากวัตถุที่เห็นได้หรือจากความรู้สึก เพื่อให้เป็นสื่อเข้าใจร่วมกันในการแสดงความรู้สึกของมนุษย์ ตามความหมายนี้อาจกล่าวได้ว่า ศิลปกรรมทุกชนิดทุกแขนงเป็นแอบสแตรคทั้งนั้น (Read. 1964 : 42 อ้างอิงมาจาก อาร์ สุกขพันธ์. 2528 : 213) เพราะว่า ผู้ประกอบศิลปะหรือศิลปินจะต้องเข้าใจ รู้จักคัดเลือก ตัดทอนเอาส่วนที่สำคัญหรือส่วนที่เด่นมาสร้างเป็นภาพตามความรู้สึกของตน นี่ก็หมายความว่า ศิลปะนามธรรม คือ การนำเอารูปทรงต่าง ๆ ที่พบเห็นอยู่ในธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมมาจัดเสียใหม่ ด้วยเหตุนี้ ศิลปะนามธรรมจึงสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ศิลปะนามธรรมที่มีลักษณะกึ่งธรรมชาติ หรือ เซมิ-แอบสแตรค (semi-abstract) คือ ยังพอมองออกว่าดัดแปลงมาจากอะไร เช่น ศิลปะแบบคิวบิสม์ ศิลปะแบบนิวเจอร์ริสม์ เป็นต้น ส่วนศิลปะนิรรูป หรือ นัน-ออฟเจ็คทีฟ หรือ นัน-ฟิกเกอร์เรทีฟ (non-objective or non-figurative) ซึ่งไม่แสดงเนื้อหาหรือรูปร่างที่เป็นธรรมชาติแต่อย่างใด นอกจากจัดองค์ประกอบของภาพอย่างอิสระ ด้วยเส้น สี ลักษณะผิว สร้างคุณสมบัติในตัวของมันเอง เป็นภาพที่เกิดจากความรู้สึกโดยแท้ จัดเป็นลักษณะนามธรรมอันสมบูรณ์ (สงวน รอดบุญ. 2522 : 1) เช่น จิตรกรรมของมอนดริอัน (Mondrian. 1872 - 1944) คันทินสกี, มาเลวิช (Malevich. 1878 - 1935) เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัจะไม่กล่าวถึงเพราะศิลปะที่ปราศจากรูป (non-objective) จะไม่แสดงให้เห็นเป็นรูปคนหรือวัตถุใด ๆ แต่จะกล่าวถึงเฉพาะศิลปะแบบคิวบิสม์และแบบนิวเจอร์ริสม์เท่านั้น

2.3.1 การวาดภาพคนของกลุ่มคิวบิสม์ (cubism)

ขณะที่มาติสและดูฟี ทำหน้าที่หัวหน้ากลุ่มโฟวิสม์ในฝรั่งเศสอยู่นั้น ก็ได้เกิดความคิด

เคลื่อนไหวของศิลปะกลุ่มคิวบิสม์ (cubism) ขึ้นในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ในฝรั่งเศสเช่นกัน นำโดยปิกัสโซ (Picasso. 1881 - 1973) ศิลปินชาวสเปน ซึ่งปิกัสโซเองเคยศึกษางานของกลุ่มเอกซเพรสชันนิสม์ และของเซซานมาก่อน

คำว่า คิวบิสม์ (cubism) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า "cubus" แปลว่า ลูกบาศก์ (สงวน รอดบุญ 2522 : 55) หมายถึง ศิลปะที่มีรูปแบบเป็นเหลี่ยมสัน แสดงให้เห็นถึงการนำเอารูปทรงเรขาคณิตง่าย ๆ เช่น ทรงกลม ทรงกรวย ทรงกระบอก" จากคำกล่าวนี้เองที่ปิกัสโซได้นำมาเป็นแนวทางในการสร้างงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นภาพคน สัตว์ สิ่งของ ทิวทัศน์ ถูกสกัดตัดทอนดัดแปลงเป็นรูปทรงที่เรียกว่า คิวบิส (cubis) หมดทั้งสิ้น

งานศิลปะของปิกัสโซที่สร้างตามแนวทางของคิวบิสม์ สำเร็จเป็นครั้งแรก คือ ภาพที่มีชื่อว่า หญิงสาวอาวีนอง (les demoiselles d' avignon) ใน ค.ศ. 1907 สำหรับภาพวาดเส้นของปิกัสโซ ที่ยกมาเป็นตัวอย่างคือ ภาพร่าง เพื่อนำไปเขียนภาพเกอณิกา (composition study for guernica) ซึ่งมีลักษณะเป็นภาพแบบคิวบิสม์อย่างชัดเจน

ศิลปินคิวบิสม์ ได้แก่ ปิกัสโซ และบราคว (Braque. 1882 - 1963) ผู้ซึ่งร่วมเป็นคู่คิดในการสร้างงานแบบคิวบิสม์มาพร้อมกับปิกัสโซ แต่บราควเสียชีวิตก่อนปิกัสโซถึง 10 ปี นอกจากนั้นมีศิลปินคิวบิสม์ติดตามมาอีกมากมาย เช่น กรีส (Gris. 1887 - 1927) ไฟนิงเจอร์ (Feininger. 1871 - 1956) เดอโลเน (Delaunay. 1885 - 1941) เป็นต้น

2.2.3 การวาดภาพคนในสมัยฟิวเจอริสม์ (futurism)

ศิลปะแบบคิวบิสม์ เป็นการเคลื่อนไหวของศิลปะสมัยใหม่อีกแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในอิตาลีในช่วงแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ร่วมสมัยกับศิลปะแนวคิวบิสม์

คำ ฟิวเจอริสม์ มาจากภาษาอิตาลีเขียน "futurismo" แปลว่า ศิลปะแห่งอนาคต (art for future) มารีเนตตี (Marinetti. 1876 - 1944) ได้เขียนคำประกาศลงในหนังสือพิมพ์รายวันชื่อ "เลอ ฟิกาโร" (le figaro) เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์

1909 ในโอกาสที่ศิลปินกลุ่มหนึ่งกำลังเปิดผลงานศิลปะ ในหนังสือนั้นมีสาระว่า "ความเร็วคือพระเจ้าของเรา กฎของความงามแนวใหม่ เสียงรถจักรยานยนต์อันฉีกก้องซึ่งมีเสียงดังราวกับปืนกลนั้น เป็นความสวยงามยิ่งกว่ารูปสลักหินชัยชนะแห่งซาโมทรัส (winged victory of samothrace) เสียอีก" และยังให้คำรุนแรงอีก 3 คำ คือ "เฟาฟิซิกท์ ทดน้ำในคลองเวนิสและทำลายแสงจันทร์" นั่นก็หมายความว่า เมื่อศิลปะฟิวเจอริสึมได้กำเนิดขึ้นแล้ว ย่อมเป็นการสิ้นสุดของศิลปะแบบอดีต ต่อไปนี้คือการเกิดขึ้นใหม่ของศิลปะสำหรับอนาคต (สงวน รอดบุญ. 2522 : 77)

จากคำประกาศดังกล่าว ซึ่งก็คือความเชื่อของศิลปินกลุ่มฟิวเจอริสึม ที่พวกเขาใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยวิธีการจัดองค์ประกอบ อาศัยรูปทรงเรขาคณิตเข้ามาแก้ปัญหารูปทรง มิติ อันมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับศิลปะแบบคิวบิสม์ โดยนำหลักการของคิวบิสม์มาใช้ คือ หลักการวิเคราะห์รูปทรง (analytical cubism) เป็นการแยกส่วนต่าง ๆ ของวัตถุให้เป็นส่วนย่อย แล้วนำมาประกอบใหม่ และการใช้รูปทรงแบบซ้ำ ๆ กัน เพื่อแทนค่าความรู้สึกเคลื่อนไหว อันเป็นลักษณะเฉพาะของศิลปะแบบฟิวเจอริสึม (อารี สุทธิพันธุ์. 2528 : 235) ตัวอย่างผลงานวาดเส้นที่แสดงภาพคนให้รู้สึกเคลื่อนไหว บอชโซนี (Umberto Boccioni) วาดเขียนด้วยหมึก ศิลปินที่สร้างสรรค์งานศิลปะตามแนวทางของกลุ่มฟิวเจอริสึม มีหลายคน เช่น บอชโซนี (Boccioni. 1882 - 1916), บัลลา (Balla. 1871 - 1958), คาร์รา (Carra. 1881 - 1966) เป็นต้น

3. เอกสารแสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิวัฒนาการ

แนวความคิดเกี่ยวกับวิวัฒนาการคนที่ปรากฏในสาขานี้ในสาขานี้แห่งโลกศิลปะ อาจแบ่งออกได้เป็น 3 แนวความคิด คือ

||แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิจักษณ์ของบุคคลที่ทำงานศิลปะ: ตามแนวคิดของ 3 แนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับการวาดภาพคนแบบในออกนอก

แนวคิดเกี่ยวกับการวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน

แนวคิดเกี่ยวกับการวาดภาพคนแบบธรรมชาติ

คำว่า "การวาดภาพคนแบบในออกนอก" (Inside-out method) และ "การวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน" (Outside-in method) เป็นคำที่ อารี สุกธินันท์ นักการศึกษาศิลปะที่สำคัญของประเทศไทยได้คิดใช้คำนี้ขึ้น โดยท่านให้ความหมายดังนี้

การวาดภาพคนแบบในออกนอก (Inside-out method) หมายถึง กระบวนการวาดภาพคนโดยเริ่มวาดตั้งแต่กระดูก กล้ามเนื้อ และผิวหนังที่ทำให้เห็นรูปทรงภายนอก หรือเป็นการวาดจากส่วนย่อยไปหาส่วนรวม ถ้าเปรียบเทียบกับกระบวนการเรียนรู้คือ การเรียนรู้จากส่วนย่อยไปหาส่วนรวม (inductive method) นั่นเอง ส่วนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน (Outside-in Method) หมายถึง กระบวนการวาดภาพคนโดยเริ่มปฏิบัติจากภายนอก คือ การร่างภาพคนเหลี่ยมก่อน แล้วจึงปรับปรุงเป็นกล้ามเนื้อและรูปร่างของคนภายหลัง หรืออาจเรียกว่าเป็นการวาดจากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย คล้ายกับทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยากลุ่มเกสตัลท์ (gestalt theory) ที่ถือว่า "ส่วนรวมสำคัญกว่าส่วนย่อย" สำหรับแนวคิดการวาดภาพคนตามแบบธรรมชาตินั้น เป็นแนวคิดที่ยึดแรงกระตุ้นภายใน (impulse) และความรู้สึกสัมผัส (sense of touch) เป็นหลักในการแสดงออก ซึ่งจะได้นำถึงแนวคิดทั้งสามประการดังต่อไปนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการวาดภาพคนแบบในออกนอก

แนวคิดดังกล่าวนี้เริ่มปรากฏชัดเจนในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาในอิตาลี เมื่อศิลปินและแพทย์ทำงานร่วมกันในการศึกษากายวิภาคของมนุษย์ นายแพทย์ต้องการศึกษาการทำงานของร่างกาย การผิดปกติของอวัยวะ สำหรับศิลปินหรือช่างจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเขียนภาพกายวิภาคของมนุษย์ เป็นการบันทึกเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ ต่อมาศิลปินได้แนวความคิดว่า การศึกษากายวิภาคของมนุษย์อย่างละเอียด ดังที่แพทย์ศึกษาเห็นสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการวาดภาพคนได้อย่างดี ดังนั้น

ศิลปินและช่างเขียนในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา ยังได้ศึกษากายวิภาคหรือสรีรวิทยาของมนุษย์และสัตว์ เพื่อต้องการทราบโครงสร้างของร่างกาย ตลอดจนการทำงานของกระดูก กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น ที่มีผลต่อรูปทรงที่ปรากฏภายนอก เพื่อประโยชน์ทางด้านทัศนศิลป์ ศิลปินสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาของอิตาลีที่เป็นผู้นำในการศึกษาเรื่องกายวิภาคของมนุษย์และสัตว์ คือ เลโอนาร์โด ดา วินชี (Leonardo da Vinci. 1452 - 1519) มิเกลันเจโล (Michelangelo. 1475 - 1564) และ ราฟาเอล (Raphael or Raffaello Santi. 1483 - 1520) เป็นต้น ผลงานการวาดภาพคนของศิลปินเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นความงามของเรือนร่างของคน โดยการแสดงให้เห็นอิทธิพลของกล้ามเนื้อ หรือส่วนประกอบภายใน ที่มีผลต่อเรือนร่างภายนอกของคนอย่างชัดเจน (Mendelowitz. 1967 : 56)

จากแนวคิดที่ว่า การเขียนภาพคนถ้าจะให้ดีจะต้องใช้วิชากายวิภาคเป็นแนวทาง ทำให้สกุลศิลปะแห่งนครฟลอเรนซ์ (florentine school) อันเป็นศูนย์กลางแห่งศิลปะของอิตาลี บรรจุมหาวิทยาลัยกายวิภาคเข้าไว้ในหลักสูตรศิลปะ ซึ่งผู้ที่จะเป็นศิลปินหรือช่างจะต้องศึกษาวิชากายวิภาคทั้งของคนและสัตว์เป็นเวลาหลายปีตามลักษณะการฝึกงานกับนายช่าง (อาวี สุทธิพันธุ์ 2528 : 23) จนมีความชำนาญ แล้วจึงจะออกไปประกอบอาชีพได้

อิทธิพลเกี่ยวกับแนวคิดในการเรียนวิชากายวิภาคของผู้ที่มีอาชีพเป็นศิลปิน หรือช่างเขียนช่างปั้น ได้แพร่กระจายไปยังสถาบันศิลปะทั่วโลกในฐานะที่เป็นวิชาการ (academy) อันมีระบบกฎเกณฑ์แน่นอน สำหรับประเทศไทยแนวคิดการสอนวิชากายวิภาคในสถาบันศิลปะ ได้รับการนำเข้ามาโดยศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี ชาวอิตาลี โดยท่านได้รับหน้าที่ให้สร้างหลักสูตรวิชาจิตรกรรมและประติมากรรมที่มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2486 ท่านได้บรรจุวิชากายวิภาคไว้ในหลักสูตรเป็นวิชาบังคับ สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันนี้จะเห็นว่าสถาบันที่สอนด้านทัศนศิลป์ในประเทศไทย ต่างก็เชื่อว่าการที่จะวาดภาพคนได้ดี จำเป็นต้องศึกษาวิชากายวิภาคอย่างจริงจัง โดยจะต้องบรรจุรายวิชานี้ไว้ในหลักสูตรเป็นการเฉพาะ ดังจะเห็นได้จากหลักสูตรที่สอนอยู่ในคณะ

จิตรกรรม ประติมากรรมและภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรหลักสูตรของวิทยาลัยช่างศิลป์ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตเพาะช่าง และแม้แต่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ก็ยังมีการบรรจุวิชากายวิภาค หรือ ศป. 481 ไว้ในกลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ สาขาศิลปหัตถกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2525 : 279 - 281) โดยหวังว่าผู้เรียนจะได้แนวทางในการเรียนต่อขั้นสูงขึ้นในสาขาศิลปะและแพทย์ (เรื่อง ศรีชาว และกมล เวียสุวรรณ. 2525 : หน้าคำชี้แจง)

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปใน

อารี สุกษิพันธ์ุ กล่าวว่า แนวคิดการเขียนจากนอกเข้าไปใน มาจากแนวคิดของ เซซานน์ (Cezanne. 1839 - 1906) ที่กล่าวว่า "จงมองธรรมชาติให้เป็นรูปทรงเรขาคณิต เช่น รูปทรงกลม ทรงกระบอก ทรงกรวย" นับเป็นแนวคิดที่ให้อิทธิพลต่อวงการศิลปะทั้งด้านศิลปะและศิลปศึกษา โดยเฉพาะสาขาจิตรกรรมการวาดเส้น การร่างภาพ ดังที่ครูศิลปะที่สอนวิชาดังกล่าว มักจะเตือนผู้เรียนเสมอว่า "ก่อนที่จะลงมือวาดเส้นจากวัตถุอะไรก็ตาม ควรร่างวัตถุนั้นเป็นเหลี่ยมด้วยเส้นง่าย ๆ เสียก่อน ต่อไปจึงพยายามแบ่งบริเวณที่เป็นแสงเป็นเงา กระจับวัตถุให้เหมาะสมกับหน้ากระดาษแล้ว จึงค่อยทำส่วนละเอียดตามลักษณะที่เป็นจริงภายหลัง" (อารี สุกษิพันธ์ุ. 2528 : 225 - 226)

ส่วนในด้านการสร้างสรรค์ศิลปะนั้น ปิกัสโซ (Picasso. 1881 - 1973) และบราคว (Braque. 1882 - 1963) ได้นำเอาแนวคิดดังกล่าวของเซซานน์ไปพัฒนางานศิลปะของตนจนเกิดเป็นศิลปะแบบคิวบิสม์ (cubism) ขึ้น นอกจากนั้นยังให้อิทธิพลต่อศิลปะแบบอื่น ๆ อีก เช่น โฟวิสม์ (fauvism) ฟิวเจอริสม์ (futurism) ซิมโบลิสม์ (symbolism) เอกซเพรสชันนิสม์ (expressionism) ซึ่งล้วนแต่เป็นศิลปะสมัยใหม่แห่งคริสต์ศตวรรษที่ 20 ทั้งสิ้น

ในด้านการสอนศิลปศึกษา ก็ได้นำเอาแนวคิดของเซซานน์มาสร้างสื่อการสอนต่าง ๆ เช่น การสร้างประติมากรรมรูปศีรษะคนเหลี่ยมขึ้น เพื่อให้นักศึกษาฝึกหัดวาดภาพคนเหมือนในระยะ

เริ่มแรก ก่อนที่จะเริ่มวาดภาพคนจริง ๆ ต่อไป ซึ่งการศึกษาแบบนี้จัดว่าเป็นการศึกษาจากภายนอก เข้าสู่ภายใน หรือการศึกษาจากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อยนั่นเอง

ต่อมา อารี สุกขินันท์ ได้สร้างแบบภาพคนเหลี่ยมขึ้น เพื่อให้เป็นแนวทางการวาดภาพคนเต็มตัวตามวิธีการศึกษาจากภายนอกเข้าสู่ภายใน และยังได้เสนอแนะรูปแบบการเคลื่อนไหวของภาพคนด้วย อารี สุกขินันท์ ได้กล่าวถึงปัญหาการสอนเขียนภาพคนว่า "เรื่องนี้เนื่องมาจากการทดลองให้นักศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่เคยเรียนการวาดภาพคนตามระบบในชั้นนอก (Inside-out method) จากสถาบันเดิม วาดภาพคนเต็มตัว ปรากฏว่านักศึกษาไม่สามารถวาดภาพได้เท่าที่ควร จึงเห็นว่าการเรียนกายวิภาคมานั้นเสียเวลาเปล่า และจึงได้คิดค้นวิธีการเขียนภาพคนแบบใหม่ขึ้นเรียกว่า วิธีเขียนจากนอกเข้าใน (Outside-in method) และได้ทดลองสอนในช่วงเวลาหนึ่งมีความเห็นว่าวิธีการสอนแบบนอกเข้าในน่าจะนำไปใช้ได้ ถ้าหากได้รับการพัฒนาต่ออย่างรัดกุมต่อไป"

อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิธีการวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน ยังต้องอาศัยความรู้ทางด้านกายวิภาคมาประกอบด้วย กล่าวคือ นักเรียนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับวิชากายวิภาค สัดส่วน ท่าทางพอสมควร จึงจะสามารถวาดภาพคนตามวิธีการนอกเข้าในได้ดี (อารี สุกขินันท์, ม.ป.ป. : 1)

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการวาดภาพคนตามวิธีธรรมชาติ

แนวคิดเกี่ยวกับการวาดภาพคนตามแนวทางธรรมชาตินี้ เกิดขึ้นราว ค.ศ. 1941 เมื่อนิโคเลดส์ (Nicolaides) ได้เขียนตำราการวาดเขียน ชื่อ the natural way to draw ขึ้น ในหนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีวาดเขียนที่เน้นการรับรู้โดยรวม โดยเสนอกิจกรรมการวาดเขียนที่แตกต่างไปจากแนวคิดในการวาดเขียนที่กล่าวมาแล้วทั้งสองแนวคิด เช่น กิจกรรมการวาดเขียนตามทิวทัศน์ (contour drawing) กิจกรรมการวาดเขียนท่าทาง (gesture drawing) กิจกรรมการวาดเขียนด้วยเส้นขวาง (cross-hatch) และยังมีกิจกรรมย่อย ๆ อีกกว่า 60 กิจกรรม (Nicolaides, 1941 : 5 - 221) อารี สุกขินันท์ กล่าวว่า

การวาดเขียนตามแนวทางธรรมชาติของนิโคเลตส์ เป็นการวาดเขียนเชิงการสร้างสรรค์เน้นให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต มีความกล้าหาญ อดทน และสนุกสนานกับการเขียนภาพ (อารี สุทธิพันธุ์. 2528 : 55) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดในปัจจุบันที่เมื่อเราศึกษาในรายละเอียดทางด้านรูปแบบ วิธีการถ่ายทอดและความคิดของศิลปินในปัจจุบัน มักยึดความคิดสร้างสรรค์เป็นตัวแปรในการสร้างสรรค์รูปแบบและเอกลักษณ์ของตน

เรื่องของความคิดสร้างสรรค์ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการสร้างสรรค์ศิลปะ และเป็นการทำงานของสมองด้านขวา (right side of the brain) จากการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์เรื่องสมองพบว่า สมองซีกขวามีสมรรถนะในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ ควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายซีกซ้าย และมีสมรรถนะในเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้สึก (intuition) ความคิดหลายทิศทาง (divergent) จินตนาการ (imaginative) ความเป็นอิสระ (free) ความคิดโยงสัมพันธ์ (relational) ในขณะที่มันสมองซีกซ้ายมีสมรรถนะในทางตรงกันข้าม เช่น ทำหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายซีกขวา และมีสมรรถนะในเรื่องของความฉลาดเชิงเหตุผล (intellect) ความคิดทิศทางเดียว (convergent) ความเป็นสัดส่วน (propositional) ความคิดตรงไปตรงมา (directed) ความคิดเชิงวิเคราะห์ (analytic) ดังนั้นความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นธรรมชาติที่ติดตัวมากับมนุษย์ทุกคน การที่จะพัฒนารูปแบบของศิลปะจำเป็นต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับธรรมชาติดังกล่าว โดยจัดสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นการทำงานของสมองซีกขวา (Edwards. 1979 : 25 - 43)

ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ความคิดเชิงสร้างสรรค์ถูกนำมาใช้ในวงการศิลปะอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดแบบอย่างศิลปะ (style) อย่างมากมายเป็นประวัติกาล คือ มีแบบอย่างศิลปะไม่น้อยกว่า 40 แบบ เริ่มจากแบบอย่างศิลปะอิมเพรสชันนิสม์ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของรูปแบบลดทอน (distortion) ถึงรูปแบบนีโอ-แอบสแตรคชัน (neo-abstraction) ซึ่งมุ่งเน้นความสัมพันธ์ที่สมบูรณ์ของรูปทรงและสีเป็นสำคัญ เป็นความเคลื่อนไหวทางศิลปะในสหรัฐอเมริกา

ในช่วงหลังสุด คือ ราว ค.ศ. 1980 (นิพนธ์ ขวีกาญจน์. 2530 : 97 - 114) การที่รูปแบบของศิลปะไม่ว่าจะเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับรูปคนหรือไม่ใช่รูปคนเปลี่ยนแปลงไปมากมายเช่นนี้ ย่อมแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ตามธรรมชาติสองประการของมนุษย์ คือ ความคิดสร้างสรรค์ และเสรีภาพส่วนบุคคลนั่นเอง

3.3.1 ความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะในปัจจุบัน

ในด้านของศิลปศึกษา อิทธิพลทางธรรมชาติสองประการดังกล่าว ทำให้ นักการศึกษาศิลปะ (art educators) ในปัจจุบัน มีความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะว่า (อารี สุทธิพันธุ์. 2527 : 32)

3.3.1.1 เชื่อว่านักเรียนทุกคนสามารถวาดภาพได้ความเชื่อนี้ถือตามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และความอยากรู้อยากเห็น (creativity and problem solving) ซึ่งเป็นสมบัติติดตัวมนุษย์ทุกคน กิจกรรมศิลปะที่สนับสนุนความเชื่อในประเด็นนี้ ได้แก่ การวาดเขียนแบบสัมผัส (contour drawing) การวาดเขียนแบบสัมผัสในบริเวณว่าง (contour drawing in space)

3.3.1.2 เชื่อว่านักเรียนทุกคนสามารถแสดงออกทางศิลปะตามศักยภาพของตนได้ ความเชื่อนี้ถือตามสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ในการแสดงออกเป็นรูปแบบอย่างเสรีเท่าที่ความสามารถและศักยภาพของตบ้งมี (capacity and free expression) กิจกรรมศิลปะที่สนับสนุนความเชื่อประเด็นนี้ ได้แก่ การวาดเขียนตามท่าทาง (gesture drawing) และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเขียนท่าทาง เช่น การวาดเขียนตามความจำ (memory drawing) การวาดเขียนการเคลื่อนไหว (moving drawing)

3.3.1.3 เชื่อว่านักเรียนทุกคนสามารถพัฒนาบุคลิกภาพทางศิลปะจนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนได้ ความเชื่อนี้ถือตามสิทธิของมนุษย์และเจตจำนงเสรีที่จะพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง (personality and identity) เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้นกิจกรรมศิลปะที่สนับสนุน

ความเชื่อประเด็นนี้ ได้แก่ การเขียนภาพตามความคิดคำนึง (imaginative drawing) คำว่า ความคิดคำนึงก็คือ จินตนาการนั่นเอง ในการสอนชั้นครูควรเริ่มต้นด้วยปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับบุคคลและสังคม ปัญหาเกี่ยวกับเหตุการณ์และศีลธรรม ปัญหาเกี่ยวกับวัสดุและธรรมชาติ ปัญหาเกี่ยวกับความยุติธรรมและเสรีภาพ ปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการศึกษา ปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อม เพื่อเป็นสิ่งเร้าให้นักเรียนเกิดความคิดและจินตนาการ

3.3.1.4 เชื่อว่าศิลปศึกษามีส่วนช่วยพัฒนาประเทศได้ความเชื่อนี้ถือว่าผลงานศิลปะที่ประชาชนได้สร้างขึ้น และประยุกต์แล้วผลิตออกมาเป็นสินค้าทำรายได้เข้าประเทศ เป็นการช่วยให้ประเทศเจริญก้าวหน้าได้ กิจกรรมที่สนับสนุนความเชื่อประเด็นนี้ก็คือ กิจกรรมการผลิตศิลปะ การประยุกต์เพื่อใช้ประโยชน์และการจัดการ

ความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษาดังกล่าวนั้น ได้ปรากฏอยู่ในหลักสูตรศิลปศึกษาระดับประถม มัธยม และอาชีวศึกษา ในปัจจุบันแล้ว

ในด้านการนำเอาวิชากายวิภาคมาใช้ในการวาดภาพคนนั้น นิโคเลตส์ มีความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาวิชากายวิภาคมาใช้ในการวาดภาพคนว่า "ในระยะแรกของการฝึกฝนวาดภาพคนนั้น นักเรียนไม่ควรจะเอาจริงเอาง่ายกับวิชากายวิภาคมากนัก ควรคิดถึงกายวิภาคให้น้อยกว่าคิดถึงภาพที่กำลังวาด แม้ว่าภาพคนที่นักเรียนวาดออกมาแล้วจะไม่ถูกต้องตามหลักกายวิภาคก็ไม่ใช่เรื่องที่จะต้องวิตกกังวล พยายามฝึกวาดภาพคนให้มาก ๆ โดยวาดจากหุ่นคนจริง ๆ เมื่อสามารถวาดภาพคนแสดงความรู้สึกเคลื่อนไหวหรือท่าทางได้แล้ว จึงศึกษากายวิภาค โดยศึกษาเพียงเพื่อนำมาใช้ประกอบการวาดภาพคนที่เรารู้จักอยู่แล้วเท่านั้น"

"การวาดภาพคนเป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะอย่างหนึ่ง จึงไม่จำเป็นต้องนำวิชากายวิภาคมาเป็นแกนนำ นิโคเลตส์ ยกตัวอย่างการวาดภาพนก การวาดภาพผีเสื้อของนักชีววิทยา คนเหล่านั้นศึกษากายวิภาคของนกและผีเสื้อ เพียงเพื่อที่จะเลียนแบบให้เหมือนจริง พวกเขาไม่จำเป็นต้องฝึกทางด้านศิลปะก็ได้ ดังนั้นการวาดภาพคนโดยศึกษาวิชากายวิภาคอย่างหนักเพื่อการเลียนแบบให้

เหมือนๆ ไม่มีคุณค่าทางศิลปะเช่นเดียวกัน ศิลปะนั้นเป็นเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึก ชาวกรีกในสมัย
 อาเคอิค์รู้เรื่องกายวิภาคเพียงเล็กน้อย เขียนและแกะสลักรูปคนก็ไม่ถูกต้องตามหลักวิชากายวิภาค
 แต่ศิลปะอาเคอิค์ก็เป็นศิลปะที่ยิ่งใหญ่ของยุค ๆ หนึ่งได้" ด้วยเหตุนี้ นิโคเลตส์จึงแนะนำผู้ที่เริ่ม
 ฝึกฝนการวาดภาพคนว่าไม่ควรไปลุ่มหลงกับความรู้ทางด้านกายวิภาคจนเกินไป (Nicolaides.
 1941 : 144 - 145) พร้อมกันนั้น นิโคเลตส์ก็ได้เสนอแนะกิจกรรมการวาดภาพด้วยวิธีการ
 ธรรมชาติขึ้นหลายกิจกรรม จะเสนอเป็นตัวอย่างสัก 2 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 การวาดภาพตามทิวทัศน์ (contour drawing) เป็นการฝึกฝนให้นักเรียน
 มีคุณสมบัติ 2 ประการในตัว คือ คุณสมบัติในการสังเกต และคุณสมบัติในเรื่องความรู้สึกสัมผัส
 (the sense of touch) โดยให้นักเรียนวาดภาพจากหุ่นจริงโดยตรง เช่น วาดภาพคนก็วาด
 คนจริง ๆ หรือจากหุ่นจำลองเป็นอย่างน้อย ซึ่งในระยะแรก ๆ ไม่จำเป็นต้องไปจดจำเนื้อหาและ
 คำศัพท์ต่าง ๆ ของวิชาอานาโตมี (anatomy) หรือวิชากายวิภาคแต่อย่างใด

เครื่องมือในการสังเกต คือ การใช้ประสาทตาในการดู (to see) ขณะเดียวกันก็ให้
 สัมพันธ์กับการสัมผัสด้วยมือ ในการวาดเขียน (to draw) นักเรียนจะต้องฝึกฝนให้มีความชำนาญ
 ในการดูและการวาดเขียนพร้อมกัน (learn to see and learn to draw) ส่วนความรู้สึก
 สัมผัส หมายถึง เมื่อเราใช้ประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่ง (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) สัมผัสวัตถุ
 แล้วรู้สึกอย่างไร เช่น ตาสัมผัสคนก็รู้สึกว่าเขาเป็นมนุษย์ หยาบ บางส่วนอยู่ไกล บางส่วนอยู่ใกล้
 รู้สึกมีน้ำหนัก หรือรู้สึกว่าเขาเป็นแบบมีความวิตกกังวล เป็นต้น เมื่อรู้สึกแล้วก็ถ่ายทอดออกมา
 เป็นภาพ โดยการขีด ลาก เขียนให้เส้นสายที่ขีดเขียนสัมพันธ์กับความรู้สึกนั้น

วิธีการวาดเขียนตามทิวทัศน์ โดยใช้หุ่นคนจริง ๆ เป็นแบบ (อาร์ สุกชินส์. 2528 :

70 - 75)

(1) เลือกที่นั่งเขียนให้เหมาะสม คือ ไม่วางหรือใกล้เกินไป

(2) พेंงสายตาไปที่จุดใดจุดหนึ่งของหุ่นที่ท่่านสนใจมากที่สุด แล้วเอาดินสอจูดลงบน

กระดาษ โดยให้ท่่านเสมอว่าท่่านเอาดินสอจูดลงบนจุดตรงที่ตาท่่านเพ่งนั้น

(3) เริ่มเคลื่อนสายตาไปตามบริเวณรอบขอบของหุ่นนั้นช้า ๆ ตามที่ท่านอยากดู อยากสัมผัส ขณะเดียวกันให้ท่านลากเส้นดินสอบนกระดาษพยายามลากไปพร้อมกับตาที่กำลังเคลื่อนไป (ขณะที่ลากเส้นอย่ามองดูมือเป็นอันขาด) นานจนแน่ใจว่าได้ภาพเป็นที่พอใจแล้ว จึงยกดินสอขึ้นจากกระดาษ เป็นอันว่าท่านได้ฝึกการวาดเขียนตามที่สัมผัสเสร็จสิ้นแล้ว

ตัวอย่างที่ 2 การวาดเขียนตามท่าทาง (gesture drawing) เป็นการวาดเขียนที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับการวาดเขียนตามที่สัมผัส ในแง่ที่การวาดเขียนท่าทางเป็นการเขียนโดยเร็ว เด็ดเดี่ยว ตัดสินใจฉับพลันทันที รุนแรง ซึ่งผิดกับการวาดตามที่สัมผัสที่ต้องใช้ความระมัดระวัง เต็มไปด้วยความพยายามและเขียนเส้นอย่างช้าที่สุด

การวาดเขียนท่าทาง จำเป็นต้องใช้หุ่นที่สามารถเคลื่อนไหวได้มาเป็นแบบ เช่น คนและสัตว์ เป็นต้น ในขั้นเริ่มต้นควรใช้คนเป็นแบบจะดีกว่า เพราะสามารถบอกให้แสดงท่าทางตามที่ต้องการได้

วิธีการวาดตามท่าทาง โดยใช้คนเป็นแบบ (อารี สุทธิพันธุ์. 2528 : 76 - 82)

(1) ก่อนลงมือเขียน ตามองที่หุ่นทั้งตัว สังเกตการแสดงท่าทางของหุ่นและอ่านให้ออกว่า หุ่นกำลังแสดงท่าอะไร แล้วเขียนตามความรู้สึกนั้นอย่างรวดเร็วตามที่ท่านรู้สึกว่าหุ่นเคลื่อนไหว พยายามเขียนอย่าให้เส้นขาด พยายามลากเส้นที่เดี๋ยวติดต่อกันโดยไม่ยกดินสอจากกระดาษเลย

(2) ท่านจะเขียนจากบนลงมาล่าง จากซ้ายไปขวา หรือจากกึ่งกลางกระจายออกตามที่ท่านรู้สึกคล้อยตามหุ่น เพราะถ้าท่านไม่ตอบสนองตามที่หุ่นเคลื่อนไหว ท่านจะไม่เข้าใจท่าทางของ หุ่น และรูปเขียนของท่านก็จะมีความรู้สึกแข็งกระด้าง

(3) โปรดจำไว้ว่าท่านเขียนเฉพาะท่าทางจึงไม่จำเป็นต้องให้รูปเขียนเหมือนหุ่น รูปวาดของท่านเป็นการบันทึกความรู้สึกเคลื่อนไหวของท่านที่มีต่อหุ่นเท่านั้น ท่านจะต้องแสดงให้รู้ว่าหุ่นลอยขึ้นหรือตกลง พุ่งไปข้างหน้าหรือหมุนไปข้างหลัง เป็นต้น

4. เอกสารเกี่ยวกับวิธีสอนการวาดภาพคนแบบในออกนอกและแบบนอกเข้าใน

นาฏเจลิยว สุมาวงศ์ และนักการศึกษาอีกหลายคนมีความเห็นตรงกันว่า ในการปรับปรุง การเรียนการสอน ครูจะต้องคำนึงถึงความมุ่งหมายของการศึกษา ซึ่งเมื่อความมุ่งหมายของการ ศึกษาเปลี่ยนแปลงไป ก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรแล้วการเปลี่ยนแปลงวิธีสอนก็ตามมา ครู ในปัจจุบันจึงต้องแสวงหาวิธีสอนใหม่ ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา จะใช้วิธี สอนเช่นที่เราเคยถูกสอนมาในสมัยก่อน ๆ ไม่ได้ (นาฏเจลิยว สุมาวงศ์ และคนอื่น ๆ. 2509 : 3) ดังนั้น วิธีวาดภาพคนที่เรียกว่า "วิธีวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน" (Outside-in method) ซึ่ง เป็นวิธีวาดภาพคนแบบใหม่ที่ อารี สุทธิพันธุ์ ได้คิดค้นขึ้นมา เพื่อใช้สอนแต่เฉพาะในวิชาที่มีเนื้อหา เกี่ยวกับการวาดภาพคนเท่านั้น ด้วยเหตุนี้วิธีวาดภาพคนแบบนอกเข้าในจึงเป็นวิธีการใหม่สำหรับ วงการศึกษาศิลปะของประเทศไทย พร้อมกันนั้น อารี สุทธิพันธุ์ ยังได้ตั้งชื่อวิธีวาดภาพคนแบบเดิมว่า "วิธีวาดภาพคนแบบในออกนอกหรือ Inside-out method" (อารี สุทธิพันธุ์. 2527 : 62)

ในด้านการสอนศิลปศึกษานั้น อารี สุทธิพันธุ์ และคนอื่น ๆ ได้นิยามความหมายของวิธี สอนว่า วิธีสอนหมายถึง แนวปฏิบัติในการจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิด ความรู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและพัฒนาทางด้านต่าง ๆ วิธีสอนศิลปะต่างกับวิธีสอนวิชาสามัญอื่น ๆ เพราะว่าลักษณะของวิชาศิลปะเกี่ยวข้องกับการฝึกฝนปฏิบัติการลงมือทำจริง และการคิดแก้ปัญหาเพื่อ ความก้าวหน้าของนักเรียนเอง ยิ่งกว่านั้นการจัดบรรยากาศในการเรียน การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ให้พร้อมก็มีส่วนสำคัญในการที่จะช่วยให้การดำเนินการสอนนั้นได้ผล นอกจากลักษณะเฉพาะของวิชา ศิลปะดังกล่าวแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับความเชื่อและความคิดของครูผู้สอนศิลปะอีกด้วย ซึ่งความเชื่อ และทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานของวิธีสอนศิลปะที่ปรากฏในปัจจุบันมีหลายทฤษฎี คือ

4.1 ทฤษฎีเหมือนจริง (naive realism) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า ไม่มีความแตกต่าง กันเลยระหว่างรูปทรงของวัตถุที่เห็นกับภาพที่เด็กรับรู้ หมายความว่า เด็กเห็นเหมือนกับที่ผู้ใหญ่เห็น วิธีสอนตามทฤษฎีเหมือนจริงนี้ เป็นการฝึกให้นักเรียนฝึกฝนทักษะทางมือและตา จึงเหมาะสมที่จะใช้

กับผู้เรียนระดับอุดมศึกษาและโรงเรียนที่สอนด้านศิลปะโดยตรง ซึ่งเหมาะสมกว่าที่จะนำมาสอนผู้เรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (อารี สุทธิพันธุ์ และคนอื่น ๆ. 2515 : 29 - 30) สำหรับวิธีสอนตามทฤษฎีเหมือนจริงนับว่าสอดคล้องกับวิธีสอนการวาดภาพคนแบบในออกนอก กล่าวคือ เป็นการฝึกฝนทักษะในการวาดภาพคน โดยผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ส่วนย่อยของคนก่อน เช่น เรียนรู้เรื่องกระดูก กล้ามเนื้อ และจึงเรียนรู้การวาดภาพคนทั้งตัว ซึ่งเป็นทฤษฎีการเรียนรู้แบบเก่าที่ใช้กันมาตั้งแต่สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาในอิตาลีและยุโรปทั่วไป

4.2 ทฤษฎีแห่งปัญญา (intellectualist theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า นักเรียนวาดรูปตามที่ตนรู้ ทฤษฎีการสอนศิลปะแบบนี้เป็นที่นิยมกันมากในปัจจุบัน เพราะสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคลมากกว่าทฤษฎีเหมือนจริง ครูที่เชื่อตามทฤษฎีนี้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถตามความเข้าใจของตน ครูเป็นผู้คอยเสนอแนะจัดกิจกรรมและเรื่องราวใกล้ ๆ ตัวนักเรียนก่อน แล้วจึงขยายขอบข่ายของการรับรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น วิธีสอนตามทฤษฎีนี้เหมาะกับการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา

4.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ (perceptual theory) ทฤษฎีนี้เป็นผลจากการวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับการรับรู้ทางตา ของนักจิตวิทยาสำนักเกสตัลท์ (gestalt) ซึ่งเชื่อว่า นักเรียนวาดรูปตามที่ตนเห็น และการเห็นของมนุษย์ทั่วไปมีแนวโน้มไปในทางส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย เห็นรูปทรงทั้งหมดมากกว่าที่จะสนใจส่วนละเอียดที่ไม่จำเป็น (อารี สุทธิพันธุ์ และคนอื่น ๆ. 2515 : 31) การสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ นับว่าสอดคล้องกับวิธีสอนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน เพราะเป็นการสอนให้นักเรียนรับรู้รูปร่างภายนอกของมนุษย์ก่อน แล้วสร้างรูปร่างรูปทรงแบบเรขาคณิตตามแนวโน้มของรูปทรงแต่ละส่วนของคนตามที่ปรากฏภายนอกเมื่อการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้เหมาะสมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ส่วนระดับอุดมศึกษาก็เหมาะสมเช่นกันแต่ต้องใช้ร่วมกับทฤษฎีแห่งปัญญา สำหรับวิธีสอนการวาดรูปคนแบบนอกเข้าในก็เหมาะสมกับบุคลิกภาวะของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาเช่นเดียวกัน

4.4 ทฤษฎีแห่งความเจริญงอกงาม (mental growth theory) เป็นทฤษฎีที่โลเวลฟีลด์ (Lowenfeld) ได้คิดค้นขึ้น โดยมีความเชื่อว่าความเจริญงอกงามทางชีววิทยา มีส่วนในการเห็น ของนักเรียนแตกต่างกันตามระดับอายุตั้งแต่ 2 ปี ถึง 13 ปี ซึ่งเป็นระยะที่นักเรียนยังเรียนอยู่ใน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ดังนั้น วิธีสอนตามทฤษฎีแห่งความเจริญงอกงามจึงเหมาะแก่การ ศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา อาจจะไม่เหมาะสำหรับระดับอุดมศึกษา

จึงสรุปได้ว่า วิธีสอนตามทฤษฎีเหมือนจริง เหมาะที่จะนำมาใช้สอนการวาดภาพคนแบบ ในออกนอก เพราะการวาดภาพคนตามวิธีการนี้จะต้องใช้คนจริงมาเป็นหุ่น ใช้หุ่นโครงกระดูกที่มี ลักษณะใกล้เคียงของจริงมาเป็นแบบในการศึกษา และการศึกษาแบบนี้ออกนอกนั้นการฝึกทักษะ การใช้มือ ตา การท่องจำ และเน้นการศึกษารายละเอียดก่อน คล้ายการศึกษาแบบอุปมาน (inductive method) นอกจากนั้น วิธีสอนการวาดภาพคนแบบนี้ออกนอกยังสอนคล้ายกับวิธีสอน แบบบอกให้โดยตรง (direct method) ซึ่ง ชาลิต ดานแก้ว และสุดาวดี เหมทานนท์ (ชาลิต ดานแก้ว และสุดาวดี เหมทานนท์. 2525 : 18) กล่าวว่า เป็นวิธีสอนศิลปะแบบเก่า ที่ผู้สอนจะบอกความรู้ต่าง ๆ ให้แก่เรียนโดยตรง เป็นการสอนให้นักเรียนลอกแบบ แต่การลอก แบบตามวิธีสอนแบบนี้ออกนอกนั้น นอกจากจะเน้นให้นักเรียนลอกแบบจากหุ่นและลอกแบบจากตำรา รับ ตำราต่าง ๆ แล้ว ยังเน้นให้วาดภาพคนจากหุ่นคนจริง ๆ ด้วย เพื่อให้เด็กเรียนมีประสบการณ์ตรง ซึ่งแน่นอนว่า การสอนให้ลอกแบบนี้ย่อมไม่ใช่วิธีสอนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

เนื่องจากวิธีสอนการวาดภาพคนแบบนี้ออกนอกเป็นลักษณะการสอนแบบเก่า จึงมักจะมี แนวโน้มในการยึดตัวครูเป็นศูนย์กลาง (teacher centered movement) มากกว่ายึดเด็กเป็น ศูนย์กลาง (child centered movement) วิธีสอนแบบยึดครูเป็นศูนย์กลางนั้น ครูมีหน้าที่พูด อธิบาย ทำตัวอย่างหรือสาธิตและทดลองให้นักเรียนดู นักเรียนก็หน้าที่จดจำตามคำบอกเล่าของครู และจดจำให้ได้มากที่สุด ในด้านการวาดภาพคนก็จะต้องลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างหนักเพื่อให้เกิดทักษะ มาก ๆ นักเรียนไม่มีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นต่อบทเรียนหรือเนื้อหาที่สอนแต่อย่างใดเลย

อย่างไรก็ตามวิธีสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางนั้นว่าเหมาะสมกับวิชาที่เกี่ยวกับการฝึกฝนทักษะ และวิชาที่
ให้การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง

สำหรับวิธีสอนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน เป็นวิธีสอนที่ต้องใช้ทฤษฎีแห่งปัญญาและทฤษฎี
แห่งการรับรู้ โดยใช้จิตวิทยาการเรียนรู้แบบเกสตัลท์เป็นทฤษฎีสนับสนุน เพราะวิธีสอนและ
หลักจิตวิทยาดังกล่าวเน้นการเรียนรู้จากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย ซึ่งจัดว่าเป็นวิธีสอนค่อนข้างใหม่
ในฐานะที่การสอนแบบนี้ยึดตัวนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ตามปรัชญาการศึกษาพัฒนาการ
(progressivism)

5. การวัดผลและการประเมินผลการวาดภาพคน

ในการสอนวิชาใดก็ตาม ถ้าพิจารณาเกี่ยวกับวิชาที่สอนอย่างละเอียดจะพบว่ามีส่วนประกอบ
ที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ นักเรียน เนื้อหาวิชา และครูผู้สอน ส่วนประกอบทั้งสามนี้ย่อมเกี่ยวข้องกับวิธีสอน สื่อการสอน การจัดชั้นเรียน การวัดผลและประเมินผล (อาร์ สุกชินันท์ และคนอื่น ๆ.
2515 : 149) จะเห็นได้ว่าการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา เป็นกระบวนการขั้นสุดท้าย
ของการเรียนการสอน ซึ่งการวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน

5.1 การวัดผล (measurement) หมายถึง กระบวนการใด ๆ ที่จะได้มาซึ่งปริมาณ
จำนวนหนึ่ง อันมีความหมายแทนขนาดสมรรถภาพนามธรรมที่นักเรียนแต่ละคนมีอยู่ในตัว เครื่องมือ
ของการวัดผล ได้แก่ ข้อสอบหรือแบบทดสอบ ใช้ทำหน้าที่แปลสมรรถภาพนามธรรมให้ออกมาเป็น
ตัวเลขหรือคะแนน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนเข้าใจเป็นอย่างดีและค่าไม่เปลี่ยนแปลง อีกทั้งการ
วัดผลนั้นมักใช้วัดกับส่วนย่อยของคุณลักษณะใหญ่ เพื่อนำเอาผลการวัดย่อย ๆ มารวมกัน โดยหวังที่
จะได้เห็นสภาพของโครงสร้างส่วนใหญ่ทั้งหมด (ชวาล แพรัตกุล. 2509 : 127)

ได้กล่าวแล้วว่า เครื่องมือของการวัดผลได้แก่ แบบทดสอบ ซึ่งก็มีทั้งแบบทดสอบภาคทฤษฎี
และแบบทดสอบภาคปฏิบัติ (performance test) แบบทดสอบทั้งสองแบบนี้จัดว่าเป็นแบบทดสอบ

วัดผลสัมฤทธิ์เชิงวิชาการ ที่จะทำหน้าที่วัดว่านักเรียนเรียนรู้อะไรแล้วและเจริญงอกงามเท่าใด อันเป็นเรื่องราวของอดีตกาล การวัดผลจะมีความเชื่อมั่นเที่ยงตรงได้ ก็ขึ้นอยู่กับแบบทดสอบที่มีคุณภาพ ซึ่งแบบทดสอบที่มีคุณภาพดีประกอบด้วยลักษณะสำคัญหลายประการ (ชวาล แพ้วัดกุล, 2509 : 110 - 123) คือ

5.1.1 แบบทดสอบที่ดีต้องมีความเที่ยงตรง (validity) หมายถึง แบบทดสอบที่สามารถทำหน้าที่วัดสิ่งที่เราต้องการวัด ได้อย่างถูกต้องตามความมุ่งหมาย คือ คะแนนจากแบบทดสอบนั้นสามารถให้ความหมายแก่เราตรงตามที่เราต้องการ

5.1.2 แบบทดสอบที่ดีต้องจำเพาะเจาะจง (definite) หมายถึง แบบทดสอบที่นักเรียนอ่านคำถามแล้วเข้าใจแจ่มชัดว่าควรถามอะไร ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องไม่ใช่คำถามที่คลุมเครือหรือแฝงกลเม็ดหรือตีฝักปากให้นักเรียนงง คำถามที่ดีนั้นถ้านักเรียนรู้เรื่องนั้นมาแล้วจะทราบแนวคำตอบทันที

5.1.3 แบบทดสอบที่ดีต้องปรนัย (objectivity) หมายถึง แบบทดสอบที่มีความแจ่มชัด 3 ประการ คือ ความแจ่มชัดในความหมายของคำถาม ความแจ่มชัดในวิธีตรวจหรือมาตรฐานในการให้คะแนน และความแจ่มชัดในการแปลความหมายของคะแนนนั้น ๆ

5.1.4 แบบทดสอบที่ดีต้องมีอำนาจจำแนก (discrimination) หมายถึง แบบทดสอบที่สามารถแจกแจงนักเรียนออกเป็นประเภท ๆ ได้ตั้งแต่อ่อนสุดจนถึงเก่งสุด

5.1.5 แบบทดสอบที่ดีต้องเชื่อมั่นได้ (reliability) หมายถึง แบบทดสอบนั้นสามารถให้คะแนนคงที่แน่นอน ไม่แปรผันอุปมาดังตาชั่งที่ไวใจได้ แม้จะนำข้อสอบนั้นมาวัดกี่ครั้งก็จะได้คะแนนเท่าเดิม

นอกจากนั้น ชวาล แพ้วัดกุล ยังได้เสนอแนวทางในการออกข้อสอบว่า เราจะต้องใช้คำถามนั้นเป็นตัวแทนของความรู้ความสามารถที่เราต้องการวัด เช่น เขียนคำถามให้ตรงเป้าหมายที่ต้องการวัด อย่าถามกว้างหรือถามลวงให้นักเรียนเข้าใจผิด เมื่อออกข้อสอบแล้วลองนึกถามตนเองว่า

จะต้องตรวจให้คะแนนและตัดสินอย่างไร ผลการสอบจึงจะเชื่อมั่นเที่ยงตรง และเมื่อทดสอบแล้ว
ต้องนำข้อสอบและคะแนนนั้นมาวิเคราะห์อีกครั้ง เพื่อจะได้ทราบว่าข้อสอบของเรายากหรือ
ง่ายเกินไปหรือไม่ มีใครสอบได้สอบตกหรือไม่ เพราะเหตุใด เราจะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดี
ขึ้นได้อย่างไร และครูเองจะมีการแก้ไขการสอนและปรับปรุงแบบทดสอบอย่างไรอีกด้วย (ชวาล
แพรัตกุล. 2509 : 129 - 130)

วิรัตน์ นิษฐไพบูลย์ มีความเห็นสอดคล้องกับชวาล แพรัตกุล ในเรื่องการออกข้อสอบ
ว่า การออกข้อสอบจะต้องคำนึงถึงความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในวิชาการว่าดภาพว่า เมื่อนักเรียน
เรียนรู้วิชาว่าดภาพนกกาแล้ว นักเรียนสามารถว่าดภาพนกกาได้ภายใน 15 นาที สามารถเขียน
แบบทดสอบอิงเกณฑ์ได้ว่า จงว่าดภาพนกกาด้วยดินสอดำ พร้อมกับแรงเงาบนกระดาษว่าดเขียน 1
รูป โดยใช้เวลา 15 นาที (วิรัตน์ นิษฐไพบูลย์. 2529 : 138 - 139)

นอกจากนั้นยังมีนักการศึกษาศิลปะอีกหลายคนได้สร้างตารางให้คะแนนซึ่งสอดคล้องกับแบบ
ทดสอบอิงเกณฑ์ เช่น อารี สุทธิพันธุ์ ได้สร้างตารางให้คะแนนการว่าดภาพแบบนกเข้าใน หรือ
การว่าดภาพคนเหลี่ยม จากแบบทดสอบภาคปฏิบัติดังต่อไปนี้ (อารี สุทธิพันธุ์. 2527 : 64)

หัวข้อที่ต้องการวัด	คะแนน			
	10	7.5	5	2.5
ความชัดเจนของเส้น				
ความถูกต้องของสัดส่วน				
ท่าทางความเหมาะสม				
ความสามารถในการควบคุมวัสดุ				
ความตั้งใจในการทำงาน				

ตารางให้คะแนนทั้งสร้างขึ้นโดย อารี สุทธิพันธุ์ ยังสอดคล้องกับการประเมินผลตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ซึ่งใช้หลักการประเมินผลตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2523 โดยกำหนดรูปแบบเครื่องมือวัดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า การสร้างตารางวัดแบบนี้จะต้องตั้งหัวข้อที่ต้องการวัดก่อน โดยการตีความจากความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ยกตัวอย่างการสร้างตารางวัดผลการสอบภาคปฏิบัติวิชาการออกแบบ ดังนี้ (ประพันธ์ บุญเลิศ และคนอื่น ๆ. 2525 : 33 - 47)

หัวข้อที่วัด-ประเมินผล	ค่าประมาณที่ควรได้				
	0	1	2	3	4
ความคิดสร้างสรรค์					
การจัดภาพ					
การใช้สี					
ความงาม					
ประโยชน์ที่นำไปใช้					
ผลงานสำเร็จ					

ค่าประมาณที่ควรได้มีความหมายดังนี้

- 0 คะแนน หมายถึง ต้องปรับปรุง
- 1 คะแนน หมายถึง เกือบพอใช้
- 2 คะแนน หมายถึง พอใช้
- 3 คะแนน หมายถึง ดี
- 4 คะแนน หมายถึง ดีมาก

แต่ก่อนที่จะดำเนินการให้คะแนนผลงานศิลปะตามตารางประเมินผลดังกล่าวแล้วนั้น ควรจะต้องดำเนินการจัดอันดับคุณภาพของผลงานตามหลักการประเมินผลด้วยวิธีการจัดอันดับคุณภาพของ ชวาล แพรัตกุล (ชวาล แพรัตกุล. 2509 : 76 - 77) ซึ่งมีขั้นตอนการจัดอันดับคุณภาพของ ผลงานศิลปะดังต่อไปนี้

1. พิจารณาจัดอันดับคุณภาพของผลงานออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีคุณภาพดี กลุ่มคุณภาพ ปานกลาง และกลุ่มคุณภาพต่ำ
2. นำกลุ่มที่มีคุณภาพดี มาพิจารณาจัดอันดับเรียงจากดีที่สุด ไปหาต่ำสุดของกลุ่มดี แล้วนำ กลุ่มที่มีคุณภาพปานกลางมาพิจารณาจัดอันดับจากดีที่สุด ไปหาต่ำสุดของกลุ่มปานกลาง และนำกลุ่มที่มี คุณภาพต่ำสุดมาจัดอันดับคุณภาพเช่นเดียวกับกลุ่มดีและกลุ่มปานกลาง
3. นำผลงานทั้ง 3 กลุ่มมาวางซ้อนกันจากกลุ่มคุณภาพดีอยู่บนสุด ถัดลงไปคือ กลุ่มคุณภาพ ปานกลาง ส่วนกลุ่มคุณภาพต่ำสุดอยู่ล่างสุด แล้วพิจารณาความเหมาะสมของอันดับอีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะรอยต่อระหว่างกลุ่ม ถ้ายังไม่เหมาะสมก็จัดเรียงอันดับใหม่ เสียให้เหมาะสมจนแน่ใจว่า เหมาะสมดีแล้ว
4. พิจารณาให้คะแนนโดยใช้ตารางประเมินผลงานศิลปะของนักศิลปะของนักเขียนแต่ละคน โดยผู้ให้คะแนนควรจะต้องพยายามให้คะแนนแตกต่างกันไปตามลำดับให้ได้ ยกเว้นหลักเสี่ยงไม่ได้ เท่านั้นจึงจะให้คะแนนเท่ากัน

5. นำคะแนนที่ได้ไปจัดกระทำตามกระบวนการทางสถิติเพื่อวินิจฉัยตีราคา คุณค่าและชี้ขาด เป็นผลสรุปว่า นักเขียนคนนี้มีคุณภาพอยู่ในระดับใด สอบได้หรือสอบตก เป็นต้น (ชวาล แพรัตกุล. 2509 347 - 374)

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

วิธีสอนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน (Outside-in method) ทำให้นักศึกษา มี ผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนในด้านสัดส่วน รูปทรง แสง-เงา ความสมดุล และการแรเงาหน้า สูงกว่าวิธีสอนการวาดภาพคนแบบในออกนอก (Inside-out method)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ภาควิชาศิลปะ คณะศึกษามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต ที่ไม่ได้เรียนวิชาภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และเลือกเรียนวิชาศิลปะ 2641101 หลักการเขียนภาพ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ภาควิชาศิลปะ คณะศึกษามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต ที่ไม่ได้เรียนวิชาภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และเลือกเรียนวิชาศิลปะ 2641101 หลักการเขียนภาพ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) และสุ่มอย่างง่ายแยกกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบในออกนอก 15 คน และกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบนอกเข้าใน 15 คน

สื่อการสอนที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. บทเรียนการวาดภาพคนซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้
 - 1.1 บทเรียนการวาดภาพคนแบบในออกนอก (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข)
 - 1.1.1 ความหมายและความจำเป็นของการวาดภาพคนแบบในออกนอก
 - 1.1.2 วัสดุ-อุปกรณ์เกี่ยวกับการวาดภาพคนและวิธีใช้

1.1.3 การใช้เส้น การแรเงาหน้า และการจัดภาพ

1.1.4 โครงกระดูก

1.1.5 กล้ามเนื้อของคน

1.1.6 การวาดภาพคนแสดงท่าทาง 2 ท่า (เช่น เดียวกับการวาดภาพคนแบบนอก
เข้าใน)

1.2 บทเรียนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค)

1.2.1 ความหมายและความจำเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน

1.2.2 วัสดุ-อุปกรณ์เกี่ยวกับการวาดภาพคน

1.2.3 การใช้เส้น การแรเงาหน้า และการจัดภาพ

1.2.4 คนเหลี่ยม

1.2.5 กล้ามเนื้อของคน

1.2.6 การวาดภาพคนแสดงท่าทาง 2 ท่า คือ

1.2.6.1 ทำยืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้ง 2 ข้าง แขนทั้งสองปล่อยลง

ข้างลำตัว

1.2.6.2 ทำยืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในทำยืนหนักขา แขนซ้าย
ปล่อยข้างลำตัว แขนขวาหงอ หรือในท่าทางกลับกันคือ ทำยืนน้ำหนักอยู่ที่ขาขวา ขาซ้ายงอในท่าพัก
ขา ในขณะที่แขนขวาปล่อยข้างลำตัว แขนซ้ายหงอ

1.3 จำนวนภาพที่เห็นเพื่อนำไปทดสอบ 2 ภาพ ท่าทางละ 1 ภาพ

2. แผนการสอนการวาดภาพคนแบบในออกนอก โดยมีแผนการสอนเรียงตามลำดับ
ตามเนื้อหาดังต่อไปนี้ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข)

2.1 ความหมายและความจำเป็นมาของการวาดภาพคนแบบในออกนอก 3 ชั่วโมง

2.2 วัสดุ-อุปกรณ์เกี่ยวกับการวาดภาพคนและวิธีใช้ 3 ชั่วโมง

2.3 การใช้เส้น การแรเงาหน้า และการจัดภาพ	6 ชั่วโมง
2.4 โครงกระดูก	12 ชั่วโมง
2.5 กล้ามเนื้อของคน	12 ชั่วโมง
2.6 การวาดภาพคนแสดงท่าทาง 2 ท่า	12 ชั่วโมง

3. แผนการสอนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป โดยมีแผนการสอนเรียงตามลำดับเนื้อหา ดังต่อไปนี้ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค)

3.1 ความหมายและความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป	3 ชั่วโมง
3.2 วัสดุ-อุปกรณ์เกี่ยวกับการวาดภาพคนและวิธีใช้	3 ชั่วโมง
3.3 การใช้เส้น การแรเงาหน้า และการจัดภาพ	6 ชั่วโมง
3.4 คนเหลี่ยม	12 ชั่วโมง
3.5 กล้ามเนื้อของคน	12 ชั่วโมง
3.6 การวาดภาพคนแสดงท่าทาง 2 ท่า	12 ชั่วโมง

4. กระบวนการสอนการวาดภาพคนแบบในออกนอก (ดูภาคผนวก ข)

5. กระบวนการสอนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป (ดูภาคผนวก ค)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคน (ภาค ปฏิบัติ) และเกณฑ์การประเมินความสามารถในการวาดภาพคน (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ง)

1. ตัวอย่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ข้อ 1

"ให้นักเรียนวาดภาพคนในท่ายืนหน้าหันอยู่ที่ย้าย ขาขวางอในท่านั่ง แขนซ้ายปล่อย ข้างลำตัว แขนขวายกสูง โดยแสดงด้านหน้าหรือด้านเฉียงเท่านั้น ทั้งนี้ให้แสดงแสง-เงาให้ชัดเจน ด้วย" จำนวน 1 ภาพ (ใช้เวลา 1.30 ชั่วโมง มีหุ่นมาแสดงท่าให้เขียน)

2. แบบประเมินความสามารถในการวาดภาพคน ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการปรับปรุงจากแบบประเมินผลการวาดภาพคนในคู่มือครูศิลปกรรม การเขียนภาพ 1 ศ.015 (ประพันธ์ บุญเลิศ และคนอื่น . 2525 : 16 - 47) แบบประเมินผลการวาดภาพคนเหลื่อมซึ่งสร้างขึ้นโดย อารี สุกขินันท์ (อารี สุกขินันท์. 2527 : 64) และคำแนะนำจาก วิรุณ ตั้งเจริญ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2531 จากการสัมภาษณ์) ซึ่งแบบประเมินความสามารถในการวาดภาพคนได้รับการตรวจสอบและยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ 3 คน คือ

2.1 นายวิรุณ ตั้งเจริญ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2.2 นายปราโมทย์ แสงพลสิทธิ์ หัวหน้าภาควิชาศิลปะ วิทยาลัยครูสวนดุสิต

2.3 นายผดุง พรหมมูล อาจารย์ภาควิชาศิลปะ วิทยาลัยครูสวนดุสิต

3. การประเมินความสามารถในการวาดภาพคน ผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ จำนวน 3 คน เป็นผู้ประเมินความสามารถโดยพิจารณาจากผลงานที่ได้จากการสอบภาคปฏิบัติ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญต่างคนต่างประเมินจากผลงานชุดเดียวกัน

(ตัวอย่าง)

แบบประเมินความสามารถในการวาดภาพคน

ภาพที่.....

ชื่อ.....นามสกุล.....

ส่วนประกอบของศิลปะ	คะแนน					รวมคะแนน
	1	2	3	4	5	
1. สัดส่วน						
2. รูปทรง						
3. แสง-เงา						
4. ความสมดุล						
5. การแรเงา						
รวมคะแนน						

- หมายเหตุ
- 1 สัดส่วน พิจารณาความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ในร่างกายของคนตามที่ถ่ายทอด
 - 2 รูปทรง พิจารณาภาพคนซึ่งแสดงมิติ มวลและปริมาตรอันเกิดจากการแรเงา
 - 3 แสง-เงา พิจารณาการแทนค่าน้ำหนักอ่อนแก่ของรูปทรงคนที่มองเห็น
 - 4 ความสมดุล พิจารณาสภาพการทรงตัวของท่าทางของภาพคน
 - 5 การแรเงา พิจารณาวิธีการลงน้ำหนักอ่อนแก่ตามสภาพของแสง-เงา และแสดงความสัมพันธ์ของรูปและพื้น

ข้อเสนอแนะในการประเมินความสามารถ

1. แยกผลงานออกเป็น 3 อันดับคุณภาพ คือ น้อย ปานกลาง มาก
2. จัดอันดับความสัมพันธ์ของผลงานทั้ง 3 อันดับ ให้มีความลดหลั่นตามลำดับ
3. ให้คะแนนผลงานแต่ละชิ้นตามลำดับ
4. ตรวจสอบขั้นสุดท้าย

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

ความหมายของคะแนน

- 1 คะแนน = มีความสามารถน้อยมาก
- 2 คะแนน = มีความสามารถน้อย
- 3 คะแนน = มีความสามารถปานกลาง
- 4 คะแนน = มีความสามารถดี
- 5 คะแนน = มีความสามารถดีมาก

แบบแผนที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองประเภท randomized pretest - posttest design (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2528 : 78)

ตาราง 1 แผนแผนการวิจัย

การกำหนดเข้ากลุ่ม	สอบก่อน	ตัวแปรอิสระ	สอบหลัง
(R) E_1	T_1 E_1	X_1	T_2 E_1
(R) E_2	T_1 E_2	X_2	T_2 E_2

วิธีดำเนินการทดลอง

1. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยเรียนวิชากายวิภาคในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมา 30 คน ซึ่งเลือกเรียนวิชาศิลปะ 2641101 หลักการเขียนภาพ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531
2. สุ่มกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 15 คน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)
3. กำหนดว่ากลุ่มใดเป็นกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบในออกนอก และกลุ่มใดเป็นกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบนอกเข้าใน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)
4. ทดสอบก่อนเรียน (pretest) กับกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบ (ภาคปฏิบัติ) ชุดเดียวกัน และใช้เวลาเท่ากันด้วย เพื่อวัดพื้นฐานความสามารถในการวาดภาพคน และทำการจัดกลุ่มเป็นกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2
5. ทำการทดลองกับกลุ่มทดลอง 1 โดยวิธีสอนแบบนอกเข้าใน และทำการทดลองกับกลุ่มทดลอง 2 โดยวิธีสอนแบบในออกนอก ซึ่งใช้เวลาทดลอง 48 ชั่วโมง
6. ทดสอบหลังเรียน (posttest) กับกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบ (ภาคปฏิบัติ) ชุดเดียวกันกับการทดสอบก่อนเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความสามารถในการวาดภาพคนที่ใช้วิธีสอนแบบในออกนอก และวิธีสอนแบบนอกเข้าใน ได้แก่

1.1 หาค่าเฉลี่ยของคะแนน โดยใช้สูตร (ลัดดาวัลย์ หวังพานิช. 2529 : 31)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum x$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน
 N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

1.2 หาค่าความแปรปรวนของคะแนน โดยใช้สูตร (ลัดดาวัลย์ หวังพานิช. 2529 : 45)

$$S^2 = \frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N - 1)}$$

เมื่อ S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน
 $\sum x^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
 $(\sum x)^2$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนยกกำลังสอง
 N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

2. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการวาดภาพคน
 ของกลุ่มที่สอนด้วยวิธีสอนแบบในออกนอก และกลุ่มที่สอนด้วยวิธีสอนแบบนอกเข้าใน โดยใช้
 t - test แบบ Independent sample (ลัดดาวัลย์ หวังพานิช. 2529 : 180 - 182)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\left(\frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \right) \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

และขั้นของความเป็นอิสระ

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล
ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

N แทน จำนวนนักศึกษา

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนน

S^2 แทน ค่าความแปรปรวนของคะแนน

t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาในโค้งการแจกแจงที (t -distribution)

กลุ่มทดลอง 1 หมายถึง นักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่สอนโดยวิธีสอนแบบนอกเข้าใน

กลุ่มทดลอง 2 หมายถึง นักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่สอนโดยวิธีสอนแบบในออกนอก

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้จัดเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้

1. เปรียบเทียบความสามารถพื้นฐานก่อนเรียนการวาดภาพคนของกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่ม
ทดลอง 2 จากคะแนนการทดสอบก่อนเรียน

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคน ระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2
จากคะแนนการทดสอบหลังเรียน

2.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านสัดส่วน ระหว่างกลุ่มทดลอง 1
กับกลุ่มทดลอง 2 จากคะแนนการทดสอบหลังเรียน

2.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านรูปทรง ระหว่างกลุ่มทดลอง 1
กับกลุ่มทดลอง 2 จากคะแนนการทดสอบหลังเรียน

2.3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านแสง-เงา ระหว่างกลุ่มทดลอง
1 กับกลุ่มทดลอง 2 จากคะแนนการทดสอบหลังเรียน

2.4 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวัดภาคนทางด้านความสมดุล ระหว่างกลุ่มทดลอง

1 กับกลุ่มทดลอง 2 จากคะแนนการทดสอบหลังเรียน

2.5 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวัดภาคนทางด้านการอ่านหน้าหน้า ระหว่างกลุ่ม

ทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2 จากคะแนนการทดสอบหลังเรียน

1. เปรียบเทียบความสามารถพื้นฐานก่อนเรียนการวาดภาพคนของกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2 จากคะแนนการทดสอบก่อนเรียน

เพื่อทดสอบว่ากลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 มีความสามารถพื้นฐานก่อนเรียนการวาดภาพคนแตกต่างกันหรือไม่ ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยความสามารถพื้นฐานก่อนเรียนทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบ ทดสอบด้วยสถิติ t-test ได้ผลดังปรากฏในตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบความสามารถพื้นฐานก่อนเรียนการวาดภาพคน ระหว่าง
กลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มทดลอง 1	15	68.8	564.46	0.04
กลุ่มทดลอง 2	15	67.2	616.46	

$$t_{.05} = 2.048 \quad df = 28$$

จากตาราง 2 ปรากฏว่า กลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2 มีความสามารถพื้นฐานก่อนเรียนการวาดภาพคนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือนักศึกษาที่จะเรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบนอก เข้าในกับนักศึกษาที่จะเรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบในออกนอก มีความสามารถพื้นฐานก่อนเรียนการวาดภาพคนไม่แตกต่างกัน

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการรวาดภาพคนระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2 จากคะแนนการทดสอบหลังเรียน

หลังจากการทดลองสิ้นสุดลง ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ในการรวาดภาพคนของกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่ม แล้วนำคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ในการรวาดภาพคนของกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้ t-test ได้ผลดังตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการรวาดภาพคนระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มทดลอง 1	15	104.2	488.46	0.37
กลุ่มทดลอง 2	15	101.47	401.4	

$$t_{.05} = 1.701, \quad df = 28$$

จากตาราง 3 ปรากฏว่า กลุ่มทดลอง 1 มีผลสัมฤทธิ์ในการรวาดภาพคนสูงกว่ากลุ่มทดลอง 2 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือนักศึกษาที่เรียนการรวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบนอกเข้าในกับนักศึกษาที่เรียนการรวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบในออกนอกมีผลสัมฤทธิ์ในการรวาดภาพคนไม่แตกต่างกัน

2.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านสัดส่วนระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กับ
กลุ่มทดลอง 2 จากคะแนนการทดสอบหลังเรียน

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านสัดส่วนของกลุ่มทดลอง 1 สูงกว่ากลุ่มทดลอง 2 หรือไม่ ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านสัดส่วนของกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกันและทดสอบด้วยสถิติ t -test ได้ผลดังตาราง 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านสัดส่วนระหว่าง
 กลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มทดลอง 1	15	21.7	16.78	0.9
กลุ่มทดลอง 2	15	20.33	19.05	

$$t_{.05} = 1.701, \quad df = 28$$

จากตาราง 4 ปรากฏว่า กลุ่มทดลอง 1 มีผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนสูงกว่ากลุ่มทดลอง 2 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือนักศึกษาที่เรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบนอกเท้าในกับนักศึกษาที่เรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบในออกนอก มีผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนไม่แตกต่างกัน

2.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านรูปทรงระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2 จากคะแนนการทดสอบหลังเรียน

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านรูปทรงของกลุ่มทดลอง 1 สูงกว่ากลุ่มทดลอง 2 หรือไม่ ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านรูปทรงของกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกันและทดสอบด้วยสถิติ t -test ได้ผลดังตาราง 5

ตาราง 5 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านรูปทรง ระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มทดลอง 1	15	21.33	23.38	0.2
กลุ่มทดลอง 2	15	21.00	19.57	

$$t_{.05} = 1.701, \quad df = 28$$

จากตาราง 5 ปรากฏว่า กลุ่มทดลอง 1 มีผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านรูปทรงสูงกว่ากลุ่มทดลอง 2 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือนักศึกษาที่เรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบนอกเข้าในกับนักศึกษาที่เรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบในออกนอก มีผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านรูปทรงไม่แตกต่างกัน

2.3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านแสง-เงา ระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2 จากคะแนนการทดสอบหลังเรียน

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านแสง-เงา ของกลุ่มทดลอง 1 สูงกว่ากลุ่มทดลอง 2 หรือไม่ ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านแสง-เงา ของกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน และทดสอบด้วยสถิติ t-test ได้ผลดังตาราง 6

ตาราง 6 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านแสง-เงา ระหว่าง
กลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มทดลอง 1	15	19.93	23.78	0.03
กลุ่มทดลอง 2	15	19.87	26.78	

$$t_{.05} = 1.701, \quad df = 28$$

จากตาราง 6 ปรากฏว่า กลุ่มทดลอง 1 มีผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านแสง-เงา สูงกว่ากลุ่มทดลอง 2 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือนักศึกษาที่เรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบนอกเข้าไปกับนักศึกษาที่เรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบในออกนอก มีผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านแสง-เงาไม่แตกต่างกัน

2.4 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการรวาดภาพคนทางด้านความสมดุล ระหว่างกลุ่มทดลอง 1

กับกลุ่มทดลอง 2 จากคะแนนการทดสอบหลังเรียน

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการรวาดภาพคนทางด้านความสมดุลของกลุ่มทดลอง 1 สูงกว่ากลุ่มทดลอง 2 หรือไม่ ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ในการรวาดภาพคนทางด้านความสมดุลของกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกันและทดสอบด้วยสถิติ t -test ได้ผลดังตาราง 7

ตาราง 7 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการรวาดภาพคนทางด้านความสมดุล ระหว่าง
กลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มทดลอง 1	15	22.47	14.89	0.84
กลุ่มทดลอง 2	15	21.33	13.52	

$$t_{.05} = 1.701, \quad df = 28$$

จากตาราง 7 ปรากฏว่า กลุ่มทดลอง 1 มีผลสัมฤทธิ์ในการรวาดภาพคนทางด้านความสมดุล สูงกว่ากลุ่มทดลอง 2 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือนักศึกษาที่เรียนการรวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบนอก เข้าในกับนักศึกษาที่เรียนการรวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบในออกนอก มีผลสัมฤทธิ์ในการรวาดภาพคนทางด้านความสมดุล ไม่แตกต่างกัน

2.5 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านการแรเงาหน้าหน้า ระหว่างกลุ่มทดลอง 1

กับกลุ่มทดลอง 2 จากคะแนนการทดสอบหลังเรียน

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านการแรเงาหน้าหน้าของกลุ่มทดลอง 1 สูงกว่ากลุ่มทดลอง 2 หรือไม่ ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านการแรเงาหน้าหน้าของกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกันและทดสอบด้วยสถิติ t -test ได้ผลดังตาราง 8

ตาราง 8 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านการแรเงาหน้าหน้า ระหว่าง
กลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มทดลอง 1	15	19.20	26.46	0.27
กลุ่มทดลอง 2	15	18.73	19.64	

$$t_{.05} = 1.701, \quad df = 28$$

จากตาราง 8 ปรากฏว่า กลุ่มทดลอง 1 มีผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านการแรเงาหน้าสูงกว่ากลุ่มทดลอง 2 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือนักศึกษาที่เรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบนอก เข้าในกับนักศึกษาที่เรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบในออกนอก มีผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านการแรเงาหน้าหน้า ไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

การสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนทางด้านสัดส่วน รูปทรง แสง-เงา ความสมดุล และการแรเงาหน้าผาก โดยวิธีสอนแบบในออกนอกกับวิธีสอนแบบนอกเข้าใน

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

วิธีสอนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน ทำให้ศึกษามีผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนในด้าน สัดส่วน รูปทรง แสง-เงา ความสมดุลและการแรเงาหน้าผาก สูงกว่าวิธีสอนการวาดภาพคนแบบในออกนอก

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ภาควิชาศิลปะ คณะวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครุสวนดุสิต ที่ไม่ได้เรียนวิชาทฤษฎีศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และเลือกเรียนวิชาศิลปะ 2641101 หลักการเขียนภาพ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) และสุ่มอย่างง่าย แบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบในออกนอก 15 คน และกลุ่มที่สอนแบบนอกเข้าใน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคน และเกณฑ์การประเมินความสามารถในการวาดภาพคน

3. วิธีดำเนินการทดลอง

1. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยเรียนวิชาภาษามาคีในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและเลือกเรียนวิชาศิลปะ 2641101 หลักการเขียนภาพ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531 มา 30 คน
2. สุ่มกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 15 คน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย
3. กำหนดว่ากลุ่มใดเป็นกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบในออกนอกและกลุ่มใดเป็นกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบนอกเข้าใน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย
4. ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบการวาดภาพคนชุดเดียวกันและใช้เวลาเท่ากัน เพื่อวัดพื้นฐานความสามารถในการวาดภาพคน
5. ทำการทดลองกับกลุ่มทดลอง 1 โดยวิธีสอนแบบนอกเข้าใน และทำการทดลองกับกลุ่มทดลอง 2 โดยวิธีสอนแบบในออกนอก ซึ่งใช้เวลาทดลอง 48 ชั่วโมง (16 สัปดาห์ ๆ ละ 3 ชั่วโมง) เท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม
6. ทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบการวาดภาพคนชุดเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำคะแนนที่ได้มาหาค่าสถิติพื้นฐาน
2. เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคน ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มโดยใช้ t-test แบบ independent sample

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

นักศึกษาที่เรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบนอกเข้าในและวิธีสอนแบบในออกนอก มีผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนไม่แตกต่างกันทั้งพิจารณาโดยส่วนรวมและพิจารณาส่วนประกอบย่อย คือ สัดส่วน รูปทรง แสง-เงา ความสมดุลและการบรรจุน้ำหนัก

อภิปรายผล

ผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนของนักศึกษาที่เรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบนอก เข้าใน และวิธีสอนแบบในออกนอก ไม่แตกต่างกัน

จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนของกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบนอก เข้าใน และวิธีสอนแบบในออกนอก พบว่า ไม่แตกต่างกันนั้น อาจจะเป็นเพราะวิธีสอนทั้งสองวิธีมีทั้งลักษณะที่ แตกต่างกันและลักษณะร่วมกัน กล่าวคือมีวิธีวาดภาพคนต่างกัน การวาดภาพคนแบบนอก เข้าในจะ เริ่มวาดภาพคนเหลื้มก่อน ต่อมาจึงวาดกล้ามเนื้อ แล้วจึงปรับปรุงให้เป็นภาพคน และการวาด ภาพคนแบบในออกนอกนั้น จะเริ่มวาดที่โครงกระดูกก่อน ต่อมาจึงวาดกล้ามเนื้อ แล้วจึงปรับปรุงให้ เป็นภาพคน ส่วนลักษณะที่ร่วมกันก็คือ หลักการวาดภาพ เช่น การใช้วัสดุอุปกรณ์ การแรเงาหน้า การจัดการ หน้าที่เรียนทางด้านศิลปะจะต้องเรียนรู้และมีพื้นฐานทางด้านหลักการวาดภาพมาก่อน ซึ่ง สอดคล้องกับความคิดของอำนาจ เข็นสหาย (อำนาจ เข็นสหาย. 2532 จากการสัมภาษณ์) ที่กล่าวว่า แม้วิธีสอนทั้งสองวิธีจะแตกต่างกัน แต่ก็ไม่ได้แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง โดยมีลักษณะ บางอย่างสัมพันธ์กัน เช่น การสอนเรื่องวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการวาดภาพคน การใช้เส้น การแรเงาหน้า การจัดการ การฝึกวาดกล้ามเนื้อคน ให้แก่นักศึกษาทั้งสองกลุ่ม เป็นต้น อีกประการหนึ่ง อาจจะเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มไม่เป็นอิสระจากกันก่อนที่จะมา เข้าเรียน ในภาควิชาศิลปะ วิทยาลัยครูสวนดุสิต นอกจากนั้นอาจจะเป็นเพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนโดย มุ่งหวังที่จะให้นักศึกษาสามารถวาดภาพคนได้ ตามจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของรายวิชาการวาดภาพ คน จึงมีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนของกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบนอก เข้าในและกลุ่มที่สอน โดยวิธีสอนแบบในออกนอก ไม่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนของทั้งสองกลุ่มแล้ว ปรากฏว่ากลุ่มที่เรียนการวาดภาพคนด้วยวิธีสอนแบบนอก เข้าใน มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ในการ วาดภาพคนสูงกว่ากลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบในออกนอกทั้งพิจารณา โดยส่วนรวมและพิจารณาส่วนประกอบย่อย

คือสัดส่วน รูปทรง แสง-เงา ความสมดุลและการนรน้ำหนัก แสดงให้เห็นว่าการทดลองครั้งนี้ มีแนวโน้มที่จะสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของอารี สุกชินันท์ (อารี สุกชินันท์, 2529 : 119) ที่กล่าวว่า การวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปเป็นการเรียนรู้จากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย ส่วนการวาดภาพคนแบบในออกนอกเป็นการเรียนรู้จากส่วนย่อยไปหาส่วนรวม, วิธีใดจะได้ผลมากที่สุด อารี สุกชินันท์ ยืนยันว่า การฝึกฝนจากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย ได้ผลดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของอำนาจ เย็นสบาย (อำนาจ เย็นสบาย, 2532 จากการสัมภาษณ์) ที่กล่าวว่า วิธีสอนการวาดภาพคนแบบในออกนอกเป็นวิธีสอนที่ได้ผลดีในสมัยก่อน ส่วนวิธีสอนแบบนอกเข้าไปเป็นวิธีสอนแบบใหม่ ซึ่งอาจจะเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันมากกว่าวิธีสอนแบบเก่า และสอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของนักจิตวิทยากลุ่มเกสตัลท์ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ 2528 : 190) ที่กล่าวว่า ส่วนรวมสำคัญกว่าส่วนย่อย (the whole is more than the sum of the parts) และการรับรู้ของมนุษย์จะรับรู้จากส่วนรวมก่อน

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในขณะดำเนินการวิจัยพบว่า วิธีสอนแบบนอกเข้าไปเป็นวิธีสอนที่ทำให้นักศึกษาเข้าใจวิธีวาดภาพคนได้ง่าย และไม่เสียเวลามาก เพราะลดการเรียนรู้วิชากายวิภาคลงไป ซึ่งตรงกับความคิดของนิโคเลตส์ (Nicolaides 1941 : 144 - 145) ที่กล่าวว่า ในระยะแรกของการฝึกฝนการวาดภาพคนนั้นไม่ควรเอาจริงเอาจังกับวิชากายวิภาคมากนัก พยายามฝึกฝนการวาดภาพคนให้มาก ๆ โดยวาดจากหุ่นคนจริง นอกจากนั้น อารี สุกชินันท์ (อารี สุกชินันท์, ม.ป.ป. : 1) ได้ทำการทดลองให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีวิชาเอกศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร ที่เคยเรียนการวาดภาพคนแบบในออกนอกจากสถาบันเดิม ให้วาดภาพคนเต็มตัว ปรากฏว่านักศึกษาไม่สามารถวาดภาพคนได้ดีเท่าที่ควร จึงสรุปความเห็นว่าการเรียนวิชากายวิภาคอาจจะทำให้เสียเวลา เพราะเมื่อฝึกฝนการวาดภาพและท่องจำกายวิภาคแล้ว เมื่อต้องการวาดภาพคนก็ต้องมาฝึกวาดจากภายนอกอีกครั้งหนึ่ง

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. อาจจะนำวิธีสอนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป ใช้สอนในวิชาการวาดภาพคนใน วิทยาลัยครู เพราะวิธีสอนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป ทำให้นักศึกษาสามารถวาดภาพคนได้เท่า ๆ กับวิธีสอนการวาดภาพคนแบบในออกนอกที่สอนกันอยู่ในขณะนี้
2. ถ้าจะนำวิธีสอนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป หรือวิธีการวาดภาพคนแบบในออกนอก ไปสอน ควรจะต้องมีการทำความเข้าใจกับวิธีสอนทั้งสองวิธีก่อน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรได้มีการศึกษาเจตคติในการวาดภาพคน ระหว่างวิธีสอนแบบในออกนอกและวิธีสอนแบบนอกเข้าไปในระดับวิทยาลัยครู
2. ควรได้มีการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคน ระหว่างวิธีสอนแบบนอกเข้าไปและวิธีสอนแบบในออกนอกในระดับการศึกษาอื่น ๆ
3. ควรได้มีการศึกษาวิธีสอนการวาดภาพคนแบบอื่น ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน

અગત્યના વસ્તુઓ

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสว่างษ์. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.
- การฝึกหัดครู, กรม. หลักสูตรการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519. กรุงเทพฯ : จุฬารัตน์การพิมพ์, 2519.
- หลักสูตรวิทยาลัยครูสาขาศิลปกรรมและศิลปะประยุกต์. กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู, 2530. อัดสำเนา
- รหัสและคำอธิบายรายวิชาหลักสูตรวิทยาลัยครูสาขาวิชาการศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู, 2530. อัดสำเนา
- หลักสูตรวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2530 สาขาวิชาการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2530.
- กิตติมา อมรทัต. ความหมายของศิลปะ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2530.
- โกสุม สายใจ. วาดเส้น. กรุงเทพฯ : พายัพออฟเซตพรินท์, 2526.
- กำจร สุนพงษ์ศรี. ประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันตก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ส่งเสริมศึกษา, ม.ป.ป.
- ศิลปะสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.
- เขียน ยัมศิริ. "ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี", ใน ศิลป์ พีระศรี. หน้า 6-10 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เณศ, 2526.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2530. กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์, 2530.
- จำเนียร ช่างโชติ และคนอื่น ๆ. กรุงเทพฯ : จิตวิทยาการรับรู้และเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2516.

- ชลอ พงษ์สามารถ. ศิลปะสำหรับครูมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2524.
- ชลุค นิเมเสมอ. วาดเส้นร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- ชวลิต ดาเมแก้ว และสุดาวดี เนมทานนท์. วิธีสอนศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2525.
- ชวาล แพร่ตกุล. เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2508.
- ชูศรี วงศ์วัฒนะ. สถิติเพื่อการวิจัย. ฉบับครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2527.
- ชูศรี วงศ์วัฒนะ. แบบแผนการทดลองและสถิติ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา
- เชิดชาย แววเที่ยงธรรม. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ความคงทนทางการเรียน และเจตคติต่อการเรียน ระหว่างการใช้บทเรียนสไลด์เทปกับเทปโทรทัศน์ในเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหว. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิตสาขามหาบัณฑิต / สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2528. อัดสำเนา
- โชติ เพชรชื่น. วิธีแสวงหาข้อเท็จจริงเชิงปริมาณและคุณภาพ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา
- เดโช ส่วนทนต์. ปทานุกรมจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2520.
- นาฏเจลิศว สุมาวงศ์ และคนอื่น ๆ. ระเบียบวิธีสอนทั่วไป. กรุงเทพฯ : ฉบับครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2509.
- นิพนธ์ ทวีกาญจน์. ประวัติศาสตร์ศิลป์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2529.
- "หนังสือวรรณกรรมกับแบบอย่างงานศิลปกรรม", ใน สุนทรียภาพเฉลิมพระเกียรติ. หน้า 97 -114 กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2530.
- นิภา ศรีไพโรจน์. สถิติอนุมานาเมติก. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2528.

นิวิจ หะนนท์. กายวิภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2527.

บุญเลิศ บุตรขาว. กายวิภาคฉบับนักศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเอสพรีนตติ้งเฮาส์ 2528.

ประพันธ์ บุญเลิศ และคนอื่น ๆ. คู่มือครูศิลปกรรม การเขียนภาพ 1 ศ 015. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2525.

ประสาค อิศรปริดา. จิตวิทยาการเรียนรู้กับการสอน. กรุงเทพฯ : กราฟิคอาร์ต, 2523.

ประภัสร นิยมธรรม. ศิลปะของเด็กเชิงจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2523.

พีระพงษ์ กุลนิศาล. "การเรียนรู้ทางศิลปะในทัศนะของนักสุนทรียศาสตร์", นิลลิ่ง.

20 : 35 - 38 ; 2529

————— ทฤษฎีและปฏิบัติการวิจารณ์ศิลปะ. กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู, 2530.

พีระศักดิ์ เทนไตรรัตน์. การเขียนภาพคนและกายวิภาค. พระนครศรีอยุธยา : วิทยาลัยครู พระนครศรีอยุธยา อยุธยา, ม.ป.ป. อัดสำเนา

ไพฑูรย์ ลินลารัตน์. ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. ทฤษฎีสุนทรียศึกษาของโบรดี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา

————— เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีความรู้และศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา

————— "อิทธิพลของระบบการเรียนการสอนสองระบบที่มีต่อศิลปศึกษา", ใน ทัศนศิลป์เชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ภาณพิมพ์, 2530.

มานพ ถนนอมศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทวีเกียรติ ไชยงยศ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนหอวัง เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2530.

ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมศัพท์ศิลปะอังกฤษ-ไทย. กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่พิมพ์จำกัด, 2530.

- รัตนา ศิริพานิช. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมสำหรับใช้ในวงการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ :
กรุงสยามการพิมพ์, 2518.
- ละออ การุณยะวณิช และคนอื่น ๆ. วิธีสอนทั่วไป. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม
ม.ป.ป.
- ลัดดาวัลย์ หวังพานิช. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา
- วินัย ไสยดี. "ศิลปศึกษา", สารานุกรมศึกษาศาสตร์ เล่ม 3. หน้า 112 - 114. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์วัฒนาศึกษา, 2528.
- วินิจ วงศ์รัตนะ. การใช้ภาพโปร่งใสชนิดซ้อนภาพ (OVERLAYS) ประกอบการเขียนคณิตศาสตร์
ปริญาญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525.
อัดสำเนา
- วิรัตน์ นิธิไพบูลย์. แบบเรียนศิลปศึกษา ศ 011 ศิลปนิยม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2519.
———— "การวัดผลทางศิลปศึกษา", ใน เอกสารนิเทศการศึกษาเล่มที่ 2 ศิลปศึกษา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2529.
- วิรัช วรณรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา
- วิรุณ ตั้งเจริญ. ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิมลวอลาร์ท, 2526.
———— ศ 018 การเขียนภาพ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.
———— เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทวีเกียรติ ไชยของยศ เป็นผู้สัมภาษณ์, ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2531.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภา, 2521.

- หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2524.
- หนังสือเรียนศิลปศึกษา วิชาการเขียนภาพ ศ 112. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2522.
- หนังสือเรียนศิลปกรรม รายวิชา ศ 015 - ศ 106 การเขียนภาพ 1 - 2.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2529.
- สงวน รอดบุญ. ลักษณะและสกุลช่างศิลปะตะวันตก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2522.
- สัจด ปุ้ยอ็อก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทวีเกียรติ ไชยยังยศ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หอศิลป
ธนาคารกรุงเทพ สาขาผ่านฟ้า เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2530.
- เสวี เย็นเปี่ยม. เปรียบเทียบผลการเรียนวิชาดนตรีไทย เรื่องการตีฆ้องวงใหญ่ โดยใช้
บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา
- สามัญศึกษา, กรม. กายวิภาค ศป 481. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภา, 2525.
- สุกิจ ลายเดช เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทวีเกียรติ ไชยยังยศ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ชมรมจิตรกรวันหยุด
เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2530.
- สุวัฒน์ มุกตเมธา การเรียนการสอนปัจจุบัน (ศึกษา 333). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2523.
- อนุমানราชชน, พระยา. ศิลปสงเคราะห์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2515.
- อารี สุทธิพันธุ์. ศิลปนิยม พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กระดาสา, 2528.
- รูปคนในศิลปกรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.
อัดสำเนา
- การวาดเขียน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิมวอลาร์ท, 2528.
- "การวาดเขียน", สารานุกรมศึกษาศาสตร์ เล่ม 2 หน้า 108 - 111 : สำนักพิมพ์
พัฒนาศึกษา, 2528.

การวาดเขียน คนเหลี่ยม เหลี่ยมคน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, ม.ป.ป. อัดสำเนา

อารี สุทธิพันธุ์. "สุนทรียศาสตร์" ใน เอกสารการสัมมนาเชิงปฏิบัติการระยะที่ 2 เรื่องวิธีการสอน
ศิลปศึกษา. หน้า 61 - 64. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูเทพสตรี กรมการฝึกหัดครู,
2527. อัดสำเนา

อารี สุทธิพันธุ์ และคนอื่น ๆ. ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์, 2515.

อำนาจ เย็นสบาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทวีเกียรติ ไชยงยศ เป็นผู้สัมภาษณ์, ภาควิชาศิลปะ
และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2532.

Clark, Gillbert. and Zimmerman, Enid. "Toward a Discipline of Art
Education," Phi Delta Kappan. 63 : 53 - 55; 1981.

Edwards, Betty. Drawing on the Right Side of the Brain. New York : J.P.
Tarcher, 1979.

Fiore, Gaspare de. Learning to See and Draw. translated by Neugroschel.
Joachim, New York : Watson - Guptill Publications, 1984.

Goldman, Paul. Looking at Drawing. London : British Museum Publications,
1979.

Janson, H.W. History of Art. 7th ed. New Jersey, Prentice - Hall, 1965.

Mendelowitz, Daniel M. Drawing. Stanford : Stanford University, 1967.

Merphy, Richard W. The World of Cezanne. Barcelona: Printer
industriagrafica sa Provenza, 1978. 192 p.

Nicolaides, Kimon. The natural Way to Draw. Houghton: Mifflin Company,
1941.

"Achilles painter" in Pall Mall Encyclopaedia of Art. V. 1 p.14
London : Pall Mall Press, 1971.

Read, Herbert. The Meaning of Art. London : Penguin Books, 1954..

Rowland, Benjamin, Jr. Art in East and West. Cambridge: Harward
University Press, 1954.

"Human body" in The Encyclopedia Americana V. 14 p.547f U.S.A. : Grolier
Incorporated, 1984.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คะแนนการทดสอบก่อนเรียนและคะแนนการทดสอบหลังเรียน

ตาราง 9 คะแนนการทดสอบก่อนเรียนของกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2

	กลุ่มทดลอง 1 (วิธีสอนแบบนอกเข้าใน)					กลุ่มทดลอง 2 (วิธีสอนแบบในออกนอก)			
ลำดับ ที่	ผู้เชี่ยวชาญ				ลำดับ ที่	ผู้เชี่ยวชาญ			
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม
1	40	36	34	110	1	12	19	16	47
2	17	20	21	58	2	12	19	18	49
3	20	24	24	68	3	13	19	21	53
4	13	18	16	47	4	24	24	24	72
5	11	16	16	43	5	27	28	31	86
6	35	35	26	96	6	16	16	16	48
7	11	16	16	43	7	17	22	21	60
8	11	16	12	39	8	16	22	13	51
9	13	19	18	50	9	29	27	24	80
10	12	18	20	50	10	18	19	24	61
11	26	29	23	78	11	10	12	12	34
12	26	27	40	93	12	25	28	24	77
13	29	31	34	94	13	22	21	14	57
14	25	28	32	85	14	28	34	43	105
15	15	18	15	48	15	41	44	43	128
ΣX				1002	ΣX				1008
$\bar{X}$				66.8	$\bar{X}$				67.2

กลุ่มทดลอง 1 (วิธีสอนแบบนอกเข้าใน) คะแนนการทดสอบหลังเรียน							กลุ่มทดลอง 2 (วิธีสอนแบบในออกนอก) คะแนนการทดสอบหลังเรียน						
ลำดับที่	สัดส่วน	รูปร่าง	แสง-เงา	ความสมดุล	การระบายสีหน้า	รวม	ลำดับที่	สัดส่วน	รูปร่าง	แสง-เงา	ความสมดุล	การระบายสีหน้า	รวม
1	27	28	26	28	25	134	1	13	10	11	14	9	57
2	17	18	18	22	18	93	2	20	20	18	21	18	97
3	20	21	20	21	20	102	3	19	18	16	22	15	90
4	19	18	17	21	18	92	4	24	25	25	25	22	121
5	21	20	17	19	15	95	5	23	23	19	23	20	108
6	25	27	27	25	27	131	6	20	20	18	19	17	94
7	14	12	10	16	10	63	7	21	23	21	22	19	106
8	22	16	14	18	13	78	8	20	19	19	20	19	98
9	22	19	17	24	17	98	9	23	25	22	24	20	116
10	18	17	19	18	15	85	10	18	19	19	19	18	93
11	22	23	19	24	18	104	11	15	16	15	16	13	75
12	26	24	22	26	20	118	12	23	23	24	25	23	118
13	29	28	27	28	27	139	13	17	21	19	18	18	93
14	25	27	25	27	26	130	14	22	25	23	25	22	117
15	19	22	21	20	19	101	15	27	28	29	27	28	139
ΣX	326	320	299	337	288	1563	ΣX	305	315	298	320	281	1522
$\bar{X}$	21.7	21.33	19.93	22.47	19.20	104.2	$\bar{X}$	20.33	21.00	19.87	21.33	18.73	101.47

ภาคผนวก ข

วิธีสอนการวาดภาพคนแบบในออกนอก

ภาคผนวก ข

บทเรียนการวาดภาพคนแบบในออกนอก

บทเรียนที่ 1

เรื่อง ความหมายและความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบในออกนอก

เนื้อหา

1. ความหมายของการวาดภาพคน

การวาดภาพคน หมายถึง การลาก ชูด ชีต เขียนด้วยวัสดุหรือเครื่องเขียนต่าง ๆ เช่น ดินสอ แท่งถ่านแกรไฟท์ ปากกา บนพื้นระนาบรองรับให้เป็นภาพคนเต็มตัว

ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในวงการศิลปะตะวันตกถือว่า ภาพคนเป็นศิลปะชั้นสูง (High Art) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าศิลปินในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา สมัยบาโรก สมัยโรโกโก สมัยนีโอ-คลาสสิก สมัยเรียลลิสม์ นิยมวาดภาพคนกันมาก ทั้งภาพคนที่เกี่ยวกับศาสนา โบราณียาย ตลอดจนภาพคนเหมือน ศิลปินสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาได้นำวิชากายวิภาคมาปรับปรุงการวาดภาพคนอย่างเอาจริงเอาจัง เพื่อให้ภาพคนมีสัดส่วนถูกต้อง งดงาม ยิ่งกว่าภาพคนในสมัยก่อนหน้านี้ ครั้นถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ศิลปินสมัยอิมเพรสชันนิสม์ในฝรั่งเศสเริ่มต้นออกไปวาดภาพนอกสถานที่ เช่น วาดภาพทิวทัศน์โดยตรง บางภาพไม่มีภาพคนประกอบอยู่เลยก็มี ได้แก่ภาพชื่อ ดอกบัว ของโมนี (Monet. 1840 - 1926) ภาพราตรีประดับดาว ของแวนโกะ (Van Gogh. 1853 - 1890) ภาพดวงอาทิตย์ขึ้น ของโมนี และภาพดอกไอริสส์ ของแวนโกะ เป็นต้น ภาพทิวทัศน์เหล่านี้มีความงดงามด้วยบรรยากาศ แสง สี ด้วยเหตุนี้เองวงการศิลปะตะวันตกจึงยอมรับว่างานศิลปะที่ไม่ใช่ภาพคนก็เป็นศิลปะชั้นสูงได้เช่นกัน

การวาดภาพคนแบบในออกนอก หมายถึง การวาดภาพคนที่เริ่มต้นด้วยการร่างภาพจากโครงสร้างภายในร่างกาย คือ โครงกระดูก กล้ามเนื้อออกไปสู่ร่างกายที่ปรากฏภายนอก เช่น การ

วาดภาพคนในท่ายืนตรง ผู้วาดจะเริ่มร่างภาพตั้งแต่โครงกระดูก ต่อไปจึงร่างภาพกล้ามเนื้อ และสุดท้ายจึงปรับปรุงให้เป็นภาพร่างกายของคนให้มีเส้นรอบนอกชัดเจน และแร่น้ำหนักโดยการลากเส้นหลาย ๆ เส้น เพื่อให้รู้สึกมีปริมาตร

2. ความหมายของการวาดภาพคนแบบในออกนอก

2.1 การวาดภาพคนแบบในออกนอกปรากฏชัดในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance)

ในอิตาลี

ในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 15-16 อันเป็นระยะที่ศิลปกรรมในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาเจริญสูงสุด (high renaissance 1500-1530) ซึ่งเราก็อธิบายกันดีอยู่แล้วว่า ลักษณะศิลปกรรมส่วนใหญ่ของสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาเป็นการนำเอาแบบอย่างศิลปะกรีกและโรมันมาเป็นแบบในการสร้างสรรค์ศิลปะ คำว่าเรอเนซ็องส์ (renaissance) หมายถึง การเกิดใหม่ (rebirth) ดังนั้นอิตาลีช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15-16 จึงเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาการทางศิลปะของยุโรป ผู้อุปถัมภ์ศิลปะคือเจ้าผู้ครองนคร พระและพ่อค้าที่ร่ำรวย ศิลปินที่มีชื่อเสียง ได้แก่ โดนาเตลโล (Donatello. 1386-1466) เลโอนาร์โด ดา วินชี (Leonardo da Vinci. 1452-1519) ราฟาเอล (Raphael. 1483-1520) และไมเคิลแองเจโล (Michelangelo. 1475-1564) เป็นต้น

ในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาในอิตาลี ได้มีการศึกษาวิชากายวิภาคของคนและสัตว์อย่างจริงจัง เพื่อประโยชน์ด้านการแพทย์ และศิลปินก็ได้ดำเนินการศึกษากายวิภาคของคนและสัตว์ เพื่อประโยชน์ในการสร้างสรรค์ด้านศิลปะ เลโอนาร์โด ดา วินชี เป็นผู้ที่มีความสนใจในการศึกษาวิชากายวิภาคมาก ได้กล่าวว่า "การวาดภาพเป็นเครื่องมือที่จะบันทึกความคิดของมนุษย์ในการค้นหาความจริงจากธรรมชาติ และยังถือว่าการวาดภาพเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ด้วย" ศิลปินในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาต่างก็เชื่อว่า ความรู้วิชากายวิภาคมีความจำเป็นต่อการสร้างสรรค์ศิลปะ เป็นผลให้สกุลศิลปะแห่งนครฟลอเรนซ์ (florentine school) บรรจุกายวิภาค

ไว้ในหลักสูตรการศึกษาศิลปะ ซึ่งนักศึกษาจะต้องศึกษาวิชากายวิภาคเป็นเวลาหลายปีตามวิธีการศึกษากับนายช่าง (apprenticeship) จนมีความรู้อย่างเพียงพอ จึงจะได้รับอนุญาตให้ออกไปประกอบอาชีพศิลปะได้

2.2 การวาดภาพคนแบบในออกนอกหลังสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา

อิทธิพลจากความเชื่อเรื่องการศึกษาวิชากายวิภาคว่า มีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ศิลปะ ได้ส่งอิทธิพลต่อศิลปินสมัยต่อ ๆ มา เช่น สมัยบาโรก สมัยโรโกโก สมัยนีโอ-คลาสสิก สมัยเรียลลิสม์ และสมัยอิมเพรสชันนิสม์ เป็นต้น การวาดภาพคนในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาดังกล่าวมีศิลปินที่มีชื่อเสียงหลายคน ซึ่งพอที่จะยกมาเป็นตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้

เลโอนาร์โด ดา วินชี มีผลงานการศึกษากายวิภาคคนและสัตว์มากมาย ผลงานจิตรกรรมที่เป็นที่รู้จัก ได้แก่ ภาพโมนา ลิซา

มิเคลันเจโล มีผลงานภาพคนที่เด่น ๆ มากมาย การวาดภาพคนเต็มไปด้วยมัดกล้ามเนื้อ แสดงถึงความเชี่ยวชาญเรื่องกายวิภาค

ราฟาเอล มีผลงานการวาดภาพคนทั้งงดงามมีเสน่ห์แปลกไปจากศิลปินสองคนดังกล่าวแล้ว

ในช่วงหลังสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาก็มีศิลปินที่มีความสามารถในการวาดภาพคนหลายคน เช่น สมัยบาโรกในอิตาลี มีศิลปินที่มีชื่อเสียงมากคนหนึ่งคือ เมริซิ หรือที่เรารู้จักกันในนาม คาราวัจโจ (Michelangelo Merisi or Caravaggio) ผู้มีความสามารถในการวาดภาพคนและการจัดแสง-เงาในภาพวาดของเขาอย่างงดงาม โดยแสง-เงาจะถูกจัดไว้อย่างมีเอกภาพ ไม่กระจัดกระจายไปทั่วทั้งภาพดังเช่นศิลปินรุ่นก่อนหน้า

สมัยบาโรกในฮอลแลนด์ ในทางตอนเหนือของยุโรปคือฮอลแลนด์นั้น ก็ได้เกิดมีศิลปินที่มีความสามารถในการวาดภาพคน ชื่อ เรมบรันด์ (Rembrandt, 1606-1669) เป็นศิลปินที่รับอิทธิพลการจัดแสง-เงาให้มีเอกภาพมาจากคาราวัจโจ จึงทำให้ผลงานวาดภาพของเขาดียิ่งขึ้น

สมัยบาโรกในฟรานเซอร์หรือเบลเยี่ยม ซึ่งเป็นประเทศในยุโรปตอนเหนือ ก็มีศิลปินที่มีความสามารถในการวาดภาพคนมาก คือ รูเบนส์ (Rubens. 1577-1640) งานวาดภาพคนของรูเบนส์เต็มไปด้วยมัดกล้ามเนื้อทรงพลัง แสดงให้เห็นถึงความชัดเจนในวิชากายวิภาค แม้การจัดวางแสง-เงาในจิตรกรรมของรูเบนส์จะไม่มีลักษณะเป็นเอกภาพอย่างผลงานของคาราวาจิโอและเรมบรันด์ แต่งานของรูเบนส์ก็มีลักษณะเด่นเฉพาะตัวเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิลปินรุ่นต่อ ๆ มา

ในสมัยนีโอ-คลาสสิก ซึ่งเป็นสมัยที่ศิลปินนำเอาแบบอย่างจากศิลปะกรีกมาใช้ในการพัฒนางานศิลปะ แองกรี (Ingres. 1780-1867) เป็นศิลปินที่วาดภาพคนได้อย่างอ่อนหวานนุ่มนวลคล้ายกับผลงานของราฟาเอล

สมัยอิมเพรสชันนิสม์ มีศิลปินที่มีความสามารถในการวาดภาพคนมากมายหลายคนด้วยกัน แต่ผู้ที่สามารถวาดภาพผู้หญิงเปลือยด้วยเส้นสายที่งดงามมีนวล สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้หญิง เขาผู้นี้คือ เรอนัวร์ (Renoir. 1841-1919)

สำหรับประเทศไทยอิทธิพลการวาดภาพคนแบบในออกนอกแพร่เข้ามา โดยศิลปิน พีระศรี หรือที่รู้จักกันในนาม ศาสตราจารย์ คอร์ราโด เฟโรจี (Corrado Feroci. 1892-1962) ชาวอิตาลี ซึ่งได้ริเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากรใน พ.ศ. 2486 และได้บรรจุวิชากายวิภาคไว้ในหลักสูตรของวิชาจิตรกรรม ประติมากรรม อย่างเป็นหลักเป็นฐาน บางครั้งลูกศิษย์รุ่นแรก ๆ ของศิลปิน พีระศรี ก็ได้รับความไว้วางใจให้สอนวิชากายวิภาคแทนท่าน เช่น สันต์ ศิลากร เป็นต้น ต่อมาสถาบันที่สอนวิชาศิลปะในประเทศไทยก็บรรจุวิชากายวิภาคเข้าไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนเช่นกัน ปัจจุบันหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ก็มีการเรียนวิชากายวิภาคในหลักสูตรสาขาวิชาศิลปหัตถกรรม สำหรับระดับอุดมศึกษา เช่น วิทยาลัยครู ก็มีการเรียนวิชากายวิภาคในหลักสูตรสาขาศิลปศาสตรสาขาศิลปกรรมและประยุกต์ศิลป์ และหลักสูตรวิทยาลัยครูสาขาวิชาการศึกษา

แผนการสอนบทเรียนที่ 1

เรื่อง ความหมายและความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบในออกนอก

เวลา 1 คาบ

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถ

1. อธิบายความหมายของการวาดภาพคน และความหมายของการวาดภาพคนแบบในออกนอกได้
2. ตอบคำถามเกี่ยวกับความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบในออกนอกได้

เนื้อหา

1. ความหมายของการวาดภาพคน และความหมายของการวาดภาพคนแบบในออกนอก
2. ความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบในออกนอก ตั้งแต่สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา สมัยบาโรก สมัยนีโอ-คลาสสิก สมัยอิมเพรสชันนิสม์ และประเทศไทย

สื่อการสอน

1. สไลด์เกี่ยวกับศิลปะชั้นสูงและความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบในออกนอก จำนวน 24 แผ่น
2. บัตรคำนิยามการวาดภาพคนและการวาดภาพคนแบบในออกนอก รวม 2 แผ่น
3. เนื้อหาของบทเรียนที่ 1 เท่ากับจำนวนนักศึกษา
4. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ตามเนื้อหาของบทเรียนที่ 1 พร้อมกระดาษคำตอบ

กระบวนการสอน

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
 - 1.1 แจ้งเรื่องที่จะสอนในวันนี้
 - 1.2 ชี้แจงความมุ่งหมาย เนื้อหา และกิจกรรมที่จะเรียนวันนี้
 - 1.3 ทำการทดสอบก่อนเรียน

2. ทักษะ

2.1 สอนเรื่องความหมายของการวาดภาพคน และความหมายของการวาดภาพคนแบบในออกนอก โดยสอนจากตัวอย่างไปหาทฤษฎี

2.2 สอนเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะขั้นสูง โดยการฉายสไลด์ประกอบคำบรรยาย (สไลด์ 7 แผ่น)

2.3 สอนเรื่องความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบในออกนอก โดยการชี้สไลด์ประกอบคำบรรยาย (สไลด์ 17 แผ่น)

2.4 ผู้สอนและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้จากการชมสไลด์

2.5 แจกเอกสารเนื้อหาของบทเรียนที่ 1 ให้นักศึกษาศึกษาเอกสารนั้นตามลำพังเป็นเวลาพอสมควร

2.6 ให้นักศึกษาซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ หลังจากได้อ่านเอกสารและชมสไลด์แล้วเสร็จแล้วเก็บเอกสารคืน เพื่อเตรียมทดสอบหลังเรียน

3. การวัดผล-ประเมินผล

3.1 ทำการทดสอบหลังเรียน

3.2 นำกระดาษคำตอบไปตรวจทั้ง 2 ฉบับ แล้วแจ้งให้นักศึกษาทราบผลการสอบในคราวหน้า

3.3 คืนเอกสารเนื้อหาของบทเรียนที่ 1 ให้นักศึกษา

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 1

เรื่อง ความหมายและความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบในออกนอก

กระบวนการสอน

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งเรื่องที่จะเรียนในวันนี้

1.2 ชี้แจงเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหา และกิจกรรมของการสอนเรื่องความหมายและความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบในออกนอก จบแล้วให้นักศึกษายกถาม

1.3 ทำการทดสอบก่อนเรียน โดยใช้ข้อสอบที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความหมาย และความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบในออกนอก ซึ่งเป็นข้อสอบแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก

2. ขั้นสอน

2.1 สอนเนื้อหาความหมายของการวาดภาพคนและความหมายของการวาดภาพคนแบบในออกนอก ดังนี้

2.1.1 ผู้สอนกล่าวถึงเครื่องเขียนต่าง ๆ เช่น ปากกา แท่งถ่านแกรไฟท์ และดินสอ แล้วถามนักศึกษาว่าวัสดุดังกล่าวนั้นเรียกว่าอะไร (คำตอบ คือ วัสดุหรือเครื่องเขียน) และกล่าวต่อไปว่า ถ้านำเครื่องเขียนดังกล่าวมาวาดเป็นภาพคนเต็มตัวแล้ว เราเรียกกิจกรรมนี้ว่าอะไร (คำตอบคือ การวาดภาพคน) แล้วให้นักศึกษาช่วยกันเรียบเรียงความหมายการวาดภาพคน

2.1.2 ผู้สอนชูรูปภาพแสดงกระบวนการวาดภาพคนแบบในออกนอกให้นักศึกษาดู แล้วตั้งคำถามดังต่อไปนี้

2.1.2.1 รูป 1ก เป็นภาพอะไร (คำตอบ คือ โครงกระดูก) รูป 2ก เป็นภาพอะไร (คำตอบ คือ ภาพกล้ามเนื้อ) ส่วนรูป 3ก เป็นภาพอะไร (คำตอบ คือ ภาพคนเต็มตัวที่มองเห็นจากภายนอก) แล้วผู้สอนบอกให้นักศึกษาทราบว่ารูปภาพทั้งหมดนี้คือ กระบวนการวาดภาพคนแบบในออกนอก

2.1.2.2 ให้นักศึกษาช่วยกันเรียบเรียงคำนิยามของการวาดภาพคนแบบ
ในออกนอกสีก 3 คำนิยาม แล้วเขียนไว้บนกระดานดำ

2.1.2.3 ผู้สอนเฉลยคำนิยามที่ถูกต้อง โดยติดคำเฉลยที่กระดานดำให้
นักศึกษาช่วยกันพิจารณาคำนิยามที่นักศึกษาให้ไว้ แล้วช่วยกันปรับปรุงให้สอดคล้องกับคำนิยามที่
ถูกต้อง และให้บันทึกไว้เป็นหลักฐาน

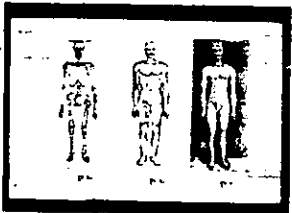
2.2 สอนเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะชั้นสูง โดยฉายสไลด์ประกอบคำบรรยาย ดังนี้

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
1. 	ภาพวาดที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ภาพวาดที่เป็นภาพคน และภาพวาดที่ไม่ใช่ภาพคน ภาพวาดที่เป็นภาพคน ได้แก่ ภาพคนเหมือน ภาพคนเต็มตัว ภาพประกอบเรื่อง เช่นภาพเกี่ยวกับศาสนา ของเรมбранด์ ศิลปินชาวฮอลแลนด์
2. 	ภาพวาดที่ไม่ใช่ภาพคน ได้แก่ ภาพทิวทัศน์ต่าง ๆ ภาพดอกไม้ เช่น ภาพดอกบัวของโมนี ศิลปินชาวฝรั่งเศส

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
3. 	แต่เดิมวงการศิลปะตะวันตกถือว่า ภาพคนเป็นศิลปะชั้นสูง เช่น ภาพโมนา ลิซา ซึ่งวาดโดยเลโอนาร์โด ดา วินชี ภาพนี้
4. 	ศิลปินที่มีความสามารถในการวาดภาพคนจึงได้รับการยกย่อง อย่างสูงตลอดมา เช่น ราฟาเอล ศิลปินชาวอิตาลีเขียน ภาพนี้ เป็นภาพวาดที่ดีภาพหนึ่งของเขา
5. 	แต่เดิมภาพวาดที่ไม่ใช่ภาพคนไม่ได้รับการยกย่องว่าเป็น ศิลปะชั้นสูง ครั้นถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ศิลปินสมัยอิมเพรสชันนิสม์ ได้ออกไปวาดภาพนอกสถานที่ ภาพที่วาดได้แก่ ภาพทิวทัศน์ต่าง ๆ ภาพคนถูกลดความสำคัญลงไป ภาพทิวทัศน์หลายต่อหลายภาพมี ความงดงามเท่าเทียมภาพคน หรืองามกว่าภาพคนบางภาพ เช่น ภาพดวงอาทิตย์ขึ้น ของโมนันท์

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
6. 	ภาพราตรีประดับดาวของแวนโกะ เป็นภาพทิวทัศน์ที่วาดด้วยเส้นที่หมุนวน สีรุนแรง บรรยากาศหมกมัว แสดงให้เห็นถึงอารมณ์ที่ปั่นป่วนของศิลปิน ซึ่งสามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างดี
7. 	ภาพดอกไฮริสส์ ของแวนโกะ ก็เป็นภาพทิวทัศน์อีกภาพหนึ่ง จะเห็นว่าภาพวาดสมัยอิมเพรสชันนิสม์ที่กล่าวมาทั้งหมดนับเป็นภาพที่สวยงามด้วยแสง สี มีบรรยากาศที่น่าประทับใจ คนทั่วไปก็นิยมชมชอบศิลปะที่ไม่ใช่ภาพคนมากขึ้น ด้วยเหตุนี้วงการศิลปะตะวันตก จึงยอมรับว่าศิลปะที่ไม่ใช่ภาพคนก็เป็นศิลปะชั้นสูงด้วย ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา

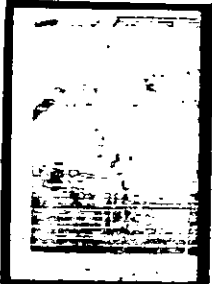
2.3 สอนเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบในออกนอก โดยการฉายสไลด์ประกอบคำบรรยาย ดังนี้

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
1. 	นี่คือกระบวนการของการวาดภาพคนแบบในออกนอก ผู้วาดจะต้องศึกษาวิชากายวิภาคของคน อันได้แก่ โครงกระดูก กล้ามเนื้อ อันเป็นโครงสร้างภายในให้เข้าใจเสียก่อน จึงจะสามารถวาดภาพคนได้ดี ภาพนี้แสดงให้เห็นกระบวนการวาดภาพคนแบบในออกนอก เริ่มจากการวาดภาพกระดูก กล้ามเนื้อ แล้วจึงปรับปรุงให้เป็นภาพคนที่มองเห็นจากภายนอกต่อไป
2. 	สำหรับเรื่องการวาดภาพคนแบบในออกนอกนั้น ปรากฏชัดเจนในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาในอิตาลี ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 15 เพราะสมัยนี้มีการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิทยาศาสตร์และศิลปิน โดยได้มีการศึกษากายวิภาคของคนและสัตว์อย่างจริงจัง แพทย์ศึกษากายวิภาคโดยการผ่าศพ ส่วนศิลปินทำหน้าที่วาดภาพกระดูกกล้ามเนื้อต่าง ๆ

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
3. 	จากประสบการณ์ของศิลปินที่ได้ร่วมศึกษาวิชากายวิภาคร่วมกับแพทย์เช่นนี้ ทำให้ศิลปินเกิดความเชื่อว่าการที่จะสามารถสร้างสรรค์ศิลปะเกี่ยวกับภาพคนได้ดี จำเป็นต้องมีความรู้เรื่องกายวิภาคของคน
4. 	เลโอนาร์โด ดา วินชี เป็นผู้นำในเรื่องการศึกษาวิชากายวิภาค โดยแสดงเป็นภาพเกี่ยวกับโครงกระดูก กล้ามเนื้อของคนและสัตว์หลายต่อหลายภาพ และยังกล่าวว่า "การวาดภาพเป็นเครื่องมือที่บันทึกความคิดของมนุษย์ในการค้นหาความจริงจากธรรมชาติ และยังถือว่าการวาดภาพเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ด้วย ภาพนี้คือภาพวาดแสดงการศึกษากายวิภาคของเลโอนาร์โด ดา วินชี
5. 	ศิลปินที่มีชื่อเสียงร่วมสมัยกับเลโอนาร์โด ดา วินชี ก็คือ มิเคิลันเจโล เขาได้ใช้ความรู้ทางกายวิภาคในการสร้างสรรค์ภาพคนเช่นกัน

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
6. 	ความเชื่อที่ว่าวิชากายวิภาคเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่ต้องการมีอาชีพเป็นช่างหรือศิลปิน จึงได้มีการบรรจุวิชากายวิภาคในหลักสูตรทัศนศิลป์ เช่นที่สำนักศิลปะแห่งเมืองฟลอเรนซ์ ภาพนี้เป็นผลงานการวาดภาพของศิลปินจากสำนักศิลปะแห่งเมืองฟลอเรนซ์
7. 	ศิลปินสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาของอิตาลีที่สำคัญอีกคนหนึ่งคือ ราฟาเอล เขาได้นำความรู้ทางกายวิภาคมาใช้ในการวาดภาพคนอย่างได้ผลดี ทำให้ภาพคนของเขามีเสน่ห์น่าสนใจมาก
8. 	อิทธิพลของความเชื่อว่าการศึกษาวิชากายวิภาคเป็นสิ่งจำเป็นต่อการสร้างสรรค์ศิลปะ แพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวาง สืบทอดต่อมาเป็นระยะ ๆ เช่น ศิลปะสมัยบาโรก ภาพนี้คือภาพวาดของ คาราวัจโจ ศิลปินชาวอิตาลี

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
9. 	ศิลปะบาโรกในฮอลแลนด์ ได้แก่ผลงานของเรมбранด์ ศิลปินชาวฮอลแลนด์ ผู้มีความสามารถในการวาดภาพคน มากที่สุดคนหนึ่ง
10. 	ศิลปะบาโรกในฟรานเคอส์ ได้แก่ ผลงานของรูเบนส์
11. 	ศิลปะสมัยนีโอ-คลาสสิกในฝรั่งเศส ได้แก่ผลงานขององกร์ ภาพนี้แสดงให้เห็นถึงความแม่นยำในวิชากายวิภาคของศิลปิน

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
12. 	ศิลปะสมัยอิมเพรสชันนิสม์ ได้แก่ภาพวาดของเรอนัวร์ ซึ่งเป็นภาพคนผู้หญิงที่เรอนัวร์ใช้เส้นได้อย่างนุ่มนวล
13. 	นอกจากอิทธิพลของการศึกษาศิลปะที่นิยมใช้วิชากายวิภาคเป็นแกนนำจะแพร่หลายไปที่ยุโรปและเอเชียแล้ว สำหรับประเทศไทยผู้ที่นำวิชากายวิภาคมาเผยแพร่คือ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี หรือนายคอร์ราโด เฟโรจี ชาวอิตาลีคนผู้ถือสัญชาติไทย เป็นผู้นำมาบรรจุเป็นหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศิลปากรเมื่อ พ.ศ. 2486
14. 	ภาพนี้เป็นภาพวาดประกอบการสอนวิชากายวิภาคของ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
15. 	นอกจากศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี จะสอนวิชากายวิภาคแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรด้วยตัวท่านเองแล้ว ท่านยังมอบหมายให้อาจารย์สั่น ศิลากร สอนวิชานี้แทนท่านด้วย
16. 	ปัจจุบันวิชากายวิภาคได้รับการบรรจุเป็นหลักสูตรของระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับอุดมศึกษาที่สอนทางด้านศิลปะ นับว่าระบบการศึกษาของไทยให้ความสำคัญแก่วิชากายวิภาคมาก
17. 	

2.4 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้จากที่ได้ชมสไลด์

2.5 แจกบทเรียนที่ 1 ให้นักศึกษาอ่านบททวนตามลำพัง

2.6 ให้นักศึกษาซักถามเกี่ยวกับบทเรียนที่ 1 และที่ชมสไลด์ และให้นำบทเรียนที่ 1 มาสังคิน เพื่อเตรียมทดสอบหลังเรียน

3. การวัดผล-ประเมินผล

3.1 แจกแบบทดสอบหลังเรียน (ชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน) และชี้แจงเกี่ยวกับการสอบ

3.2 ให้นักศึกษาลงมือสอบตามเวลาที่กำหนดไว้ในแบบทดสอบ เสร็จแล้วเก็บคำตอบไปตรวจ แล้วแจ้งผลการสอบให้นักศึกษาทราบในคราวหน้า

แบบทดสอบประจำทเรียนที่ 1

เรื่อง ความหมายและความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบในออกนอก

คำชี้แจง

1. จงทำเครื่องหมาย X กับตัวอักษรของคำตอบที่ถูกต้องที่สุดในกระดาษคำตอบ
 2. ห้ามทำเครื่องหมายใด ๆ ในแบบทดสอบ
 3. แบบทดสอบนี้มี 10 ข้อ ใช้เวลาทำ 5 นาที ผู้คุมสอบจะเก็บแบบทดสอบและกระดาษคำตอบทันทีเมื่อครบ 5 นาที
 4. ผู้ทุจริตในการสอบจะต้องทดสอบใหม่
1. การวาดภาพคนแบบในออกนอกที่เรากำลังศึกษานี้มีขอบข่ายเพียงใด
 - ก. ภาพคนครึ่งตัวตั้งแต่ใบหน้าถึงเอว
 - ข. ภาพคนครึ่งตัวตั้งแต่ใบหน้าถึงเข่า
 - ค. ภาพคนเต็มตัวแสดงตั้งแต่ศีรษะถึงเท้า
 - ง. ภาพคนเต็มตัวแสดงตั้งแต่หน้าอกถึงเข่า
 2. สมัยใดที่เชื่อว่าศิลปะที่แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับภาพคนเท่านั้นที่เป็นศิลปะชั้นสูง
 - ก. สมัยบาโรกและโรโกโก
 - ข. สมัยอิมเพรสชันนิสม์
 - ค. สมัยโฟวิสม์
 - ง. สมัยโพสต์-อิมเพรสชันนิสม์
 3. สมัยใดที่เริ่มต้นยอมรับว่าศิลปะที่ไม่ใช่ภาพคนก็เป็นศิลปะชั้นสูง
 - ก. สมัยนีโอ-คลาสสิก
 - ข. สมัยอนุศิลป์วิทยา
 - ค. สมัยบาโรก
 - ง. สมัยอิมเพรสชันนิสม์

4. การวาดภาพคนแบบในออกนอก หมายถึงอะไร

- ก. การวาดภาพคนโดยการเริ่มวาดจากภายในร่างกาย คือ กล้ามเนื้อ ออกสู่ร่างกายที่ปรากฏภายนอก
- ข. การวาดภาพคนโดยการวาดจากภายในร่างกาย คือ โครงกระดูก กล้ามเนื้อ ออกมาสู่ร่างกายที่ปรากฏภายนอก
- ค. การวาดภาพคนโดยการวาดจากร่างกายที่ปรากฏภายนอก เข้าไปสู่ร่างกายที่อยู่ภายในคือ โครงกระดูกและกล้ามเนื้อ
- ง. การวาดภาพคนโดยวาดจากภายนอกแล้วหันไปสู่ร่างกายที่ปรากฏภายนอกของคน

5. ศิลปินที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้บุกเบิกการศึกษาวิชากายวิภาค เพื่อการทำงานทางศิลปะคือใคร

- ก. โดนาเตลโล
- ข. มิเกลันเจโล
- ค. เลโอนาร์โด ดา วินชี
- ง. ราฟาเอล

6. สมัยใดที่เริ่มศึกษาวิธีวาดภาพคนโดยการศึกษาจากในออกนอกอย่างจริงจังและมีหลักฐานการศึกษาที่แน่ชัด

- ก. สมัยนีโอ-คลาสสิก
- ข. สมัยกลางของยุโรป
- ค. สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา
- ง. สมัยบาโรก

7. ศิลปินคนใดที่มีความสามารถในการวาดภาพคนเป็นอย่างมากในสมัยบาโรกในอิตาลี
 - ก. เลโอนาร์โด ดา วินชี
 - ข. เรมบรันต์
 - ค. รูเบนส์
 - ง. คาราวัจโจ
8. ศิลปินท่านใดที่นำวิธีวาดภาพคนโดยการศึกษาจากในออกนอกแบบสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยเป็นครั้งแรก
 - ก. คอร์ราโด เฟโรจี
 - ข. เลโอนาร์โด ดา วินชี
 - ค. เรมบรันต์
 - ง. รูเบนส์
9. วิธีการศึกษาการวาดภาพคนแบบในออกนอกตามอิทธิพลของสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา ได้รับการบรรจุเข้าเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันใดเป็นแห่งแรกในประเทศไทย
 - ก. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (โรงเรียนเพาะช่าง)
 - ข. มหาวิทยาลัยศิลปากร
 - ค. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 - ง. วิทยาลัยช่างศิลป์
10. ศิลปินสมัยนีโอ-คลาสสิก ที่มีความสามารถในการวาดภาพคนได้อย่างงดงามคือใคร
 - ก. ราฟาเอล
 - ข. คาราวัจโจ
 - ค. รูเบนส์
 - ง. แองเกอร์

บทเรียนที่ 2

เรื่อง วัสดุ-อุปกรณ์เกี่ยวกับการวาดภาพคนและวิธีใช้

เนื้อหา

1. วัสดุ-อุปกรณ์

วัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้วาดภาพคนก็เช่นเดียวกับวัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้วาดภาพโดยทั่วไปจำแนกออกได้ 2 ประเภท คือ วัสดุแห้ง และวัสดุเปียก

วัสดุแห้ง ได้แก่ ดินสอ ถ่านหรือชาร์โคล แท่งถ่านแกรไฟท์ สีเทียน สีชอล์ค เป็นต้น

วัสดุเปียก ได้แก่ หมึก สีน้ำ สีน้ำมัน ซึ่งจะต้องใช้กับเครื่องมือ เช่น ปากกา พู่กัน จานสี เป็นต้น ในการฝึกฝนปฏิบัติการวาดภาพคนในครั้งนี้จะกล่าวถึงแต่วัสดุแห้งเท่านั้น

1.1 ดินสอ เป็นวัสดุวาดภาพที่ผลิตจากตะกั่วดำ หรือแกรไฟท์ (graphite) ซึ่งผลิตใช้กันมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 และเป็นที่ยอมรับใช้กันแพร่หลายตั้งแต่ คริสต์ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา

ดินสอที่นิยมใช้วาดภาพคือดินสอดำ โดยใช้ดินสอดำที่มีความอ่อนของไส้ดินสอตั้งแต่ B ถึง 6B หรือ EE เพราะเป็นดินสอที่เขียนออกได้ง่าย ไม่กักระคายและลบออกได้ง่าย ไม่เหมือนดินสอชนิดไส้แข็ง ซึ่งมีความแข็งตั้งแต่ HB ถึง H ซึ่งไม่เหมาะที่จะนำมาวาดภาพเพราะเขียนได้ไม่ชัด กักระคาย ลบออกยาก แต่ก็เหมาะสำหรับใช้เขียนแบบมากกว่า

สำหรับการฝึกฝนการวาดภาพคนครั้งนี้ ขอให้นักศึกษาใช้ดินสอดำชนิดอ่อน ขนาดตั้งแต่ 4B - 6B หรือ EE คนละอย่างน้อย 2 แท่ง ดินสอดำ 4B เหมาะสำหรับการวาดภาพที่มีขนาดเล็ก ส่วน 5B - 6B หรือ EE เหมาะสำหรับการวาดภาพขนาดใหญ่

1.2 แท่งถ่านแกรไฟท์ หรือที่เรารู้จักกันในนาม คอนเต้ แครยอง แท่งถ่านแกรไฟท์มีหลายลักษณะ คือ ลักษณะที่มีหน้าตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสและเป็นแท่งยาวประมาณ $2\frac{1}{2}$ นิ้ว และที่มีหน้าตัดเป็นรูปวงกลม ความยาว $2\frac{1}{2}$ นิ้วเท่ากัน แท่งถ่านแกรไฟท์มีสีหลายสี เช่น น้ำตาล สีดำ และสีขาว ในการฝึกฝนการวาดภาพคนครั้งนี้ให้ใช้แท่งถ่านแกรไฟท์สีดำ

1.3 ยางลบ ยางลบที่ใช้ลบเส้นดินสอ และแท่งถ่านแกรไฟท์ ให้ใช้ ยางลบอย่างคีนีชนิดอ่อน

1.4 ใบมีดหรือคัตเตอร์ สำหรับเหลาดินสอและปรับสภาพของแท่งถ่านแกรไฟท์ เพราะวัสดุทั้งสองนี้มีไส้อ่อน จึงสึกได้ง่ายขณะใช้งาน จึงต้องเหลาบ่อย ๆ และการเหลาดินสอนั้นจะต้องเหลาดินสอทั้งในถังขยะ และที่แนะนำให้มีดินสอมากกว่า 2 แท่งนั้น เพราะจะได้ไม่ต้องเหลาบ่อย ๆ ทำให้เสียเวลาฝึกฝนวาดภาพคนโดยไม่จำเป็น

1.5 กระดาษ กระดาษที่ใช้วาดภาพควรมีคุณภาพดีพอสมควร แต่ราคาถูก คือกระดาษที่ใช้พิมพ์หนังสือพิมพ์ หรือที่เรียกว่ากระดาษปรี๊ป ต้องมีจำนวนมาก ๆ เพราะการวาดภาพคนจำเป็นต้องฝึกฝนมาก ๆ และนาน ๆ จึงจะสามารถวาดภาพคนได้ นอกจากนี้ถ้าต้องการการวาดภาพขนาดเล็กก็อาจใช้กระดาษอัดสำเนาขนาด 8 1/2 x 11 นิ้ว ได้

1.6 กระดานรองวาด เป็นกระดานไม้อัด หรือแผ่นเมโซไนท์ ขนาดประมาณ 15 x 20 นิ้ว หนาประมาณ 3 - 4 มิลลิเมตร

1.7 คลิปหนีกระดาษ ใช้สำหรับหนีกระดาษที่จะวาดให้ติดกับกระดานรองวาด ควรใช้คลิปหนีกระดาษสัก 2 - 4 ตัว ไม่ควรใช้แปดกระดาษ เพราะจะทำให้กระดาษและกระดานเป็นรอยตำหนิและไม่มีความคล่องตัวในการทำงานเท่าที่ควร

1.8 ซองเก็บผลงาน หรือที่เรียกว่า พอร์ตโฟลิโอ (portfolio) เพื่อเก็บรักษาผลงานที่วาดเสร็จแล้ว เพราะถ้ายังเก็บภาพที่วาดแล้วไว้ในกระดานรองเขียนจะทำให้ผลงานเสียหายได้ ซองเก็บผลงานสำหรับนักศึกษาอาจทำเป็นซองด้วยกระดาษเทา-ขาว ที่มีลักษณะค่อนข้างแข็ง

วัสดุ-อุปกรณ์ดังกล่าวแล้วล้วนมีราคาแพง นักศึกษาควรใช้อย่างประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า ดังนั้นจึงต้องเก็บรักษาไว้ให้ดีเมื่อใช้ได้นาน ๆ โดยมีกระเป๋า ซอง ถุง หรือกล่องสำหรับเก็บรักษาโดยเฉพาะ

2. วิธีใช้วัสดุ - อุปกรณ์

2.1 การจับดินสอดำ มีวิธีการจับดินสอดำเพื่อการวาดภาพ 2 วิธีคือ

2.1.1 จับแบบใช้นิ้วทุกนิ้วของมือข้างที่ใช้วาดภาพสัมผัสดินสอดำ การจับดินสอดำแบบนี้ดินสอดำจะอยู่ในสภาพเอียงมาก เมื่อทำมุมกับพื้นกระดาษ มีความคล่องตัวในการวาดภาพทั้งเส้นเล็กและเส้นใหญ่ เหมาะมากเมื่อต้องการวาดบนกระดาษและไม่เหมาะสำหรับวาดภาพขนาดเล็กที่ต้องการความละเอียดลออ

2.1.2 จับแบบเขียนหนังสือ การจับลักษณะนี้ดินสอดำจะทำมุมกับพื้นกระดาษประมาณ 45 องศา เส้นสายที่วาดออกมาจะมีขนาดเล็ก และละเอียดลออ จึงเหมาะสำหรับวาดภาพขนาดที่ไม่ใหญ่โตนัก เช่น ภาพขนาด 15 x 20 นิ้ว หรือขนาด 8 1/2 x 11 นิ้ว ดังกล่าวแล้ว

2.2 การจับแท่งถ่านแกรไฟท์ มักจะจับเช่นเดียวกับการจับดินสอดำแบบที่ 1 แต่เนื่องจากแท่งถ่านแกรไฟท์มีขนาดสั้นกว่าดินสอดำ บางทีมีการหักแบ่งออกเป็นชิ้นเล็ก ๆ ดังนั้นนิ้วมือที่สัมผัสแท่งถ่านแกรไฟท์จึงเหลือเพียงนิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้เท่านั้น แท่งถ่านแกรไฟท์เป็นวัสดุที่ไม่มีวัสดุห่อหุ้มจึงใช้ได้สะดวกกว่าดินสอดำ โดยสามารถปรับความลาด ความเอียงของแท่งถ่านแกรไฟท์ได้เกือบทุกองศา ถ้าปรับเอียงมากเส้นที่ได้ก็จะมีขนาดใหญ่และมีน้ำหนักในตัวเองโดยการวาดเพียงครั้งเดียว นอกจากนั้นมุมทั้งสองของแท่งถ่านแกรไฟท์ยังใช้วาดเส้นขนาดต่าง ๆ ได้อย่างดีเยี่ยมอีกด้วย

2.3 การเหลาดินสอดำ แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

2.3.1 เหลาให้ปลายแหลม การเหลาดินสอดำลักษณะนี้ เหมาะสำหรับงานวาดภาพที่ต้องการความละเอียดลออ ซึ่งก็มักจะทำให้ได้ดินสอดำที่เร็วต้องเหลาบ่อย ๆ ทำให้เสียเวลาในการฝึกฝนวาดภาพมาก ทางแก้ก็คือควรมีดินสอดำหลาย ๆ แท่งและเหลาเตรียมไว้ให้พร้อม

2.3.2 เหลาให้ปลายดินสอดำมนๆ การเหลาดินสอดำลักษณะนี้เหมาะสำหรับการใช้น้ำหนักหรือการวาดภาพขนาดใหญ่ที่ไม่ต้องการความละเอียดลออมากนัก

สำหรับการฝึกฝนวาดภาพคนในครั้งนั้นควรเหลาดินสอคำในลักษณะปลายค่อนข้าง

แหลม บางครั้งอาจต้องใช้ปลายแหลมมาก ๆ เพราะต้องการความประณีตเป็นพิเศษ

2.4 การติดกระดาษในกระดานรองวาด มีวิธีติด 2 ลักษณะ คือ

2.4.1 ติดเพื่อการวาดภาพ เป็นการติดกระดาษบนกระดานรองวาดเพื่อเตรียมตัววาดภาพ ซึ่งควรติดกระดาษเตรียมไว้ครึ่งละ ไม่น้อยกว่า 5 - 6 แผ่น และต้องมีกระดานรองพื้นสัก 3 - 4 แผ่นด้วย ใช้คลิหนีบกระดาษและกระดานให้ติดกันโดยใช้คลินเพียง 2 ตัวที่บนด้านบนของกระดานเท่านั้น ส่วนกระดาษรองวาดนั้นก็ต้องเป็นกระดาษที่ยังไม่ได้วาดภาพอะไรไว้เลย ทั้งนี้เพื่อไม่ให้กระดาษที่มีอยู่สกปรก นอกจากนั้นยังใช้กระดาษรองวาดนี้วาดภาพต่อไปได้เลย

2.4.2 ติดเพื่อเก็บ หลังจากท้าวาดภาพแล้วและต้องการเก็บกระดาษไว้ในกระดานรองวาด ก็สามารถทำได้โดยการจัดกระดาษในกระดานให้เรียบร้อยแล้วใช้คลิหนีบกระดาษไบนบนกับกระดานรองวาดทั้ง 4 ด้าน

ดังที่ได้กล่าวถึงเรื่องวัสดุ-อุปกรณ์ในการวาดภาพและวิธีใช้ค่อนข้างละเอียดมาก ทั้งนี้ก็เพื่อจะแสดงให้เห็นว่าการฝึกฝนทางด้านศิลปะนั้นไม่ใช่เพียงฝึกฝนด้านการใช้มือแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องฝึกฝนในด้านระเบียบวินัย ด้านจิตใจ คุณค่าของวัสดุ - อุปกรณ์ ให้เป็นคนตระหนักในเรื่องความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความมีวินัยในตัวเอง มีความพร้อมในด้านวัสดุและอุปกรณ์เพื่อการเป็นผู้เรียนที่ดีในปัจจุบัน และส่งผลต่อการเป็นช่างหรือศิลปินที่ดีในอนาคต ถ้าไม่เริ่มฝึกฝนทุกสิ่งทุกอย่างดังกล่าวดังแต่เริ่มต้น นานไปอาจฝึกยากขึ้นก็ได้ เพราะจิตใจได้หย่อนยานไปแล้ว

แผนการสอนบทเรียนที่ 2

เรื่อง วัสดุ-อุปกรณ์เกี่ยวกับการวาดภาพคนและวิธีใช้

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. ตอบคำถามเกี่ยวกับวัสดุ-อุปกรณ์ในการวาดภาพคนและวิธีใช้วัสดุอุปกรณ์นั้น 80% ของคำถามทั้งหมด
2. ใช้วัสดุ-อุปกรณ์ในการวาดภาพได้อย่างถูกต้อง

เนื้อหา

เนื้อหาเกี่ยวกับวัสดุ-อุปกรณ์การวาดภาพคนจำแนกเป็น 2 เรื่องใหญ่ ๆ คือ

1. เนื้อหาเกี่ยวกับวัสดุ-อุปกรณ์ที่จำเป็นในการวาดภาพคน
2. เนื้อหาเกี่ยวกับวิธีใช้วัสดุ-อุปกรณ์ในการวาดภาพคน

สื่อการสอน

1. สไลด์เกี่ยวกับการใช้วัสดุ-อุปกรณ์ในการวาดภาพคน
2. ดินสอคำชนิดอ่อน ขนาด 4B 5B และ EE
3. ไม้ขีดหรือคัตเตอร์ คลิปหนีกระดาษ
4. กระดาษวาดเขียน กระดาษปรีป กระดาษอัดสำเนา
5. กระดาษรองวาด ชองเก็บผลงาน กระเป๋ากลับวัสดุ-อุปกรณ์
6. เอกสารบทเรียนที่ 2 (เอกสารเนื้อหาวัสดุ-อุปกรณ์เกี่ยวกับการวาดภาพคนและวิธีใช้)
7. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เนื้อหาเกี่ยวกับวัสดุ-อุปกรณ์ในการวาดภาพคน และวิธีใช้ ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบ 4 ตัวเลือก

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 นำผลการทดสอบเนื้อหาบทเรียนที่ 1 มาประกาศให้นักศึกษาทราบ

1.2 กล่าวถึงลักษณะพิเศษของมนุษย์ที่สัตว์อื่นไม่มีคือ มนุษย์เป็นสัตว์ที่รู้จักใช้เครื่องมือ เพื่อให้ศึกษามองเห็นคุณค่าของวัสดุ-อุปกรณ์ หรือเครื่องมือในการวาดภาพคน

1.3 ทำการทดสอบก่อนเรียน เสร็จแล้วจึงเก็บแบบทดสอบและกระดาษคำตอบไปตรวจ

2. ขั้นสอน

2.1 สอนเนื้อหาเกี่ยวกับวัสดุ-อุปกรณ์ในการวาดภาพคน เริ่มด้วยการแจกเอกสารบทเรียนที่ 2 ให้นักศึกษา อธิบายเกี่ยวกับวัสดุ-อุปกรณ์ในการวาดภาพคน

2.2 สอนเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีใช้วัสดุ-อุปกรณ์ในการวาดภาพคน

2.2.1 ฉายสไลด์เกี่ยวกับวิธีใช้วัสดุ-อุปกรณ์พร้อมกับอธิบายประกอบ

2.2.2 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้จากสไลด์ พร้อมกับให้นักศึกษาออกไปสาธิตการใช้วัสดุ-อุปกรณ์ในกระดาษที่ติดไว้บนกระดานดำ จนเข้าใจทั่วกันทุกคน

2.2.3 ให้นักศึกษาอ่านบทบทนเอกสารบทเรียนที่ 2 ตามลำพังอีกครั้งหนึ่ง แล้วให้นักศึกษาถามข้อสงสัย เสร็จแล้วผู้สอนเก็บเอกสารบทเรียนที่ 2 คืน

3. การวัดผล-ประเมินผล

ทำการทดสอบหลังเรียนโดยใช้ข้อสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน เสร็จแล้วนำผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ไปประกาศให้นักศึกษาทราบในการเรียนคราวต่อไป เมื่อทดสอบแล้วจึงคืนเอกสารบทเรียนที่ 2 ให้นักศึกษา

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 2

เรื่อง วัสดุ-อุปกรณ์เกี่ยวกับการวาดภาพคนและวิธีใช้

เวลา 3 ชั่วโมง

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 นำผลการทดสอบเนื้อหาที่ 1 มาประกาศให้นักศึกษาทราบ โดยให้นักศึกษาคนหนึ่งเป็นผู้อ่านผลการทดสอบให้นักศึกษาคนอื่นฟัง

1.2 บรรยายถึงลักษณะพิเศษของมนุษย์ที่สัตว์อื่นไม่มี คือ "มนุษย์เป็นสัตว์ที่รู้จักใช้เครื่องมือ" เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนและกระตุ้นให้นักศึกษาอยากเรียนรู้ต่อไป

1.3 แจกแบบทดสอบก่อนเรียนเรื่อง วัสดุ-อุปกรณ์การวาดภาพคน และวิธีใช้เมื่อนักศึกษาทำเสร็จแล้วจึงเก็บแบบทดสอบและกระดาษคำตอบ

2. ขั้นสอน

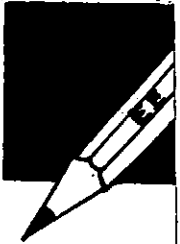
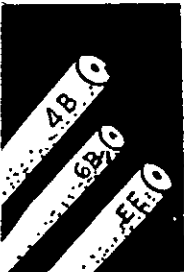
2.1 สอนเนื้อหาเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ในการวาดภาพคน

2.1.1 แจกเอกสารบทเรียนที่ 2 ซึ่งเป็นเอกสารที่บันทึกเนื้อหาเกี่ยวกับวัสดุ-อุปกรณ์ในการวาดภาพคน

2.1.2 อธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับวัสดุ-อุปกรณ์ตามเอกสารบทเรียนที่ 2

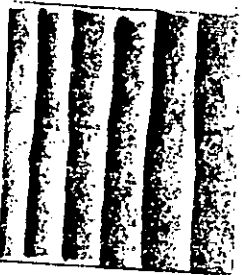
2.2 สอนเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีใช้วัสดุ-อุปกรณ์ในการวาดภาพคน

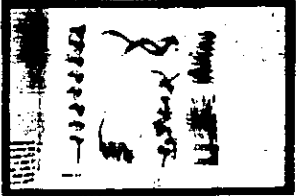
2.2.1 ฉายสไลด์เรื่องวิธีใช้วัสดุ-อุปกรณ์ในการวาดภาพคนและบรรยายประกอบจนจบเรื่อง โดยมีภาพสไลด์และคำบรรยายประกอบดังนี้

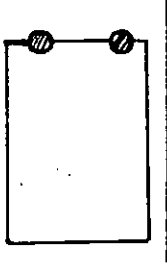
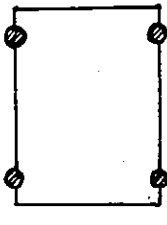
ภาพสไลด์	คำบรรยาย
1. 	ผู้เรียนได้ทราบแล้วว่ามนุษย์แตกต่างจากสัตว์ประเภทอื่นตรงที่มนุษย์เป็นสัตว์ที่รู้จักใช้เครื่องมือ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ รู้ถึงข้อจำกัดของมือว่าลำพังมืออย่างเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง จึงคิดประดิษฐ์เครื่องมือขึ้นมาใช้แทนมือ เรียกว่า "เครื่องมือ" ซึ่งเราเรียกว่า วัสดุ-อุปกรณ์นั่นเอง วัสดุ-อุปกรณ์ในการวาดภาพคนหรือวาดภาพทั่ว ๆ ไป มีมากมายหลายชนิด แต่ละชนิดมีคุณสมบัติและวิธีการใช้แตกต่างกัน การที่จะสามารถควบคุมการใช้วัสดุต่าง ๆ ให้ได้ผล ต้องรู้จักถึงคุณสมบัติและวิธีใช้วัสดุนั้น การเรียนรู้ครั้งแรกก็ควรจะเรียนรู้วัสดุทีละอย่าง เพื่อให้เข้าใจวัสดุ-อุปกรณ์นั้นอย่างแท้จริง อันขั้นแรกควรได้ทำความรู้จักกับวัสดุประเภทดินสอดำ
2. 	คุณสมบัติของดินสอดำมีว่า ดินสอดำผลิตขึ้นจากตะกั่วดำ หรือแร่ที่มีชื่อว่า แกรไฟท์ มีเนื้อสีเป็นสีดำ ซึ่งจะติดมือจึงต้องหุ้มห่อด้วยไม้ เวลาใช้ต้องเหลาไม้ที่หุ้มไว้ดินสอคำออก
3. 	ดินสอดำที่นำมาใช้วาดภาพจะเป็นดินสอดำชนิดอ่อนตั้งแต่ 4B ถึง 6B หรือ EE ซึ่งมีคุณสมบัติเขียนออกง่าย ลบง่าย ไม่กักระคาย

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
4. 	วิธีเหลาดินสอสำหรับวาดภาพมี 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 เหลาให้ปลายแหลม เหมาะสำหรับวาดภาพที่ต้องการความละเอียดลออของเส้น วิธีที่ 2 เหลาให้ปลายมนๆ เหมาะสำหรับวาดภาพที่มีขนาดใหญ่
5. 	วิธีจับดินสอตัวก็มี 2 แบบเช่นกัน คือ แบบที่ 1 จับแบบเขียนหนังสือ ดินสอจะทำมุมกับพื้นกระดาษประมาณ 45° เส้นที่ได้มีขนาดเล็กสม่ำเสมอ เหมาะที่จะใช้วาดเส้นที่ต้องการความประณีต เช่น การใช้เส้นแบบขีดขนานสลับกันที่เรียกว่า ครอส - แฮทช์ (cross-hatched)
6. 	วิธีจับดินสอแบบที่ 2 จับแบบใช้นิ้วทุกนิ้วสัมผัสดินสอตัว ซึ่งดินสอจะอยู่ในอุ้งมือพอดี การจับแบบนี้เหมาะกับงานวาดภาพขนาดใหญ่ที่ไม่ต้องการความประณีตมากนัก และเป็นการจับที่เหมาะสมกับการวาดภาพบนขาหยัง

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
7. 	วัสดุสำหรับวาดภาพอีกอันหนึ่งก็คือ แท่งถ่านแกรไฟท์ หรือที่เรา รู้จักกันในชื่อ คอนเต้ เครื่องเขียน แท่งถ่านแกรไฟท์มีลักษณะเป็น แท่งสีเหลี่ยมยาวประมาณ 2 1/2 นิ้ว บางทีทำเป็นแท่งกลมยาวก็มี แต่ทรงเหลี่ยมนิยมใช้มากกว่า จึงขอแนะนำให้นักเรียนใช้ทรงเหลี่ยม ไว้ก่อน และเลือกใช้แท่งถ่านแกรไฟท์สีดำ
8. 	คุณสมบัติของแท่งถ่านแกรไฟท์อีกประการหนึ่งก็คือมีผิวเรียบ มีเหลี่ยมมุมมากกว่าดินสอดำ จึงไม่ต้องเหลา แต่สามารถ เปลี่ยนด้านและมุมวาดภาพได้ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้แท่งถ่าน แกรไฟท์ไม่มีวัสดุห่อหุ้มเหมือนดินสอดำ จึงทำให้เกิดการสกปรก ระเออะได้ง่าย ดังนั้นผู้ใช้จึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ เวลาเก็บก็ต้องใช้กระดาษห่อแล้วจึงเก็บ
9. 	วิธีจับแท่งถ่านแกรไฟท์นิยมจับแบบใช้นิ้วทุกนิ้วสัมผัสแท่งถ่านแกรไฟท์ วิธีจับแบบนี้จะทำให้แท่งถ่านแกรไฟท์อยู่ในอุ้งมือพอดี

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
10. 	วิธีวัดด้วยแท่งถ่านแกรไฟท์คือการรู้จักใช้ด้าน เหลี่ยม มุม ของแท่งถ่านแกรไฟท์ในการวัดเส้น เพราะแต่ละส่วนของแท่งถ่านแกรไฟท์ดังกล่าวจะมีขนาดและรูปทรงแตกต่างกัน ดังนั้นขนาดของเส้นและรูปแบบของเส้นที่ปรากฏก็แตกต่างกันไปด้วย ยกตัวอย่างเช่น วัดด้วยมุมของแท่งถ่านแกรไฟท์ เส้นที่ได้จะมีขนาดเล็กใช้น้ำหนักกดเท่ากัน และต่างกัน ซึ่งทำให้น้ำหนักของเส้นแตกต่างกันด้วย
11. 	วัดด้วยเหลี่ยมของแท่งถ่านแกรไฟท์แบบเอียงเล็กน้อย เส้นที่ปรากฏจะมีน้ำหนักแตกต่างกันโดยการกดแท่งถ่านแกรไฟท์อย่างสม่ำเสมอเพียงครั้งเดียว
12. 	วัดด้วยด้านข้างของแท่งถ่านแกรไฟท์ โดยการใช้น้ำหนักกดเท่ากัน

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
13. 	วาดด้วยด้านข้างของแท่งถ่านแกรไฟท์ โดยให้น้ำหนักกดต่างกัน
14. 	การใช้ยางลบในการวาดภาพ นิยมใช้ยางลบอย่างคัตชนิดอ่อน การใช้ยางลบที่มีจุดประสงค์เพื่อลบส่วนที่ไม่ต้องการออกให้หมด และลบเพื่อสร้างน้ำหนัก คือลบเพื่อให้มีน้ำหนักของเส้นดินสอ แตกต่างกัน
15. 	การใช้ยางลบนั้นจะต้องปรับขนาดของยางลบให้เหมาะสมกับ ขนาดของพื้นที่ที่ต้องการลบ เช่น การลบในเนื้อที่เล็ก ๆ จำเป็น ต้องปรับขนาดของยางลบให้เล็กลง หรือให้บีบปลายแหลมเพื่อที่จะ ลบในเนื้อที่เล็ก ๆ ได้

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
16. 	การติดกระดาษในกระดานรองวาดมี 2 แบบ คือ 1. ติดเพื่อการวาดภาพ คือการติดกระดาษที่จะวาดหลาย ๆ แผ่นบนกระดานรองวาด เพื่อให้กระดาษเหล่านั้นเป็นกระดาษที่ใช้วาดภาพและเป็นกระดานรองวาดไปพร้อมกันด้วย ถ้าจะให้ดีควรเป็นกระดาษเปล่า ส่วนบนของกระดาษหนีบด้วยคลิป 2 ตัวก็พอ เพื่อสะดวกต่อการวาด ส่วนกระดาษที่วาดแล้วควรถอดออกมาเก็บไว้ในช่องเก็บผลงาน (portfolio)
17. 	2. ติดเพื่อการเก็บ กระทำเมื่อภารกิจวาดภาพเสร็จสิ้นแล้ว ก็จัดวางกระดาษบนกระดานรองวาดให้เรียบร้อย แล้วจึงหนีบด้วยคลิป 4 ตัว ทั้ง 4 ด้าน

2.2.2 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้จากสไลด์ พร้อมกับให้นักศึกษาได้มีโอกาสออกไปสาธิตวิธีการจับวัสดุ-อุปกรณ์และวิธีใช้วัสดุ-อุปกรณ์ที่หน้าห้องเรียน ครูให้คำแนะนำชื่นชมและให้กำลังใจจนเป็นที่เข้าใจโดยทั่วกัน

2.2.3 ให้นักศึกษาอ่านบทกวีเอกสารบทเรียนที่ 2 ตามลำพังอีกครั้งหนึ่ง และให้ซักถามข้อสงสัยได้ เสร็จแล้วผู้สอนเก็บเอกสารบทเรียนที่ 2 คืน

3. การวัดผล - ประเมินผล

ทำการทดสอบหลังเรียนโดยแบบทดสอบชุดเดียวกันกับการทดสอบก่อนเรียน เสร็จแล้วผู้สอนนำกระดาษคำตอบไปตรวจ แล้วประกาศผลการสอบทั้งทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนในการเรียนคราวต่อไป และคืนเอกสารบทเรียนที่ 2 ให้นักศึกษา

แบบทดสอบประจำบทเรียนที่ 2

เรื่อง วัสดุ - อุปกรณ์เกี่ยวกับการวาดภาพคนและวิธีใช้

- คำชี้แจง
1. จงทำเครื่องหมาย กับตัวอักษรของคำตอบที่ถูกต้องที่สุดในกระดาษคำตอบ
 2. ห้ามทำเครื่องหมายใด ๆ ในแบบทดสอบ
 3. แบบทดสอบนี้มี 10 ข้อ ใช้เวลาทำ 5 นาที ผู้คุมสอบจะเก็บแบบทดสอบและกระดาษคำตอบทันทีเมื่อครบ 5 นาที
 4. ผู้ทุจริตในการสอบจะต้องทดสอบใหม่

1. วัสดุแห้งได้แก่ข้อใด

- ก. หมึก
- ข. สีน้ำ
- ค. สีน้ำมัน
- ง. ดินสอ

2. วัสดุเปียกได้แก่ข้อใด

- ก. หมึก
- ข. แท่งถ่านแกรไฟท์
- ค. สีชอล์ค
- ง. ดินสอ

3. ตะกั่วดำหรือแกรไฟท์เป็นแร่ที่นำมาใช้ทำอะไร

- ก. สีน้ำมัน
- ข. ไม้ดินสอดำ
- ค. สีเทียน
- ง. ชาร์โคล

4. ดินสอคำชนิดอ่อนได้แก่ข้อใด

- ก. ตั้งแต่ B - 6B หรือ EE
- ข. ตั้งแต่ 4B - 6B หรือ EE
- ค. ตั้งแต่ HB - B
- ง. ตั้งแต่ HB - 2B

5. ดินสอคำผลิตขึ้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 แต่นิยมใช้กันแพร่หลายตั้งแต่เมื่อใด

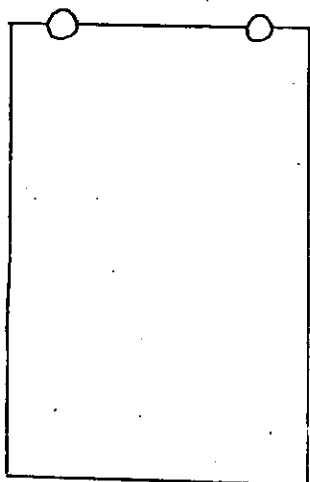
- ก. ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 นั้นเอง
- ข. ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17
- ค. ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18
- ง. ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19

6. การเหลาดินสอมักจะมีปัญหาเรื่องความสกปรก จึงควรแก้ปัญหาอย่างไร

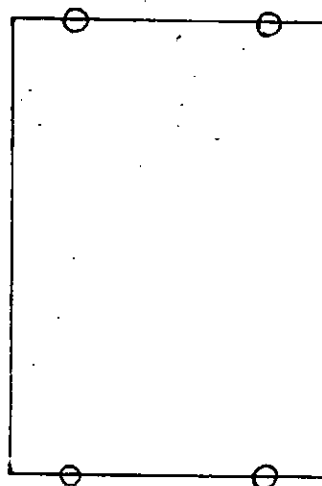
- ก. เหลาดินสอใส่ไว้ในฟอร์ทโฟลิโอ
- ข. เหลาใส่ในช่องเก็บอุปกรณ์
- ค. เหลาใส่ถังขยะ
- ง. เหลาทิ้งไว้ที่มุมห้องเมื่อวาดภาพเสร็จจึงค่อยกวาดไปทิ้ง

7. การติดคลื่นเพื่อการวางแผน ควรติดคลื่นที่ตำแหน่งใดของกระดานรองวาด

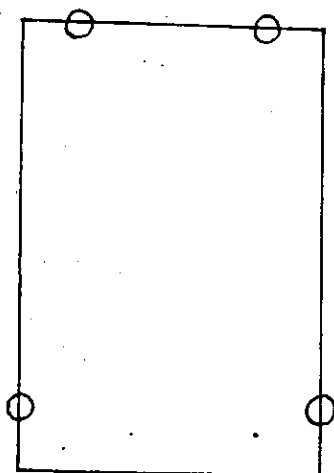
ก.

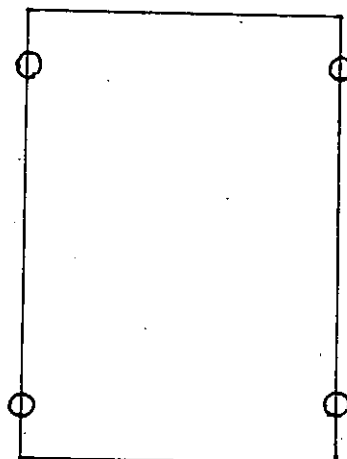
ข.

ค.

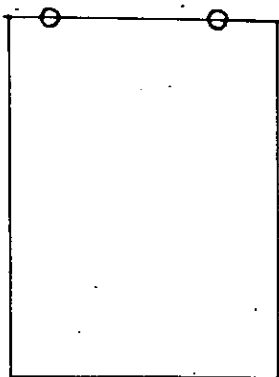

ง.

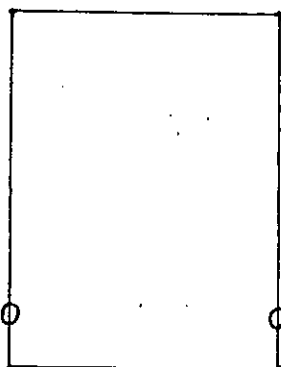

8. การติดกระดาษเพื่อการเก็บ ควรติดคลึงที่ตำแหน่งใดของกระดานรองวาด

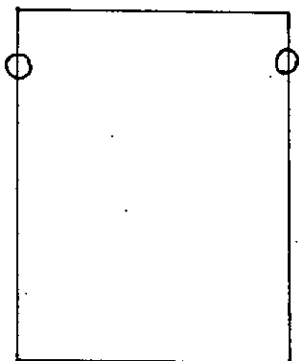
ก.

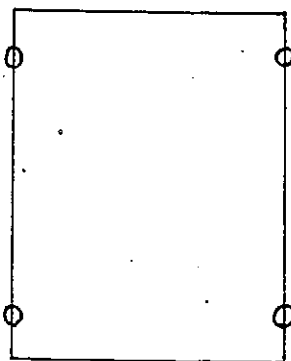
ข.

ค.

ง.

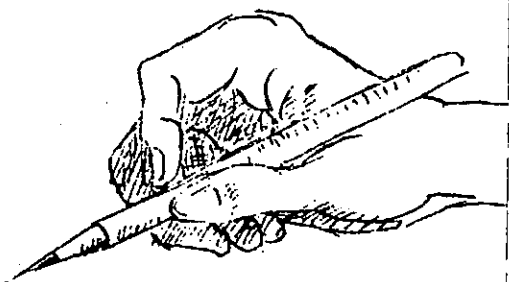

9. พอร์ตโฟลิโอ มีประโยชน์อย่างไร

- ก. เก็บรวบรวมกระดาษที่วาดภาพแล้ว
- ข. สำหรับใช้เก็บกระดาษให้แนบกับกระดานรองวาด
- ค. ใช้เก็บวัสดุและอุปกรณ์ เช่น ดินสอ แท่งถ่านแกรไฟท์
- ง. สำหรับเหลาดินสอ

10. ถ้าต้องการเส้นที่มีความประณีตในการวาดภาพขนาดเล็ก ๆ ควรจับดินแบบใด

ก.

ข.

ค.

ง.

บทเรียนที่ 3

เรื่อง การใช้เส้น การแรเงา และการจัดภาพ

เนื้อหา

ก. การใช้เส้น

ส่วนประกอบของการวาดภาพที่สำคัญมี 3 ประการ คือ เส้น (line) รูปร่าง (shape) และรูปทรง (form) นอกจากนี้ยังมีส่วนประกอบที่เป็นส่วนเสริมอีกหลายประการ ได้แก่ แสงเงา (light and shade) การแรเงา (rendering techniques) ลักษณะผิว (texture) และความสมดุล (balance)

เส้น ในการวาดภาพโดยทั่วไปจำเป็นต้องใช้เส้นในการสร้างรูปร่าง และรูปทรงเป็นเบื้องต้น เส้นจึงเป็นหัวใจของการวาดภาพทุกชนิด เพราะเส้นทำหน้าที่ถ่ายทอดความคิดของผู้วาดให้มองเห็นได้บนระนาบรองรับวิไลเลียม เบลค (Blake, William. 1757 - 1827) จิตรกรชาวอังกฤษกล่าวว่า "กฎเกณฑ์อันยิ่งใหญ่และเป็นกฎเกณฑ์ทองของศิลปะเท่า ๆ กับกฎเกณฑ์ของชีวิต" ดังนั้น เส้นขอบนอกจึงชัดเจนคม แลดูเด่นชัดมากขึ้นเท่าใด งานศิลปะก็ยิ่งสมบูรณ์ขึ้นเท่านั้น ถ้าหากเส้นนั้นไม่ชัดเจนพอ มีความคมชัดน้อยก็ยิ่งเป็นประจักษ์พยานถึงจินตนาการอันอ่อนเหลว ขโมยความคิดคนอื่นมาและทำอย่างลวก ๆ

การเกิดขึ้นของเส้น เส้นเกิดจากการขีด ขีด เขียน ด้วยวัสดุหรือเครื่องเขียนจนเกิดเป็นเส้นต่าง ๆ เช่น เส้นตรง เส้นโค้ง เส้นคด เส้นที่มีลักษณะดังกล่าวยังให้ความรู้สึกแก่ผู้ดูได้อีกด้วย นอกจากนั้นการวาดภาพมักจะวาดเส้นให้มีลักษณะต่าง ๆ กัน ซึ่งน้ำหนักของเส้นเกิดจากแรงกดที่ผู้วาดกดดินสอหรือเครื่องเขียนลงบนระนาบรองรับแตกต่างกัน ทำให้เส้นมีความอ่อนแก่แตกต่างกันด้วย เป็นผลให้เกิดความรู้สึกต่อผู้ชมได้ เช่น ความรู้สึกแข็งแรง อ่อนโยน รู้สึกใกล้-ไกล เป็นต้น

การใช้เส้นในการวาดภาพ การใช้เส้นในการวาดภาพทั่ว ๆ ไป จำแนกออกได้เป็น 3 ประการ คือ

1. ใช้เส้นเป็นตัวกำหนดรูปร่างหรือใช้เส้นแสดงรูปร่าง (out line) เส้นที่แสดงรูปร่างนี้อาจจะมีน้ำหนักเท่ากันตลอดเส้น หรือต่างกันก็ได้ และการที่เส้นเคลื่อนที่ไปจนเกิดเป็นรูปร่างนี้ จะเกิดเป็นรูปร่าง 2 ประเภท คือ รูปร่างเปิด (opened shape) และรูปร่างปิด (closed shape)

รูปร่างเปิด เป็นลักษณะของรูปร่างที่เกิดจากเส้นที่ลากไปและไม่มาบรรจบกันจนเป็นรูปร่างที่แน่นอน แต่ได้ทั้งปัญหาไว้ให้ผู้คิดเชื่อมโยงให้เป็นรูปร่างที่สมบูรณ์เอาเอง ภาพประเภทนี้อาจจะเกิดจากเส้นเพียงไม่กี่เส้นแต่ให้ความรู้สึกสมบูรณ์ เหมือนกับการที่เรารู้จักใช้คำพูดน้อยคำแต่ได้ความรู้สึกกินใจ

รูปร่างปิด เป็นลักษณะของรูปร่างที่เกิดจากเส้นที่ลากไปในทิศทางต่าง ๆ แล้วมาบรรจบกันเป็นรูปร่างชัดเจน ผู้ดูไม่ต้องคิดเชื่อมโยงเองแต่อย่างใด เหมือนการใช้คำพูดยืดยาว แต่ได้ใจความเพียงนิดเดียว

2. การใช้เส้นเป็นตัวกำหนดแกนของความเคลื่อนไหวและความรู้สึก เส้นลักษณะนี้จะไม่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน เพราะเป็นเส้นที่ใช้แทนความรู้สึก ซึ่งเป็นนามธรรมมาก เช่น รู้สึกมีชีวิตชีวา รู้สึกแก่ชรา รู้สึกอ่อนเยาว์ รู้สึกนุ่มนวล ผู้ที่สามารถใช้เส้นให้ผู้ดูเกิดความรู้สึกเช่นนั้นได้ จะต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการวาดภาพมานาน มีความชำนาญจนสามารถจับเอาแก่นของความรู้สึกต่าง ๆ ออกมาได้

3. การใช้เส้นเป็นตัวกำหนดความรู้สึกต้นลึก เป็นการใช้เส้นเพื่อแก้ปัญหาด้านมิติในการวาดภาพ ความมีปริมาตรของภาพ ได้แก่ การแรเงาหนัก ซึ่งการแรเงาหนักมีหลายวิธีที่ผู้วาดสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมได้ เช่นการแรเงาหนักโดยวิธีขีดเส้นขนานและเส้นขวางสลับกัน ที่เรียกว่า "การแรเงาขวาง" (cross hatching) ซึ่งเป็นวิธีการแรเงาหนักที่ได้รับการคิดค้นขึ้นตั้งแต่สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาในอิตาลี และนิยมปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนอกจากนี้ยังมีวิธีการแรเงาหนักโดยการเกลี่ยให้เรียบไม่แสดงเป็นเส้น เช่น การแรเงาหนักโดยใช้แท่งถ่านแกรไฟต์สลับกับการใช้มือหรือผ้าหรือกระดาษถู อีกวิธีหนึ่งคือการแรเงาหนักที่ใช้วิธีการทั้งสองประการข้างต้นผสมผสานกัน ภาพที่ได้จะมีทั้งส่วนที่แรเงาหนักด้วยวิธีนวลเส้นเงาขวาง และส่วนที่เกลี่ยและถูจนเรียบนุ่มนวล

ข. การแรเงาหน้าทึบ

ดังได้กล่าวแล้วว่า การแรเงาหน้าทึบเป็นวิธี (techniques) เปลี่ยนแปลงค่ารูปร่าง ซึ่งมีลักษณะเป็น 2 มิติ ให้เป็นรูปทรง ซึ่งมีค่าเป็น 3 มิติ กล่าวคือ การแรเงาหน้าทึบเป็นการเพิ่มมิติที่สามเข้ามาทำให้รูปร่างเปลี่ยนแปลงค่าเป็นรูปทรง มีความตื้นลึก เหนายางเกิดขึ้น ซึ่งความตื้นลึก เหนายางดังกล่าวเป็นเพียงความรู้สึกเท่านั้น ดังนั้นเองจึงมีผู้เปรียบไปว่า "งานวาดเขียนคือการสร้างภาพลวงตา (illusion)"

ความรู้พื้นฐานในการแรเงาหน้าทึบ คือ ความรู้เกี่ยวกับการเห็น ที่มีว่า "มนุษย์เห็นเพราะความสัมพันธ์ของแสงและเงา" โดยที่แสงจะส่องไปกระทบวัตถุก่อนแล้วสะท้อนเข้าตา และตาถ่ายทอดไปสู่สมอง ทำให้เกิดการเห็นขึ้น เมื่อแสงส่องกระทบวัตถุส่วนของวัตถุที่กระทบแสงโดยตรงจะเป็นส่วนที่สว่างที่สุด เรียกว่า "ไฮไลต์" (highlight) และส่วนที่ไม่ถูกแสงเลยจะเป็นส่วนที่มืดที่สุด เรียกว่า "คอร์ออฟชาโดว์" (core of shadow) และยังมีส่วนที่กระทบแสงสะท้อนจากวัตถุอื่นอีกเรียกว่า "รีเฟลคเตดไลต์" (reflected light) อีกด้วย การที่แสง-เงามีค่าตั้งแต่อ่อนไปถึงแก่ตามลำดับขั้นนี้เรียกว่า "คุณค่า" หรือ "น้ำหนัก" (value) หรือความลดหลั่น (gradation) หรือบางครั้งเรียกว่า "กิโอโรสคูโร" (chiaroscuro) ในภาษาทางศิลปะ

ลักษณะของแสง-เงา แสง-เงาแบ่งค่าออกเป็น 6 ค่าด้วยกันคือ

1. แสงสว่างที่สุด (highlight) เป็นส่วนของวัตถุที่กระทบแสงโดยตรงจึงทำให้บริเวณแสงสว่างที่สุดมีลักษณะเป็นมันวาว ในการแรเงาหน้าทึบบริเวณนี้จะมีน้ำหนักอ่อนที่สุด อาจจะปล่อยให้สีขาวของกระดาษเลยก็ได้ หรือจะใช้วิธีลบให้เป็นพื้นขาวก็ได้
2. แสงสว่าง (light) เป็นส่วนของวัตถุที่ไม่ได้ปะทะแสงโดยตรง แต่อยู่ในพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลจากแสงนี้ ในการแรเงาหน้าทึบบริเวณนี้จะต้องทำให้มีน้ำหนักอ่อนจางแต่ก็ยังมีย่านน้ำหนักกว่าบริเวณที่เป็นแสงสว่างที่สุดเล็กน้อย
3. เงา (shadow) เป็นส่วนของวัตถุที่ได้รับอิทธิพลของแสงเพียงเล็กน้อย การแรเงาหน้าทึบบริเวณนี้จะต้องให้มีย่านน้ำหนักมากกว่าบริเวณแสงสว่างพอสมควร

4. เงามืด (core of shadow) เป็นส่วนของวัตถุที่ไม่มีอิทธิพลของแสงเลย จึงเป็นบริเวณที่จะต้องแรหน้าหนักด้วยน้ำหนักเข้มยิ่งกว่าส่วนอื่น ๆ ทั้งหมด

5. แสงสะท้อน (reflected light) เป็นส่วนของวัตถุที่ไม่ได้กระทบแสงโดยตรง แต่เป็นบริเวณที่กระทบแสงสะท้อนจากวัตถุอื่นที่อยู่ใกล้ ๆ นั้น น้ำหนักบริเวณนี้จะอ่อนกว่าบริเวณเงามืด ค่าของแสงสะท้อนจะให้ความรู้สึกมีชีวิตชีวาแก่วัตถุในภาพวาดมาก ถ้าเป็นภาพคนก็จะให้ความรู้สึกเหมือนมีเลือดเนื้อ หรือถ้าเป็นวัตถุอื่นก็จะทำให้มีความรู้สึกเหมือนมีอากาศอยู่โดยรอบ

6. เงาตกทอด (cast shadow) เป็นบริเวณที่เป็นเงาของวัตถุชิ้นนั้นทอดไปตามพื้นที่ยอมรับ ซึ่งมีน้ำหนักหนักกว่าบริเวณที่เป็นแสงสะท้อน ขนาดและรูปร่างของเงาตกทอดจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับรูปร่างของวัตถุเอง ตำแหน่งและระยะทางของตำแหน่งกำเนิดแสง เงาตกทอดที่จัดวางงามคือเงาตกทอดที่เกิดจากตำแหน่งของตำแหน่งกำเนิดของแสงที่ทำมุมกับพื้นราบ ประมาณ 45 องศา

วิธีการแรน้ำหนัก ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าวิธีการแรน้ำหนักมีหลายวิธี

1. การแรน้ำหนักแบบเรียบ คือ การแรน้ำหนักที่มีน้ำหนักแตกต่างกัน โดยที่แต่ละน้ำหนักมีความเรียบเสมอกันตลอด ซึ่งนอกจากจะแสดงลักษณะของวัตถุที่มีผิวราบเรียบแล้ว ยังแสดงให้เห็นวิธีการแรน้ำหนักอย่างง่าย ๆ ด้วย

แต่สำหรับการแรเส้นเงาขาว มีขั้นตอนการแรน้ำหนักดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ชีดเส้นขนานกันในทิศทางใดก็ได้ (hatching) จะเป็นเส้นตรงหรือเส้นโค้งก็ได้ ในลักษณะฟรีแฮนด์ (freehand) เส้นชุดแรกนี้จะมีน้ำหนักเบา

ขั้นที่ 2 ชีดเส้นขนานอีกชุดหนึ่งในลักษณะฟรีแฮนด์ตัดกับเส้นชุดแรก (cross hatching) เส้นที่ปรากฏจะมีลักษณะคล้ายตาข่ายซึ่งเป็นผลให้น้ำหนักมากขึ้นกว่าเดิมอีกระดับหนึ่ง

ขั้นที่ 3 ชีดเส้นขนานอีกชุดหนึ่งในลักษณะฟรีแฮนด์ตัดกับเส้นชุดที่ 1 และ 2 ลงไปอีก (double cross hatching) เพื่อเพิ่มน้ำหนักให้หนักขึ้นกว่าเดิม จากนั้นเราจะเพิ่มเส้นลงไปอีกเท่าไรก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ค่าของน้ำหนักมากขึ้นตามความต้องการ

2. การระบายน้ำแบบเกลี่ยเรียบ คือ การระบายน้ำที่ไม่ว่าร่องรอยของเส้นไว้ในภาพเลย การระบายน้ำแบบนี้กระทำด้วยการเกลี่ยให้เป็นแผ่นเรียบเนียน โดยใช้วัสดุ เช่น กระดาษ ผ้า หรือน้ำมันก๊าดให้กลมกลืน ส่วนใหญ่ใช้กับแท่งถ่านแกรไฟท์ และถ่านชาร์โคล

3. การระบายน้ำแบบเกลี่ยให้น้ำหนักตามลำดับ (gradation) เป็นการระบายน้ำให้มีลักษณะกลมโดยมีน้ำหนักลดหลั่นต่อเนื่องกันไปจากแก่ไปอ่อน หรือจากอ่อนไปแก่ วิธีการระบายน้ำลักษณะนี้ย่อมต้องอาศัยการระบายน้ำให้หนักน้ำหนักต่างกัน ดังวิธีการที่ 1 และวิธีการที่ 2 แล้วจึงสร้างความแตกต่างของน้ำหนักโดยการเช็ดถู การลบด้วยยางลบ การเกลี่ยอย่างประณีต ซึ่งต้องใช้ความพยายามอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม ในการวาดภาพหนึ่ง ๆ ย่อมประกอบด้วยรูปทรงหลากหลายลักษณะผิวต่าง ๆ ดังนั้นจึงอาจจะต้องบูรณาการวิธีการระบายน้ำหลาย ๆ วิธีเข้าด้วยกัน เพื่อความเหมาะสม

ค. การจัดภาพ

เราคงจะได้ยินคำว่า "เอกภาพ" (unity) หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของส่วนประกอบต่าง ๆ ในภาพ เมื่อผลงานมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันความงามก็จะบังเกิดขึ้น เฮอร์เบิร์ต รีด ให้คำนิยามของความงามว่า ความงามเป็นสิ่งที่ให้ความพึงพอใจเบิกบานใจ (กิตติมา อมรทัต 2530 : 19 - 21)

ในการวาดภาพคนควรจะต้องคำนึงถึงเอกภาพของส่วนประกอบ 5 ส่วน ได้แก่ สัดส่วน รูปทรง การระบายน้ำ แสง-เงา ความสมดุลและท่าทาง ซึ่งส่วนประกอบดังกล่าวจะต้องมีความสมบูรณ์หรือมีความเหมาะสมในตัวของมันเองก่อน ในฐานะที่มันเป็นส่วนประกอบพื้นฐานในการวาดภาพคน นักศึกษาจึงต้องเริ่มทำความเข้าใจเป็นอันดับแรก ดังนั้นการจัดภาพจึงหมายถึงการนำเอาส่วนประกอบทั้ง 5 ส่วนดังกล่าว มาประกอบกันเป็นภาพคนอย่างเหมาะสม มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันทำให้เกิดความงาม หรือความพึงพอใจ

ในการนิยามความงามของศิลปะจริง ๆ แล้ว เราจะนิยามส่วนรวมทั้งหมด หรือ นิยามเอกภาพเป็นสำคัญ แล้วสรุปว่างามหรือไม่งาม นิ่งพอใจหรือไม่พึงพอใจ แต่ถ้าถามต่อไปว่า ที่ว่างามนั้นงามอย่างไร การอธิบายก็ต้องอธิบายในรายละเอียดต้องยกเอาส่วนประกอบแต่ละส่วน มาอธิบาย ในที่นี้จึงขอเสนอแนะแนวคิดเกี่ยวกับส่วนประกอบทางศิลปะทั้ง 5 ประการดังต่อไปนี้

1. สัดส่วน หมายถึง ความสัมพันธ์ของส่วนประกอบต่าง ๆ ในภาพคน เช่น นิยามว่า ส่วนต่าง ๆ ของภาพคน อันได้แก่ ศีรษะ แขน ขา ลำตัว มีสัดส่วนเหมาะสมกันหรือไม่ ศีรษะที่อยู่ระยะปกติ โดกว่าลำตัวเกินไปหรือไม่ หรือแขนที่อยู่ในลักษณะปล่อยลงข้างลำตัวเล็กเกินไปหรือไม่ เป็นต้น สัดส่วนบางครั้งก็นิยามที่ความสมจริงของตำแหน่ง เช่น ส่วนขาบริเวณหัวเข่ายื่นออกมาจากลำตัว การวาดภาพบริเวณนี้อาจจะใหญ่กว่าหัวเข่าของขาอีกข้างหนึ่งได้ นี่ก็เป็นการแสดงให้เห็นว่าใกล้เคียง ไกลเล็ก เป็นต้น

2. รูปทรง หมายถึง ความมีปริมาตรของภาพคน ปริมาตรในที่นี้หมายถึงความมีลักษณะ 3 มิติ และมีความเป็นปึกแผ่นของภาพคน ซึ่งเป็นผลมาจากการแรเงาที่หนักแน่นเอง ภาพที่มีแต่เส้นรอบนอก ความรู้สึกในเรื่องปริมาตรจะขาดไป เพราะมีแต่ความกว้างกับความยาว ขาดความลึก หรือความหนาบางไป เรียกว่าขาดมิติที่สาม ตัดสินใจได้ว่าภาพนั้นบกพร่องในเรื่องรูปทรง

3. แสง-เงา หมายถึง ความสัมพันธ์ของแสงและเงาที่เป็นไปตามธรรมชาติ เช่น แสงเข้าทางขวาของวัตถุ วัตถุซีกขวาก็จะสว่าง ส่วนของวัตถุทางซีกซ้ายก็จะมืดที่สุด เงาตกทอดของวัตถุจะอยู่ตรงกันข้ามกับซีกที่แสงกระทบ เรื่องของแสง-เงานั้นเป็นเรื่องของวิทยาศาสตร์ จึงสามารถพูดออกมาได้ว่าภาพวาดชิ้นไหนแสง-เงาผิดพลาด หรือแสง-เงาถูกต้อง

4. การแรเงา หมายถึง วิธีการทำให้ภาพวาดมีน้ำหนักอ่อนแก่ หรือมีปริมาตร สิ่งที่จะต้องพิจารณาก็คือ ความประณีตในวิธีการนั้น ๆ ผู้เรียนอาจจะต้องเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาและนั้น เช่น ถ้ารูปสีเข้ม นั้นก็ควรจะจาง แต่ถ้ารูปสีอ่อน นั้นก็ควรจะเป็นสีแก่ และมีรายละเอียดอื่น ๆ อีกที่ผู้เรียนจะต้องแก้ปัญหา

5. ความสมดุลและท่าทาง หมายถึง การรู้สึกทรงตัวอยู่ได้ของภาพคนตามท่าทางที่หุ่นแสดง เช่น ท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง ก็รู้สึกว่าภาพคนยืนทรงตัวอยู่ได้อย่างมั่นคง ไม่เอนเอียงหรือท่าท่าจะล้ม หรือท่าท่าจะวิ่งซึ่งเป็นภาพวาดภาพที่ไม่สอดคล้องกับท่าทางที่ต้องการแสดงออก

ทำอย่างไรจะวาดภาพคนให้ลึ้มฤทธิ์ผล คือ ภาพคนที่วาดมีความสมบูรณ์ในส่วนประกอบทั้ง 5 ประการ มีหลายวิธีคือจะต้องฝึกฝนมาก ๆ และดูตัวอย่างภาพวาดที่ดี ๆ เช่น ดูจากผลงานของ เลโอนาร์โด ดา วินชี, มิเกลันเจโล, นูตอง, ราฟาเอล เป็นต้น

แผนการสอนบทเรียนที่ 3 (ครั้งที่ 1)

เรื่อง การใช้เส้น การแรเงาหน้าทัก และการจัดภาพ

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถ

1. บอกวิธีการที่ทำให้เส้นมีน้ำหนักแตกต่างกันได้
2. บอกถึงบทบาทของเส้นทั้ง 3 ประการได้
3. อธิบายค่าของแสง-เงา 6 ค่าได้อย่างถูกต้อง
4. แสดงการแรเงาหน้าทักแบบเรียบโดยวิธีแฮทช์, ครอสแฮทช์ และดับเบิลครอสแฮทช์
ได้ ถูกต้อง ทั้งการปฏิบัติและการอธิบาย
5. แสดงการแรเงาหน้าทักแบบเกลี้ยงเรียบด้วยคอนเต้ เครยอง โดยแสดงให้เห็นค่าของ
แสง-เงาทั้ง 6 ค่า ได้อย่างถูกต้องทั้งการปฏิบัติและการอธิบาย
6. ยกตัวอย่างศิลปินสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาที่มีความสามารถในการวาดภาพคนแสดงค่าของ
แสง-เงา 6 ค่า ได้อย่างน้อย 3 คน
7. ยกตัวอย่างศิลปินสมัยนีโอ-คลาสสิกที่มีความสามารถในการวาดภาพคน แสดงค่าของ
แสง-เงา 6 ค่า ได้อย่างน้อย 1 คน
8. จำแนกความแตกต่างระหว่างบริเวณว่างบวก และบริเวณว่างลบได้
9. บอกส่วนประกอบของการวาดภาพคนทั้ง 5 ประการได้

เนื้อหา

1. การใช้เส้น
2. การแรเงาหน้าทัก
3. การจัดภาพ

สื่อการสอน

1. เอกสารบทเรียนที่ 3 เรื่องการใช้เส้น การแรเงาหน้าทึบ และการจัดภาพ
2. สไลด์เกี่ยวกับเรื่องเส้น รูปว่าง รูปทรง
3. สไลด์แสดงการแรเงาหน้าทึบด้วยวิธีขีดเส้นขนานสลับกัน (hatched, cross hatched and double cross hatched)
4. สไลด์เปรียบเทียบการแรเงาหน้าทึบแบบเรียบ แบบเกลี่ยเรียบ และแบบแสดงน้ำหนักตามลำดับ
5. สไลด์แสดงผลงานวาดภาพของศิลปินสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา และสมัยนีโอ-คลาสสิก
6. กระดาษปรีป ดินสอดำ คอนเต้ เครื่องหมาย กระดาษรองวาด ยางลบ

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

บอกเรื่องที่จะสอนให้นักศึกษาทราบ

2. ขั้นสอน

- 2.1 จาขสไลด์เกี่ยวกับเรื่องเส้น รูปว่างและรูปทรงที่เกิดจากเส้น
- 2.2 จาขสไลด์เกี่ยวกับการแรเงาหน้าทึบ ตัวอย่างผลงานของศิลปินที่มีชื่อเสียง
- 2.3 จาขสไลด์เกี่ยวกับการจัดภาพ
- 2.4 แจกเอกสารบทเรียนที่ 3 ให้นักศึกษาคนละชุด แล้วชี้แจงเนื้อหาต่าง ๆ ในเอกสารนั้น
- 2.5 สาธิตการแรเงาหน้าทึบแบบต่าง ๆ และให้นักศึกษาร่วมสาธิตด้วย
- 2.6 ฝึกสอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปวิธีการแรเงาหน้าทึบชนิดต่าง ๆ ทั้ง 3 แบบ
- 2.7 มอบงานการแรเงาหน้าทึบให้นักศึกษาปฏิบัติ 3 กิจกรรม โดยให้ปฏิบัติทีละกิจกรรม

จนครบ ภาชในเวลา 1 1/2 ชั่วโมง

2.8 เก็บผลงานของนักศึกษาไปตรวจเพื่อหาข้อบกพร่องและแนะนำให้นักศึกษาแก้ไขให้ถูกต้องเป็นรายบุคคล ก่อนที่จะนำไปติดการ์ดเพื่อใช้เป็นแบบฉบับในการแนะนำหน้าต่อไป

3. การวัดผล - ประเมินผล

ผู้สอนทำการทดสอบภาคทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้เส้น การนูนน้ำหนัก การจัดภาพ แล้วนำผลการสอบภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎีของแต่ละคนมาเปรียบเทียบกัน เพื่อหาจุดบกพร่องของนักศึกษา แล้วจัดการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักศึกษาที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

วิธีสอนบทเรียนที่ 3 (ครั้งที่ 1)

เรื่อง การใช้เส้น การแรเงาหน้าหนัก และการจัดภาพ

เวลา 3 ชั่วโมง

กระบวนการสอน

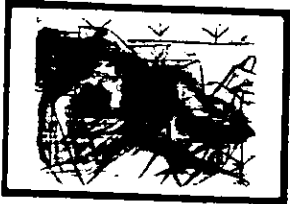
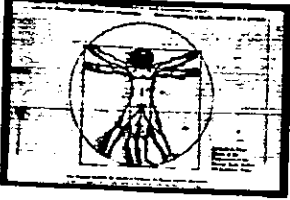
1. ชี้แนะเข้าสู่บทเรียน

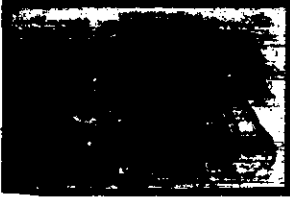
บอกเรื่องที่จะสอนให้นักศึกษาทราบโดยการตีแผนภูมิ แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้เส้น การแรเงาหน้าหนัก และการจัดภาพ

2. ทบทวน

2.1 สอนโดยการฉายสไลด์เกี่ยวกับการใช้เส้น การแรเงาหน้าหนัก และการจัดภาพ โดยมีลำดับภาพสไลด์และคำบรรยายดังต่อไปนี้

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
1. 	<u>เส้น</u> เกิดจากการลาก ชูด ขีด ด้วยวัสดุหรือเครื่องเขียนต่าง ๆ ไปในทิศทางต่าง ๆ จนเกิดเป็นรูปร่างขึ้น ซึ่งมีทั้งรูปร่างปิด และรูปร่างเปิด
2. 	รูปร่างเปิด คือ รูปร่างที่เกิดจากเส้นที่ลากไปในทิศทางต่าง ๆ แล้วไม่บรรจบกันเป็นรูปร่างที่ชัดเจน แต่ก็ทำให้ผู้ดูเดาถูกว่าเป็นรูปอะไร รูปร่างเปิดมีความสัมพันธ์ระหว่างรูปและพื้นที่

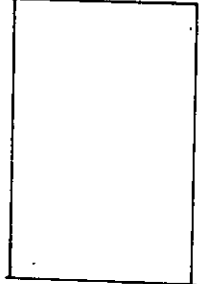
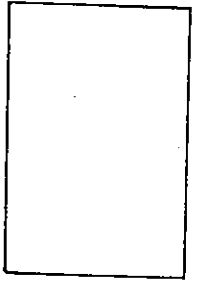
ภาพสไลด์	คำบรรยาย
3. 	รูปร่างปิด คือ รูปร่างที่เกิดจากเส้นที่ลากไปในทิศทางต่าง ๆ แล้วมาบรรจบกันเป็นรูปร่างที่ชัดเจนแน่นอน
4. 	เส้นที่ลากไปสามารถทำให้น้ำหนักเท่ากันตลอดเส้น หรือน้ำหนักแตกต่างกันได้
5. 	ซึ่งเส้นที่มีน้ำหนักเท่ากันหรือต่างกัน ย่อมขึ้นอยู่กับแรงกดของผู้วาด ถ้าแรงกดเบา เส้นก็จะเบา ถ้าแรงกดมากเส้นก็จะหนักและชัดเจน เส้นที่น้ำหนักแตกต่างกันเมื่อนำมาประกอบกันย่อมให้ค่าทางความรู้สึกต่างกันได้
6. 	บทบาทของเส้นทำหน้าที่ 3 ประการ คือ 1. การใช้เส้นเป็นตัวกำหนดรูปร่าง หรือแสดงเส้นรูปนอกหรือ out line

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
7. 	2. การใช้เส้นเป็นตัวกำหนดแกนความเคลื่อนไหวและความรู้สึก เช่น การใช้เส้นที่แสดงความนุ่มนวลของเพศหญิง และการใช้เส้นที่แสดงความแข็งแรงของเพศชาย
8. 	3. การใช้เส้นเป็นตัวกำหนดความตื้นลึก และรูปทรง ก็คือ การใช้เส้นแนวนอนเพื่อเปลี่ยนค่า รูปว่างให้เป็นรูปทรงมีปริมาตรนั่นเอง

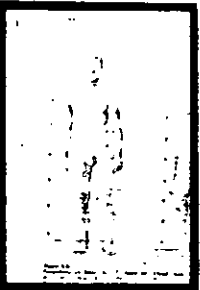
2.2. สอนเรื่องการแร่น้ำหนัก และยกตัวอย่างผลงานของศิลปินที่มีชื่อเสียงของสมัยฟื้นฟูและสมัยไฮ-คลาสสิก ซึ่งดำเนินการสอนโดยการฉายสไลด์ตามลำดับดังนี้

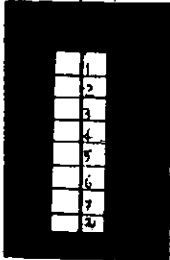
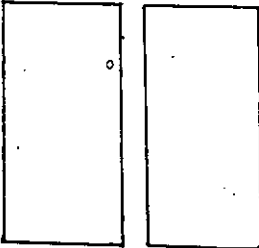
ภาพสไลด์	คำบรรยาย
9. 	ลักษณะของแสง-เงาที่ปรากฏบนวัตถุตามธรรมชาติ จะปรากฏตั้งแต่ อ่อนสุด ไปหายากที่สุด โดยที่บริเวณอ่อนที่สุดจะเป็นบริเวณที่ปะทะแสง โดยตรง (ซีทีเลข 1) ถัดมาเป็นบริเวณที่มีอิทธิพลของแสงบ้าง (ซีทีเลข 2) ถัดมาอีกเป็นบริเวณที่เป็นเงา ซึ่งมีอิทธิพลของแสง น้อยมาก (ซีทีเลข 3) และถัดมาอีกเป็นบริเวณที่เป็นเงามืดที่ ไม่มีอิทธิพลของแสงเลย (ซีทีเลข 4)
10. 	จะเห็นว่าจากบริเวณที่ 1 ถึง 4 นั้น การร่วมน้ำหนักจะมีน้ำหนัก ตามลำดับจากอ่อนสุด ไปหายากที่สุด
11. 	จากนั้นก็จะมีแสงอีกประเภทหนึ่งเป็นแสงสะท้อนจากวัตถุอื่น เข้ามากระทบ ซึ่งน้ำหนักบริเวณนี้จะมีน้ำหนักอ่อนลงอีก เราเรียกว่า บริเวณแสงสะท้อน (ซีทีเลข 5) สุดท้ายคือ เงาตกทอด ซึ่งเป็นเงาของวัตถุชิ้นนี้เอง ซึ่งมีน้ำหนัก เข้มมาก และในท่ามกลางความเข้มก็มีน้ำหนักในตัวเองด้วย (ซีทีเลข 6)

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
12. 	สรุปว่า แสง-เงาที่ปรากฏในธรรมชาติและถ่ายทอดออกมาเป็นรูปวาดจะมีแสง-เงาอยู่ 6 ค่าด้วยกัน คือ 1. ค่าอ่อนที่สุด เรียกว่า แสงสว่างที่สุด หรือไฮไลต์ 2. ค่าที่แก้มขึ้นมานิดหนึ่ง เรียกว่า แสงสว่าง หรือไลท์ 3. ค่าที่แก่มากขึ้นกว่าแสงสว่าง เรียกว่า เงา หรือชาโดว์ 4. ค่าที่แก่มากที่สุด เรียกว่า เงามืด หรือคอร์ ออฟ ชาโดว์ 5. ค่าที่อ่อนลง เรียกว่า แสงสะท้อน หรือรีเฟลค ไลท์ 6. ค่าที่แก่มาก เรียกว่า เงาตกทอด หรือเคสต์ ชาโดว์
13. 	การแนะนำนักโทษค่า 6 ค่านี้เริ่มปรากฏครั้งแรกในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา เช่น รูปวาดของเลโอนาร์โด ดา วินชี, มิเกลันเจโล และราฟาเอล ภาพนี้เป็นผลงานของเลโอนาร์โด ดา วินชี
14. 	นี่คือผลงานของมิเกลันเจโล

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
15. 	และนี่คือผลงานของราฟาเอล
16. 	นอกจากนั้นก็มีผลงานของดาวิด, แองกอร์, และพรูดอง ศิลปินที่มีชื่อเสียงในสมัยนีโอ-คลาสสิก ภาพนี้เป็นผลงานของดาวิด
17. 	นี่คือนผลงานของแองกอร์
18. 	สำหรับภาพวาดของ พรูดอง นับว่าแปลกกว่าผู้อื่น ตรงที่พรูดองสร้างนี้หลังจากนั้นมา ทำให้รูปคนเด่นและงดงามมากขึ้น

2.3 สอนเรื่องการจัดภาพ โดยใช้สไลด์เป็นสื่อการสอน ดังต่อไปนี้

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
19. 	การจัดภาพ ในที่นี้หมายถึงการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของส่วนประกอบต่าง ๆ ในภาพ หรือจะเรียกว่า การจัดภาพเป็นการสร้างเอกภาพ (unity) ให้เกิดขึ้นในภาพวาด เมื่อเอกภาพเกิดขึ้นความงามก็เกิดขึ้น
20. 	ในการวาดภาพคน ส่วนประกอบที่จะทำให้เกิดความงาม คือ สัดส่วน รูปทรง แสง-เงา ความสมดุล และการวางน้ำหนัก
21. 	<u>สัดส่วน</u> หมายถึง ความสัมพันธ์อันเหมาะสมระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ในรูปคน (figure) เช่น ศีรษะ ลำตัว แขน ขา มือ เท้า สิ่งเหล่านี้ต้องมีขนาดเหมาะสมกัน ไม่มีส่วนใดมีขนาดเล็กหรือใหญ่ สั้นหรือยาวเกิดความเป็นจริงไป สัดส่วนภาพคนเบื้องต้นในที่นี้กำหนด 7 1/2 ส่วน นับว่าเป็นสัดส่วนที่เหมาะสมสำหรับร่างกายของคนไทย

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
22. 	นอกจากนั้น สัดส่วนในที่นี้ยังหมายถึงขนาดของรูป (figure) และพื้น (ground) ที่สัมพันธ์กัน กล่าวคือ รูปคนควรมีขนาดใหญ่พอสมควร แต่ไม่ใหญ่จนล้นกระดาษ หรือเล็กจนเหลือพื้นที่ไว้มากมาย
23. 	ในการสร้างความเหมาะสมของสัดส่วน นักเรียนควรสร้างแถบกะส่วนด้วยกระดาษแข็งขนาดหน้า 1 นิ้ว เพื่อความสะดวกในการกะส่วน เมื่อนักเรียนมีความชำนาญแล้ว จึงค่อยกะส่วนด้วยสายตาได้ ถึงขั้นนั้นแถบกะส่วนก็ไม่จำเป็นต้องต่อไป
24. 	รูปทรง หมายถึง ความมีลักษณะ 3 มิติ หรือความมีปริมาตรของภาพคน ซึ่งเกิดขึ้นจากการแรเงาหน้า จากภาพ 2 ภาพนี้ จะเห็นว่าภาพซ้ายมือมีค่าทางรูปทรง หรือมีปริมาตรดีกว่าภาพทางขวามือ ซึ่งมีแต่เส้นรูปนอกเท่านั้น

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
25. 	แสง-เงา หมายถึง ค่าน้ำหนักอ่อนแก่ที่ปรากฏจากพื้นที่ถ่ายทอด ซึ่งมีค่า 6 ค่า ดังกล่าวแล้ว และนักศึกษาสามารถถ่ายทอดให้เห็นทิศทางของแสง-เงาอย่างถูกต้องด้วย
26. 	ความสมดุล หมายถึง การทรงตัวอยู่ได้ของภาพคนตามท่าทางที่หุ่นแสดง เช่น การถ่ายทอดท่ายืนตรง ผู้วาดสามารถถ่ายทอดท่ายืนตรงได้ตามท่าทางที่หุ่นแสดงนั้นเป็นท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้ง 2 ข้าง มิใช่ถ่ายทอดให้น้ำหนักอยู่บนขาใดขาหนึ่ง
27. 	การแรเงาหน้า หมายถึง เทคนิคหรือวิธีการสร้างน้ำหนักอ่อนแก่ด้วยวัสดุที่ใช้วาดเขียน เช่น ดินสอ หรือแท่งถ่านแกรไฟท์ ตามสภาพของแสง-เงา ที่มองเห็นจากหุ่น

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
28. 	เทคนิคหรือวิธีการแรเงาที่น่าสนใจ คือ การแรเงาขวาง หรือที่เรียกว่า cross hatching ซึ่งสามารถทำได้ทั้งสื่อที่เป็นดินสอ และแท่งถ่านแกรไฟท์
29. 	ในการแรเงาหนักนั้น นักศึกษาควรจะต้องให้ความสำคัญทั้งรูปและพื้น หรือที่เรียกว่า figure and ground คือการแรเงาหนักทั้งรูปและพื้น ดังเช่น ผลงานของพรุดอง นับว่าเป็นตัวอย่างที่ดี

2.4 แจกเอกสารบทเรียนที่ 3 ให้นักศึกษาคนละ 1 ชุด แล้วชี้แจงเนื้อหาสาระในเอกสารนั้นตามลำดับ และเน้นที่วิธีการแรเงาหนักแบบต่าง ๆ 3 แบบ

2.5 ผู้สอนสาธิตการแรเงาหนักด้วยสื่อการสอนที่ทำเป็นแผ่นภาพแสดงการแรเงาตามลำดับทั้ง 3 แบบ และให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการสาธิตด้วย

2.6 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปวิธีการทั้ง 3 แบบ

2.7 ให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัดการแรเงาหนักทั้ง 3 แบบ คือ

2.7.1 การร่น้ำหนักแบบเรียบ

2.7.2 การร่น้ำหนักแบบเกลียวเรียบ

2.7.3 การร่น้ำหนักแบบเกลียวให้น้ำหนักแตกต่างกัน

2.8 ผู้สอนเก็บผลงานของนักศึกษาไปตรวจ เพื่อให้นักศึกษาแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป
เสร็จแล้วให้นักศึกษาคัดการัดเพื่อใช้เป็นแบบฉบับในการร่น้ำหนัก

3. การวัดผล - ประเมินผล

3.1 ผู้สอนทำการวัดผลภาคทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้เส้น การร่น้ำหนัก และการจัดภาพ
โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้สอนสร้างขึ้น (ก่อนที่จะทดสอบผู้สอนเก็บเอกสารบทเรียนที่ 3 ก่อน)

3.2 นำผลการสอบมาพิจารณาและเปรียบเทียบกับผลงานภาคปฏิบัติการร่น้ำหนัก
3 แบบ เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของนักศึกษาแต่ละคน หากพบว่านักศึกษาใด
มีความรู้ความสามารถไม่สัมพันธ์กันก็จัดการสอนซ่อมเสริมเป็นรายบุคคลไป

แผนการเรียนรู้บทที่ 3 (ครั้งที่ 2)

เรื่อง การใช้เส้น การแรเงาหน้า และการจัดภาพ

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. แรเงาหน้าด้วยวิธีแรเงาขาวดำได้ดียิ่งขึ้น
2. จัดภาพได้อย่างเหมาะสม

เนื้อหา

1. เทคนิคหรือวิธีการแรเงาหน้า
2. ระบบแสง - เงา

สื่อการสอน

1. ดินสอค่าความเข้ม EE
2. กระดาษปรีป กระดาษรองวาด
3. หุ่นให้นักศึกษาวาด ประกอบด้วย กล้องซอลด์ และลูกบิลเลียด 4 ลูก
4. ผลงานการแรเงาหน้าครั้งก่อน

กระบวนการสอน

1. ชี้แนะเข้าสู่บทเรียน

- 1.1 แจ้งผลการสอบภาคทฤษฎีบทเรียนที่ 3 ให้ นักศึกษาทราบ และนัดหมายนักศึกษาที่

ได้คะแนนไม่ผ่านเกณฑ์ทดสอบใหม่คราวหน้า

- 1.2 บอกเรื่องที่จะสอนต่อไป คือ กิจกรรมการแรเงาหน้า

2. ชี้สอน

- 2.1 นำผลการแรเงาหน้าด้วยวิธีการแรเงาขาวดำที่นักศึกษาทำครั้งก่อนมาวิจารณ์

ชี้แนะข้อดีข้อเสียให้นักศึกษาทราบ

2.2 ตั้งหุ่นที่จะให้นักศึกษาวาด คือ กล้องชอล์ค และลูกบิลเลียด 4 ลูก

2.3 อธิบายวิธีวาด การแร่น้ำหนัก การแร่น้ำหนักรูปและพื้น

2.4 นักศึกษาลงมือปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนดูแล และให้คำแนะนำโดยใกล้ชิด

2.5 ให้นักศึกษาไปฝึกหัดแร่น้ำหนักเป็นการบ้าน และนำผลงานมาส่งตรวจหน้า

3. การวัด-ประเมินผล

นำผลงานการปฏิบัติกิจกรรมไปตรวจให้คะแนน โดยวิธีจัดอันดับคุณภาพและเก็บผลงานไว้
เพื่อวิจารณ์ต่อไปในการเรียนบทที่ 6

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 3 (ครั้งที่ 2)

เรื่อง การใช้เส้น การแรเงาหน้า การจัดภาพ (ครั้งที่ 2)

เวลา 3 ชั่วโมง

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการสอบภาคทฤษฎีบทเรียนที่ 3 ทั้งทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียนให้นักศึกษาทราบ แล้วนัดหมายนักศึกษาที่ได้คะแนนจากการทดสอบหลังเรียนไม่ถึง 80% ทดสอบบทเรียนที่ 3 ใหม่ในคราวหน้า

1.2 บอกเรื่องที่จะสอนในวันนี้ คือ กิจกรรมการแรเงาหน้า เพื่อเพิ่มเติมทักษะในการแรเงาหน้า โดยเฉพาะการแรเงาหน้าแบบแรเส้นเงาขวาง (cross hatching)

2. ขั้นสอน

2.1 นำผลการแรเงาหน้าด้วยวิธีแรเส้นเงาขวางที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติครั้งที่แล้วมาวิจารณ์ให้นักศึกษาฟัง โดยชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสียของการแรเงาหน้าในภาพแต่ละชิ้น สิ่งที่ผู้สอนเน้นคือ เส้นที่นักศึกษาลากไป ลักษณะของแสง-เงา การแก้ปัญหารูปและพื้นที่ ตลอดจนขนาดของรูปที่เหมาะสม และผู้สอนยกตัวอย่างผลงานของนักศึกษาที่นับว่าดีเยี่ยมให้นักศึกษาคนอื่น ๆ ดูเป็นตัวอย่าง

2.2 ตั้งท่อนที่จะให้นักศึกษาวาด โดยคำนึงถึงแสง-เงาที่ตรงตาม

2.3 อธิบายวิธีวาดโดยเริ่มจาก

2.3.1 การร่างภาพ ให้มีขนาดเหมาะสมกับหน้ากระดาษ โดยไม่ให้มีขนาดเล็กและใหญ่จนเกินไป

2.3.2 การแรเส้นเงาขวาง ผู้สอนสาธิตวิธีแรเส้นเงาขวางให้นักศึกษาดู และเน้นให้นักศึกษารแรเงาหน้าให้มีแสงเงาครบ 6 ค่า ตามที่ได้เรียนมา

2.3.3 การเน้น ผู้สอนอธิบายให้เห็นถึงข้อแตกต่างของการเน้นและการคัดเส้น
เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจลักษณะการเน้น

2.4 นักศึกษาลงมือฝึกปฏิบัติกิจกรรมการร่น้ำหนัก ตลอดเวลาที่นักศึกษปฏิบัติกิจกรรม
ผู้สอนคอยให้คำแนะนำเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจในกิจกรรมที่ปฏิบัติ

2.5 ให้นักศึกษาไปฝึกหัดร่น้ำหนักด้วยวิธีการร่น้ำหนักเป็นภาระบ้าน โดยเลือก
วัตถุที่อยู่ใกล้ตัวมาเป็นหุ่น เช่น ขวดหมึก กุญแจ ช้อน กล้องยาสีฟัน ไข่ เป็นต้น เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจ
ระบบของแสง-เงา และมีทักษะในการร่น้ำหนักมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ศึกษามีประสบการณ์ตรง จึง
ห้ามลอกจากภาพอื่น หรือวาดโดยการนึกเอาเอง ให้นักศึกษาวาดภาพดังกล่าวมาส่งจำนวน 3 ภาพ
เป็นอย่างน้อย กำหนดส่งในคราวหน้า

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานที่ปฏิบัติในวันนี้ไปตรวจให้คะแนน โดยวิธีจัดอันดับคุณภาพ และเก็บผลงานไว้
เพื่อการวิจารณ์ในการเรียนบทที่ 6 ซึ่งเป็นบทเรียนที่จะต้องนำวิธีการร่น้ำหนักมาใช้

แบบทดสอบประจำบทเรียนที่ 3

เรื่อง การใช้เส้น การแรเงาหน้าทึบ และการจัดภาพ

คำชี้แจง

1. จงทำเครื่องหมาย X กับตัวอักษรของคำตอบที่ถูกต้องที่สุดในกระดาษคำตอบ
2. ห้ามทำเครื่องหมายใด ๆ ในแบบทดสอบ
3. แบบทดสอบนี้มี 10 ข้อ ใช้เวลาทำ 5 นาที ผู้คุมสอบจะเก็บแบบทดสอบและกระดาษ

คำตอบทันทีเมื่อครบ 5 นาที

4. ผู้ทุจริตในการสอบจะต้องทดสอบใหม่

1. เมื่อนูดึงรูปร่างเรขาคณิตถึง

ก. ภาพที่มีลักษณะ 2 มิติ

ข. ภาพที่มีลักษณะ 3 มิติ

ค. ภาพที่มีลักษณะ 2 มิติ ประกอบด้วยเส้นรอบรูปมีทั้งรูปร่างปิดและรูปร่างเปิด

ง. ภาพที่มีลักษณะ 3 มิติ ประกอบด้วยเส้นเงาขวางจนมีปริมาตร มวล

2. รูปร่างจะกลายเป็นรูปทรงเมื่อใด

ก. เมื่อเส้นที่ลากไปและมาบรรจบกันเป็นรูปทรง

ข. เมื่อเส้นที่ลากไปและไม่มาบรรจบกันจนเป็นรูปทรงที่เข้าใจได้

ค. เมื่อมีการเน้นเส้นรอบนอกของรูปโดยอาศัยแรงกดที่แตกต่างกัน

ง. เมื่อมีการลงน้ำหนักอย่างอ่อนแก่ตามสภาพของแสง-เงา

3. ค่าของแสง-เงา ที่นำมาใช้ในการวาดภาพประกอบด้วยค่าที่ค่า

ก. 4 ค่า

ข. 5 ค่า

ค. 6 ค่า

ง. 7 ค่า

4. ค่าสว่างที่สุดของระบบแสง-เงา คือ
- ก. highlight
 - ข. light
 - ค. shadow
 - ง. reflected light
5. บริเวณที่มืดที่สุดในระบบของแสง-เงา คือข้อใด
- ก. shadow
 - ข. core of shadow
 - ค. reflected light
 - ง. cast shadow
6. บริเวณที่เป็นเงาตกทอด หมายถึงข้อใด
- ก. shadow
 - ข. core fo shadow
 - ค. reflected light
 - ง. cast shadow
7. ข้อใดเป็นการเรียงลำดับระบบแสง-เงาที่ถูกต้อง
- ก. shadow, core of shadow, highlight
 - ข. highlight, light, reflected light, cast shadow
 - ค. shadow, core of shadow, reflected light, cast shadow
 - ง. highlight, shadow, cast shadow, shadow

8. สัดส่วนที่เหมาะสมกับรูปร่างของคนไทย คือข้อใด

ก. 7 1/2 ส่วน

ข. 8 1/2 ส่วน

ค. 9 ส่วน

ง. 10 ส่วน

9. ข้อใดเป็นความสมดุลแบบ symmetry

ก. ภาพคนยืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนซ้ายยกงอ และขวาปล่อยแนบลำตัว

ข. ภาพคนยืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนทั้งสองปล่อยลงแนบลำตัว

ค. ภาพคนยืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวาอ แขนซ้ายยกงอ แขนขวาปล่อยแนบลำตัว

ง. ภาพคนยืนน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้ง 2 ข้าง แขนซ้ายท้าวสะเอว แขนขวาไขว้หลัง

10. ค่าของน้ำหนักจะเพิ่มขึ้นมากที่สุดเมื่อใด

ก. เมื่อการแรน้ำหนักอยู่ในชั้น hatching

ข. เมื่อการแรน้ำหนักอยู่ในชั้น cross hatching

ค. เมื่อการแรน้ำหนักอยู่ในชั้น double cross hatching

ง. เมื่อการวาดภาพใกล้จะเสร็จ

บทเรียนที่ 4

เรื่อง โครงกระดูก

เนื้อหา

การวาดภาพคนแบบในออกนอก นักศึกษาจำเป็นต้องศึกษาสิ่งที่เป็นโครงสร้างภายในของมนุษย์ให้จำได้และเข้าใจเสียก่อน กับทั้งนักศึกษาจะต้องมีทักษะในการที่จะถ่ายทอดโครงสร้างภายในเหล่านั้นได้ถูกต้องแม่นยำเสียก่อน โครงสร้างภายในของมนุษย์ ได้แก่ โครงกระดูกและกล้ามเนื้อ ซึ่งจะไดกล่าวถึงต่อไปตามลำดับดังต่อไปนี้

โครงกระดูก (skeleton)

กระดูกในร่างกายของมนุษย์ที่เติบโตเต็มที่แล้วมีจำนวนถึง 206 ชิ้น ซึ่งจำแนกออกได้ดังต่อไปนี้

1.1 กระดูกกะโหลกศีรษะ (cranium) ใบหน้าและคอ	29 ชิ้น
1.2 กระดูกสันหลัง (spine หรือ vertebrae column) รวมทั้งกระดูกกระเบนเหน็บ (sacrum) และกระดูกก้นกบ (coccyx)	26 ชิ้น
1.3 กระดูกหน้าอก (sternum)	1 ชิ้น
1.4 กระดูกซี่โครง (ribs)	24 ชิ้น
1.5 กระดูกแขน (upper extremity)	64 ชิ้น
1.6 กระดูกขา (lower extremity)	62 ชิ้น

ประเภทต่าง ๆ ของโครงกระดูก

กระดูกในร่างกายของมนุษย์มีลักษณะต่าง ๆ กัน ชรรวมชาติได้สร้างขึ้นมาเพื่อให้เหมาะกับการใช้ประโยชน์ในร่างกาย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

กระดูกชั้นยาว ได้แก่

กระดูกไหปลาร้า (clavicle)

กระดูกต้นแขน (humerus)

กระดูกปลายแขนชิ้นที่เป็นข้อศอก (ulna)

กระดูกปลายแขนชิ้นที่เป็นข้อมือ (radius)

กระดูกต้นขา (femur)

กระดูกหน้าแข้ง (tibia)

กระดูกน่อง (fibula)

กระดูกฝ่ามือ (meta carpus)

กระดูกฝ่าเท้า (meta tarsus)

กระดูกนิ้วมือ - นิ้วเท้า (phalanges)

กระดูกชนิดแบน (flat bone) ได้แก่

กระดูกท้ายทอย (occipital)

กระดูกข้างศีรษะ (parietal)

กระดูกหน้าผาก (frontal)

กระดูกสันจมูก (nasal)

กระดูกก้นช่องจมูก (vomer)

กระดูกถุงน้ำตา (lacrimal)

กระดูกสะบัก (scapula)

กระดูกสะโพก (hip)

กระดูกหน้าอก (sternum)

กระดูกซี่โครง (ribs).

กระดูกชนิดเป็นแท่งเหลี่ยม ได้แก่

กระดูกข้อมือ (carpus)

กระดูกข้อเท้า (tarsus)

กระดูกสะบ้า (patella)

กระดูกชนิดที่รูปร่างแปลกไปจากที่กล่าวมาแล้ว ได้แก่

กระดูกสันหลัง (vertebrae column)

กระดูกกระเบนเหน็บ (sacrum)

กระดูกก้นกบ (coccyx)

กระดูกแก้ม (malar)

กระดูกขากรรไกรบน (maxilla)

กระดูกขากรรไกรล่าง (mandible)

และอื่น ๆ

กระดูกต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นส่วนใหญ่เป็นกระดูกที่สามารถมองเห็นได้ทางด้านหน้า ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการวาดภาพคนของเราที่เห็นรูปด้านหน้าเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงขอเน้นให้นักศึกษาจดจำลักษณะของกระดูกแต่ละชิ้นให้ได้ โดยฝึกหัดวาดประกอบไปด้วย จนสามารถจำชื่อกระดูกและวาดภาพกระดูกเหล่านั้นได้ด้วย

สำหรับการฝึกวาดกระดูกนั้น ขั้นแรกที่สุดเป็นการฝึกให้นักศึกษาสังเกตลักษณะของกระดูกโดยการวาดแบบสัมผัส (contour drawing) หรือพจนานุกรมศัพท์ศิลปะเรียกว่า "การวาดเส้นแสดงทรง"

ขั้นเตรียม ได้แก่ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เช่น ดินสอดำ หรือปากกาหมึกดำ กระดาษปรี๊ป โดยใช้คลิบทาบติดกับกระดานรองเขียน พร้อมกับมีกระดาษรองเขียนด้วย

ขั้นตอนการวาดแบบสัมพัทธ์

1. กำหนดตำแหน่งของกระดูกที่จะวาด เช่น วาดกระดูกไหหลกระดูกสันหลัง เป็นต้น
2. นักศึกษาเลือกตำแหน่งที่จะนั่งวาดหรือยืนวาด ให้มีความสะดวกในการที่จะวาดมากที่สุด
3. ผู้วาดมองไปที่บริเวณของกระดูกที่จะวาดและตัดสินใจเลือกจุดเริ่มต้นของการวาด ซึ่งผู้วาดจะเลือกจุดไหนก็ได้ พร้อมทั้งนั้นผู้วาดก็จดดินสอตำแหน่งของกระดูกที่ใช้วาด (ขึ้นเฝ้ามองที่กระดูกได้เพื่อกะส่วนที่จะวาด)
4. ผู้วาดแบ่งสายตาไปที่จุดเริ่มต้นที่วาดอีกครั้งหนึ่ง แล้วเคลื่อนสายตาไปบนเส้นผิววัตถุหรือเส้นขอบของสิ่งที่วาดอย่างช้า ๆ พร้อมทั้งนั้นเมื่อที่จับดินสออยู่ก็เคลื่อนตามไปในอัตราความเร็วที่สัมพันธ์กัน จนได้รูปของวัตถุเต็มครบหมด จึงหยุดวาด
5. ภาพวาดจะออกมาอย่างไรก็ตาม ผู้วาดไม่ต้องวิตกกังวล เพราะวิธีวาดแบบสัมพัทธ์เป็นการฝึกการสังเกตวัตถุที่ต้องการวาดนั้น และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมือและตาด้วย ถ้านักศึกษาฝึกบ่อย ๆ ช้า ๆ จนเมื่อและตามีความสัมพันธ์กันแล้ว ภาพวาดก็จะออกมาใกล้เคียงกับวัตถุเอง
6. ในการวาดภาพกระดูกแบบสัมพัทธ์หรือคอนทัวร์ครออิงค์นี้ ผู้วาดจะต้องวาดจากหุ่นโครงกระดูกจริง ๆ หรือหุ่นจำลองที่ทำเลียนแบบของจริง
7. การกำหนดขอบเขตของโครงกระดูกที่จะวาดควรกำหนดเป็นส่วน ๆ ดังนี้
 - 7.1 กระดูกศีรษะและใบหน้าทางด้านหน้า
 - 7.2 กระดูกหน้าอก เอว
 - 7.3 กระดูกเชิงกราน
 - 7.4 กระดูกแขน กระดูกมือ
 - 7.5 กระดูกขา กระดูกเท้า
8. การวาดโครงกระดูกแต่ละส่วนตามข้อ 7 นั้น ควรวาดด้านหน้าโดยแสดงด้านหน้าตรง (ด้านอัด) ด้านเฉียง (ด้านเลี้ยว) ทั้งเฉียงซ้ายและเฉียงขวา เพราะเวลาวาดภาพคนจริง ๆ นักศึกษาอาจจะยืนหรือนั่งอยู่ในตำแหน่งที่มองเห็นหุ่นในด้านดังกล่าว

การวาดภาพตามที่เห็นจริง หมายถึง การวาดที่ผู้วาดมองเห็นและมองภาพที่กำลังวาด สลับกันไปจนกว่าภาพวาดจะเสร็จ

กิจกรรมนี้จะกระทำหลังจากที่ได้ลงมือวาดตามสัมผัสแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้วาดได้สังเกตสิ่งที่วาด อย่างละเอียดจนเข้าใจลักษณะของสิ่งที่วาด และสามารถจดจำสิ่งที่วาด ได้แม่นยำจนสามารถวาดได้ โดยไม่ต้องดูแบบ

การวาดภาพตามความทรงจำ หมายถึง การวาดภาพโดยไม่ต้องดูหุ่นแต่อาศัยความจำแล้ว วาดออกมาเป็นภาพได้ตามต้องการ กิจกรรมนี้ต้องฝึกทำ จึงจะรู้ว่าตัวเองจำได้หรือไม่ ซึ่ง ความทรงจำที่ว่านี้ ได้แก่ จำวิธีการวาดและจำลักษณะของสิ่งที่วาด การฝึกบ่อย ๆ ช้าช้าจะทำให้ เราจำได้เอง ลำพังในการฝึกเฉพาะในเวลาเรียนย่อมไม่เพียงพอ ดังนั้นนักศึกษาจะต้องฝึกวาด นอกเวลาเรียน เช่น วาดลงในสมุดวาดภาพดังนี้ เป็นต้น

สัดส่วน (proportion) ของภาพคน

ได้กล่าวถึงเรื่องโครงกระดูกของมนุษย์ในลักษณะย่อ ๆ เป็นส่วน ๆ โดยยังไม่นำมา รวมกันเป็นโครงกระดูกทั้งโครง ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาได้จดจำส่วนย่อยก่อน ต่อไปจึงนำส่วนย่อย ทั้งหลายมารวมกันเป็นโครงกระดูกที่สมบูรณ์ สิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับการวาดโครงกระดูกก็คือ สัดส่วนหรือรอบโพ้น (proportion) ซึ่งมีผู้แบ่งสัดส่วนของร่างกายมนุษย์ไว้หลายทฤษฎีด้วยกัน เช่น 7 ส่วน 7 1/2 ส่วน 8 ส่วน 8 1/2 ส่วน และ 9 ส่วน ในที่นี้ขอใช้สัดส่วน 7 1/2 ส่วน เพราะเป็นที่นิยมใช้กันมากกว่า และเหมาะสำหรับร่างกายของคนไทยด้วย

การกะส่วนจะถือเอากระดูกไหปลาร้ามาจรดปลายหางเป็น 1 ส่วน แล้ววัดลงไปทีละส่วน จนครบ 7 ส่วน แล้วเพิ่มอีก 1/2 ส่วน ก็จะเป็น 7 1/2 ส่วนพอดี ส่วนที่เป็นจุดแบ่งครึ่งก็คือบริเวณ หัวเหน่า (pubis) หรือประมาณข้อมือในขณะที่ยืนเหยียดแขนปลายตัว ซึ่งเลโอนาร์โด ดา วินชี ได้

เขียนภาพการแบ่งสัดส่วนร่างกายมนุษย์ไว้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ เขาเขียนเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส และวงกลมซ้อนกัน มีรูปคนยืนกางแขนทั้งสองข้างอยู่ภายใน ถ้าเราลากเส้นทะแยงมุมรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส จุดตัดกันของเส้นทะแยงมุมจะอยู่ตรงหัวไหล่พอดี แสดงว่าบริเวณนั้นเป็นจุดกึ่งกลางของรูปคน และถ้าวัดจากปลายนิ้วมืออีกข้างหนึ่ง ก็จะมี ความยาว เท่ากับ ความยาวที่วัดจากส่วนบนของศีรษะถึงฝ่าเท้าพอดี (ถ้านักศึกษาไม่เชื่อก็จงทดลองวัดดู)

สัดส่วนของมนุษย์ที่ยึดถือสัดส่วน 7 1/2 ส่วน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ส่วนที่ 1 เป็นส่วนศีรษะและใบหน้า
- ส่วนที่ 1 1/2 เป็นส่วนหัวกระดูกต้นคอ
- ส่วนที่ 2 ประมาณต้นแขน
- ส่วนที่ 3 ส่วนบนของกระดูกเชิงกราน
- ส่วนที่ 3 1/2 ประมาณหัวกระดูกต้นขา
- ส่วนที่ 3 3/4 ตรงหัวไหล่พอดี ซึ่งเป็นจุดกึ่งกลางของร่างกาย
- ส่วนที่ 4 ประมาณกระดูกต้นขาตอนบนและกระดูกข้อมือพอดี
- ส่วนที่ 5 ประมาณกระดูกต้นขาตอนล่าง
- ส่วนที่ 5 1/2 ตรงกระดูกสะบ้าพอดี
- ส่วนที่ 6 ประมาณส่วนบนของกระดูกหน้าแข้ง
- ส่วนที่ 7 ประมาณส่วนล่างของกระดูกหน้าแข้ง
- ส่วนที่ 7 1/2 ประมาณกระดูกเท้า

รายละเอียดของตำแหน่งของโครงกระดูกดังกล่าวนี้ นักศึกษาจะต้องจำให้ได้ เพื่อประโยชน์ต่อการวาดภาพโครงกระดูกและภาพคน สัดส่วนที่กำหนดนี้กะประมาณเอาจากรูปคนที่ยืนในท่าปกติ คือ ทำยืนตรง จัดว่ายังไม่ยุ่งยากต่อการกะส่วนเท่าไรนัก แต่ถ้าเป็นรูปคนเคลื่อนไหวไปอยู่

ในทำอื่น ๆ ความยุ่งยากในการกะส่วนก็จะมากขึ้น ดังนั้นจึงต้องใช้ประสบการณ์ในการวางแผนคน หรือโครงการครุฑมากจึงจะสามารถกะประมาณสัดส่วนได้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริง ดังนั้นการฝึกวาดโครงการครุฑบ่อย ๆ มาก ๆ จนจำได้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการวางแผนคน

ในระยะเริ่มแรกของการฝึกหัดวางแผนโครงการครุฑเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว นักศึกษา ควรสร้างแถบกะส่วนด้วยกระดาษแข็งไว้เพื่อความรวดเร็วในการกะส่วน ซึ่งแถบกะส่วนนี้ควรมีความยาวหรือความสูงพอเหมาะกับหน้ากระดาษที่จะวาด เช่น ถ้าวาดลงในกระดาษอัดสำเนา ควร มีขนาดยาวประมาณ 8 นิ้ว หรือถ้าวาดลงในกระดาษวาดเขียนครึ่งแผ่นใหญ่ แถบกะส่วนก็ควรมีขนาดยาวประมาณ 17 นิ้ว เป็นต้น และภายในแถบกะส่วนก็ขีดเส้นแบ่งไว้เรียบร้อย เมื่อนักศึกษา ทำานจนแล้วแถบกะส่วนอาจจะไม่จำเป็นอีกต่อไป

แผนการสอนบทเรียนที่ 4

เรื่อง โครงกระดูก

เวลา 12 ชั่วโมง

คำชี้แจง แผนการสอนเรื่องโครงกระดูกของมนุษย์ใช้เวลาสอน 12 ชั่วโมง (หรือสอน 4 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง) จึงแบ่งกิจกรรมเพื่อการเรียนการสอนออกเป็น 4 กิจกรรม คือ

4.1 วิเคราะห์ภาพกระดูกตามสัมผัส และวิเคราะห์ตามที่เป็นจริง ครั้งที่ 1 (และให้นักศึกษาท่องจำรายชื่อกระดูกที่วาดแล้วเป็นการบ้านเพื่อทดสอบคราวหน้า)

4.2 วิเคราะห์ภาพกระดูกตามสัมผัส และวิเคราะห์ตามที่เป็นจริง ครั้งที่ 2 (และให้นักศึกษาท่องจำรายชื่อกระดูกที่วาดแล้วเป็นการบ้านเพื่อทดสอบคราวหน้า)

4.3 ทำทาง การทรงตัว และสัดส่วนของภาพคน (และให้นักศึกษาท่องจำรายชื่อกระดูกที่วาดแล้วเป็นการบ้านเพื่อทดสอบคราวหน้า)

4.4 ฝึกวาดภาพโครงกระดูกทั้งโครงในทำยืนตรง แขนปล่อยข้างลำตัว และทำยืนแบบ โปลิคลิตัน

ความมุ่งหมาย

หลังจากนักศึกษาเรียนรู้และฝึกฝนวาดโครงกระดูกทั้ง 4 กิจกรรมแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. จดจำรายชื่อของกระดูกมนุษย์ได้อย่างน้อย 24 ชื่อ ใน 30 ชื่อ
2. บอกลักษณะของกระดูกมนุษย์ได้อย่างน้อย 24 ชื่อ ใน 30 ชื่อ
3. วาดภาพกระดูกมนุษย์ในทำยืนตรง แขนปล่อยลงข้างลำตัว และทำยืนแบบ โปลิคลิตันได้

เนื้อหา

1. โครงกระดูกของคน
2. ท่าทางและการทรงตัวของภาพคน
3. สัดส่วนของภาพคน

สื่อการสอน

1. หุ่นโครงกระดูกของมนุษย์ 1 โครง
2. แผ่นภาพแสดงโครงกระดูกเต็มตัว
3. แผ่นภาพแสดงกระดูกด้านหน้า 3 ด้าน
4. กระดาษปริ๊ป และกระดานรองวาดขนาดใหญ่
5. ดินสอ ปากกา คอนเต้ เครยของ
6. แถบกระดาษกะส่วน
7. แผ่นภาพการกะส่วนร่างกายของมนุษย์

แผนการสอนในแต่ละกิจกรรมมีดังนี้

แผนการสอนกิจกรรมที่ 4.1

เรื่อง วิชาวาดภาพกระดูกตามที่สัมผัส และวาดตามที่เห็นจริง (ครั้งที่ 1)

ขอบเขตที่ศึกษา ศึกษาเฉพาะร่างกายก่อนนอน คือ กระโหลกศีรษะ ใบหน้า คอ กระดูกหน้าอก และแขนทั้ง 2 ข้าง

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการทดสอบครั้งก่อนให้นักศึกษาทราบ และนัดหมายสอนซ่อมเสริม

1.2 แจกเอกสารบทเรียนที่ 4 พร้อมกับที่แจงเนื้อหาและกิจกรรรมวันนี้

2. ขั้นสอน

2.1 ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีวาดภาพแบบสัมผัส (contour drawing)

2.2 ให้นักศึกษาวาดภาพโครงกระดูกตามที่สัมผัส

2.3 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ผลงานการวาดภาพโครงกระดูกตามที่สัมผัส

2.4 ให้นักศึกษาวาดภาพโครงกระดูกตามที่เห็นจริง

2.5 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันวิจารณ์เปรียบเทียบผลงานที่วาดตามที่สัมผัส และผลงานที่วาดตามที่เห็น เสร็จแล้วมอบหมายการบ้านให้นักศึกษาวาดโครงกระดูกส่วนแขน ลำตัว ศีรษะ คอ จนสามารถวาดได้โดยไม่ต้องดูแบบ และจดจำชื่อกระดูกต่าง ๆ ได้

3. ขั้นการวัดผล - ประเมินผล

3.1 นำผลงานนักศึกษาไปตรวจโดยวิธีตรวจให้คะแนนแบบจัดอันดับคุณภาพ

3.2 มอบงานให้นักศึกษาที่ได้คะแนนไม่ถึงเกณฑ์ทำเป็นพิเศษ เป็นรายบุคคล

แผนการสอนบทเรียนที่ 4.2

เรื่อง วิธีวาดภาพกระดูกตามที่สัมผัส และวิธีวาดตามที่เห็นจริง (ครั้งที่ 2)

ขอบเขตที่ศึกษา ศึกษาเฉพาะร่างกายท่อนล่าง คือ กระดูกเชิงกราน กระดูกขา และกระดูกเท้า

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการเรียนครั้งก่อน นัดหมายสอนซ่อมเสริมและเรียกเก็บการบ้าน

1.2 ทำการทดสอบเรื่องโครงกระดูกโดยการเล่นเกมคิดบัตรคำ

1.3 บอกเรื่องที่จะสอนวันนี้

2. ขั้นสอน

2.1 ทบทวนเรื่องการวาดภาพกระดูกตามที่สัมผัส

2.2 ให้นักเรียนวาดภาพกระดูกท่อนล่างของร่างกายตามที่สัมผัส

2.3 ทบทวนเรื่องการวาดภาพกระดูกตามที่เห็นจริง

2.4 ให้นักเรียนวาดภาพกระดูกท่อนล่างของร่างกายตามที่เห็นจริง เป็นภาพลายเส้น

2.5 ผู้สอนและนักเรียนร่วมกันวิจารณ์ผลงานที่วาดทั้ง 2 วิธี และให้การบ้าน

3. ขั้นวัดผล - ประเมินผล

3.1 นำผลงานของนักเรียนไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการตรวจให้คะแนนแบบจัดอันดับ

คุณภาพ

3.2 แจ้งผลการเรียนให้นักเรียนทราบ และให้งานพิเศษแก่นักเรียนที่มีผลงานไม่ผ่าน

เกณฑ์

4. สื่อการสอน ได้แก่

4.1 หุ่นโครงกระดูก

4.2 บัตรคำศัพท์โครงกระดูก 15 บัตร

4.3 แผ่นภาพโครงกระดูกทั้งตัว

แผนการสอนบทเรียนที่ 4.3

เรื่อง ทำทาง การทรงตัว และสัดส่วนของภาพคน

ขอบเขตที่ศึกษา ศึกษาโครงกระดูกทั้งหมดในสถานที่ประกอบกันอยู่ทั้งโครง

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ทบทวนเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการเรียนครั้งก่อน นัดหมายซ่อมเสริมและเรียกเก็บการบ้าน

1.2 นักศึกษาทบทวนความรู้เดิมโดยเล่นเกมเขียนภาพและเขียนชื่อกระดูก โดยวิธีเล่นเกมดังต่อไปนี้คือ

แบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม โดยวิธีจับฉลาก กลุ่มที่ 1 ทำหน้าที่วาดภาพกระดูกตามคำบอกของครู เช่น ครูบอกว่าให้วาดรูปกระดูกโครงกระดูก กลุ่มที่ 2 ทำหน้าที่เขียนรายชื่อกระดูกกำกับรูปที่กลุ่ม 1 วาด ถ้ากลุ่มใดทำไม่ได้จะได้คะแนน 0 คะแนน กลุ่มที่จะทำได้จะได้ 1 คะแนน ครูจะบอกชื่อกระดูก 5 ชื่อ โดยบอกทีละชื่อ (ชื่อกระดูกจะต้องบอกหรือเขียนเป็นภาษาอังกฤษ) ครูเฉลยคำตอบโดยการชูบัตรคำ

เปลี่ยนข้างกันโดยกลุ่มที่ทำหน้าที่วาดภาพกระดูกเปลี่ยนมาเป็นเขียนชื่อกระดูก ส่วนกลุ่มที่ทำหน้าที่เขียนชื่อกระดูกก็เปลี่ยนมาเป็นวาดภาพกระดูก แล้วดำเนินกิจกรรมเช่นเดียวกับวิธีการข้างต้น

1.3 ผู้สอนบอกเรื่องที่จะสอนต่อไป

2. ขั้นสอน

2.1 ให้นักศึกษานำเอกสารบทเรียนที่ 4 ขึ้นมาดูประกอบ

2.2 สอนเรื่องท่าทางและการทรงตัว

2.3 สอนเรื่องสัดส่วนของคน

2.4 อธิบายและสาธิตการวาดโครงกระดูกของคนทั้งตัว

2.5 นักศึกษาลงมือวาดภาพโครงกระดูกของคนทั้งตัว

2.6 มอบงานการบ้านให้นักศึกษาฝึกวาดภาพโครงกระดูกทั้งตัวและท่อนสันที่โครงกระดูกทั้งตัวจากเอกสารบทเรียนที่ 4

3. การวัดผล - ประเมินผล

ผู้สอนนำผลงานที่นักศึกษาวาดในวันนี้ไปตรวจให้คะแนน

4. สื่อการสอน

4.1 กระดานดำ และชอล์ค

4.2 แผ่นภาพแสดงกระบวนการวาดภาพโครงกระดูกของคนทั้งตัวและบัตรคำศัพท์กระดูก

แผนการสอนกิจกรรมที่ 4.4

เรื่อง การวาดภาพโครงกระดูกทั้งตัวในด้านเฉียง

ขอบเขตการศึกษา ให้การวาดภาพโครงกระดูกทั้งตัวในด้านเฉียง

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการเรียนครั้งก่อนให้นักศึกษาทราบ และนัดหมายสอนซ่อมเสริม และเรียกเก็บผลงานการบ้าน

1.2 ทำการทดสอบภาคทฤษฎีเรื่องโครงกระดูกทั้งตัว ลักษณะข้อสอบเป็นรูปโครงกระดูก และมีช่องว่างให้เติมชื่อกระดูก ใช้เวลาทำ 15 นาที

1.3 แจ้งเรื่องที่สอนวันนี้

2. ขั้นสอน

2.1 อธิบายและสาธิตการวาดโครงกระดูกด้านเฉียงตามลำดับขั้น

2.2 นำแผ่นภาพแสดงการวาดโครงกระดูกด้านเฉียงให้นักศึกษาดูเป็นการสรุปกระบวนการวาดโครงกระดูกด้านเฉียง

2.3 ลงมือวาดภาพโครงกระดูกด้านเฉียง

2.4 มอบการบ้านให้นักศึกษาไปฝึกวาดภาพโครงกระดูกด้านตรง ด้านเฉียง จนสามารถวาดโครงกระดูกอย่างคร่าว ๆ ได้ โดยไม่ต้องดูแบบ เพื่อเตรียมตัวทดสอบคราวหน้า

3. การวัดผล - ประเมินผล

3.1 นำผลงานที่นักศึกษาวาดไปตรวจให้คะแนน

3.2 นำการทดสอบภาคทฤษฎีในวันถัดไปตรวจ และให้นักศึกษาที่มีผลสอบไม่ถึง 24 ใน 30 คะแนน ออกมาสอนซ่อมเสริมนอกเวลาเรียน

4. สื่อการสอน

4.1 แบบทดสอบแบบเติมคำศัพท์กระดูกในแผ่นภาพ

4.2 แผ่นภาพแสดงกระบวนการวาดโครงกระดูกด้านเฉียง

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 4

เรื่อง โครงกระดูกของคน

เวลา 12 ชั่วโมง

กระบวนการสอนกิจกรรมที่ 4.1

เรื่อง วิเคราะห์ภาพกระดูกตามที่สัมผัสและวาดตามที่เห็นจริง ครั้งที่ 1

ขอบเขตที่ศึกษา ศึกษาเฉพาะร่างกายก่อนบน คือ กระโหลกศีรษะ ใบหน้า คอ กระดูกหน้าอก และแขนทั้งสองข้าง

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการทดสอบเรื่องการใช้เส้น การแรเงาหน้าทัก และการจัดภาพทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ และนัดหมายนักศึกษาที่ไม่ผ่านเกณฑ์เพื่อเรียนซ่อมเสริม

1.2 แจกเอกสารบทเรียนที่ 4 พร้อมกับชี้แจงเนื้อหาและกิจกรรมวันนี้

2. ขั้นสอน

2.1 วิเคราะห์ภาพกระดูกตามที่สัมผัส (contour drawing) หรือที่พจนานุกรมศัพท์ศิลปะเรียกว่า การวาดเส้นแสดงทรง

2.1.1 ผู้สอนอธิบายความหมายและวิเคราะห์ภาพกระดูกตามที่สัมผัส คือ วิเคราะห์ภาพแบบหนึ่ง โดยให้นักศึกษาจ้องมองไปที่เส้นรอบนอกของสิ่งที่เป็นแบบ ขณะเดียวกันก็ลากเส้นไปตามสายตา ให้ลากเส้นติดต่อกันโดยไม่ยกดินสอ และพยายามไม่มองกระดาษ นอกจากวาดเส้นรอบนอกแล้ว อาจมีการวาดเส้นที่อยู่ภายในได้บ้าง แต่ไม่มีการแรเงาหน้าทัก ภาพที่เกิดจากวิเคราะห์ภาพที่สัมผัสจะมีลักษณะ 3 มิติ คือ มีความหนา ความกว้าง และความยาวด้วยเส้นที่หนักเบา ซึ่งมีวิธีวาดดังต่อไปนี้

2.1.1.1 กำหนดตำแหน่งที่ต้องการวาด เช่น กระโหลกศีรษะ

กระดูกแขน เป็นต้น

2.1.1.2 ผู้วาดเลือกตำแหน่งที่จะนั่งวาดหรือยืนวาดให้มีความสะดวกในการวาดมากที่สุด

2.1.1.3 ผู้วาดจึงมองไปที่บริเวณของกระดูกที่จะวาด และตัดสินใจเลือกจุดเริ่มต้นของการวาด ซึ่งผู้วาดจะเลือกจุดไหนก็ได้ พร้อมกับนี้ผู้วาดก็จดดินสอด้านล่างบนกระดาษที่ใช้วาด ทั้งนี้ผู้วาดสามารถมองกระดาษที่จะวาดได้เพื่อกะส่วนที่จะวาดให้เหมาะสมกับหน้ากระดาษ

2.1.1.4 ผู้วาดเพ่งสายตาไปที่จุดเริ่มต้นที่ต้องการวาดอีกครั้งหนึ่ง แล้วเคลื่อนสายตาไปบนพื้นผิวของกระดูกหรือเส้นขอบของสิ่งที่วาดอย่างช้า ๆ พร้อมกับนั้นมือที่จับดินสอจดบนกระดาษอยู่ก็เคลื่อนตามไปในอัตราความเร็วที่สัมพันธ์กัน คือ ตาและมือเคลื่อนไปพร้อมกันอย่างช้า ๆ จนได้รูปกระดูกครบหมดตามที่ตั้งใจไว้ จึงหยุดวาดถือว่าภาพเสร็จแล้ว อนึ่งในขณะที่วาดมือที่จับดินสออาจจะตกลอกไปนอกกระดาษก็ได้ ดังนั้นผู้วาดจะต้องเอามือค้ำกลับเข้ามาในกระดาษตรงจุดที่เราคาดว่าเป็นตำแหน่งที่ถูกต้องโดยไม่ต้องดูกระดาษ แล้ววาดตามสัมผัสต่อไป

2.1.1.5 ภาพที่วาดจะปรากฏออกมาอย่างไรก็ตาม ผู้วาดไม่ต้องวิตกกังวลที่วาดไม่เหมือนแบบ เพราะวิธีวาดตามสัมผัสเป็นการฝึกสังเกตวัตถุที่ต้องการวาด และเป็น การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมือและตา ถ้าผู้วาดฝึกวาดตามวิธีนี้น้อย ๆ ช้า ๆ จนมือและตามีความสัมพันธ์กันแล้ว ภาพวาดก็จะออกมาใกล้เคียงกับวัตถุเอง

2.1.1.6 ในการวาดภาพตามสัมผัสหรือการวาดเส้นแสดงทรงนี้ ผู้วาดจะต้องวาดหุ่นโครงกระดูกจริง ๆ หรือหุ่นจำลองที่ทำเลียนแบบของจริง

2.1.1.7 การวาดภาพตามสัมผัส ควรกำหนดขอบเขตของโครงกระดูกที่จะวาดเป็นส่วน ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

กระดูกศีรษะและใบหน้าทางด้านขวา

กระดูกหน้าอก และเอว

กระดูกแขน และมือ

2.1.1.8 การวาดภาพกระดูกแต่ละส่วนตามข้อ 7 ควรวาดด้านหน้า โดยแสดงด้านหน้าตรง (ด้านอัด) ด้านเฉียง (ด้านเลี้ยว) ทั้งด้านเฉียงซ้ายและขวา เพราะเวลา วาดภาพคนจริง ๆ นักศึกษาอาจจะยืนหรือนั่งอยู่ในตำแหน่งที่มองเห็นส่วนในด้านดังกล่าว

2.1.1.9 ให้นักศึกษาใช้เวลาวาดตามแบบสัมผัสเป็นเวลา 1 1/2 ชั่วโมง

2.2 การวาดภาพกระดูกตามที่เห็นจริง

2.2.1 ผู้สอนอธิบายความหมายของการวาดภาพกระดูกตามที่เห็นจริงซึ่งหมายถึง การวาดที่ผู้วาดมองหุ่นและมองภาพที่กำลังวาดสลับกันไปจนกว่าภาพจะเสร็จ ซึ่งการวาดภาพกระดูก ตามวิธีการนี้มีลักษณะตรงข้ามกับการวาดตามสัมผัส ซึ่งมีวิธีการวาดดังต่อไปนี้

2.2.1.1 กำหนดขอบเขตของกระดูกที่จะวาด เช่น ศีรษะ และใบหน้า ด้านเฉียง

2.2.1.2 เลือกตำแหน่งที่จะนั่งหรือยืนวาด

2.2.1.3 ดำเนินการวาดตามที่กำหนดขอบเขตไว้ โดยการดูหุ่นกระดูก สลับกับการดูภาพที่กำลังวาด

2.2.1.4 การวาดตามวิธีการนี้นักศึกษาดึงขนายามวาดให้เหมือนแบบ มากที่สุด โดยการดูหุ่นสลับกับการลากเส้นบนกระดาษ

2.2.1.5 เมื่อนักศึกษาวาดกระดูกที่วาดตามขอบเขตที่กำหนดแล้ว ก็วาด กระดูกส่วนอื่น ๆ ต่อไปจนได้ครบทั้งหมด โดยใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

2.3 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันวิจารณ์เปรียบเทียบผลงานที่วาดตามสัมผัสและผลงานที่ วาดตามที่เห็นจริงในด้านเส้น รูปร่าง รูปทรง บริเวณว่าง

2.4 มอบงานการบ้านให้นักศึกษา โดยให้นักศึกษาไปฝึกวาดภาพโครงกระดูก แขน ลำตัว เขิงกราน จนสามารถวาดได้โดยไม่ต้องดูแบบ พร้อมกับทอ้งจำชื่อกระดูกแต่ละส่วนที่ปรากฏใน เอกสารบทเรียนที่ 4

3. ขั้นการวัดผล - ประเมินผล

3.1 นำผลงานนักศึกษาทั้ง 2 กิจกรรมไปตรวจให้คะแนนโดยวิธีจัดอันดับคุณภาพ

3.2 ผู้สอนเตรียมงานให้นักศึกษาที่ได้คะแนนไม่ถึงเกณฑ์ทำเป็นพิเศษเป็นรายบุคคล

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 4.2

เรื่อง วิธีวาดภาพกระดูกตามที่สัมผัส และวิธีวาดตามที่เห็นจริง ครั้งที่ 2

ขอบเขตที่ศึกษา ศึกษาเฉพาะร่างกายก่อนล่าง คือ กระดูกเชิงกราน กระดูกขาและกระดูกเท้า

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 บอกผลการเรียนครั้งก่อน และนัดหมายนักศึกษาไม่ผ่านเกณฑ์เรียนซ่อมเสริม นอกจากนั้นให้นักศึกษานำผลงานการบ้านส่งผู้สอน

1.2 ทำการทดสอบนักศึกษาเรื่องการจดจำคำศัพท์กระดูก โดยการเล่นเกม โดยผู้สอน คิดแผนภาพโครงกระดูกที่กระดานดำ แล้วผู้สอนให้นักศึกษานำบัตรคำศัพท์ไปติดที่แผนภาพให้ตรงกับชื่อกระดูกนั้น เสร็จแล้วผู้สอนเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง ผู้สอนจดชื่อนักศึกษาที่ตอบผิดไว้ และแนะนำให้นักศึกษา เรื่องโครงกระดูกอีก เพื่อแก้ตัวคราวหน้า ซึ่งจะมีคำศัพท์มากขึ้นอีก

1.3 แจงเรื่องที่่จะสอนวันนี้ เน้นเนื้อหาและกิจกรรมตามลำดับ

2. ขั้นสอน

2.1 การวาดภาพกระดูกตามที่สัมผัส

2.1.1 ทบทวนวิธีการวาดภาพกระดูกตามที่สัมผัส และเน้นขอบเขตที่จะศึกษาวันนี้

คือ การวาดภาพกระดูกร่างกายก่อนล่างคือ กระดูกเชิงกราน กระดูกขา และกระดูกเท้า

2.1.2 นักศึกษาลงมือวาดภาพตามที่สัมผัส (ตามวิธีการในกระบวนการสอนกิจกรรมที่ 4.1)

2.2 การวาดภาพกระดูกตามที่เห็นจริง

2.2.1 ผู้สอนทบทวนวิธีการวาดภาพกระดูกตามที่สัมผัส และเน้นขอบเขตที่จะศึกษาในวันนี้

2.2.2 นักศึกษาวาดภาพกระดูกตามที่เห็นจริง (ตามวิธีการวาดภาพกระดูกตามที่เห็นในกระบวนการสอนบทเรียนที่ 4.1)

2.3 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันวิจารณ์เปรียบเทียบผลงานที่วาดตามที่สัมผัส และผลงานที่วาดตามตาเห็นจริง ในด้านเส้น รูปร่าง รูปทรง บริเวณว่าง

2.4 มอบงานการบ้านให้นักศึกษาฝึกหัดวาดภาพโครงกระดูกที่เรียนในวันนี้และโครงกระดูกส่วนอื่นที่เรียนคราวหน้า และพยายามจดจำคำศัพท์กระดูกต่าง ๆ ให้ได้ เพื่อการทดสอบคราวหน้า ส่วนผลงานการฝึกหัดก็นำส่งผู้สอนคราวหน้าเช่นกัน

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานที่นักศึกษาปฏิบัติในวันนี้ไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ เพื่อแจ้งให้นักศึกษาทราบในคราวหน้า พร้อมกับเตรียมการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักศึกษาที่มีผลงานไม่ผ่านเกณฑ์

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 4.3

เรื่อง ทำทาง การทรงตัว และสัดส่วนของภาพคน

ขอบเขตศึกษา ศึกษาโครงกระดูกทั้งหมดในสภาพที่ประกอบกันอยู่ทั้งโครง

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการเรียนในครั้งก่อนให้นักศึกษาทราบ

1.2 จัดให้นักศึกษาเล่นเกมติบัตร์คำบนแผ่นภาพโครงกระดูก โดยแบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มติบัตร์คำบนแผ่นภาพ กลุ่มที่ 2 ทำหน้าที่ตรวจสอบ และจดยรายชื่อ นักศึกษาที่ตอบผิดส่งผู้สอน เสร็จแล้วเปลี่ยนให้กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มติบัตร์คำบนแผ่นภาพ และกลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มตรวจสอบและจดยชื่อนักศึกษาที่ตอบผิดส่งผู้สอน แล้วผู้สอนเตือนให้นักศึกษาที่ติบัตร์คำผิด แก้วตัวในคราวหน้า

1.3 บอกเรื่องที่จะสอนวันนี้

2. ขั้นสอน

2.1 ให้นักศึกษานำเอกสารบทเรียนที่ 4 ขึ้นมาดูประกอบการเรียน

2.2 สอนเรื่องท่าทางและการทรงตัว

2.3 สอนเรื่องสัดส่วนของคน

2.4 อธิบายและสาธิตการวาดภาพโครงกระดูกของคนทั้งตัว โดยอาศัยแผ่นภาพโครงกระดูกเป็นสื่อการสอน ส่วนการสาธิตการวาดภาพโครงกระดูกผู้สอนสาธิตบนกระดานดำ ซึ่งมีขั้นตอนการวาดภาพโครงกระดูกดังต่อไปนี้

2.4.1 การลากเส้นตั้งฉาก หรือเส้นแกนกลางหน้ากระดาน

2.4.2 การแบ่งเส้นตั้งฉากออกเป็น $7 \frac{1}{2}$ ส่วน โดยใช้แถบกะส่วนขนาดใหญ่ ที่ผู้สอนสร้างขึ้นเป็นสื่อการสอน

2.4.3 การวาดกระดูกส่วนต่าง ๆ ของโครงกระดูกตั้งแต่ส่วนที่ 1 ถึงส่วนที่

7 $\frac{1}{2}$

2.4.4 การเน้นเส้นรอบนอก และการแรเงาหนักบาง ๆ

2.5 นักศึกษาลงมือวาดโครงกระดูกตามกระบวนการที่ผู้สอนได้อธิบายและสาธิตเสร็จ แล้วนำเสนอผู้สอน

2.6 มอบงานการบ้านโดยให้นักศึกษาฝึกฝนการวาดภาพโครงกระดูกทั้งโครง เพื่อส่งผู้สอนในการเรียนครั้งต่อไป และให้นักศึกษาท่องจำคำศัพท์กระดูกต่าง ๆ ตามเอกสารบทเรียนที่ 4 เพื่อทดสอบในคราวหน้า

3. ขั้นการวัดผล - ประเมินผล

ผู้สอนนำผลงานการวาดภาพในวันนี้ไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ แล้วเตรียมการสอนซ่อมเสริมแก่นักศึกษาที่มีผลงานไม่ผ่านเกณฑ์ต่อไป

กระบวนการสอนกิจกรรมที่ 4.4

เรื่อง การวาดภาพโครงกระดูกทั้งตัวในด้านเฉียง

ขอบเขตการศึกษา เน้นการวาดภาพโครงกระดูกทั้งตัวในด้านเฉียง

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการเรียนครั้งก่อนให้นักศึกษาทราบ นัดหมายการสอนซ่อมเสริมแก่นักศึกษาที่มีคะแนนผลงานไม่ผ่านเกณฑ์ และเรียกเก็บผลงานการบ้านไปตรวจ

1.2 ทำการทดสอบภาคทฤษฎีเรื่องโครงกระดูกที่ผู้สอนสร้างขึ้นโดยทำเป็นแผ่นกระดาษแสดงโครงกระดูกมีลูกศรชี้ที่โครงกระดูกแต่ละชิ้น และเว้นช่องให้นักศึกษาเติมชื่อกระดูกลงไปใช้เวลาตอบ 15 นาที เสร็จแล้วผู้สอนเก็บกระดาษคำตอบไปตรวจ และแจ้งผลให้นักศึกษาทราบคราวหน้า

1.3 แจ้งเรื่องที่จะสอนวันนี้ คือ การวาดภาพโครงกระดูกทั้งตัวด้านเฉียง

2. ขั้นสอน

2.1 อธิบายและสาธิตการวาดโครงกระดูกด้านเฉียง ซึ่งมีกระบวนการวาดดังต่อไปนี้

2.1.1 การลากเส้นตั้งฉากหรือเส้นขนาน

2.1.2 การแบ่งเส้นตั้งฉากหรือเส้นขนานด้วยแถบกะส่วนที่ผู้สอนสร้างขึ้น

2.1.3 การวาดเส้นกระดุกสันหลังที่มีลักษณะ โค้งงอในสภาพการเห็นด้านเฉียง

2.1.4 การวาดส่วนโครงกระดุกส่วนต่าง ๆ ตามสภาพการเห็นในด้านเฉียง ตั้ง
แต่ส่วนศีรษะถึงเท้า

2.2 ผู้สอนนำแผ่นภาพที่แสดงการวาดภาพโครงกระดุกด้านเฉียงมาติดให้นักศึกษาดู
เป็นการสรุปการสาธิตการวาดโครงกระดุกด้านเฉียง

2.3 นักศึกษาลงมือวาดภาพโครงกระดุกทั้งโครงด้านเฉียง ทั้งเฉียงซ้ายและเฉียงขวา
เสร็จแล้วนำผลงานส่งผู้สอน

2.4 มอบการบ้านให้นักศึกษา โดยให้นักศึกษาไปฝึกหัดวาดภาพโครงกระดุกแสดง
ด้านตรง ด้านเฉียง จนสามารถวาดภาพโครงกระดุกอย่างคร่าว ๆ ได้ โดยไม่ต้องดูแบบ เพื่อ
ทำการทดสอบในคราวหน้าก่อนเรียนบทเรียนใหม่ต่อไป

3. ขั้นการวัดผล - ประเมินผล

3.1 นำผลงานการวาดภาพในครั้งนี้นำไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ ตัด
สินได้-ตก และเตรียมการสอนซ่อมเสริมให้นักศึกษาที่มีผลงาน ไม่ผ่านเกณฑ์ต่อไป

3.2 นำผลงานการบ้านเรื่องโครงกระดุกมาพิจารณาให้คะแนนโดยพิจารณาในด้านการ
ตรงต่อเวลา การตั้งใจในการทำงาน คุณภาพของผลงาน

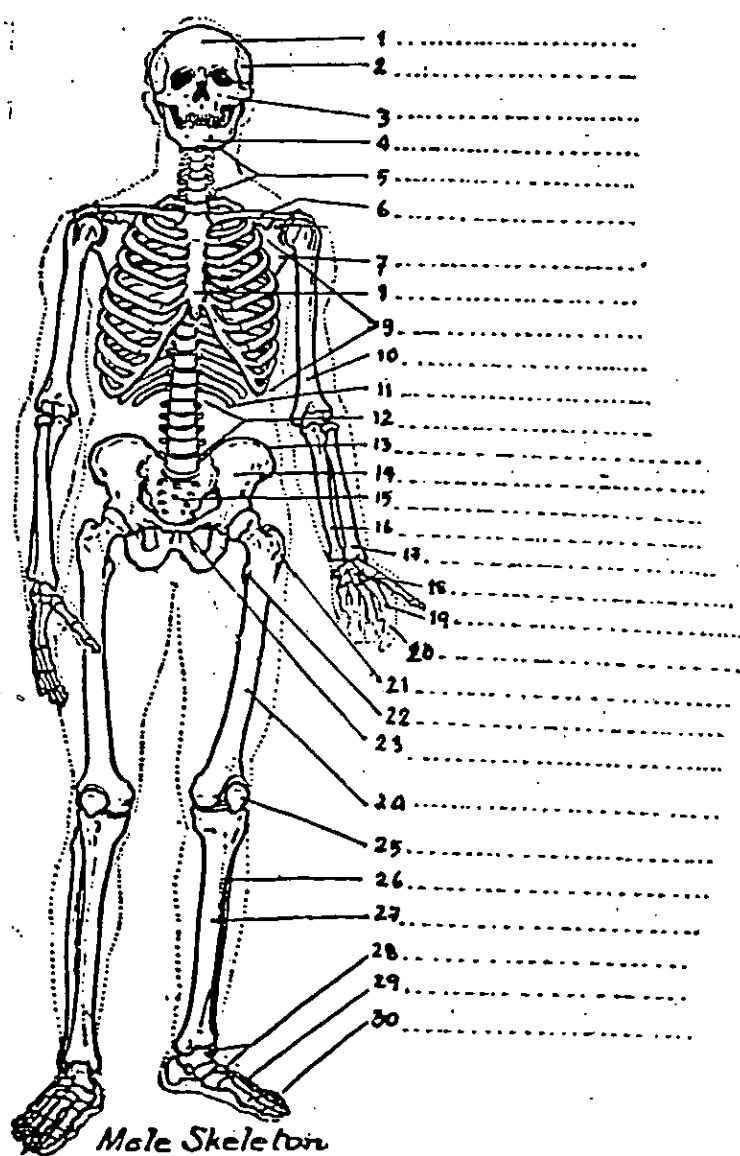
3.3 นำการทดสอบภาคทฤษฎีเรื่องโครงกระดุกที่ทดสอบวันนี้ไปตรวจ และคัดนักศึกษาที่
สอบไม่ได้ตามเกณฑ์ 24 ใน 30 คะแนน ออกมาสอนซ่อมเสริมนอกเวลา ให้ทดสอบจนสามารถสอบ
ผ่านตามเกณฑ์

แบบทดสอบย่อยประจำบทเรียนที่ 4

เรื่อง โครงกระดูก

เวลา 15 นาที

คำสั่ง จงเติมชื่อกระดูกหลังตัวเลขที่กำหนดให้

บทเรียนที่ 5

เรื่อง กล้ามเนื้อของคนเนื้อหา

กล้ามเนื้อทั่วร่างกาย (skeleton muscles) มีอยู่ประมาณ 792 มัด กล้ามเนื้อส่วนใหญ่มีเป็นคู่ คือ ข้ายและขวา กล้ามเนื้อทั่วร่างกาย แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

1. กล้ามเนื้อส่วนศีรษะและคอ (muscle of the head and neck)
2. กล้ามเนื้อส่วนลำตัว (muscle of the torso)
3. กล้ามเนื้อส่วนแขน (muscle of the upper extremity)
4. กล้ามเนื้อส่วนขา (muscle of the lower extremity)

การกล่าวถึงกล้ามเนื้อจะเน้นเฉพาะกล้ามเนื้อที่มองเห็นได้ทางด้านหน้า เพื่อให้สอดคล้องกับการวาดภาพคนเต็มตัว ซึ่งจะเน้นไปที่กล้ามเนื้อส่วนลำตัวเป็นสำคัญ กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ เช่น กล้ามเนื้อส่วนแขน ขา ศีรษะและคอ ได้รับการเน้นน้อยลงไปตามลำดับ

กล้ามเนื้อส่วนศีรษะและคอ

กล้ามเนื้อส่วนศีรษะและคอ มีจำนวนมากมายและสำคัญมาก เพราะจะเป็นตัวกำหนดความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ตีใจ เสียใจ กล้ามเนื้อที่นารู้ได้แก่

1. กล้ามเนื้อขมับ (temporalis)
2. กล้ามเนื้อหน้าผาก (frontalis)
3. กล้ามเนื้อโหนกแก้ม (zygomaticus)
4. กล้ามเนื้อชิ้นใหญ่ที่สุดของส่วนคอ (sternocleidomastoid หรือ sterno - mastoid)
5. กล้ามเนื้อบ่า (trapezius)

กล้ามเนื้อส่วนลำตัว

กล้ามเนื้อส่วนลำตัวโดยเฉพาะกล้ามเนื้อส่วนลำตัวด้านหน้า ประกอบด้วยกล้ามเนื้อที่มองเห็นเด่นชัดหลายชิ้นได้แก่

1. กล้ามเนื้อหน้าอก (pectoralis major) เป็นกล้ามเนื้อรูปคล้ายพัด ขนาดใหญ่ คลุมอยู่เต็มหน้าอก โดยเกาะติดอยู่กับกระดูกไหปลาร้า กระดูกหน้าอกและต้นแขน
2. กล้ามเนื้อคลุมแผ่นหลังและอ้อมมาปรากฏใกล้รักแร้ (lattissimus dorsi)
3. กล้ามเนื้อคลุมซี่โครงซี่ที่ 1-8 มองเห็นเป็นรอนได้รักแร้ชื่อว่า serratus anterior
4. กล้ามเนื้อคลุมหน้าท้องเป็นรอน ๆ เรียกว่า rectus abdominis
5. กล้ามเนื้อลำตัวด้านข้างทอดเฉียงจากเบื้องบนเรียกว่า external oblique

กล้ามเนื้อส่วนแขน

กล้ามเนื้อส่วนแขนประกอบด้วยกล้ามเนื้อส่วนต้นแขน และกล้ามเนื้อปลายแขน กล้ามเนื้อส่วนต้นแขนเป็นกล้ามเนื้อที่ช่วยในการทรงตัวเมื่อมีการเคลื่อนไหว เช่น การวิ่งและเดิน แขนจะกางออกเพื่อให้เกิดความสมดุล ส่วนกล้ามเนื้อปลายแขนทำหน้าที่งอแขน บิดแขน และการใช้มือประกอบด้วยกล้ามเนื้อน่าสนใจ ดังนี้

1. deltoid เป็นกล้ามเนื้อต้นแขนส่วนหัวไหล่ เป็นรูปสามเหลี่ยม ทำหน้าที่ยกแขน
2. biceps เป็นกล้ามเนื้อต้นแขน รูปร่างคล้ายกระสวยทอผ้า ทำหน้าที่งอข้อศอก และหงายมือ
3. triceps เป็นกล้ามเนื้อต้นแขนด้านหลัง สามารถมองเห็นจากทางด้านหน้าเล็กน้อย
4. brachioradialis เป็นกล้ามเนื้อปลายแขนที่เห็นได้ทางด้านหน้า ทำหน้าที่ช่วยในการงอข้อศอก หรืออปลายแขน
5. flexor carpi radialis เป็นกล้ามเนื้อปลายแขนอีกชิ้นหนึ่ง ที่มองเห็นได้ทางด้านหน้า ทำหน้าที่งอข้อมือ และกางมือ

กล้ามเนื้อส่วนขา

ได้แก่ กล้ามเนื้อส่วนต้นขาและกล้ามเนื้อส่วนปลายขาที่น่าสนใจคือ

1. tensor fasciae latae เป็นกล้ามเนื้อสะโพก
2. iliotibial band เป็นกล้ามเนื้อต้นขาบนสุดใกล้สะโพก
3. rectus femoris เป็นกล้ามเนื้อต้นขาทางด้านหน้าทอดลงมาเกาะที่สะบ้า
4. adductors longus กล้ามเนื้อโคนขาด้านใน
5. sartorius เป็นกล้ามเนื้อต้นขาที่มีลักษณะเป็นเส้นยาวทอดเฉียงลงมา ทำหน้าที่งอ

ต้นขา กางต้นขา และหมุนต้นขาไปข้าง ๆ

6. vastus medialis อยู่ทางด้านในของต้นขาใกล้หัวเข่า
7. vastus lateralis อยู่ทางด้านนอกของต้นขาใกล้หัวเข่า

กล้ามเนื้อส่วนปลายขา เป็นกล้ามเนื้อที่ทำหน้าที่ 2 ประการ คือ

1. กล้ามเนื้อส่วนปลายขาที่ทำหน้าที่เหยียดปลายขา ได้แก่ peroneus longus, extensor digitorum longus ซึ่งเป็นกล้ามเนื้อด้านข้างที่มองเห็นได้จากทางด้านหน้าชัดเจน

2. กล้ามเนื้อส่วนปลายขาที่ทำหน้าที่งอปลายขา ได้แก่ gastrocnemius ซึ่งก็คือกล้ามเนื้อน่องด้านในที่มองเห็นได้จากทางด้านหน้าอย่างชัดเจนเช่นกัน

แผนการสอนบทเรียนที่ 5

เรื่อง กล้ามเนื้อของคน

เวลา 12 ชั่วโมง

คำชี้แจง เนื้อหาเรื่องกล้ามเนื้อของคนแบ่งออกเป็น 4 ตอน ใช้เวลาสอนตอนละ 3 ชั่วโมง คือ

5.1 กล้ามเนื้อที่ร่างกายของคนและการวาดภาพกล้ามเนื้อคนในท่ายืนตรง

5.2 สภาพกล้ามเนื้อเมื่อคนอยู่ในท่ายืนน้ำหนักรู้ที่ขาซ้าย

5.3 สภาพกล้ามเนื้อแขนและกล้ามเนื้อขา

5.4 การทดสอบการร่างภาพคนแสดงกล้ามเนื้อในท่าทางทั้ง 2 ท่า จากหุ่นคนจริง ซึ่งมีแผนการสอนแต่ละเนื้อหาดังนี้

แผนการสอนบทเรียนที่ 5.1

เรื่อง กล้ามเนื้อที่ร่างกายของคน และการวาดภาพกล้ามเนื้อคนในท่ายืนตรง

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. บอกและเขียนชื่อกล้ามเนื้อส่วนศีรษะและใบหน้า ลำตัว และแขนได้อย่างน้อย 12 ชื่อ
ในจำนวน 15 ชื่อ

2. วาดภาพกล้ามเนื้อคนในท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้างคนละ 1 ภาพ

เนื้อหา

1. กล้ามเนื้อส่วนศีรษะใบหน้า และคอ

2. กล้ามเนื้อส่วนลำตัว
3. กล้ามเนื้อส่วนแขน
4. กล้ามเนื้อส่วนขา

สื่อการสอน

1. แผนภาพกล้ามเนื้อของคนทั้งตัว
2. แผนภาพแสดงกล้ามเนื้อของคนด้านอัด และด้านเลี้ยว
3. กระดาษปริ้นแผ่นใหญ่
4. แท่งถ่านแกรไฟท์ ดินสอดำ 6B หรือ EE และยางลบ
5. แผนภาพแสดงโครงกระดูกของคนทั้งตัว ที่ผู้สอนสร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบการสอนทบทวน

เรื่องโครงกระดูก

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการทดสอบภาคทฤษฎีเรื่องกระดูก และนัดหมายนักศึกษาที่มีคะแนนไม่ถึง 80% ทดสอบใหม่ในคราวหน้า

1.2 เรียกเก็บงานการบ้านไปตรวจ

1.3 แจ้งผลการพิจารณาภาพโครงกระดูกด้านเลี้ยวทั้ง 2 ภาพให้นักศึกษาทราบ

1.4 ทดสอบการร่างโครงกระดูกทำขึ้นตรง จำนวน 1 ภาพ ใช้เวลา 20 นาที

1.5 บอกเรื่องที่จะสอนในวันนี้ และแจกเอกสารบทเรียนที่ 5

2. ขั้นสอน

2.1 บรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับกล้ามเนื้อของมนุษย์ จำนวนกล้ามเนื้อทั้งหมด 792 มัด และเส้นกล้ามเนื้อที่จำเป็นต่อการศึกษารังนี้จำนวน 30 มัด

2.2 บรรยายเรื่องกล้ามเนื้อส่วนศีรษะ ลำตัว แขน และขา จำนวน 30 มัด

2.3 อธิบายวิธีวาดกล้ามเนื้อตามวิธีการวาดแบบในออกนอก

2.4 ให้นักศึกษาลงมือวาดภาพกล้ามเนื้อคนทั้งตัวในท่ายืนตรง 1 ภาพ

2.5 ให้ศึกษาคัดจำรายชื่อกล้ามเนื้อส่วนศีรษะและใบหน้า ลำตัว จำนวน 15 ชื่อ เพื่อทดสอบภาคทฤษฎีในคราวหน้า

2.6 ให้นักศึกษาสอบถามข้อสงสัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนในวันนี้

3. การวัดผล - ประเมินผล

ผู้สอนนำผลงานการวาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อที่นักศึกษาวาดคนละภาพไปตรวจให้คะแนนโดยวิธีจัดอันดับคุณภาพ

แผนการสอนบทเรียนที่ 5.2

เรื่อง สภาพกล้ามเนื้อของคนในท่ายืนหน้าหันอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวาอ้าก แขนซ้ายปล่อยข้างลำตัว แขนขวายกงอ

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้ นักศึกษาสามารถ

1. บอกชื่อกล้ามเนื้อและลักษณะของกล้ามเนื้อส่วนแขน ลำตัวท่อนล่างและขาได้อย่างน้อย 15 ชื่อ ใน 18 ชื่อ

2. วาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อในท่ายืนหน้าหันอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวาอ้าก แขนปล่อยลงข้างลำตัว แขนขวายกงอ

เนื้อหา

1. กล้ามเนื้อคนทั้งตัวเมื่ออยู่ในท่ายืนตรงหน้าหันอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง

2. เน้นเนื้อหากล้ามเนื้อส่วนบน ลำตัวก่อนล่าง และขา

สื่อการสอน

1. หุ่นปูนปลาสเตอร์แสดงกล้ามเนื้อของคนทั้งตัว
2. แผ่นภาพแสดงกล้ามเนื้อของคนในท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอขึ้น
3. แบบทดสอบกล้ามเนื้อส่วนศีรษะถึงลำตัวจำนวนเท่าจำนวนนักศึกษา

กระบวนการสอน

1. ชี้แนะเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการทดสอบภาคทฤษฎีเรื่องโครงสร้างกระดูกของคนให้นักศึกษาทราบและนัดหมายทดสอบใหม่สำหรับนักศึกษาที่สอบได้ไม่ถึง 24 คะแนน

1.2 แจ้งผลการทดสอบภาคปฏิบัติการวาดภาพโครงสร้างกระดูกของคนทั้งตัว

1.3 ทดสอบเนื้อหากล้ามเนื้อส่วนศีรษะถึงลำตัว โดยใช้แบบทดสอบเติมคำศัพท์ในภาพ

1.4 ผู้สอนบอกเรื่องและขอบข่ายของเนื้อหาที่จะสอนในวันนี้

2. ขั้นสอน

2.1 อธิบายเกี่ยวกับสภาพของกล้ามเนื้อคนในท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย โดยใช้หุ่นปูนปลาสเตอร์เป็นสื่อการสอน

2.2 อธิบายลักษณะกล้ามเนื้อบนโดยใช้แผ่นภาพกล้ามเนื้อบนเป็นสื่อการสอน

2.3 ชี้แจงกิจกรรมการวาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อในท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย

2.4 อธิบายวิธีวาดภาพกล้ามเนื้อของคนในท่ายืนตามข้อ 2.3 ซึ่งมีกระบวนการวาดตามวิธีการวาดแบบในออกนอก 3 ชั้น แล้วให้นักศึกษาปฏิบัติกิจกรรมเป็นเวลา 1 1/2 ชั่วโมง

2.5 ให้นักศึกษาไปทอ้งจำชื่อกล้ามเนื้อส่วนบน ต้นขา ปลายขา จำนวน 18 ชื่อให้ได้ เพื่อทดสอบคราวหน้า

3. ขั้นวัดผล - ประเมินผล

3.1 นำผลงานการวาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อในท่อน้ำไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ

3.2 นำกระดาษคำตอบเรื่องกล้ามเนื้อส่วนศีรษะถึงลำตัวไปตรวจ และแจ้งผลให้นักศึกษารับทราบหน้า

แผนการสอนบทเรียนที่ 5.3

เรื่อง สภาพกล้ามเนื้อแขน และกล้ามเนื้อขา

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ

1. บอกชื่อกล้ามเนื้อและลักษณะของกล้ามเนื้อแขน และขา ได้อย่างน้อย 15 ชื่อ ใน 18 ชื่อ

2. วาดภาพคนยืนแสดงกล้ามเนื้อแขน กล้ามเนื้อขาได้

เนื้อหา

1. กล้ามเนื้อของคนทั้งตัว

2. สภาพกล้ามเนื้อแขน กล้ามเนื้อขา

สื่อการสอน

1. แผนภาพแสดงกล้ามเนื้อแขนและขา

2. แผนภาพแสดงกล้ามเนื้อคนทั้งตัวในท่ายืนน้ำหนักอยู่ขาทั้งสองข้าง

3. แบบทดสอบกล้ามเนื้อแขนและขาแบบเติมคำศัพท์ในภาพ (แบบทดสอบตามแผนการสอนที่

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- 1.1 แจ้งผลการเรียนคราวก่อนให้นักศึกษาทราบ และนัดหมายมอบงานสำหรับนักศึกษาที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ และเก็บงานการบ้านไปตรวจ
- 1.2 ทดสอบการจดจำคำศัพท์กล้านเนื้อ โดยให้นักศึกษาเติมชื่อกล้านเนื้อลงในแบบทดสอบ (แบบทดสอบกล้านเนื้อแนวน และขาส่งให้นักศึกษาท่องจำเป็นการบ้าน)
- 1.3 บอกเรื่องที่จะสอนในวันนี้คือ เรื่องสภาพกล้านเนื้อแนวน ขา

2. ขั้นสอน

- 2.1 แจกแผ่นภาพกล้านเนื้อแนวนและขาให้นักศึกษา และอธิบายลักษณะของกล้านเนื้อส่วนแนวน ส่วนขา ตามลำดับประมาณ 18 ชื่อ
- 2.2 แสดงขั้นตอนในการวาดภาพกล้านเนื้อแนวน และขา โดยเริ่มตั้งแต่การวาดภาพกระดูกของคนทั้งตัวก่อน แล้วจึงร่างภาพกล้านเนื้อ และเน้นการวาดกล้านเนื้อแนวน - ขา
- 2.3 ให้นักศึกษาฝึกวาดกล้านเนื้อแนวน - ขา ตามขั้นตอน
- 2.4 ย้ำให้นักศึกษาจดจำคำศัพท์กล้านเนื้อและลักษณะกล้านเนื้อให้ได้อย่างน้อย 24 ชื่อ ใน 30 ชื่อ เพื่อทดสอบในคราวหน้า
- 2.5 ให้นักศึกษาฝึกวาดภาพกล้านเนื้อ แนวน ขา และส่วนอื่น ๆ เป็นการบ้าน

3. ขั้นการวัดผล - ประเมินผล

ผู้สอนนำผลงานนักศึกษาที่วาดวันนี้ไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ

แผนการสอนบทเรียนที่ 5.4

เรื่อง การวาดภาพคนแสดงกล้านเนื้อ 2 ท่า จากหุ่นคนจริง

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. บอกชื่อและลักษณะของกล้ามเนื้อของคนที่ตัวได้ 24 ชื่อ ใน 30 ชื่อ
2. ร่างภาพคนแสดงกล้ามเนื้อจากหุ่นคนจริง จำนวน 2 ภาพ (ท่าละ 1 ภาพ)

เนื้อหา

1. กล้ามเนื้อของคนทั้งตัว
2. การวาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อในท่ายืนหน้าหันอยู่ที่ยาซ้าย ขาขวางอเล็กน้อย

สื่อการสอน

1. หุ่นปูนปลาสเตอร์ (หุ่นกล้ามเนื้อ) และหุ่นคนจริง
2. แผ่นภาพแสดงขั้นตอนการวาดภาพ
3. แบบทดสอบเรื่องกล้ามเนื้อ มีลักษณะเป็นภาพกล้ามเนื้อ และมีช่องว่างให้เติมคำจำกัด

5.4

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- 1.1 ทำการทดสอบเรื่องกล้ามเนื้อ ใช้เวลา 15 นาที
- 1.2 แจกคะแนนผลการวาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อคร่าวๆก่อนให้นักศึกษาทราบ
- 1.3 บอกเรื่องที่จะสอนในวันนี้

2. ขั้นสอน

2.1 ผู้สอนชี้แจงวิธีการวาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อจากแผ่นภาพแสดงขั้นตอนการวาดภาพคนในท่ายืนหน้าหันอยู่ที่ยาซ้าย

2.2 ผู้สอนอธิบายและสาธิตการวาดภาพกล้ามเนื้อจากหุ่นปูนปลาสเตอร์ตามกระบวนการ

5 ขั้นตอน

2.3 นักศึกษาลงมือวาดภาพกล้ามเนื้อจากหุ่นคนจริง ตามกระบวนการที่กล่าวแล้วจำนวน

2 ภาพ (ทำขึ้นตรง และทำขึ้นนั้กขา ทำละ 1 ภาพ) ผู้สอนให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา

3. ขั้นการวัดผล - ประเมินผล

3.1 นำผลงานการวาดภาพจากหุ่นคนจริง ไปตรวจให้คะแนนโดยวิธีจัดอันดับคุณภาพ

3.2 นำกระดาษทดสอบภาคทฤษฎีเรื่องกล้ามเนื้อครั้งที่ 3 ไปตรวจ แล้วแจ้งผลให้

นักศึกษารวบรวมในคราวหน้า

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 5

เรื่อง กล้ามเนื้อของคน

เวลา 12 ชั่วโมง

คำชี้แจง กระบวนการสอนในบทเรียนที่ 5 เป็นเอกสารเกี่ยวกับวิธีสอนการวาดภาพคนแบบในออกนอก เรื่องกล้ามเนื้อของคน ซึ่งแบ่งเนื้อหาเพื่อกำหนดกระบวนการสอนออกเป็น 4 เนื้อหาใช้เวลาในการสอนเนื้อหาละ 3 ชั่วโมง ตามลำดับดังต่อไปนี้

5.1 กล้ามเนื้อทั่วร่างกายของคนและการวาดภาพกล้ามเนื้อคนทำขึ้นตรง

5.2 สภาพกล้ามเนื้อเมื่อคนอยู่ในท่าขึ้นน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวาอ แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว แขนขวาขงอ

5.3 สภาพกล้ามเนื้อแขนและกล้ามเนื้อขา

5.4 ทดสอบการร่างภาพคนแสดงกล้ามเนื้อในท่าทางทั้ง 2 ท่า จากหุ่นคนจริง

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 5.1

เรื่อง กล้ามเนื้อทั่วร่างกายของคนและการวาดภาพกล้ามเนื้อคนในท่าขึ้นตรง

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ท้า่นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการทดสอบภาคทฤษฎีเรื่องกระดูก และนัดหมายนักศึกษาที่มีคะแนนไม่ถึง 80% ทดสอบใหม่ในคราวหน้า

1.2 เรียกเก็บผลงานการบ้านไปตรวจ

1.3 แจ้งผลการฝึกวาดภาพโครงกระดูกด้านเฉียงทั้ง 2 ภาพ ให้นักศึกษาทราบ

1.4 ทดสอบการร่างภาพโครงกระดูกของคนในท่ายืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้ง 2 ข้าง แขนปล่อยลงข้างลำตัว โดยแสดงเส้นร่างเบา ๆ เท่านั้น คนละ 1 ภาพ ภายในเวลา 20 นาที เมื่อครบ 20 นาทีแล้ว ผู้สอนเดินตรวจผลงานของนักศึกษาแต่ละคน เสร็จแล้วให้นักศึกษาคูตัวอย่างโครงกระดูกจากเอกสาร แล้วแก้ไขให้ถูกต้อง ส่วนนักศึกษาที่สามารถวาดได้ถูกต้องแล้วก็ให้ปรับปรุงให้ถูกต้องยิ่งขึ้น

1.5 บอกเรื่องที่จะเรียนในวันนี้ และแจกเอกสารบทเรียนที่ 5

2. ขั้นสอน

2.1 บรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับกล้ามเนื้อว่า กล้ามเนื้อที่ประกอบเป็นร่างกายของคนมีจำนวนถึง 792 มัด แต่ละมัดมีรูปร่างลักษณะและหน้าที่แตกต่างกันไป แต่มีความสัมพันธ์สอดคล้องทั่วร่างกาย สำหรับการศึกษาเรื่องกล้ามเนื้อในครั้งนี้เป็นไปเพื่อการวาดภาพคนตามที่กำหนดให้ 2 ท่า ดังนั้นการศึกษากล้ามเนื้อของคนจึงเน้นศึกษากล้ามเนื้อเพียงประมาณ 30 มัด ที่เห็นเด่นชัดมากเท่านั้น

2.2 บรรยายเรื่องกล้ามเนื้อจากส่วนศีรษะ ลำตัว แขนและขา ตามเอกสารบทเรียนที่ 5 นักศึกษาคูเอกสารตามไปด้วย ซึ่งกล้ามเนื้อจำนวน 30 มัด ที่เน้นศึกษานั้น ได้แก่

2.2.1 กล้ามเนื้อส่วนศีรษะ ได้แก่ frontalis, temporalis, orbicularisoculi และ zygomaticus กล้ามเนื้อคอ คือ sternomastoid ส่วนกล้ามเนื้อบ่า คือ trapezius

2.2.2 กล้ามเนื้อส่วนลำตัว ได้แก่ pectoralis major, latissimus dosi, seratusmagnus, rectus abdominis และ external oblique

2.2.3 กล้ามเนื้อส่วนแขน ได้แก่ deltoid, biceps, triceps, supinator longus และ flexer carpi radialis

2.2.4 กล้ามเนื้อส่วนต้นขา ได้แก่ adductor longus, gracilis, tensor fascia latae, iliotibial band, rectus femoris, sartorius, vastus internus and vastus externus ส่วนกล้ามเนื้อหัวเข่า คือ patella

2.2.5 กล้ามเนื้อปลายขา ได้แก่ peroneus longus, extensor digitorum longus, gastrocnemius, soleus และ tibialis anterior

2.3 อธิบายวิธีวาดภาพกล้ามเนื้อตามวิธีวาดแบบในออกนอก โดยการร่างภาพโครงกระดูกก่อนแล้วจึงบรรจุกล้ามเนื้อลงไป ผู้สอนสาธิตวิธีวาดให้นักศึกษาดู

2.4 ให้นักศึกษาวาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อทั้งตัวคนละ 1 ภาพ ให้เสร็จภายในเวลา 2 ชั่วโมง แล้วนำส่งผู้สอน

2.5 ผู้สอนแนะนำให้นักศึกษาจดจำชื่อและลักษณะของกล้ามเนื้อส่วนศีรษะ คอ และลำตัว ให้ได้ทั้ง 15 ชื่อ เพื่อการทดสอบในการเรียนคราวหน้า และการจดจำชื่อกล้ามเนื้อดังกล่าวนั้นควรฝึกวาดภาพกล้ามเนื้อไปด้วย และสามารถเขียนชื่อกล้ามเนื้อเหล่านั้นได้อย่างคล่องแคล่วด้วย

2.6 ให้นักศึกษาสอบถามข้อสงสัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนในวิชานี้

3. ขั้นการวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานการวาดภาพกล้ามเนื้อคนที่นักศึกษาวาดในวันนี้ไปตรวจ

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 5.2

เรื่อง สภาพกล้ามเนื้อของคนอยู่ในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวาอนัก แทนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว แทนขวาขงอ

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการสอบภาคทฤษฎีเรื่องโครงกระดูกของคน ซึ่งนักศึกษาจะต้องสามารถตอบคำถามได้ 24 ข้อ ในจำนวนทั้งหมด 30 ข้อ จึงจะถือว่าผ่าน ผู้สอนนัดหมายนักศึกษาที่สอบได้ไม่ถึงเกณฑ์ทดสอบอีกครั้งในคราวหน้า

1.2 แจ้งผลการสอบภาคปฏิบัติการวาดภาพโครงกระดูกของคนทั้งตัว และให้นักศึกษานำเข้าใจความสำคัญของโครงกระดูกที่มีต่อวิถีชีวิตคนแบบในออกนอก และกระตุ้นให้นักศึกษาฝึกฝนให้มากยิ่งขึ้นจนสามารถร่างภาพโครงกระดูกได้อย่างคล่องแคล่ว

1.3 ทดสอบภาคทฤษฎีเรื่องกล้ามเนื้อในส่วนใบหน้า คอ บ่า และลำตัวเป็นเวลา 10 นาที เมื่อครบตามกำหนดเวลาแล้วจึงเก็บกระดาษคำตอบไปตรวจ และให้นักศึกษาท่องจำศัพท์กล้ามเนื้อที่เหลืออยู่อีกประมาณ 18 ชื่อ เพื่อทดสอบคราวหน้า

1.4 บอกเรื่องที่จะสอนในวันนั้น คือ สภาพกล้ามเนื้อของคนในท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอพัก แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว แขนขวาขงอ

2. ขั้นสอน

2.1 อธิบายเกี่ยวกับสภาพกล้ามเนื้อของคนในท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย โดยให้หุ่นปูนปลาสเตอร์กล้ามเนื้อเป็นอุปกรณ์การสอน ซึ่งกระทำโดยการให้นักศึกษานอกชื่อกล้ามเนื้อจากหุ่นปูนปลาสเตอร์ ผู้สอนอธิบายลักษณะกล้ามเนื้อ

2.2 อธิบายกล้ามเนื้อส่วนแขนจากภาพประกอบในเอกสารประกอบการสอน เพราะหุ่นปูนปลาสเตอร์ไม่มีส่วนแขน

2.3 ชี้แจงกิจกรรมที่จะให้นักศึกษาปฏิบัติ คือ การวาดภาพกล้ามเนื้อของคนในท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอพัก แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว แขนขวาขงอ โดยให้นักศึกษาศึกษาจากหุ่นปูนปลาสเตอร์และเอกสารบทเรียนที่ 5 ที่ผู้สอนแจกให้

2.4 อธิบายวิธีวาดภาพกล้ามเนื้อของคนในท่าทางตามข้อ 2.3 ซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ

2.4.1 ร่างภาพโครงกระดูก ผู้สอนสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง

2.4.2 ร่างภาพโครงร่างกล้ามเนื้อให้ดูภาพประกอบการอธิบาย

2.4.3 การร่นน้ำหนัากล้ามเนื้อ ซึ่งร่นเส้นตามลักษณะของกล้ามเนื้อแต่ละชั้น เช่นเดียวกับการทำในคราวก่อน

ให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติกิจกรรมเป็นเวลา 2 ชั่วโมง เสร็จแล้วนำผลงานส่งผู้สอน

2.5 ให้นักศึกษาไปท่องจำชื่อกล้ามเนื้อส่วนแขน และส่วนขา จำนวน 18 ชื่อ เพื่อทดสอบในคราวหน้า

3. การวัดผล - ประเมินผล

3.1 นำกระดาษคำตอบเรื่องกล้ามเนื้อไปตรวจ และแจ้งให้นักศึกษาทราบคราวหน้า

3.2 นำผลงานปฏิบัติกิจกรรมไปตรวจตามวิธีการเรียงอันดับคุณภาพ และรวบรวมข้อบกพร่องต่าง ๆ แจ้งให้นักศึกษาทราบ เพื่อแก้ไขต่อไปในคราวหน้า ส่วนคะแนนนั้นเก็บไว้เป็นคะแนนกลางภาค

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 5.3

เรื่อง สภาพกล้ามเนื้อแขนและกล้ามเนื้อขา

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการเรียนคราวที่แล้วให้นักศึกษาทราบ คือ

1.1.1 แจ้งผลการทดสอบภาคทฤษฎีเรื่องกล้ามเนื้อส่วนศีรษะถึงลำตัวให้นักศึกษาทราบ และตั้งเงื่อนไขให้นักศึกษาที่มีผลการสอบไม่ถึง 10 คะแนน (เต็ม 12 คะแนน) ไปท่องจำชื่อกล้ามเนื้อจนจำได้

1.1.2 แจ้งผลการฝึกปฏิบัติการวาดภาพกล้ามเนื้อคนในท่ายืนหน้าหน้าอกอยู่ที่ขาซ้าย เพื่อให้นักศึกษาที่ยังวาดไม่สมบูรณ์ได้แก้ไขในคราวต่อไป

1.2 ทดสอบการจดจำคำศัพท์กล้ามเนื้อ โดยให้นักศึกษาเติมชื่อกล้ามเนื้อในแบบทดสอบ เรื่องกล้ามเนื้อส่วนแขนและส่วนขา ที่ได้ส่งให้นักศึกษาทำก่อนเข้าเรียน ใช้เวลาทดสอบ 15 นาที เสร็จแล้วเก็บกระดาษคำตอบไปตรวจ

1.3 บอกและชี้แจงเรื่องที่จะสอนในวันนี้ คือเรื่องกล้ามเนื้อแขนและขา ซึ่งนักศึกษาหลายคนยังวาดไม่ได้

2. ทบทวน

2.1 แจกแผ่นภาพกล้ามเนื้อแขนและขาให้นักศึกษา และอธิบายลักษณะของกล้ามเนื้อส่วนแขน ลำตัวช่วงล่าง (ตั้งแต่สะดือถึงสะโพก) กล้ามเนื้อขา ดังนี้คือ

2.1.1 กล้ามเนื้อแขน ได้แก่

2.1.1.1 biceps เป็นกล้ามเนื้อต้นแขนด้านหน้ามีรูปร่างคล้ายข้าวโพด คือ เป็นเส้นหลาย ๆ เส้น และไปรวมกันที่หัวท่าย โดยส่วนบนสอดเข้าไปภายในกล้ามเนื้อหัวไหล่ (deltoid) ส่วนกล้ามเนื้อที่อยู่ด้านหลังแขนก็คือ triceps

2.1.1.2 flexor carpi radialis ซึ่งเป็นกล้ามเนื้อรูปกระสวย ทอดอยู่ปลายแขนด้านใน ไปรวมกันที่ข้อมือ

2.1.1.3 supinator longus เป็นกล้ามเนื้อที่มีลักษณะรูปกระสวย ทอดอยู่ปลายแขนด้านนอก ไปรวมกันที่ข้อมือ

2.1.2 กล้ามเนื้อขา ได้แก่

2.1.2.1 sartorius เป็นกล้ามเนื้อต้นขา มีลักษณะเป็นเส้นเล็ก ๆ บาง ๆ ทอดจากบริเวณเข่าด้านใน อ้อมผ่านออกมาทางด้านหน้าไปบรรจบกับกล้ามเนื้อเอน

2.1.2.2 tensor fasciae latae เป็นกล้ามเนื้อต้นขาที่ทอดจากหัวไหล่ Sartorius อ้อมไปด้านหลังของต้นขา มองเห็นเล็กน้อยทางด้านหน้า

2.1.2.3 rectus femoris กล้ามเนื้อต้นขาด้านหน้าเป็นกล้ามเนื้อรูปกระสวยขนาดใหญ่เห็นชัดทางด้านหน้า กล้ามเนื้อนี้จะทอดจากหัวเข่าขึ้นไปบรรจบกับกล้ามเนื้อ Tensor fascia latae

2.1.2.4 vastus medialis กล้ามเนื้อต้นขาใกล้หัวเข่าเป็นรูปโค้งงออยู่ด้านใน

2.1.2.5 vastus lateralis กล้ามเนื้อต้นขาใกล้หัวเข่าเป็นรูปโค้งงออยู่ด้านนอก

2.1.2.6 gastrocnemius เป็นกล้ามเนื้อน่องทอดอยู่ด้านหลังของปลายขา แต่มองเห็นได้ทางด้านหน้าด้วย

2.1.2.7 peroneus longus เป็นกล้ามเนื้อปลายขาด้านนอกที่สูงชันมากกว่าส่วนอื่น

2.1.2.8 tibialis anterior เป็นกล้ามเนื้อหน้าแข้ง

2.1.2.9 extensor digitorum longus เป็นกล้ามเนื้อปลายขาด้านนอก ซึ่งมองเห็นจากทางด้านหน้าด้วย

2.1.2.10 soleus กล้ามเนื้อปลายขาส่วนต่อจากกล้ามเนื้อน่อง

2.1.2.11 adductor magnus กล้ามเนื้อโคนขาด้านใน เชื่อมต่อระหว่างเชิงกรานกับกล้ามเนื้อ sartorius มองเห็นเป็นแผ่นขนาดใหญ่ที่โคนขาทั้งชายและชาว

2.1.2.12 iliotibial band เป็นกล้ามเนื้อต้นขาด้านข้างทอดจากกล้ามเนื้อสะโพกลงมาสู่บริเวณเข่า เห็นชัดทางด้านข้าง

2.2 แสดงขั้นตอนการวาดภาพกล้ามเนื้อส่วนแขนและขา โดยการ

2.2.1 ร่างภาพโครงกระดูกทั้งหมดของร่างกาย

2.2.2 ร่างภาพกล้ามเนื้อทับส่วนโครงกระดูกวางไว้ในส่วนแขน-ขา

2.2.3 เห็นลักษณะเส้นสายของกล้ามเนื้อส่วนแขนและขาให้ชัดเจน พร้อมกับคลบเส้นสายที่ไม่จำเป็นออก และแรหน้าหนักเล็กน้อย

2.2.4 นำภาพกล้ามเนื้อดังกล่าวให้นักศึกษาดูเป็นการสรุปบทเรียน

2.3 นักศึกษาลงมือวาดภาพกล้ามเนื้อแขนและขาตามกระบวนการที่ผู้สอนเสนอแนะไว้ใช้เวลา 1 1/2 ชั่วโมง เสร็จแล้วนำส่งผู้สอน

2.4 ให้นักศึกษาไปฝึกฝนการวาดภาพกล้ามเนื้อแขนขาและส่วนอื่น ๆ จนสามารถวาดได้โดยไม่ต้องดูแบบ แล้วนำผลงานการฝึกฝนส่งผู้สอนในคราวหน้า

2.5 ให้นักศึกษาไปทอ้งศัพท์กล้ามเนื้อที่เรียนในวันนั้นและที่เรียนมาแล้วครั้งก่อน เพื่อทดสอบในคราวหน้า

3. ขั้นการวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานการวาดภาพกล้ามเนื้อที่วาดในวันนั้นไปตรวจให้คะแนนตามวิธีจัดอันดับคุณภาพ

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 5.4

เรื่อง การทดสอบการร่างภาพคนแสดงกล้ามเนื้อในท่าทางทั้ง 2 ท่า จากหุ่นคนจริง

เวลา 3 คาบ

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 ดำเนินการทดสอบเรื่องกล้ามเนื้อ โดยให้นักศึกษาเติมชื่อกล้ามเนื้อลงในแบบทดสอบที่ผู้สอนสร้างขึ้น ใช้เวลาสอบ 15 นาที แล้วผู้สอนเก็บกระดาษคำตอบไปตรวจ เพื่อแจ้งผลให้นักศึกษาทราบคราวหน้า

1.2 แจ้งผลการเรียนในครั้งก่อนให้นักศึกษาทราบ และแนะนำวิธีแก้ไขแก่นักศึกษาที่ยังมีข้อบกพร่อง

1.3 บอกเรื่องที่จะสอนต่อไป คือ การวาดภาพกล้ามเนื้อจากหุ่นคนจริง ทั้ง 2 ท่า

2. ขั้นสอน

2.1 อธิบายการวาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อในท่าขึ้นน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้ายตามแผนภาพ

2.2 อธิบายและสาธิตวิธีวาดภาพกล้ามเนื้อจากหุ่นคนจริง โดยมีกระบวนการดังนี้

2.2.1 ลากเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกนกลาง

2.2.2 แบ่งส่วนเส้นแกนกลางออกเป็น 7 1/2 ส่วน

2.2.3 ร่างภาพโครงกระดูกทั้งหมด

2.2.4 ร่างภาพกล้ามเนื้อเนื้อกับโครงกระดูก

2.2.5 เน้นภาพกล้ามเนื้อให้ชัดเจนขึ้น โดยไม่ต้องแรเงาหนัก

2.3 ให้นักศึกษาลงมือทำกิจกรรมครั้งนี้ จำนวน 2 ภาพ คือวาดภาพด้านเลี้ยว 1 ภาพ ด้านอัด 1 ภาพ ขณะที่นักศึกษปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนดูแลให้คำแนะนำแก่นักศึกษาที่ประสบปัญหาในการวาดอย่างใกล้ชิดทุกคน

3. ขั้นการวัดผล - ประเมินผล

3.1 นำผลงานของนักศึกษามาตรวจให้คะแนนโดยวิธีจัดอันดับคุณภาพ แล้วแจ้งผลให้นักศึกษาทราบคร่าวหน้า

3.2 นำกระดาษทดสอบภาคทฤษฎีเรื่องกล้ามเนื้อซึ่งเป็นการทดสอบครั้งที่ 3 ไปตรวจ แล้วแจ้งผลให้นักศึกษาทราบในคราวหน้า และนัดหมายนักศึกษาที่มีคะแนนไม่ถึง 24 คะแนน ทดสอบใหม่ในคราวหน้า

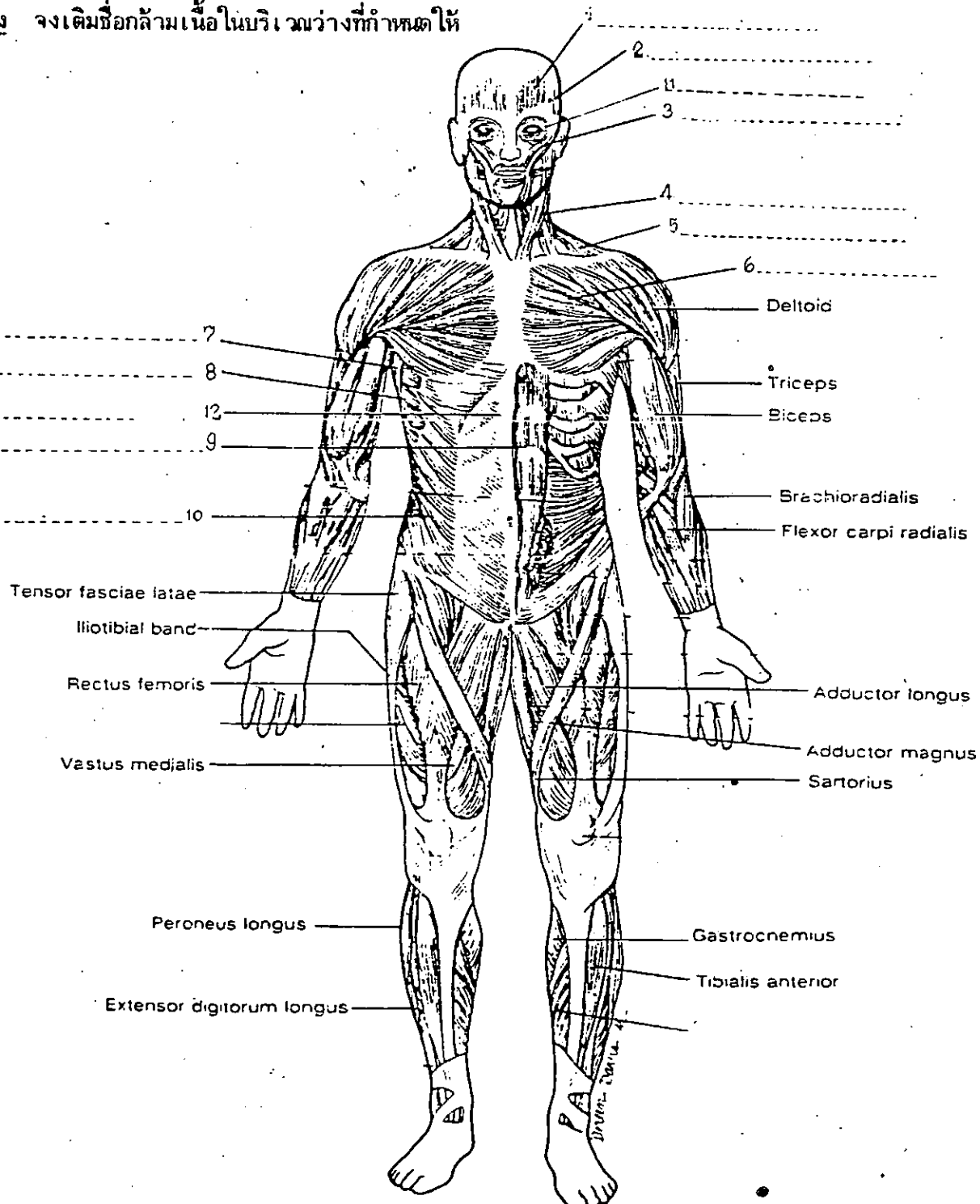
แบบทดสอบย่อย (สำหรับบทเรียนที่ 5 แผนการสอนที่ 5.2)

เรื่อง กล้ามเนื้อของคน

เวลา 10 นาที

ชื่อ..... รหัส.....

คำสั่ง จงเติมชื่อกล้ามเนื้อในบริเวณที่กำหนดให้

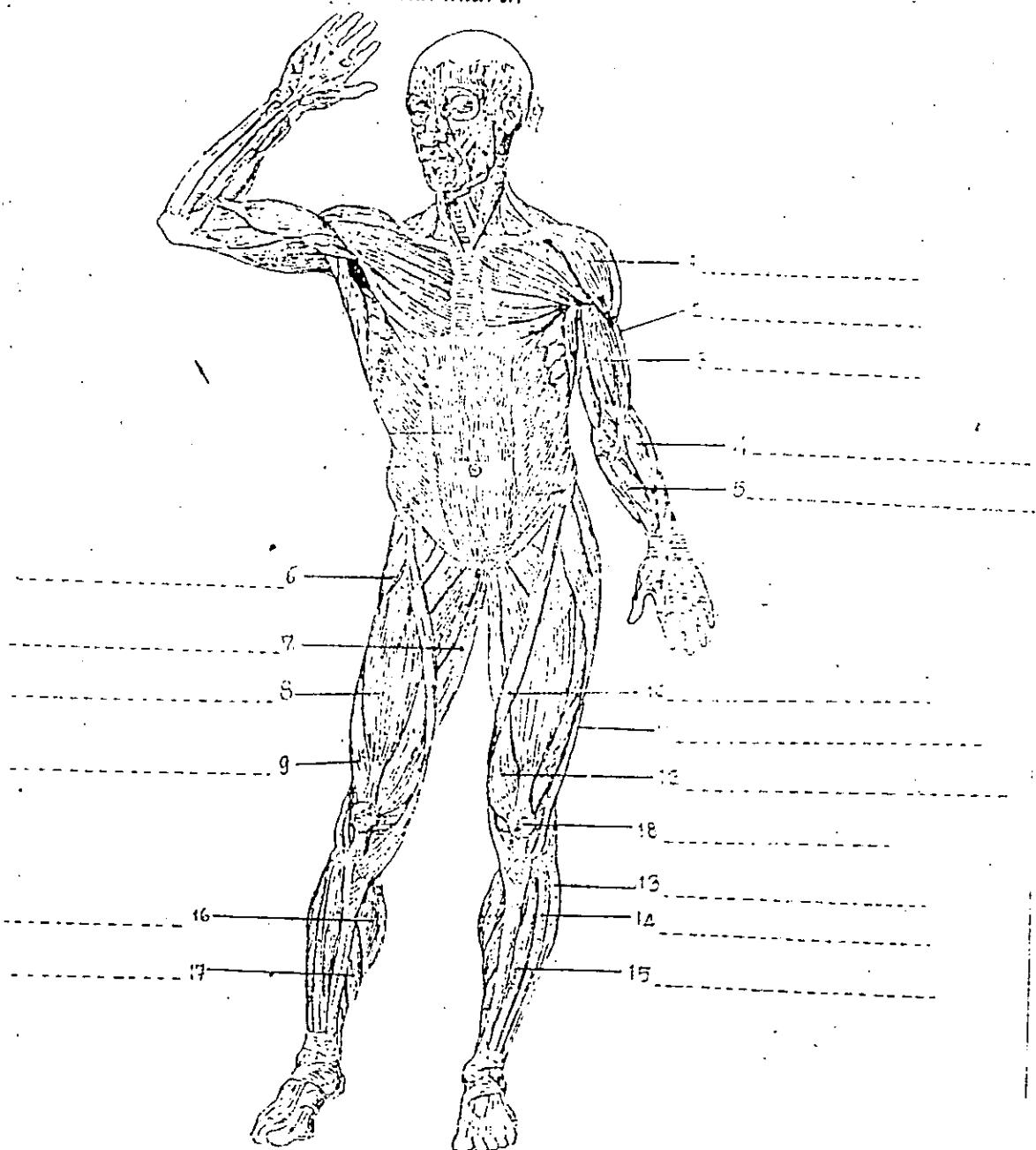
แบบทดสอบย่อย (สำหรับบทเรียนที่ 5 แผนการสอนที่ 5.3)

เรื่อง กล้ามเนื้อของคน

เวลา 15 นาที

ชื่อ..... รหัส.....

คำสั่ง จงเติมชื่อกล้ามเนื้อในบริเวณว่างที่กำหนดให้

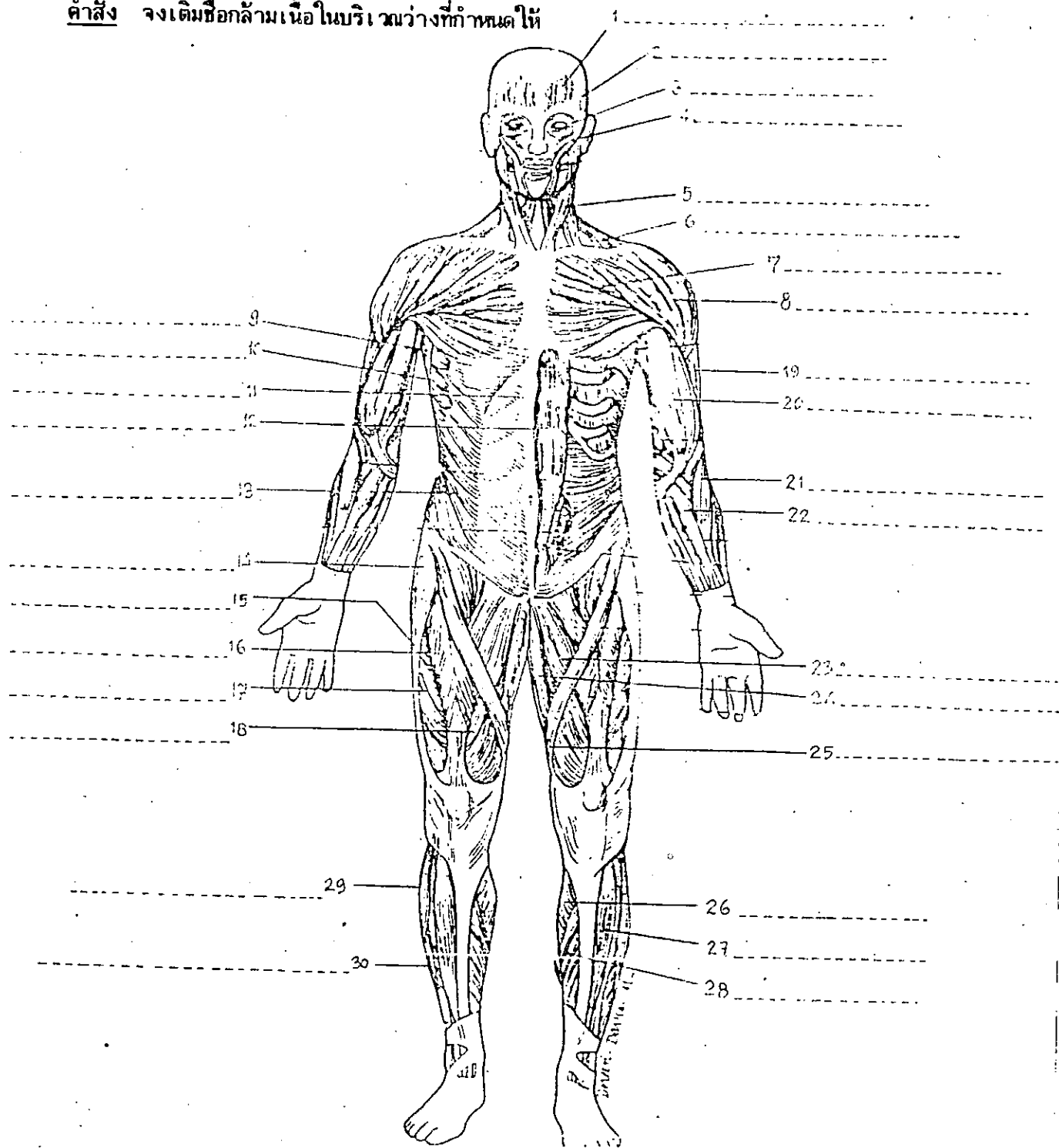
แบบทดสอบย่อย (สำหรับบทเรียนที่ 5 แผนการสอนที่ 5.4)

เรื่อง กล้ามเนื้อของคน

เวลา 15 นาที

ชื่อ..... รหัส.....

คำสั่ง จงเติมชื่อกล้ามเนื้อในบริเวณว่างที่กำหนดให้

บทเรียนที่ 6

เรื่อง การวาดภาพคนแสดงท่าทาง 2 ท่า

เนื้อหา

การวาดภาพคนแสดงท่าทาง 2 ท่า ได้แก่

1. ทำยืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนทั้งสองปล่อยลงข้างลำตัวและแสดงภาพด้านหน้า และ

2. ทำยืนเอนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในทำยืนพิงขา แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว แขนขวายกสูง

อันที่จริงท่าทางที่มนุษย์แสดงออกมีเป็นจำนวนมากมาย สดแต่ว่ามนุษย์จะแสดงท่าแบบใด ๆ ก็ได้ทั้งสิ้น ตั้งแต่ท่าปกติ คือท่ายืนตรง จนถึงท่าทางที่แสดงการเคลื่อนไหวมาก ๆ เช่น ท่ากระโดด ท่าวิ่งอย่างรวดเร็ว เป็นต้น แต่การที่นำท่าทางเพียง 2 ท่ามาให้นักศึกษาวาดก็เพื่อเป็นการจำกัดขอบเขตของความมุ่งหมายให้ชัดเจนและรัดกุม เพื่อกำหนดขอบเขตและแนวทางในการสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายนั้น ทั้งผู้สอนและผู้เรียนจะได้รู้ว่าเป้าหมายสุดท้ายของเราคืออะไร ในที่นี้เป้าหมายสุดท้ายของเราคือ ให้นักศึกษาสามารถวาดภาพคนแสดงท่าทางทั้ง 2 ท่าได้อย่างสมบูรณ์ทั้ง 5 ด้าน คือ

1. สัดส่วน (proportion)
2. รูปทรง (form)
3. การแรเงา (rendering techniques)
4. ความสมดุล (balance)
5. แสง-เงา (light & shade)

ซึ่งความเหมาะสมทั้ง 5 ด้านนี้ นักศึกษาจะศึกษาได้จากเอกสารบทเรียนที่ 3 สำหรับเอกสารนี้จะได้อธิบายถึงวิธีวาดภาพคนแบบในออกนอกทั้ง 2 ท่าโดยละเอียด ดังต่อไปนี้

วิธีวาดภาพคนทำยืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนทั้งสองปล่อยลงข้างลำตัว และแสดงรูปด้านหน้า ท่าทางของคนดังกล่าวนี้นับว่าเป็นท่าทางแบบปกติ เป็นท่าทางที่สามารถวาดได้ง่ายที่สุด เพราะโครงกระดูกและกล้ามเนื้อจะตั้งอยู่ในสภาวะปกติ ถ้าเราสามารถวาดภาพโครงกระดูกและกล้ามเนื้อได้แล้ว ก็ย่อมสามารถวาดภาพคนในท่ายืนตรงนั้นได้ ปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือ ด้านต่าง ๆ ที่เราจะวาด ซึ่งก็มีด้านหน้า ด้านข้าง และด้านหลัง ในที่นี้เรากำหนดให้วาดด้านหน้า จึงขอทำความเข้าใจก่อนว่า คำว่าด้านหน้ามีขอบข่ายแคไหน เพียงใด

ด้านหน้ามีขอบข่าย 2 ประการ คือ

1. ด้านหน้าตรง ซึ่งโบราณเรียกว่าด้านอัด คือ เป็นด้านที่มองเห็นตรงหน้า
 2. ด้านเฉียง ซึ่งก็เป็นด้านหน้าที่มองเห็นเฉียงไปทางซ้ายหรือขวา โบราณเรียกว่าด้านเลี้ยว
- การที่ต้องกำหนดเพียงด้านหน้าเท่านั้นก็เพื่อจำกัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลาที่มีเวลาเพียง

1 ภาคเรียน โดยหวังว่าเมื่อนักศึกษาวาดภาพด้านหน้าได้แล้ว ก็จะสามารถวาดด้านอื่นได้ด้วย เพียงแต่ศึกษาเพิ่มเติมอีกเล็กน้อย

การวาดภาพคนด้านหน้าตรง หรือด้านอัด โดยให้น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนทั้งสองปล่อยลงข้างลำตัว มีกระบวนการวาดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ลากเส้นตั้งฉาก หรือเส้นแกนลงในกึ่งกลางหน้ากระดาษ

ขั้นที่ 2 แบ่งเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกนออกเป็น $7 \frac{1}{2}$ ส่วน โดยกะให้เหมาะสมกับหน้ากระดาษ กล่าวคือ ให้ส่วนบนและส่วนล่างอยู่ห่างจากขอบกระดาษเล็กน้อย ในภาพแบ่งส่วนนี้ นักศึกษาควรจะสร้างแถบกะส่วนขึ้นใช้ด้วยกระดาษหนึ่ง เป็นมาตรฐานสำหรับการแบ่งส่วนภาพคน ซึ่งผู้สอนได้ทำให้อยู่เป็นตัวอย่างแล้ว ส่วนวิธีสร้างแถบกะส่วนก็สามารถทำได้ง่าย ๆ โดยตัดกระดาษหนึ่งหรือกระดาษเทาขาวกว้างประมาณ 1" ยาวประมาณ 17" แล้วแบ่งแถบกระดาษนี้ออกเป็น $7 \frac{1}{2}$ ส่วน ถ้ากระดาษที่ใช้วาดภาพคนมีขนาดเล็ก ขนาดของแถบกะส่วนก็เล็กลงตามส่วน นักศึกษาควรได้ทดลองปฏิบัติหลาย ๆ ครั้ง ก็จะทราบได้เองว่าเราควรจะใช้สัดส่วนอย่างไรจึงจะเหมาะสม

ขั้นที่ 3 ร่างโครงกระดูก โดยร่างตามวิธีการวาดโครงกระดูกที่เราได้ศึกษาไปแล้ว ซึ่งการร่างโครงกระดูกขั้นนี้เป็นกรร่างอย่างคร่าว ๆ เพื่อให้เป็นโครงสร้างภายใน จะได้กำหนดโครงสร้างกล้ามเนื้อต่อไป

ขั้นที่ 4 ร่างโครงสร้างกล้ามเนื้อ โดยร่างตามวิธีการวาด วาดกล้ามเนื้อที่เราได้ศึกษาไปแล้ว ซึ่งการร่างกล้ามเนื้อจะต้องทำให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพราะโครงสร้างกล้ามเนื้อดังกล่าวนี้จะเป็นตัวกำหนดรูปร่างภายนอกของคน แต่เส้นที่ร่างจะเป็นเส้นเบา ๆ จมเนใจว่าถูกต้อง

ขั้นที่ 5 เน้นเส้นรอบนอกของรูปคนและเน้นเส้นสายของกล้ามเนื้อ ในขั้นนี้อาจจะใช้ยางลบลบส่วนที่ผิดพลาดหรือไม่ต้องการออก

ขั้นที่ 6 แรเงาและเน้นขั้นสุดท้ายโดยการสังเกตแสง-เงาที่ปะทะหุ่น แล้วถ่ายทอดลักษณะของแสงเงาด้วยเทคนิคการแรเงาที่ศึกษาไปแล้ว ในขั้นนี้นักศึกษาจะต้องปรับสภาพของกล้ามเนื้อที่เป็นโครงสร้างภายในให้เป็นสภาพของร่างกายที่ปรากฏภายนอก โดยให้นึกเสมอว่าเรากำลังวาดภาพคนไม่ได้วาดกล้ามเนื้อ

การวาดภาพคนด้านเฉียงหรือด้านเลี้ยว โดยให้น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนทั้งสองปล่อยลงแนบลำตัว มีกระบวนการวาดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ลากเส้นตั้งฉาก หรือเส้นแกนลงในกึ่งกลางหน้ากระดาษ

ขั้นที่ 2 แบ่งเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกนออกเป็น $7 \frac{1}{2}$ ส่วน โดยใช้แถบกะส่วนเป็นเครื่องมือในการแบ่ง

ขั้นที่ 3 ร่างโครงกระดูกด้านเฉียงหรือด้านเลี้ยวตามท่าทางที่หุ่นแสดง (ถ้ามีหุ่นแสดงท่าให้ดู) ตามวิธีการวาดภาพโครงกระดูกด้านเฉียงในเอกสารฉบับที่ 4 (ดูเอกสารฉบับที่ 4) ซึ่งเอกสารในหน้าดังกล่าวจะแสดงวิธีการวาดโครงกระดูกด้านเฉียงซ้ายและเฉียงขวา ให้เป็นแนวทาง

ขั้นที่ 4 ร่างโครงสร้างกล้ามเนื้อด้านเฉียงตามท่าทางที่หุ่นแสดงแสดง (ถ้ามีหุ่นแสดงให้ดู) ซึ่งก็ต้องร่างกล้ามเนื้อให้ถูกต้องด้วย

ขั้นที่ 5 เห็นเส้นรอบนอกของภาพคนและเส้นสายสายของกล้ามเนื้อ

ขั้นที่ 6 แร่น้ำหนักและเน้นขั้นสุดท้าย คำเนิการเช่นเดียวกับการวาดภาพคนด้านหน้าตรง การวาดภาพคนยืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่าขึ้นหลักขา แขนซ้ายปล่อยแนบลำตัว แขนขวางอเกร็งกล้ามเนื้อเล็กน้อย อันท่าทางของภาพคนดังกล่าวนี้เป็นท่าที่ดัดแปลงมาจากท่าทางตามอุดมคติแบบโพลิคลิตัน ประติมากรชื่อ โพลิคลิตัน คิดค้นขึ้นมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ ซึ่งท่าทางตามอุดมคติแบบโพลิคลิตันมีลักษณะดังนี้ เป็นท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย แขนขวายกสูง ในขณะที่ขาขวาลงและแขนซ้ายอยู่ในลักษณะพ่อนคลาย ซึ่งลักษณะพ่อนคลายดังกล่าวให้นั้้นขาขวางอในท่าพักและแขนซ้ายอาจจะยื่นออกไป หรือยกสูงขึ้นก็ได้ ด้วยเหตุที่ท่าทางตามอุดมคติแบบโพลิคลิตันเป็นท่าทางที่ให้ความรู้สึกสมดุลเป็นเยี่ยม จึงมีผู้นำท่าทางนี้มาดัดแปลงไปอีกเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาขวา ขาซ้ายงอในท่าพัก แขนขวาปล่อยแนบลำตัว ส่วนแขนซ้ายยกสูงและเกร็งกล้ามเนื้อเล็กน้อย หรือจะกำหนดให้ถือวัตถุอยู่ในมือก็ได้ เช่น รูปแกะสลักเดวิด ของมิเคิลัน เจโล เป็นต้น ในการวาดภาพคนยืนตามอุดมคติแบบโพลิคลิตันดังกล่าว ย่อมจะต้องประสบปัญหาด้านต่าง ๆ ที่จะต้องวาดเช่นกัน คือด้านหน้าตรงหรือด้านอัด กับด้านเฉียงหรือด้านเลี้ยว วิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดก็คือ วาดจากหุ่นคนจริง ๆ ประกอบไปด้วย จึงจะเข้าใจง่าย

กระบวนการวาดภาพคนยืนด้านหน้าตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่าขึ้นหลักขา แขนซ้ายปล่อยข้างลำตัว แขนขวายกสูง มีกระบวนการวาดดังนี้

ขั้นที่ 1 ลากเส้นตั้งฉากหรือเส้นแนลงในกึ่งกลางหน้ากระดาษ

ขั้นที่ 2 แบ่งเส้นตั้งฉากหรือเส้นแนออกเป็น 7 1/2 ส่วน (ถ้าต้องการให้รวดเร็วและถูกต้องแน่นอนให้ใช้แถบกระดาษเป็นเครื่องมือในการแบ่งสัดส่วนภาพคน)

ขั้นที่ 3 ร่างโครงกระดูกตามท่าทางตามที่กำหนดให้หรือท่าทางตามคนที่หุ่นแสดง ซึ่งก็คือท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้ายดังกล่าวแล้วนั่นเอง ในการร่างภาพโครงกระดูกนี้จะอาศัยร่างจากหุ่นคนจริงที่เราเห็นตามหลักการที่ว่า "ถ้าท่านสามารถมองเห็นรูปคนในก้อนดินก้อนนี้ได้ ท่านก็สามารถแกะสลัก

รูปคนได้" (คำกล่าวของมิเคสัน เจโล) นั้นก็หมายความว่า ถ้าท่านสามารถมองเห็นลักษณะของกระดูกในร่างกายมนุษย์ได้ ท่านก็จะสามารถวาดภาพคนได้ ข้อสังเกตในการวาดโครงกระดูกในท่าทางดังกล่าวนี้ก็คือ ส่วนกระดูกโครงกระดูกจะเอียงไปเล็กน้อยตามสภาพของขาซ้ายที่รับน้ำหนักและขาขวาที่งอ เส้นร่างจะเป็นเส้นเบา ๆ

ขั้นที่ 4 ร่างโครงสร้างกล้ามเนื้อ เมื่อร่างภาพโครงกระดูกจนถูกต้องดีแล้ว จึงร่างภาพกล้ามเนื้อทับลงบนโครงกระดูก อาศัยหลักการเช่นเดียวกับขั้นที่ 3 คือ ถ้าท่านเห็นกล้ามเนื้อในร่างกายของคนได้ ท่านก็จะสามารถวาดภาพคนได้ ในขั้นนี้เส้นร่างก็จะต้องเป็นเส้นเบา ๆ เช่นกัน

ขั้นที่ 5 เน้นเส้นรอบนอกและเน้นเส้นสายของกล้ามเนื้อ ในขั้นนี้กระทำการเมื่อร่างรูปกล้ามเนื้อถูกต้องดีแล้ว ก็เน้นเส้นรอบนอก และเน้นเส้นรูปร่างของกล้ามเนื้อบางส่วนให้ชัดเจนและลบส่วนที่ผิดพลาด

ขั้นที่ 6 แรน้ำหนักและเน้นขั้นสุดท้าย โดยการสังเกตแสงที่ปะทะกันทำให้เกิดแสง-เงาอย่างไร แล้วดำเนินการแรน้ำหนักตามกระบวนการแรน้ำหนักที่ได้ศึกษาไปแล้ว จากนั้นจึงเน้นส่วนที่มีด้วยการเพิ่มน้ำหนักดินสอ และเน้นส่วนที่เป็นแสงสว่างด้วยการลบด้วยยางลบ

สำหรับการวาดภาพคนอื่นในด้านเฉียงหรือด้านเลี้ยว ก็มีกระบวนการดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 คำแนะนำตามกระบวนการวาดภาพคนด้านหน้าตรง คือ การลากเส้นตั้งฉาก และแบ่งเส้นตั้งฉากออกเป็น $7 \frac{1}{2}$ ส่วน ตามสัดส่วนของคนที่เราได้ตกลงกันไว้แต่ต้น

ขั้นที่ 3 ร่างโครงกระดูกด้านเฉียง โดยการร่างจากหุ่นคนจริง โดยยึดหลักที่ว่า ถ้าท่านเห็นโครงกระดูกในร่างกายของคน ท่านก็จะสามารถวาดภาพคนได้ เส้นร่างในขั้นนี้เป็นเส้นเบา ๆ

ขั้นที่ 4 ร่างโครงสร้างกล้ามเนื้อ โดยร่างลงบนโครงกระดูกที่ร่างไว้แล้วนั้น รูปร่างของกล้ามเนื้อควรจะต้องชัดเจนและถูกต้อง

ขั้นที่ 5 เน้นเส้นรูปนอกของรูปคนตามสภาพกล้ามเนื้อ และเน้นเส้นสายของกล้ามเนื้อ โดยการลบเส้นที่ไม่ถูกต้องออก

ขั้นที่ 6 แร่น้ำหนักและเน้นขั้นสุดท้าย โดยสังเกตแสงที่ปะทะหุ่น แล้วถ่ายทอดลักษณะของแสงและเงาด้วยเทคนิคการแร่น้ำหนักที่ทุกคนได้ศึกษาไปแล้ว ส่วนใดที่เป็นเงาและอยู่ลึกจะถูกเน้นด้วยดินสอดำ ส่วนบริเวณที่อยู่ต้นและถูกแสงปะทะอย่างเต็มที่ จะใช้วิธีลบออกด้วยยางลบ ในขั้นนี้ นักศึกษาจะต้องปรับสภาพของกล้ามเนื้อที่เป็นโครงสร้างภายในให้เป็นสภาพร่างกายที่ปรากฏให้เห็นภายนอก โดยให้นักเรียนเห็นว่าขณะนี้เรากำลังวาดภาพคนไม่ใช่วาดภาพกล้ามเนื้อ

แผนการสอนบทเรียนที่ 6

เรื่อง การวาดภาพคนแสดงท่าทาง 2 ท่า และกิจกรรมการวาดภาพคน

เวลา 12 ชั่วโมง

คำชี้แจง

เนื้อหาการวาดภาพคนแสดงท่าทาง 2 ท่า ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมการวาดภาพจากหุ่นคนจริงแบ่งกิจกรรมออกเป็น 4 กิจกรรมดังต่อไปนี้

6.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับท่าทาง 2 ท่า ที่กำหนดให้และการวาดภาพคนทำยืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย

6.2 การวาดภาพคน ใบหน้าคน และการฝึกน้ำหนักเพิ่มเติม

6.3 การวาดภาพคนยืนน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้ง 2 ข้าง

6.4 การวาดภาพคนยืนน้ำหนักอยู่ที่ขาขวา ขาซ้ายงอพัก แขนขวาปล่อยลงข้างลำตัว แขนซ้ายยกงอ

แผนการสอนบทเรียนที่ 6.1

เรื่อง ความเข้าใจเกี่ยวกับท่าทาง 2 ท่า ที่กำหนดให้และการวาดภาพคนในท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายท่าทางของภาพคนทั้ง 2 ท่าได้อย่างถูกต้อง

2. อธิบายถึงความเหมาะสมทั้ง 5 ด้านของภาพคนได้
3. แก้ปัญหารูปและพื้น ได้ดีขึ้น

เนื้อหา

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับท่าทาง 2 ท่า คือ
 - 1.1 ท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้ง 2 ข้าง แขนปล่อยข้างลำตัว
 - 1.2 ท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว ขาขวางอในท่าพักขา ส่วนแขนขวาขงอ หรือท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาขวา แขนขวาปล่อยลงข้างลำตัว ขาซ้ายงอในท่าพัก ส่วนแขนซ้ายขงอ
2. ความเหมาะสมทั้ง 5 ด้านของภาพคน และให้ผลการแก้ปัญหารูปและพื้นภาพ
3. กิจกรรมการวาดภาพคน จากหุ่นคนจริงในท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอพัก แขนซ้ายปล่อยข้างลำตัว แขนขวาขงอ

สื่อการสอน

1. สไลด์แสดงท่าทางของรูปคน 2 ท่า
2. สไลด์แสดงความเหมาะสมทั้ง 5 ด้านของภาพคน
3. กระดาษปรีปแผ่นใหญ่ และกระดาษรองวาด
4. แท่งถ่านแกรไฟท์ และดินสอ 6B หรือ EE

กระบวนการสอน

1. ชี้แนะเข้าสู่บทเรียน

- 1.1 แจ้งผลการวาดภาพคนแสดงกลัมนื้อครวาก่อน ให้นักศึกษาทราบ และ

นัดหมายให้งานพิเศษสำหรับนักศึกษาที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์

1.2 แจ้งผลการปฏิบัติการการวาดภาพกล้ำเนื้อครึ่งก่อน

1.3 บอกเรื่องที่จะสอนต่อไป

2. ขั้นสอน

2.1 แจกเอกสารฉบับที่ 6 และอธิบายขอบข่ายเนื้อหาพอสังเขป

2.2 ฉายสไลด์เนื้อหาเกี่ยวกับทำขึ้น 2 ท่า และฉายสไลด์เนื้อหา ความเหมาะสม ทั้ง 5 ด้านของภาพคน พร้อมกับอธิบายและให้นักศึกษาซักถาม เสนอความคิดเห็นตามสมควร

2.3 อธิบายกิจกรรมการวาดภาพคนในท่าขึ้นหน้าหน้าอกอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวาวางอ้าก แขนซ้ายปล่อยข้างลำตัว แขนขวายกงอ และอธิบายการแก้ปัญหารูปและพื้นภาพ (Figure & Ground)

2.4 ให้นักศึกษาปฏิบัติการโดยวาดภาพจากหุ่นคนจริง คนละ 1 ภาพ ภายใน เวลา 1 ชั่วโมงครึ่ง ผู้สอนคอยให้คำแนะนำการวาดและการแรเงาหน้าอก เมื่อนักศึกษาปฏิบัติการ เสร็จแล้ว ผู้สอนเก็บผลงานไปตรวจ และเตรียมนำมาวิจารณ์ในคราวหน้า

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานการวาดภาพคนของนักศึกษาไปตรวจ และจำแนกนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มเก่ง และกลุ่มไม่เก่ง และนำข้อบกพร่องไปแก้ไขในคราวหน้า

แผนการสอนบทเรียนที่ 6.2

เรื่อง การวาดภาพคน ใบหน้าคนและการฝึกแรเงาหน้าอกเพิ่มเติม

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. นำความรู้เรื่องการรณน้ำหัทมาใช้อย่างถูกต้อง
2. สามารถวาดใบหน้าคนและเท้าคนได้ขึ้น
3. เพื่อให้ นักศึกษาอมรับข้อดีและข้อเสียของภาพคนของนักศึกษา

เนื้อหา

1. ทบทวนกระบวนการรณน้ำหัท
2. การวาดใบหน้าและเท้าคน

สื่อการสอน

1. ภาพประกอบเรื่องการรณน้ำหัท
2. ภาพประกอบแสดงกระบวนการวาดภาพใบหน้าคนและเท้าคน
3. ชอล์คและกระดานดำ
4. ผลงานที่ดีเด่นของนักศึกษา 3-4 ชิ้น

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน
 - 1.1 แจ้งผลการเรียนครั้งที่แล้วให้นักศึกษาทราบ และวิจารณ์ผลงานครั้งก่อน
 - 1.2 แบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเก่ง และกลุ่มไม่เก่งแล้วอธิบาย

กิจกรรมการเรียนการสอน

2. ขั้นสอน
 - 2.1 กลุ่มเก่งหรือกลุ่มที่มีความสามารถในการวาดภาพคน

ให้นักศึกษากลุ่มเก่งไปศึกษาวิธีการวาดภาพใบหน้าและเท้าคน เป็นเวลา

1 ชั่วโมงครึ่ง เพื่อรายงานผลการศึกษาให้อีกกลุ่มหนึ่งฟังในช่วงสุดท้ายของการเรียนครั้งนี้

2.2 กลุ่มไม่เก่งหรือกลุ่มที่ยังไม่สามารถวาดภาพคนได้ดี

2.2.1 อธิบายวิธีการแรเงาหน้าผาก และให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัดการแรเงาหน้าผาก

2.2.2 อธิบายวิธีวาดภาพใบหน้าคนแบบในออกนอก และให้นักศึกษาทำ

กิจกรรมการวาดภาพใบหน้าคน

2.2.3 ให้กลุ่มเก่งรายงานผลการศึกษากิจการวาดภาพใบหน้าและเท้าคน

2.2.4 ให้นักศึกษากลุ่มไม่เก่งไปฝึกหัดวาดภาพมือและเท้าคนเป็นภาระบ้าน

3. การวัดผล-ประเมินผล

3.1 สังเกตการณ์ปฏิบัติงานของนักศึกษา

3.2 นำผลงานการปฏิบัติไปตรวจให้คะแนน และหาข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อ

การแก้ไขต่อไป

แผนการสอนบทเรียนที่ 6.3

เรื่อง การวาดภาพคนในท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แทนทั้งสองปล่อยลงข้างลำตัว

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้ นักศึกษาสามารถ

1. วาดภาพคนในท่ายืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้างได้
2. แก้ไขภาพและเน้น ได้ดีขึ้น
3. วาดใบหน้า มือ-เท้า ได้ดีขึ้น

เนื้อหา

1. ทบทวนการรวมน้ำหนักและการแก้ปัญหาอุปและพื้น
2. ทบทวนกระบวนการวาดภาพคนแบบในออกนอก

สื่อการสอน

1. ผลงานการวาดภาพใบหน้าคนครึ่งที่แล้ว
2. ผลงานการวาดภาพคนในแผนการเขียนบทเรียนที่ 6.1
3. แผนภาพแสดงกระบวนการวาดภาพคน
4. หุ่นคนจริง

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- 1.1 แจกผลการเรียนคร่าวก่อนให้นักศึกษาทราบและเรียกเก็บงานการบ้านจาก

นักศึกษา

- 1.2 บอกเรื่องที่จะเรียนต่อไป

2. ขั้นสอน

- 2.1 นำผลงานการวาดภาพคนตามแผนการสอนบทเรียนที่ 6.1 และนำผลงานการวาดภาพใบหน้าคนในแผนการสอนบทเรียนที่ 6.2 มาวิจารณ์ให้นักศึกษาฟัง

- 2.2 ทบทวนกระบวนการวาดภาพคนแบบในออกนอก

- 2.3 ให้นักศึกษาจริงแสดงท่าและให้นักศึกษาวาดเป็นเวลา 1 ชั่วโมงครึ่ง

- 2.4 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันวิจารณ์ผลงาน

- 2.5 สรุปข้อควรแก้ไข

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานการวาดภาพคนวันนี้ไปตรวจให้คะแนนตามวิธีเรียงอันดับคุณภาพ แล้วเก็บคะแนนไว้ประเมินผลปลายภาค

แผนการสอนบทเรียนที่ 6.4

เรื่อง การวาดภาพคนในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาขวา ขาซ้ายงอเล็กน้อย แขนขวาปล่อยลงข้างลำตัว แขนซ้ายยกงอ

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

วาดภาพคนในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาขวา ขาซ้ายงอเล็กน้อย แขนขวาปล่อยลงข้างลำตัว แขนซ้ายยกงอได้

เนื้อหา

ทบทวนส่วนประกอบสำคัญของการวาดภาพคน 5 ประการ คือ สัดส่วน รูปทรง แสง-เงา ความสมดุล และการวางน้ำหนัก

สื่อการสอน

1. ผลงานการวาดภาพคนในแผนการสอนบทเรียนที่ 6.3
2. กระดาษปรีป ดินสอดำ กระดาษรองวาด ยางลบ

กระบวนการสอน

1. แนะนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการฝึกปฏิบัติครั้งที่แล้วให้นักศึกษาทราบ โดยให้นักศึกษาทนายว่ามี นักศึกษาคนใดที่ได้คะแนนดีเยี่ยมในการวาดภาพคนครั้งที่แล้วมา

1.2 แจ้งเรื่องที่จะสอนต่อไปในวันนี้ คือการวาดภาพคนในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาขวา

2. ขั้นสอน

2.1 ชี้แจงขอบข่ายของกิจกรรมที่นักศึกษาจะต้องปฏิบัติในวันนี้ โดยผู้สอนจะไม่กล่าวถึงวิธีวาดภาพเลย เพื่อให้ศึกษากับปัญหาการวาดภาพคนด้วยตัวเขาเอง

2.2 นักศึกษาลงมือปฏิบัติกิจกรรมการวาดภาพคนท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาขวา ซึ่งมี หุ่นคนมาแสดงท่าทางให้วาด เป็นเวลา 1 ชั่วโมงครึ่ง ตลอดเวลาที่นักศึกษาปฏิบัติ ผู้สอนคอยควบคุม ดูแล และสังเกตวิธีทำงานของนักศึกษา

2.3 นำผลงานของนักศึกษาแต่ละคนมาวิจารณ์เปรียบเทียบกับผลงานการวาดภาพ ในแผนการสอนบทเรียนที่ 6.3

2.4 นัดหมายทดสอบหลังเรียน

3.4 การวัดผล-ประเมินผล

นำผลงานการวาดภาพคนของนักศึกษาที่ปฏิบัติในวันนี้ไปตรวจให้คะแนนโดยวิธี จัดอันดับคุณภาพ

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 6

เรื่อง การวาดภาพคนแสดงท่าทาง 2 ท่า

1. ทำเส้นตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนปล่อยแนบลำตัว
2. ทำเส้น น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวาอยู่ในท่าพัก แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัวในขณะที่

แขนขวาขงอ

เวลา 12 ชั่วโมง

คำชี้แจง

กระบวนการสอนการวาดภาพคนในบทเรียนที่ 6 ประกอบด้วยเนื้อหาและกิจกรรม 4 ตอน ด้วยกันคือ

6.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับท่าทาง 2 ท่าที่กำหนดให้และกิจกรรมการวาดภาพคนในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย

6.2 การวาดภาพคน โทนสีคนและการฝึกแร่น้ำหนักเพิ่มเติม

6.3 การวาดภาพคนยืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง

6.4 การวาดภาพคนยืนน้ำหนักอยู่ที่ขาขวา ขาซ้ายงอพัก แขนขวาปล่อยลงข้างลำตัว แขนซ้ายขงอ

ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 6.1

เรื่อง ความเข้าใจเกี่ยวกับท่าทาง 2 ท่าที่กำหนดให้ และการวาดภาพคนในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการเรียนครั้งก่อนให้นักศึกษาทราบบทเรียนภาคปฏิบัติ และภาพทฤษฎี
นัดหมายนักศึกษาที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาสอนซ่อมเสริมและทดสอบ

1.2 แจ้งผลการปฏิบัติกิจกรรมการวาดภาพกล้ามเนื้อ

1.3 บอกเรื่องที่จะสอนต่อไปคือการวาดภาพคนแสดงท่าทาง 2 ท่า ซึ่งแบ่งเนื้อหา
และกิจกรรมออกเป็น 4 ตอน (ดังที่กล่าวไว้ในคำชี้แจง) และเน้นให้ทราบว่าเมื่อเรียนครบทั้ง
4 กิจกรรม จะมีการทดสอบหลังเรียน

2. ขั้นสอน

2.1 แจกเอกสารฉบับที่ 6 และอธิบายเนื้อหาในเอกสารให้นักศึกษาฟังพอสังเขป

2.2 ฉายสไลด์เนื้อหาเกี่ยวกับท่าอื่น 2 ท่า คือท่ายืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง
และแขนทั้งสองข้างปล่อยแนบลำตัว ส่วนท่าที่ 2 คือท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่าพัก
แขนซ้ายปล่อยลงขาลำตัว แขนขวาขงอ ซึ่งเป็นท่าทางที่ศิลปินในสมัยกรีกนิยมนำมาถ่ายทอดเป็น
ผลงานศิลปะ เรียกว่าท่าทางตามอุดมคติแบบโพลีคลิติน และอธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์
5 ประการของการวาดภาพคนในครั้งนี้ คือ ความเหมาะสมด้านสัดส่วน รูปทรง แสง-เงา
ความสมดุล และการแรเงาหน้าพัก พร้อมทั้งนั้นก็เปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถาม และร่วมสาธิตท่าอื่นทั้ง
2 ท่า จนนักศึกษาเข้าใจ

ผู้สอนอธิบายการวาดภาพคนยืนทางด้านหน้า ซึ่งแยกออกเป็น ด้านหน้าตรงและด้านเลี้ยว
จนนักศึกษาเข้าใจ

2.3 อธิบายและสาธิตวิธีวาดภาพคนในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอพัก แขนซ้าย
ปล่อยข้างลำตัว ซึ่งมีกระบวนการวาดภาพคนดังต่อไปนี้

2.3.1 ลากเส้นตั้งฉากหรือเส้นแนลงในกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.3.2 แบ่งเส้นตั้งฉากหรือเส้นแนออกเป็น 7 ส่วนครึ่ง ในขั้นนี้ต้องจัดให้
เหมาะสมกับหน้ากระดาษ โดยใช้แถบกระดาษเป็นอุปกรณ์ในการแบ่งส่วน

2.3.3 ร่างภาพโครงกระดูก

2.3.4 ร่างภาพโครงร่างกล้ามเนื้อทับรูปร่างโครงกระดูก

2.3.5 เห็นเส้นรอบนอกของกล้ามเนื้อ

2.3.6 แร่น้ำหนักและเนื้อสันตัก โดยกำหนดให้แสงเข้าทางซ้ายหรือขวา (ด้านใดด้านหนึ่ง) แล้วแร่น้ำหนัก ขณะเดียวกันก็ปรับสภาพกล้ามเนื้อให้เป็นภาพคน โดยถือหลักว่า กำลังวาดภาพคน ไม่ใช่วาดกล้ามเนื้อ

เมื่อนักศึกษาฝึกปฏิบัติการครบ 1 ชั่วโมงครึ่งแล้ว ผู้สอนนำผลงานไปตรวจ และเตรียมข้อมูลสำหรับวิจารณ์ในคราวหน้า

3. การวัดผล - ประเมินผล

ผู้สอนนำผลงานที่นักศึกษาปฏิบัติในวันนี้ไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ และจำแนกนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มเก่ง และกลุ่มไม่เก่ง พร้อมกับเตรียมข้อมูลสำหรับวิจารณ์ในคราวหน้า

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 6.2

เรื่อง การวาดภาพคน ในท่าคนและการฝึกแร่น้ำหนักเพิ่มเติม

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการเรียนครั้งก่อนให้นักศึกษา และนำผลงานที่จำแนกคุณภาพไว้ 2 ระดับ มาวิจารณ์ข้อดีและข้อเสียให้นักศึกษาแก้ไขปรับปรุง

1.2 แบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่มตามระดับคุณภาพของผลงาน เหตุผลในการแบ่งกลุ่มเพื่อการสอนและการปฏิบัติการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มเก่งให้แยกไปศึกษาค้นคว้าเรื่องกำหนดให้อย่างอิสระ กลุ่มไม่เก่งศึกษากับผู้สอน

2. ขั้นสอน

2.1 กลุ่มเก่ง หรือกลุ่มที่มีความสามารถในการวาดภาพคน

ให้นักศึกษากลุ่มเก่งไปศึกษาวิธีการวาดภาพใบหน้าคน มือ-เท้า ของคนอย่างอิสระเป็นเวลา 1 ชั่วโมงครึ่ง แล้วนำผลงานมารายงานให้นักศึกษากลุ่มไม่เก่งฟัง ในช่วงท้ายของการเรียนในวันนี้ (เน้นให้ศึกษาให้สอดคล้องกับท่าทาง 2 ท่า)

2.2 กลุ่มไม่เก่ง หรือกลุ่มที่ยังไม่สามารถวาดภาพคนได้ดี เรียนกับผู้สอนเรื่องการแรเงาหน้า และ การวาดภาพใบหน้าคน ดังต่อไปนี้

2.2.1 อธิบายการแรเงาหน้า และ ให้นักศึกษาฝึกหัดการแรเงาหน้าเป็นการทบทวน และ เน้นทักษะ กิจกรรมที่ให้ฝึกหัดคือการแรเงาหน้ารูปทรงกระบอก การแรเงาหน้ารูปทรงเหลี่ยม และการแรเงาหน้ารูปทรงรี ทักษะที่นักศึกษาจะต้องแรเงาหน้าด้วยวิธีแรเงาเส้นเงาขาว ตามระบบของแสง-เงาที่มีค่า 6 ค่า และพร้อมกันนั้นจะต้องแรเงาหน้านั้นภาพด้วย ให้นักศึกษาปฏิบัติงานเป็นเวลา 1 ชั่วโมง ผู้สอนให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

2.2.2 อธิบายวิธีวาดใบหน้าคนแบบในออกนอก โดยใช้แผนภาพแสดงวิธีวาดใบหน้าคนแบบในออกนอกเป็นสื่อการสอน เสร็จแล้วให้นักศึกษาฝึกหัดวาดภาพใบหน้าคนพร้อมกับแก้ปัญหาอุปสรรคด้วยเป็นเวลา 1 ชั่วโมง

2.2.3 ให้นักศึกษากลุ่มเก่งรายงานผลการศึกษาวิธีวาดภาพใบหน้าคน มือ และเท้าคน ให้นักศึกษากลุ่มไม่เก่งฟัง

2.2.4 ให้นักศึกษากลุ่มไม่เก่งไปฝึกหัดวาดภาพมือและเท้า (ในลักษณะที่สอดคล้องกับท่าทางทั้ง 2 ท่า ที่กำหนดให้) ตามความรู้ที่ได้จากการรายงานของนักศึกษากลุ่มไม่เก่ง หรือจะศึกษาจากแหล่งความรู้สื่ออื่นก็ได้ นำผลงานส่งผู้สอนในคราวหน้า

3. การวัดผล - ประเมินผล

3.1 สังเกตความสนใจในการปฏิบัติการของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม และให้คะแนนผลงานโดยการจัดอันดับคุณภาพ

3.2 นำผลงานการฝึกวาดภาพใบหน้าคน และการร่นน้ำหนักไปตรวจให้คะแนนโดย
วิธีการจัดอันดับคุณภาพ

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 6.3

เรื่อง การวาดภาพคนในท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนปล่อยลงข้างลำตัว

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการฝึกหัดวาดภาพใบหน้าและการร่นน้ำหนักให้นักศึกษาทราบ และ
เรียกเก็บงานการบ้านที่ผู้สอนให้นักศึกษาไปศึกษาวิธีวาดภาพมือและเท้า

1.2 บอกเรื่องที่จะสอนในวันนี้ คือ การวาดภาพคนในท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่
ขาทั้งสองข้าง แขนปล่อยลงข้างลำตัว โดยเน้นการวาดใบหน้า

2. ขั้นสอน

2.1 นำผลงานการวาดภาพคนตามแผนการสอนบทเรียน 6.1 และผลงานการ
วาดภาพใบหน้าคนตามแผนการสอนบทเรียนที่ 6.2 ของนักศึกษาแต่ละคนมาวิจารณ์ประกอบกันเพื่อ
ให้นักศึกษาปรับปรุงในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ คือ ขนาดของภาพคน การแทนค่าน้ำหนักของแสงและเงา
การร่นน้ำหนักใบหน้า และลำดับการสร้าง highlight เป็นตัวอย่างบางภาพเพื่อให้นักศึกษา
เข้าใจ

2.2 ทบทวนกระบวนการวาดภาพคนแบบในออกนอก โดยแจกแผ่นภาพแสดง
กระบวนการวาดภาพคนแบบในออกนอกให้นักศึกษาทุกคน และอธิบายกระบวนการวาดดังนี้

2.2.1 ลากเส้นตั้งฉากในกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.2.2 แบ่งเส้นตั้งฉากเป็น 7 ส่วนครึ่ง ให้เหมาะกับหน้ากระดาษ

2.2.3 ร่างภาพโครงกระดูกอย่างคร่าว ๆ ตามท่าทางที่หุ่นแสดงโดยสังเกต
 เอาจากเค้าโครงของโครงกระดูกที่ปรากฏในร่างกายของหุ่น บวกกับความรู้เดิม แล้วตรวจสอบ
 สัดส่วนของภาพที่ถูกต้องหรือไม่ ถ้าไม่ถูกต้องก็ต้องแก้ไขทันที

2.2.4 ร่างภาพกล้ามเนื้ออย่างคร่าว ๆ กับโครงสร้างของโครงกระดูก

2.2.5 ร่างเส้นรอบรูปให้ชัดเจนขึ้น

2.2.6 แร่น้ำหนักรูปและพื้น โดยการแทนค่าน้ำหนักอ่อนแก่ของแสงและเงา
 ขึ้นนี้เป็นขั้นที่สำคัญมาก เพราะเท่าที่สังเกตผลงานของนักศึกษามักจะน้ำหนักรูปก่อน
 ทำให้รูปดำจนเกินไป วิธีแก้ปัญหาก็คือ ให้นักศึกษาทำ Negative space ก่อน คือแร่น้ำหนักพื้น
 หลังก่อนแล้วจึงแร่น้ำหนักรูปคนทีหลัง ต่อไปจึงปรับสภาพรูปและน้ำหนักให้สัมพันธ์กัน ขั้นสุดท้ายจึงเน้นใน
 ลักษณะน้อยคือมาก ผู้สอนยกตัวอย่างผลงานของนักศึกษาชั้นที่ดีที่สุดให้ดูเป็นตัวอย่าง

2.3 ให้นักเรียนจริงแสดงท่าและให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติกิจกรรมเป็นเวลา

1 ชั่วโมงครึ่ง ผู้สอนคอยดูแลให้คำแนะนำตามสมควรให้ครบทุกคน

2.4 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันวิจารณ์ผลงานทุกชิ้น

2.5 ผู้สอนสรุปข้อดีและข้อควรแก้ไขที่เป็นปัญหาร่วมกัน

3. การวัดผล - ประเมินผล

ทำผลงานการฝึกปฏิบัติวาดภาพคนที่ทำในวันนี้ไปตรวจให้คะแนนด้วยวิธีการจัดอันดับ
 คุณภาพเพื่อประกาศผลการเรียนให้นักศึกษาทราบในคราวหน้า

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 6.4

เรื่อง การวาดภาพคนในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาขวา ขาซ้ายของนัก แขนขวาปล่อยลงข้างลำตัว
 แขนซ้ายยกงอ

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการฝึกปฏิบัติวาดภาพคนครึ่งที่ที่แล้วให้นักศึกษาทราบโดยการให้นักศึกษาทายว่าการฝึกปฏิบัติวาดภาพคนครึ่งที่ที่แล้วใคร ได้คะแนนดีที่สุด เมื่อนักศึกษาตอบมา 3-4 คนแล้ว จึงเฉลยให้นักศึกษาทราบ และผู้สอนกล่าวให้กำลังใจนักศึกษาเกี่ยวกับการเรียนที่ผ่านมาว่า ทำให้นักศึกษาสามารถวาดภาพคนได้ดีขึ้น ซึ่งทราบได้จากการนำผลงานครึ่งที่ที่แล้วไปเปรียบเทียบกับผลงานจากการทดสอบ (ภาคปฏิบัติ) ก่อนเรียน

1.2 แจ้งเรื่องที่จะสอนในวันนี้ คือการวาดภาพคนในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาขวา ขาซ้ายงอพัก แขนขวาปล่อยลงข้างลำตัว แขนซ้ายงอ

2. ขั้นสอน

2.1 ชี้แจงการฝึกปฏิบัติการวาดภาพคนในวันนี้ เป็นการฝึกปฏิบัติคล้ายกับการทดสอบ กล่าวคือผู้สอนจะให้นักศึกษาปฏิบัติงานโดยไม่เข้าไปแนะนำเช่นที่เคยปฏิบัติมาเพราะต้องการให้นักศึกษาแก้ปัญหาการวาดภาพคนด้วยตัวเอง แต่เมื่อได้ปฏิบัติงานเสร็จตามเวลาที่กำหนดให้แล้วจึงจะมีการวิจารณ์ผลงานที่หลังเพื่อการแก้ไข

เนื่องจากเป็นการปฏิบัติงานคล้ายกับการทดสอบ จึงกำหนดเวลาให้ปฏิบัติงานเป็นเวลา 1 ชั่วโมงครึ่ง โดยจะมีผู้คนจริงมาแสดงท่าทางให้นักศึกษาวาด

2.2 นักศึกษาลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยมีกระบวนการดังนี้

2.2.1 หุ่นแสดงท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาขวา ขาซ้ายงอพัก แขนขวาปล่อยลงข้างลำตัว แขนซ้ายงอ

2.2.2 นักศึกษาลงมือวาดตามกระบวนการวาดภาพคนแบบในออกนอกตามที่เคยศึกษามา คือขั้นแรก จะต้องร่างภาพเป็นภาพโครงกระดูกก่อน ต่อไปจึงร่างกล้ามเนื้อ และแร่น้ำหนักภาพคนตามสภาพแสง-เงาที่ปรากฏ และสิ่งที่จะลืมไม่ได้ก็คือ พื้นภาพ (ground หรือ negative space) ซึ่งนักศึกษาควรจะต้องแก้ปัญหาด้วยการแร่น้ำหนักด้วย ตลอดเวลาที่นักศึกษา

ปฏิบัติงานผู้สอนคอยควบคุมดูแลและสังเกตวิธีทำงานของนักศึกษาว่าดำเนินการไปตามขั้นตอนการวาดภาพคนแบบในออกนอกหรือไม่

2.3 นำผลงานนักศึกษามาวิจารณ์ หลังจากนักศึกษาปฏิบัติงานครบ 1 ชั่วโมงแล้วให้นำผลงานไปตั้งเรียงไว้หน้าห้องเรียน ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันวิจารณ์ผลงานเหล่านั้น และผู้สอนได้นำผลงานครั้งที่แล้วของนักศึกษามาวิจารณ์เปรียบเทียบให้นักเรียนดูด้วย ขณะเดียวกันก็นำผลงานครั้งที่แล้วบางชิ้นมาทดลองแก้ไขในเรื่องการสร้าง highlight และการเน้นให้นักศึกษาเป็นตัวอย่างด้วย

2.4 นิตหมายการทดสอบ (ภาคปฏิบัติ) หลังเรียน โดยย้าให้นักศึกษาเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการวาดภาพคนให้พร้อม ส่วนกระดาษสำหรับทดสอบนั้น ผู้สอนจะเตรียมไว้ให้ แต่นักศึกษาจะต้องเตรียมกระดาษรองวาดมาเอง

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานการวาดภาพคนที่นักศึกษาปฏิบัติในวันนี้ไปตรวจให้คะแนนโดยวิธีการจัดอันดับคุณภาพ

ภาคผนวก ค

วิธีสอนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป

ภาคผนวก ค

วิธีสอการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป

บทเรียนที่ 1เรื่อง ความหมายและความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป
เนื้อหา1. ความหมายของการวาดภาพคน

๑

การวาดภาพคนหมายถึงการลาก ชูด ชีด เขียนด้วยวัสดุหรือเครื่องเขียนต่าง ๆ เช่น ดินสอ แท่งถ่านแกรไฟท์ ปากกา บนพื้นระนาบรองรับให้เป็นภาพคนเต็มตัว

ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในวงการศิลปะตะวันตกถือว่าภาพคนเป็นศิลปะชั้นสูง (High Art) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าศิลปินในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา สมัยบาโรก สมัยโรโกโก สมัยนีโอ-คลาสสิก นิยมวาดภาพคนกันมาก ดังภาพคนที่เกี่ยวกับศาสนา โบราณนิยาย ตลอดจนภาพคนเหมือน ซึ่งศิลปินสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาได้เริ่มต้นเอาวิชากายวิภาคมาปรับปรุงการวาดภาพคนอย่างจริงจัง เพื่อให้ภาพคนมีสัดส่วนถูกต้อง งดงามยิ่งกว่าภาพคนในสมัยก่อนหน้านี้ ครั้นถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ศิลปินสมัยอิมเพรสชันนิสม์ในฝรั่งเศส เริ่มต้นออกไปวาดภาพนอกสถานที่ เช่นวาดภาพทิวทัศน์โดยตรง บางภาพไม่มีภาพคนประกอบอยู่เลยก็มี ได้แก่ภาพชื้อ ดอกบัว ของโมนี (Monet. 1840-1926) ภาพราตรีประดับดาว ของแวนโกะ (Van Gogh. 1853-1890) ภาพดวงอาทิตย์ขึ้นของโมนี ภาพดอกไอริสส์ ของแวนโกะ เป็นต้น ภาพทิวทัศน์ดังกล่าวมีความงดงามด้วยบรรยากาศ แสง สี ด้วยเหตุนี้เองวงการศิลปะตะวันตกจึงยอมรับว่างานศิลปะที่ไม่ใช่ภาพคนก็เป็นศิลปะชั้นสูงได้เช่นกัน .

การวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป หมายถึง การวาดภาพคนโดยเริ่มร่างภาพจากรูปร่างภายนอกอันเป็นโครงร่างส่วนใหญ่ เข้าไปสู่ร่างภายในของคนอันเป็นส่วนละเอียด แล้วตรวจสอบความถูกต้องด้วยความรู้ทางโครงสร้างกระดูก กล้ามเนื้อ เช่น การวาดภาพคนยืนตรง ผู้วาดจะเริ่มร่าง

ภาพจากรูปคนเหลี่ยมก่อน ต่อไปจึงร่างภาพคนโดยปรับปรุงจากภาพคนเหลี่ยมแสดงกล้ำมเนื้ออย่างง่าย ๆ และทันต่อไปจึงปรับปรุงรูปร่างของคนให้ชัด จนเห็น โดยวาดเส้นเรขาคณิตและน้ำหนัก

2. ความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป

2.1 การวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปมีต้นเค้ามาจากสมัยกลางของยุโรป จากการตรวจสอบการวาดภาพคนในหนังสือของสมัยกลางพบว่า ภาพวาดของวิลลาร์ด เดอ ฮอนเนคเคอร์ท (Villard de Honneccourt.c. 1240-) มีลักษณะแปลกประหลาด กล่าวคือเขาวาดภาพคนโดยใช้รูปร่างเรขาคณิตมาประกอบกันขึ้น เช่นศีรษะวาดเป็นรูปสามเหลี่ยม แขนและขาที่วาดเป็นรูปสามเหลี่ยมประกอบกัน ได้แก่ภาพเทพเจ้าแห่งโซคลาก ซึ่งประกอบขึ้นจากรูปร่างเรขาคณิตทั้งหมดดังกล่าวแล้ว และบางภาพก็วาดภาพคนและสัตว์แล้วมีรูปร่างเรขาคณิตวาดทับอยู่ตามทรวดทรงของภาพคนหรือสัตว์นั้น ๆ การที่ วิลลาร์ด เดอ ฮอนเนคเคอร์ท วาดภาพคนโดยใช้รูปร่างเรขาคณิตมาประกอบขึ้น เป็นการวาดภาพเพื่อออกแบบภาพประดับกระจกสำหรับตกแต่งอาคารสมัยกลาง ทำให้เราเข้าใจว่าเป็นการว่าเป็นการวาดโดยมองรูปวัตถุ จากภายนอกแล้วตัดทอนให้ง่ายเข้า แล้ววาดให้เป็นรูปร่างแบบเรขาคณิต

2.2 การวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปในปรากฏชัดเจนในสมัย โฟส-อิมเพรสชันนิสม์

สมัย โฟส-อิมเพรสชันนิสม์เป็นการเคลื่อนไหวของศิลปะต่อจากสมัยอิมเพรสชันนิสม์ในฝรั่งเศส สมัยโฟส-อิมเพรสชันนิสม์จึงอยู่ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในสมัยนี้มีศิลปินที่สำคัญหลายคน เช่น เซซานน์ โกแกง และแวนโกะ

แต่ผู้ที่มีแนวคิดสอดคล้องกับวิธีการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป ก็คือ เซซานน์ (Cezanne. 1839-1906) โดยเซซานน์ได้วางหลักการในการวาดภาพไว้ว่า "จงมองรูปวัตถุต่างๆ ในโลกนี้ให้เป็นรูปทรงเรขาคณิต" หลังจากที่เซซานน์ได้ปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวแล้ว เป็นผลให้ภาพวาดของเซซานน์มีรูปทรงแปลกออกไปจากศิลปินคนอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือภาพวาดของเขาจะมีลักษณะเป็นเหลี่ยมสัน เพราะยังมีร่องรอยของรูปทรงแบบเรขาคณิตที่เขาใช้แก้ปัญหาปรากฏอยู่

การที่เซซานน์แนะนำให้มองวัตถุที่จะวาดให้เป็นรูปทรงเรขาคณิตก่อนนั้น เป็นการแนะนำให้มองและวาดจากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย ซึ่งสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาเกสตัลท์ ที่ยึดหลักส่วนรวมสำคัญกว่าส่วนย่อย

2.3 การนำหลักการของเซซานน์ไปใช้ของวงการศิลปะสมัยต่อ ๆ มา

หลักการของเซซานน์ที่แนะนำให้มองวัตถุต่าง ๆ ในโลกนี้ให้เป็นรูปทรงเรขาคณิตถูกนำไปใช้ในการศิลปะสมัยต่อมาตามลำดับ บ้างก็ใช้หลักการนั้นเพื่อแก้ปัญหาการสร้างสรรครูปทรงใหม่ และบ้างก็ใช้หลักการนี้ในการเรียนการสอนการวาดภาพ

มีศิลปินหลายคนได้นำหลักการเซซานน์ไปใช้ เช่น มาติสส์ (Matisse. 1869-1954) หัวหน้ากลุ่มโฟวิสต์ ภาพวาดของเขาใช้เส้นแสดงโครงสร้างภายนอกอย่างง่าย ๆ มีลักษณะเป็นเส้นและเส้นโค้ง เช่นภาพผู้หญิงเดินรำ เป็นต้น

ศิลปินกลุ่มคิวบิสม์ ได้แก่ บราค และปิกัสโซ (Braque and Picasso) ได้นำหลักการของเซซานน์ไปใช้อย่างได้ผลดี จนเกิดศิลปินามธรรมประเภทหนึ่งที่เรียกว่า คิวบิสม์ (cubism) ซึ่งเป็นศิลปะที่ได้นำเอารูปร่างแบบเรขาคณิตเข้าแก้ปัญหาจนได้รูปทรงแปลกใหม่ ดังผลงานการวาดภาพคนของบราค (Braque. 1882-1963)

ปิกัสโซ (Picasso. 1881-1973) ศิลปินคนสำคัญของกลุ่มคิวบิสม์ มีผลงานแบบคิวบิสม์ยุคแรก ๆ ที่มีชื่อเสียงมากก็คือ ภาพวาดหญิงแห่งอาวินยอง ภาพนี้แสดงให้เห็นการใช้รูปทรงเรขาคณิตแก้ปัญหาภาพคนได้อย่างดี

ในสมัยฟิวเจอร์ริสม์ แนวคิดในการสร้างสรรค์ศิลปะเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยคิวบิสม์เล็กน้อย คือศิลปินกลุ่มฟิวเจอร์ริสม์ต้องการแสดงให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับเครื่องจักรกล ศิลปินกลุ่มฟิวเจอร์ริสม์ก็นำรูปทรงแบบเรขาคณิตมาใช้และสร้างรูปทรงที่ซ้ำ ๆ กันแทนความรู้สึกเคลื่อนไหว ศิลปินที่สำคัญได้แก่ บอชชีนิ (Boccioni. 1882-1916) ศิลปินชาวอิตาลี มีผลงานการวาดภาพคนที่น่าสนใจมากมาย

สำหรับประเทศไทยอิทธิพลจากแนวคิดของเชชานด์แพร่เข้ามาสู่วงการศิลปะและ
 ศิลปศึกษา มีศิลปินไทยหลายคนสร้างสรรค์งานศิลปะที่มีลักษณะเป็นเหลี่ยมสัน ในการเรียนการสอน
 ศิลปะผู้สอนศิลปะจำนวนไม่น้อยได้นำเอาหลักการของเชชานด์มาแนะนำนักเรียน เพื่อให้เขาเรียน
 สามารถวาดภาพต่าง ๆ ได้ง่าย อารี สุทธิพันธุ์ ได้นำเอาหลักการของเชชานด์ปรับปรุงการเรียน
 การสอนการวาดภาพคน เรียกชื่อหลักการนี้ว่า "การวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน" (Outside-in
 method) และได้แสดงวิธีวาดภาพคนแบบนี้ไว้ โดยให้วาดภาพคนเหลี่ยมขึ้นมาก่อน ต่อไปจึงใช้ความ
 รู้ด้านวิชากายวิภาคร่างภาพกล่อมเนื้อประกอบเข้าไปบนภาพคนเหลี่ยมนั้น และสุดท้ายจึงปรับปรุงให้
 เป็นภาพคนตามสภาพที่มองเห็นจากภายนอก โดยการเน้นเส้นรอบนอก การแรเงาหักเพื่อให้เห็นภาพมี
 ปริมาตร

แผนการสอนบทเรียนที่ 1

เรื่อง ความหมายและความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปใน

เวลา 3 คาบ

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายความหมายของการวาดภาพคนและความหมายของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปในได้
2. ตอบคำถามเกี่ยวกับความเป็นมาของการวาดภาพคนได้

เนื้อหา

1. ความหมายของการวาดภาพคนและความหมายของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปใน
2. ความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปใน ตั้งแต่สมัยกลาง สมัยโนส-อิมเพรสชันนิสม์ และสมัยปัจจุบัน

สื่อการสอน

1. สไลด์ เรื่องศิลปะชั้นสูงและความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปใน จำนวน 24 แผ่น
2. บัตรคำ ความหมายของการวาดภาพคนและความหมายของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปใน
3. เนื้อหาบทเรียนที่ 1 จำนวนเท่าจำนวนนักศึกษา
4. แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน เท่าจำนวนนักศึกษา

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- 1.1 ชี้แจงเกี่ยวกับความมุ่งหมาย เนื้อหา และกิจกรรมที่จะเรียนในวันนี้

1.2 ทำการทดสอบก่อนเรียนตามเนื้อหาความหมายและความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป

2. ขั้นสอน

2.1 สอนเรื่องความหมายของการวาดภาพคน และความหมายของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป

2.2 สอนเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะขั้นสูง โดยการใช้สไลด์ประกอบคำบรรยาย (สไลด์ 7 แผ่น)

2.3 สอนเนื้อหาความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป โดยการใช้สไลด์ประกอบคำบรรยาย (สไลด์ 17 แผ่น)

2.4 ผู้สอนและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้จากการที่ได้ชมสไลด์

2.5 ให้นักศึกษาอ่านเนื้อหาบทเรียนที่ 1 ตามลำนังเป็นเวลา 15 นาที

2.6 ให้นักศึกษาซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ แล้วคืนเนื้อหาบทเรียนที่ 1 เพื่อเตรียมทดสอบ

3. การวัดผล - ประเมินผล

3.1 ทำการทดสอบหลังเรียน

3.2 นำกระดาษคำตอบไปตรวจ และแจ้งผลการสอบให้นักศึกษาทราบคร่าวหน้า

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 1

เรื่อง ความหมายและความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปใน

เวลา 3 ชั่วโมง

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 ผู้สอนชี้แจงเกี่ยวกับความมุ่งหมาย เนื้อหา และกิจกรรมของบทเรียน เรื่อง ความหมายและความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปใน

1.2 ทำการทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความหมาย และความ เป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปใน ซึ่งเป็นการสอบแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก เสร็จแล้วจึงเก็บแบบทดสอบและนำกระดาษคำตอบไปตรวจ

2. ขั้นสอน

2.1 สอนเนื้อหาความหมายของการวาดภาพคนและความหมายของการวาดภาพคนแบบ นอกเข้าไปใน ดังนี้

2.1.1 ถามนักศึกษาว่า การวาดภาพคนหมายถึงอะไร ให้นักศึกษาตอบสัก 3 คำตอบ ให้นักศึกษาเขียนคำตอบเหล่านั้นบนกระดานดำ

2.1.2 เฉลยคำตอบโดยการติดบัตรคำตอบขนาดใหญ่บนกระดานดำ แล้วให้นักศึกษา อภิปรายร่วมกัน คำตอบใดของนักศึกษาใกล้เคียงกับคำเฉลยบนกระดานดำมากที่สุด และช่วยกัน เรียบเรียงคำตอบที่ใกล้เคียงนั้นให้ถูกต้องยิ่งขึ้น

2.1.3 ถามต่อไปว่า การวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปในหมายความว่าอย่างไร ให้นักศึกษาตอบ 3 คำตอบ โดยเขียนคำตอบนั้นบนกระดานดำ

2.1.4 เฉลยคำตอบ โดยการติดบัตรคำตอบไว้บนกระดานดำ และให้นักศึกษา ตัดสินใจว่าคำตอบใดใกล้เคียงกับคำตอบที่เฉลยไว้มากที่สุด แล้วช่วยกัน เรียบเรียงคำตอบนั้นให้ ถูกต้องยิ่งขึ้น

2.1.5 อธิบายให้นักศึกษาเข้าใจว่า การนิยามความหมายของสิ่งใดสิ่งไม่จำเป็นจะต้องใช้คำพูดเหมือนกันทุกอย่าง แต่อาจใช้คำแตกต่างกันได้แต่มีความหมายเช่นเดียวกันก็ถือว่าใช้ได้ เพราะเป็นการนิยามด้วยความเข้าใจไม่ใช่ไปท่องจำมา

2.2 สอนเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะชั้นสูง โดยการฉายสไลด์ประกอบคำบรรยาย ดังนี้

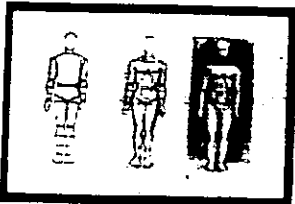
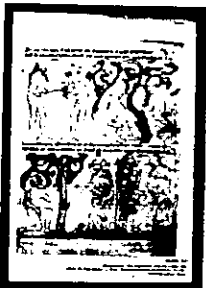
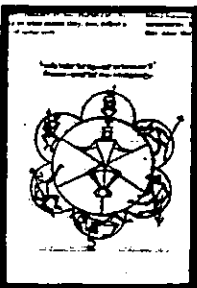
ภาพสไลด์	คำบรรยาย
1. 	ภาพวาดที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ภาพวาดที่เป็นภาพคน และภาพวาดที่ไม่ใช่ภาพคน ภาพวาดที่เป็นภาพคน ได้แก่ภาพคนเหมือน ภาพคนเต็มตัว ภาพประกอบเรื่อง เช่น ภาพเกี่ยวกับศาสนา ของเรมбранด์ ศิลปินชาวฮอลแลนด์
2. 	ภาพวาดที่ไม่ใช่ภาพคน ได้แก่ภาพทิวทัศน์ต่าง ๆ ภาพดอกไม้ เช่นภาพดอกบัว ของโมนีเซ่ ศิลปินชาวฝรั่งเศส
3. 	แต่เดิมวงการศิลปะตะวันตกถือว่า ภาพคนเป็นศิลปะชั้นสูง เช่นภาพโมนา ลิซา ซึ่งวาดโดย เลโอนาร์โด ดา วินชี ภาพนี้

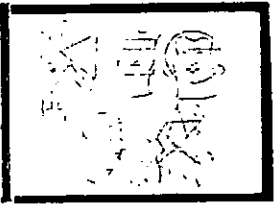
ภาพสไลด์	คำบรรยาย
4. 	ศิลปินที่มีความสามารถในการวาดภาพคนจึงได้รับการยกย่องอย่างสูงตลอดมา เช่น ราฟาเอล ศิลปินชาวอิตาลี เป็นภาพที่ดีภาพหนึ่งของเขา
5. 	แต่เดิมภาพวาดที่ไม่ใช่ภาพคนไม่ได้รับการยกย่องว่าเป็นศิลปะชั้นสูง ครั้นถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ศิลปินสมัยอิมเพรสชั่นนิสต์ ได้ออกไปวาดภาพนอกสถานที่ ภาพที่วาดได้แก่ ภาพทิวทัศน์ต่าง ๆ ภาพเหตุการณ์สำคัญลงไป ภาพทิวทัศน์หลายต่อหลายภาพมีความงดงามว่าภาพคน หรือ งดงามกว่าภาพคนบางภาพ เช่นภาพดวงอาทิตย์ขึ้นของโมนี
6. 	ภาพราตรีประดับดาว ของแวนโกะ เป็นภาพทิวทัศน์ที่วาดด้วยเส้นที่หมุนวน สีรุนแรง บรรยากาศหมกมัว แสดงให้เห็นถึงอารมณ์ที่ปั่นป่วนของศิลปินซึ่งสามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างดี

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
7. 	ภาพดอกไฮริสส์ ของแวนโกะ ก็เป็นภาพที่งดงามอีกภาพหนึ่ง จะเห็นว่าภาพวาดสมัยอิมเพรสชันนิสม์ที่กล่าวมาทั้งหมดนับเป็น ภาพวาดที่งดงามด้วยแสง สี มีบรรยากาศที่น่าประทับใจ คนทั่วไปก็นิยมชมชอบศิลปะที่ไม่ใช่ภาพคนมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ วงการศิลปะตะวันตกจึงยอมรับว่าศิลปะที่ไม่ใช่ภาพคนก็เป็น ศิลปะชั้นสูงด้วยตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา

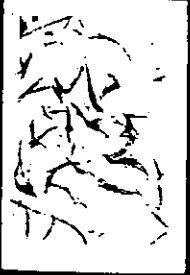
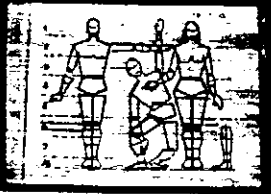
2.3 สอนเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป โดยการฉาย สไลด์ประกอบคำบรรยาย ดังนี้

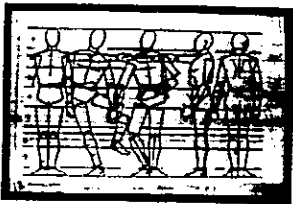
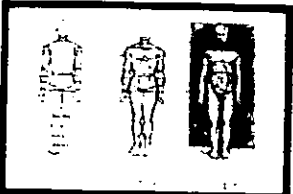
ภาพสไลด์	คำบรรยาย
1. 	นี่คือลักษณะการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป ผู้วาดจะต้อง ศึกษารูปร่างภายนอกของคนตามที่ปรากฏ แล้ววาดเป็นรูปร่าง แบบเรขาคณิต เช่น ศีรษะวาดเป็นเหลี่ยมสัน ภาพคนลักษณะนี้ เราคงฝึกฝนกันมาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา เป็นการฝึกให้เรารู้วิธีวาดภาพคนจากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
2. 	สำหรับการวาดภาพคนเต็มตัวแบบนอกเข้าไป ก็จะเริ่มจากการวาดภาพคนเหลี่ยมเช่นกัน จากภาพนี้จะเห็นว่าเริ่มต้นด้วยการวาดภาพคนเป็นรูปร่างเรขาคณิต ต่อไปจึงวาดภาพกล้ามเนื้อ สุดท้ายจึงปรับปรุงให้เป็นภาพคนตามที่ยมองเห็นจากภายนอก
3. 	เกี่ยวกับความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป เริ่มปรากฏเค้าเงื่อนเมื่อช่วงปลายสมัยกลาง ซึ่งในสมัยกลางเป็นสมัยที่ยอมรับว่าภาพประกอบหนังสือกันมาก จนเป็นที่ยอมรับกันว่า สมัยกลางเป็นสมัยที่มีภาพประกอบหนังสือที่งดงามที่สุด
4. 	จากการตรวจสอบภาพประกอบหนังสือของสมัยกลางในยุโรปพบว่า ภาพประกอบหนังสือของศิลปินชาวฝรั่งเศสชื่อ วิลลาร์ด เดอ ฮอนเนเคอท์ มีลักษณะแปลก ที่ว่าแปลกก็คือ มีการวาดภาพคนโดยใช้รูปร่างเรขาคณิตประกอบกันขึ้น เช่น ภาพเทพเจ้าแห่งโซคลานแสดงให้เห็นวิธีการวาดของเขาว่า วาดภาพคนจากภายนอก

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
5. 	นอกจากนั้น วิลลาร์ด เดอ ฮอลเนคเคอร์ท ยังวาดรูปร่างเรขาคณิตกับอยู่บนภาพคน ส่วนใบหน้าวาดเป็นรูปสามเหลี่ยม ลำตัวก็เป็นรูปสามเหลี่ยมทอดลงไปถึงขา ที่หัวเข่าวาดเป็นรูปวงกลม
6. 	ภาพนี้แสดงให้เห็นการใช้รูปร่างเรขาคณิตกับลงบนภาพคนและภาพสัตว์อย่างมีความสอดคล้องกัน
7. 	จากภาพนี้ และภาพที่กล่าวมาแล้ว ทำให้คิดว่าถ้าวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปโดยการมองวัตถุให้เป็นรูปร่างเรขาคณิตมีเค้าเงื่อนมาตั้งแต่ปลายสมัยกลาง คือราว ค.ศ. 1240- ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่วิลลาร์ด เดอ ฮอลเนคเคอร์ท มีชีวิตอยู่
8. 	หลังจากสมัยกลางหลายร้อยปีถึงสมัย โนส-อิมเพรสชันนิสซึมในประเทศฝรั่งเศสราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้เกิดมีศิลปินที่มีความคิดก้าวหน้าคนหนึ่งชื่อ เซซานน์ ภาพนี้คือภาพเหมือนเซซานน์

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
9. 	เชซานน์ได้พยายามคิดค้นวิธีสร้างสรรค์รูปทรงของคนและของวัตถุขึ้นใหม่ ให้มีลักษณะแตกต่างไปจากธรรมชาติที่เห็น โดยสร้างหลักการว่า "จงมองสรรพสิ่งทั้งหลายที่ปรากฏให้เป็นรูปทรงเรขาคณิต" ดังนั้นภาพของเชซานน์จึงปรากฏเค้าโครงของรูปร่างเรขาคณิตอยู่ คือมีเหลี่ยมและมีโค้ง
10. 	หลักการของเชซานน์ดังกล่าว เป็นการแนะนำให้ศิลปินหรือผู้วาดภาพมองสิ่งที่จะวาดจากรูปทรงภายนอกก่อน แล้วจึงพิจารณาส่วนย่อยภายหลัง ภาพนี้เป็นผลงานของเชซานน์เช่นกัน
11. 	ต่อมาได้มีผู้พยายามนำหลักการของเชซานน์ไปใช้ในการสร้างสรรค์ศิลปะ ทำให้เกิดศิลปะที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากเดิมเป็นลำดับ เช่น ผู้หญิงเต้นรำของ มาติสส์ ศิลปินชาวฝรั่งเศส หัวหน้ากลุ่มโฟวิสม์

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
12. 	สมัยต่อมาศิลปินกลุ่มคิวบิสม์ เช่น บราค และ ปิกัสโซ ได้นำหลักการของเซซานมาสร้างสรรคงานศิลปะจนประสบความสำเร็จ ภาพนี้เป็นผลงานการวาดภาพคนของบราค
13. 	และภาพนี้เป็นผลงานการวาดภาพคนของปิกัสโซ จะเห็นว่า เป็นภาพที่ใช้รูปทรงเรขาคณิตมาแก้ปัญหา
14. 	ส่วนภาพนี้เป็นภาพคน วาดโดย บอชโซนี ศิลปินกลุ่มฟิวเจอริสม์ ซึ่งภาพวาดของศิลปินกลุ่มนี้จะมีลักษณะเป็นเหลี่ยมสันเพราะใช้รูปทรงเรขาคณิตเข้าแก้ปัญหาและยังให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวด้วย
15. 	มีศิลปินและครูศิลปะสมัยต่อ ๆ มาเห็นว่า หลักการของเซซานเป็นหลักการที่สามารถทำให้วาดภาพต่าง ๆ ได้ง่าย เพราะเป็นการแนะนำให้วาดจากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย หรือวาดจากภายนอกเข้าสู่ภายใน สำหรับประเทศไทย อารี สุทธิพันธุ์ ได้นำเอาหลักการของเซซานมาพัฒนาวิธีวาดภาพคน โดยท่านเรียกวิธีวาดภาพคนแบบนี้ว่า "วิธีวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป"

ภาพสไลด์	คำบรรยาย
16. 	การวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปในของ อารี สุทธิพันธุ์ มีหลักการ ว่า ให้สังเกตรูปร่างของคนจากภายนอกแล้ววาดภาพคน เหลื่อมขึ้นมา
17. 	หลังจากวาดภาพคนเหลื่อมแล้ว จึงใช้ความรู้ทางวิชา กายวิภาคเข้ามาช่วย เพื่อปรับปรุงภาพคนเหลื่อมให้เป็น ภาพคนตามที่ปรากฏ

2.4 ผู้สอนและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียนจากสไลด์

2.5 ให้นักศึกษาอ่านเนื้อหาบทที่ 1 ตามลํานับเป็นเวลา 15 นาที

2.6 ให้นักศึกษาสอบถามข้อสงสัยต่าง ๆ เสร็จแล้วให้คืนเนื้อหาบทเรียนที่ 1 เพื่อเตรียมทดสอบหลังเรียน

3. การวัดผล - ประเมินผล

3.1 แจกแบบทดสอบหลังเรียน (ชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน) และชี้แจงเกี่ยวกับการสอบ

3.2 ศึกษาลงมือสอบตามเวลาที่กำหนดไว้ในแบบทดสอบ เสร็จแล้วเก็บกระดาษคำตอบไปตรวจ แล้วแจ้งผลการสอบให้นักศึกษาทราบในคราวหน้า

แบบทดสอบประจำบทเรียนที่ 1

เรื่อง ความหมายและความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป

คำชี้แจง

1. จงทำเครื่องหมาย X กับตัวอักษรของคำตอบที่ถูกต้องที่สุดในกระดาษคำตอบ
2. ห้ามทำเครื่องหมายใด ๆ ในแบบทดสอบ
3. แบบทดสอบนี้มี 10 ข้อ ใช้เวลาทำ 5 นาที ผู้คุมสอบจะเก็บแบบทดสอบและกระดาษคำตอบทันทีเมื่อครบ 5 นาที
4. ผู้ทุจริตในการสอบจะต้องทดสอบใหม่

1. การวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปที่เรา กำลังศึกษานี้มีขอบข่ายเนื่องใด
 - ก. ภาพคนครึ่งตัวแสดงตั้งแต่ใบหน้าถึงเอว
 - ข. ภาพคนครึ่งตัวแสดงตั้งแต่ใบหน้าถึงเข่า
 - ค. ภาพคนเต็มตัวแสดงตั้งแต่ศีรษะถึงเท้า
 - ง. ภาพคนเต็มตัวแสดงตั้งแต่หน้าอกถึงเข่า
2. สมัยใดที่เชื่อว่าศิลปะที่แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับภาพคนเท่านั้นที่เป็นศิลปะชั้นสูง
 - ก. สมัยบาโรกและโรโกโก
 - ข. สมัยอิมเพรสชันนิสม์
 - ค. สมัยฟิววิสม์
 - ง. สมัยโพสต์-อิมเพรสชันนิสม์

3. สมัยใดที่ เริ่มต้นยอมรับว่าศิลปะที่ไม่ใช่ภาพคนก็เป็นศิลปะชั้นสูง
 - ก. สมัยนีโอ-คลาสสิก
 - ข. สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา
 - ค. สมัยบาโรก
 - ง. สมัยอิมเพรสชันนิสม์
4. การวาดภาพคนแบบนอกเข้าในหมายถึงอะไร
 - ก. การวาดภาพคนโดยเริ่มวาดจากภาพคนเหลี่ยมอันเป็นโครงสร้างภายนอก เข้าสู่ภายในร่างกาย
 - ข. การวาดภาพคนโดยเริ่มวาดจากกระดูก กล้ามเนื้อ ออกไปสู่ร่างกายที่ปรากฏภายนอก
 - ค. การวาดภาพคนโดยเริ่มวาดตั้งแต่โครงสร้างทางกล้ามเนื้อ ออกไปสู่ร่างกายที่ปรากฏภายนอก
 - ง. การวาดภาพคนโดยเริ่มวาดจากร่างกายที่ปรากฏภายนอกออกไปสู่ภาพคนเหลี่ยม
5. การวาดภาพคนแบบนอกเข้าในเริ่มปรากฏขึ้นเ้ามาตั้งแต่สมัยใด
 - ก. สมัยนิวเจอริสม์
 - ข. สมัยกลางของยุโรป
 - ค. สมัยโพสต์-อิมเพรสชันนิสม์
 - ง. สมัยคิวบิสม์
6. ศิลปินคนใดที่ให้นแนวคิดเกี่ยวกับการวาดภาพว่า "จงมองวัตถุที่เห็นให้เป็นรูปทรงแบบเรขาคณิต"
 - ก. เลโอนาร์โด ดา วินชี
 - ข. โฌแซ็ฟ
 - ค. เซซันน์
 - ง. ปิกัสโซ

7. คนแรกที่คิดค้นวิธีสอนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปในประเทศไทย คือ
- ก. ศิลป พีระศรี
 - ข. สนั่น ศิลากร
 - ค. เพ็ญ หริพิทักษ์
 - ง. อารี สุทธิพันธุ์
8. ได้พบต้นเค้าการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปจากภาพประกอบหนังสือ ซึ่งเป็นฝีมือของใคร
- ก. วิลลาร์ด เดอ ฮอนเนเคเคท์
 - ข. เรอโนัวร์
 - ค. บราวน์
 - ง. แวนโกะ
9. การวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปให้มีความสำคัญกับโครงสร้างใดมากที่สุด
- ก. โครงกระดูกของคน
 - ข. กล้ามเนื้อของคน
 - ค. ภาพคนเหลี่ยม
 - ง. โครงกระดูกและกล้ามเนื้อของคน
10. ผลจากความคิดที่ว่า "จงมองวัตถุที่ปรากฏให้เป็นรูปทรงเรขาคณิต" ทำให้บักส์ไซ และบราวน์นำไปสร้างสรรค์ศิลปะแบบใด
- ก. โฟส-อิมเพรสชันนิสม์
 - ข. อิมเพรสชันนิสม์
 - ค. คิวบิสม์
 - ง. นิวเจอริสม์

บทเรียนที่ 2

เรื่อง วัสดุ-อุปกรณ์เกี่ยวกับการวาดภาพคนและวิธีใช้

เนื้อหา

คำชี้แจง ใช้เนื้อหาเช่นเดียวกับบทเรียนที่ 2 ในภาคผนวก ข

แผนการสอนบทเรียนที่ 2

เรื่อง วัสดุ-อุปกรณ์เกี่ยวกับการวาดภาพคนและวิธีใช้

เวลา 3 ชั่วโมง

คำชี้แจง ใช้แผนการสอนเช่นเดียวกับแผนการสอนบทเรียนที่ 2 ในภาคผนวก ข.

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 2

เรื่อง วัสดุ-อุปกรณ์เกี่ยวกับการวาดภาพคนและวิธีใช้

เวลา 3 ชั่วโมง

คำชี้แจง ใช้กระบวนการสอนเช่นเดียวกับกระบวนการสอนบทเรียนที่ 2 ในภาคผนวก ข.

บทเรียนที่ 3

เรื่อง การใช้เส้น การแรเงาหัก และการจัดภาพ

เนื้อหา

คำชี้แจง ใช้เนื้อหาเช่นเดียวกับบทเรียนที่ 3 ในภาคผนวก ข.

แผนการสอนบทเรียนที่ 3

เรื่อง การใช้เส้น การแรเงาหนัก และการจัดภาพ

เวลา 6 ชั่วโมง

คำชี้แจง ใช้แผนการสอนเช่นเดียวกับแผนการสอนบทเรียนที่ 3 ในภาคผนวก ข.

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 3

เรื่อง การใช้เส้น การแรเงาหน้าตา และการจัดภาพ

เวลา 6 ชั่วโมง

คำชี้แจง ใช้กระบวนการสอนเช่นเดียวกับกระบวนการสอนบทเรียนที่ 3 ในภาคผนวก ข.

บทเรียนที่ 4

เรื่อง คนเหลี่ยม

เนื้อหา

การวาดภาพคนเหลี่ยมเป็นวิธีการวาดภาพที่ยึดถือรูปทรงภายนอกของมนุษย์เป็นสำคัญ โดยผู้วาดจะต้องพิจารณารูปทรงแต่ละส่วนใหญ่ ๆ ของมนุษย์ว่ามีแนวโน้มว่าจะเป็นรูปทรงเรขาคณิตแบบใด เช่น ถ้าเราดูส่วนศีรษะและใบหน้าของคนก็จะเห็นว่ามีแนวโน้มเป็นรูปวงรียาวจากบนลงมาล่าง และถ้าดูต้นแขนก็จะเห็นว่ามีแนวโน้มเป็นรูปทรงกระบอก หรือรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาวจากบนลงมาล่าง ถ้าดูที่ลำตัวจะเห็นว่ามีแนวโน้มเป็นรูป 6 เหลี่ยม หรือถ้าดูที่ส่วนสะโพกก็จะเห็นว่ามีแนวโน้มเป็นรูป 5 เหลี่ยม ดูคล้ายกางเกงขันใน เป็นต้น

สัดส่วนของคนเหลี่ยม

สัดส่วนของคนเหลี่ยมแบ่งออกเป็น 7 ส่วนครึ่ง โดยยึดถือส่วนศีรษะและใบหน้าเป็น 1 ส่วน แล้ววัดไปจนครบ 7 ส่วน และเพิ่มอีก ครึ่งส่วน รวมเป็น 7 ส่วนครึ่ง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ส่วนที่ 1 เป็นส่วนศีรษะและใบหน้า
- ส่วนที่ 2 มีพื้นที่ตั้งแต่ปลายคางถึงราวมผมหรือหน้าอก
- ส่วนที่ 3 มีพื้นที่ตั้งแต่ราวมผมถึงสะดือ
- ส่วนที่ 4 มีพื้นที่ตั้งแต่สะดือถึงหัวเข่า
- ส่วนที่ 5 $\frac{1}{3}$ มีพื้นที่ตั้งแต่หัวเข่าถึงหัวเข่า
- ส่วนที่ 5 $\frac{1}{2}$ เป็นส่วนของหัวเข่า
- ส่วนที่ 5 $\frac{1}{2}$ - 7 เป็นส่วนของปลายขา
- ส่วนที่ 7 $\frac{1}{2}$ เป็นส่วนของเท้า

สำหรับส่วนกว้างของภาพคนนี้มี 2 ส่วน

วิธีแบ่งสัดส่วนคนเหลี่ยม

ในระยะเริ่มต้นของการแบ่งสัดส่วนคนเหลี่ยม ขอแนะนำว่าควรสร้างแถบกะส่วนขึ้นด้วย กระดาษแข็ง ให้มีขนาดยาวหรือส่วนสูงพอเหมาะกับหน้ากระดาษที่นักเรียนใช้วาด เช่น กระดาษอัดสำเนา แถบกะส่วนก็ควรมีขนาดยาวประมาณ 8 นิ้ว หรือถ้าวาดบนกระดาษวาดเขียนขนาดครึ่งแผ่นใหญ่ (ขนาด 15 x 22 นิ้ว) แถบกะส่วนก็ควรมีขนาดยาวประมาณ 17 นิ้ว เป็นต้น

วิธีวาดคนเหลี่ยมในท่ายืนตรงแขนทั้งสองข้างปล่อยข้างลำตัว

1. ลากเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกนในกึ่งกลางหน้ากระดาษ
2. แบ่งส่วนของเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกนด้วยแถบกะส่วน แล้วลากเส้นขนานจากจุดแบ่งนั้น
3. วาดรูปร่างริ้วในส่วนของส่วนที่ 1 เพื่อแทนรูปร่างของศีรษะและใบหน้าคน
4. วาดเป็นรูปทรงกระบอก ในพื้นที่รอยต่อระหว่างส่วนที่ 1 กับส่วนที่ 2
5. วาดรูป 6 เหลี่ยมต่อจากรูปทรงกระบอกของคอให้เป็นรูปทรงของลำตัวมีความยาวครอบคลุมส่วนของส่วนที่ 2 และ 3 โดยเขียนเส้นที่หัวไหล่เอียงลาดลงทางซ้ายและขวา ส่วนข้างสอบเข้าใน
6. วาดรูปสะโพกหรือเชิงกรานเป็นรูป 5 เหลี่ยม (คล้ายกางเกงใน) โดยเขียนให้ห่างส่วนลำตัวเล็กน้อย เกือบเต็มพื้นที่ในส่วนที่ 4
7. วาดรูปสี่เหลี่ยมยาวสอบเข้าหากันทางตอนล่าง แทนส่วนที่เป็นต้นขาทั้งซ้ายและขวา ซึ่งมีความยาวประมาณ 1 ส่วนครึ่ง
8. แบ่งส่วนของส่วนที่ 6 ออกเป็น 3 ส่วน ส่วนกลางเขียนวงรีแทนหัวเข่าหรือสะบ้าทั้งซ้ายและขวา

9. วาดส่วนปลายขาเป็นปล้อง ๆ (เลียนแบบน้อง) 3 ปล้อง มีความยาว 1 ส่วนครึ่ง
10. วาดส่วนเท้าในส่วนที่ 7 ส่วนครึ่ง เท้าตรงและด้านข้างให้มีลักษณะดังรูปทั้งซ้ายและขวา

เมื่อวาดสิ่งที่กล่าวมาได้สัดส่วนดีแล้ว จึงวาดส่วนแขนต่อไป

11. วาดรูปทรงกระบอกหรือรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาวประมาณ 1 ส่วนครึ่ง โดยวาดต่อจากส่วนหัวไหล่ทั้งซ้ายและขวา
12. วาดปลายแขนให้มีรูปเป็นปล้อง ๆ (เลียนแบบกล้ามเนื้อแขน) 3 ปล้อง มีความยาวเกือบเต็มส่วนที่ 4
13. วาดมือให้มีมีความยาว 1 ส่วน ปลายนิ้วมือน้อยอยู่ประมาณคืบขา

ดังกล่าวนี้นี้เป็นการกะประมาณสัดส่วนของคนเหลี่ยม ซึ่งนักศึกษาควรจะต้องจดจำให้ได้ว่าส่วนใดของร่างกายอยู่ที่ตำแหน่งใดใน 7 ส่วนครึ่งนั้น

ความสมส่วนของคนเหลี่ยม สิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับผู้ฝึกหัดวาดภาพคนเหลี่ยม คือ ไม่สามารถสร้างความสมส่วนในภาพคนเหลี่ยมได้ เช่น มักจะวาดมือ เท้าเล็กเกินไป วาดแขน ขา ผอมบางเกินไป หรือเขียนส่วนศีรษะกลมเกินไป วาดลำตัวอ้วนเกินไป นักศึกษาจะต้องเรียนรู้การกะประมาณสัดส่วนให้มีความสมส่วน โดยการวาดภาพคนเหลี่ยมหลาย ๆ ภาพแล้ววิพากษ์วิจารณ์ร่วมกัน แล้วเลือกสัดส่วนที่ดีที่สุดไว้เป็นแบบฉบับในการวาดต่อ ๆ ไป อย่างไรก็ตามการที่จะสามารถวาดภาพคนเหลี่ยมให้มีสัดส่วนเหมาะสมขั้นนั้นอยู่กับการฝึกมาก ๆ ซ้ำ ๆ กันจนเกิดความชำนาญ และมีการวิพากษ์วิจารณ์ ทั้งวิพากษ์วิจารณ์ตัวเองและให้เพื่อน ๆ ช่วยวิพากษ์วิจารณ์ นักศึกษาเองก็ควรจะเป็นคนใจกว้างก็จะยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ทุกรูปแบบ แล้วพิจารณาเลือกรูปแบบที่ดีที่สุดด้วยตัวของเราเอง

ด้านต่าง ๆ ของภาพคน สามารถจำแนกออกได้เป็นพวกใหญ่ ๆ ได้ 3 ประการ คือ ด้านหน้า ด้านข้าง และด้านหลัง โดยแท้จริงแล้วแต่ละด้านของรูปคนยังมีด้านย่อย ๆ ได้อีก เช่น ด้านหน้า ได้แก่ ด้านหน้าตรง โบราณเรียกว่าด้านอัด และด้านเฉียง โบราณเรียกว่าด้านเลี้ยว ซึ่งผู้วาดย่อมมีสิทธิที่จะวาดด้านใดก็ได้

ตามปกติในการวาดภาพคนจากหุ่นคนจริงของนักศึกษาที่เรียนร่วมกันหลาย ๆ คน ย่อมไม่สามารถที่จะวาดภาพคนในด้านเดียวกันได้ทุกคน จึงจำเป็นต้องกระจายกันออกไปวาดในด้านอื่น ๆ ด้วย เมื่อสภาพความจริงเป็นเช่นนี้ นักศึกษาจึงต้องฝึกฝนการวาดภาพคนให้ได้หลาย ๆ ด้าน หรือ หลาย ๆ แง่มุม จึงจะทำให้การฝึกนั้นสมบูรณ์ ซึ่งหลักการฝึกนี้ก็ต้องฝึกฝนจากง่ายไปหายาก หรือ จากง่ายไปหาซับซ้อน การที่ผู้สอนกำหนดให้วาดด้านหน้าอันประกอบไปด้วยด้านหน้าตรง และด้านเฉียงก็ เพราะต้องการลดความยุ่งยากลงและให้เหมาะสมกับเวลาเรียนซึ่งมีเพียง 1 ภาคเรียน แต่ก็หวังว่า จากความรู้ที่นักศึกษาได้เรียนรู้ไป จะทำให้นักศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการค้นคว้า และฝึกฝน การวาดภาพคนในด้านอื่น ๆ หรือในแง่มุมอื่น ๆ ที่ซับซ้อนขึ้น

การวาดคนเหลี่ยมท่าทางตามอุดมคติแบบ โปลิคลิตัน

ได้กล่าวถึงท่าทางแบบปกติ หรือทำขึ้นตรงแขนปล่อยข้างลำตัวแล้ว ซึ่งในท่าทางแบบนี้ เส้นแกนย่อมเป็นเส้นตั้ง ส่วนท่าทางตามอุดมคติแบบ โปลิคลิตันนั้น เป็นท่าทางที่แสดงการเคลื่อนไหวที่ คลื่นคลายไปจากท่าปกติเล็กน้อย กล่าวคือ ท่าทางตามอุดมคติแบบ โปลิคลิตันเป็นการแสดงท่ายืนน้ำหนัก อยู่ที่ขาซ้าย แขนขวางอในขณะที่ขาขวาและแขนซ้ายอยู่ในลักษณะผ่อนคลาย ซึ่งลักษณะผ่อนคลายนี้ ขาขวาอาจจะงอในท่าพักขา ส่วนแขนซ้ายจะยกงอเกร็งเล็กน้อยก็ได้ ดังนั้นการสังเกตท่าทางตาม อุดมคติแบบ โปลิคลิตันให้ดูที่การยืนน้ำหนักจะตกอยู่ที่ขาใดขาหนึ่งเท่านั้น ส่วนแขนทั้ง 2 ข้าง จะอยู่ใน ตำแหน่งที่รับกันกับท่ายืน นั่นคือจะให้ความรู้สึกสมดุลอย่างมหัศจรรย์ ด้วยเหตุที่ท่าทางตามอุดมคติ แบบ โปลิคลิตันเป็นท่าทางที่คงความสมดุลอย่างยอดเยี่ยมดังกล่าว ศิลปินสมัยต่อ ๆ มาจึงนิยมวาดภาพ

หรือปั้น-สลักรูปคนในท่าทางตามอุดมคติแบบโพลิคลิตัน เช่น รูปเดวิด ของมิเคลันเจโล รูปหญิงเปลือยของมาติสส์ รูปยุคลำวัดของโรแดง เป็นต้น

การขึ้นในท่าเคลื่อนไหวแบบโพลิคลิตัน นอกจากแขนและขาจะเปลี่ยนท่าทางไปแล้ว ส่วนอื่นของร่างกายก็จะเปลี่ยนตาม ในลักษณะรับกันอ่อนน้อมเป็นเอกภาพหรือในลักษณะคงความสมดุลของร่างกาย เส้นแกนที่จะเปลี่ยนเป็นเส้นโค้งคด ส่วนที่เป็นลำตัวและส่วนที่เป็นสะโพกหรือเชิงกราน (รูปกางเกงใน) จะเอียงรับกัน ดังจะได้อธิบายถึงกระบวนการในการวาดภาพคนเหลี่ยม ทำทางตามอุดมคติแบบโพลิคลิตันดังต่อไปนี้

1. ลากเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกน
2. แบ่งเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกนเป็น 7 ส่วนครึ่ง ด้วยแถบกะส่วน แล้วลากเส้นขนานจากจุดแบ่ง
3. วาดรูปวงรีในส่วนที่ 1 แทนรูปของศีรษะและใบหน้า ให้เอียงตามท่อนที่มาเป็นแบบ
4. วาดส่วนขอลำคอเป็นรูปทรงกระบอกมาต่อกับส่วนลำตัว
5. วาดรูป 6 เหลี่ยมแทนลำตัว ไหล่ลาด ส่วนลำตัวด้านข้างสอบเข้า ซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุมส่วนที่ 2 และที่ 3 โดยส่วนที่ 2 วาดรูปวาวนม และส่วนที่ 3 วาดรูปโค้ง ช่องท้อง จากนั้นจึงวาดเส้นแกนหรือกระดูกสันหลังให้โค้งลงมาบรรจบกับกระดูกเชิงกราน
6. วาดรูป 5 เหลี่ยม แทนรูปกระดูกเชิงกรานในส่วนที่ 4 ในสภาพเอียงเล็กน้อย
7. วาดรูปต้นขาซ้ายเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าสอบลง ยาวขนาด 1 ส่วนครึ่ง (คือถึงตรงกลางของส่วนที่ 6 พอดี) จากนั้นวาดปลายขาต่อเข้าไปอีกและวาดเท้า โดยการวาดขาซ้ายนี้ซึ่งเป็นส่วนขาที่รับน้ำหนักให้วาดเฉียงเข้าหาเส้นแกนโดยตรง
8. วาดรูปต้นขาขวาเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าสอบลง ยาวขนาด 1 ส่วนครึ่ง โดยให้ต้นขาซ้ายอยู่ต่ำกว่าต้นขาขวาเล็กน้อย จากนั้นวาดปลายขาซ้ายเป็นปล้อง ๆ โดยขึ้นเฉียงออกไปจากแนวเส้นแกนเล็กน้อย เพื่อให้เห็นว่าขาซ้ายนี้งอในท่าพักขา (การวาดบริเวณนี้ต้องแบ่งส่วนที่ 6 ออกเป็น

3 ส่วนก่อน โดยส่วนที่ 1 เป็นอาณาเขตของต้นขา ส่วนที่ 2 เป็นสะบ้า ส่วนที่ 3 เป็นอาณาเขตของปลายขา

9. วาดส่วนปลายขาเป็นปล้อง ๆ 3 ปล้อง โดยขาซ้ายวาดในแนวตั้งเพราะรับน้ำหนัก ส่วนขาขวางอและสั้นกว่าขาซ้ายเล็กน้อย

10. วาดส่วนเท้าต่อจากรูปปลายขาโดยวาดในส่วนที่ 7 ส่วนครึ่ง เท้าซ้ายอยู่ในสภาพตรงจึงมองเห็นน้อยกว่าเท้าขวาซึ่งอยู่ในสภาพยกส้นเท้าเป็นผลให้มองเห็นหลังเท้ามากขึ้น

11. ต่อไปกลับไปวาดส่วนที่เป็นเขนทั้ง 2 ข้าง แขนซ้ายซึ่งปล่อยลงข้างลำตัวเริ่มวาดต้นเขนเป็นรูปทรงกระบอกยาวประมาณ 1 ส่วนครึ่ง ต่อด้วยปลายเขนโดยวาดเป็นปล้อง ๆ จำนวน 3 ปล้อง และมีมือ

12. วาดแขนขวาซึ่งยกงอ โดยวาดรูปต้นเขนต่อจากช่วงไหล่เป็นรูปทรงกระบอกยาว 1 ส่วนครึ่ง ต่อด้วยปลายเขนโดยวาดเป็นปล้อง ๆ 3 ปล้อง แล้วจึงวาดมือทั้ง 2 ข้าง ในลักษณะรวม ๆ ก่อน แล้ววาดรายละเอียดภาพหลัง

ที่กล่าวทั้งหมดนี้เราก็จะได้ภาพคนเหลี่ยมในลักษณะภาพร่างทั้งหมด แล้วตรวจสอบความถูกต้องของสัดส่วน ถ้าเห็นว่ายังมีสัดส่วนไม่เหมาะสมก็จัดการแก้ไข จนเห็นว่าภาพคนเหลี่ยมมีสัดส่วนดีแล้วจึงเน้นเส้นให้ชัดเจน และลบเส้นร่างที่ไม่ถูกต้องออกเสีย

การวาดภาพคนเหลี่ยมแสดงด้านเฉียง

ในการวาดภาพคนเหลี่ยมนั้น ภาพเฉียงนับว่าวาดยากพอสมควร บางทีนักศึกษาอาจจะต้องคิดแก้ปัญหาเอง เพราะด้านเฉียงจะมองเห็นความหนาของภาพด้วยความยากจะอยู่ตรงนี้ ต่อไปนี้เป็นข้อเสนอแนะวิธีวาดภาพด้านเฉียง ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ลากเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกน
2. แบ่งเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกนออกเป็น 7 ส่วนครึ่ง (ควรวัดใช้แถบกระดาษเป็นอุปกรณ์)

3. วาดรูปวงรีและปรับปรุงวงรีให้เป็นใบหน้าเฉียง (หรือจะวาดหน้าตรงก็ได้)
 4. วาดเส้นคอ เป็นรูปทรงกระบอกจากรูปวงรีของศีรษะ
 5. วาดรูปลำตัว โดยทำเป็นรูปเหลี่ยมตั้งแต่ส่วนบน หน้าอก จนถึงส่วนสะดือ
 6. วาดรูป 5 เหลี่ยม เป็นบริเวณเชิงกราน
 7. วาดรูปสี่เหลี่ยมยาวสอบเข้าหากันแทนส่วนต้นขาทั้ง 2 ข้าง
 8. แบ่งส่วนที่ 6 ออกเป็น 3 ส่วน โดยส่วนที่ 1 เป็นอาณาเขตของต้นขา ส่วนกลางเป็นอาณาเขตของหัวเข่าหรือสะบ้า ส่วนที่ 3 เป็นอาณาเขตของส่วนปลายขา
 9. วาดส่วนปลายขาเป็นปล้อง 3 ปล้อง
 10. วาดรูปเท้าในสภาพรวม เท้าขวามองเห็นด้านข้าง เท้าซ้ายมองเห็นตรง นักศึกษาจะเห็นว่าตั้งแต่ขั้นที่ 5 ถึงขั้นที่ 10 นั้น เป็นการวาดรูปด้านเฉียงเพียง 2 มิติเท่านั้น และเส้นแกนจะเห็นว่าลากผ่านกันไปทางขวามือมาก แนวนี้อาจจะผ่านร่องอก สะดือ หัวเข่า เข่าขวา
 11. จากนั้นวาดส่วนทรวงตั้งแต่ส่วนลำตัว เชิงกราน ต้นขา ปลายขา และเท้า
 12. ย้อนขึ้นไปวาดแขนโดยเริ่มจากต้นแขน เว้นช่องว่างเล็กน้อย แล้ววาดปลายแขนเป็นปล้อง ๗ ขั้นนี้ไม่ต้องวาดความหนาของแขนก็ได้ สุดท้ายจึงวาดมือ
- ท่าทางอื่น ๆ นอกจากท่าทางแบบยืนตรง และท่าทางตามอุดมคติแบบโพลิคลิตันแล้ว ก็สามารถวาดภาพคนเหลี่ยมในท่าทางอื่นได้อีกมากดังกิจกรรมเสนอแนะซึ่งนักศึกษาอาจจะหัดวาดคลี่คลายท่าทางออกไปอีก

ในการวาดท่าทาง 2 ท่า อันเป็นท่าบังคับให้นักศึกษาวาดนี้ นักศึกษาจะต้องฝึกหัดวาดจนสามารถวาดภาพคนเหลี่ยมได้โดยไม่ต้องดูแบบ

การวิจารณ์ภาพคนเหลี่ยม

ก่อนอื่นเราจะต้องเข้าใจก่อนว่า การวิจารณ์ในที่นี้หมายถึงอะไร ในด้านใด วิจารณ์ไปเพื่ออะไร และจะวิจารณ์อย่างไร

การวิจารณ์ในที่นี้หมายถึงการแสดงความคิดเห็นต่อภาพคนเหลี่ยมในด้านต่าง ๆ เช่น สัดส่วน ความสมดุล บริเวณว่าง ท่าทาง

ด้านสัดส่วน ในที่นี้จะดูความสัมพันธ์ของภาพคนเหลี่ยมว่าแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ เช่น แต่ละส่วนกว้าง ขาว ใหญ่หรือเล็กเกินไปหรือไม่ การใช้เส้นเป็นอย่างไร

ด้านความสมดุล ดูว่าภาพคนเหลี่ยมที่วาดนั้นมีความสมจริงในแง่การทรงตัวหรือไม่ เช่น ทำอินตรงนั้นภาพคนเหลี่ยมที่วาดรู้สึกว่ายืนตรงได้จริงหรือไม่หรือว่ามีอาการเอนเอียงจะล้มลงไปข้างหลัง ดังนี้ เป็นต้น

ด้านบริเวณว่าง ก็หมายถึงการวางภาพคนเหลี่ยมลงในเนื้อที่ของกระดาษที่วาด มีความเหมาะสมกับหน้ากระดาษหรือไม่ รูปเล็กหรือว่าใหญ่เกินไปหรือไม่

ด้านท่าทาง ดูว่าถูกต้องตามที่กำหนดให้วาดหรือไม่ รู้สึกท่าทางนั้นเป็นไปตามธรรมชาติของท่าทางนั้นหรือไม่ ให้ดูความสมจริงของท่าทางนั่นเอง

สำหรับปัญหาที่ว่าวิจารณ์ไปเพื่ออะไร คำตอบง่าย ๆ ก็คือเพื่อให้ผู้เรียนมีใจกว้างที่จะยอมรับฟังคำวิจารณ์วิจารณ์ของคนอื่น ซึ่งจะมีทั้งสิ่งที่ทำให้เราพอใจ และไม่พึงพอใจ ถ้าเราได้รับคำชมเชยเราก็พอใจ แต่ถ้าถูกตำหนิเราจะทนได้หรือไม่ ถ้าเราผิดจริงเราจะแก้ไขหรือไม่ จุดมุ่งหมายข้อที่สอง ก็เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาวาดภาพคนได้ดี ถ้าเราไม่สามารถรับฟังคำวิจารณ์และไม่ยอมแก้ไข จุดมุ่งหมายที่เราตั้งไว้ก็จะไม่บรรลุผล

แล้วเราจะวิจารณ์อย่างไร ก็เริ่มต้นด้วยการนำผลงานมาตั้งหน้าชั้นให้นักศึกษาทั้งห้องมองเห็นอย่างชัดเจน อาจจะนำมาตั้งที่ละภาพหรือที่ละหลาย ๆ ภาพก็ได้ ต่อไปก็ให้นักศึกษาเริ่มวิจารณ์ที่ละภาพ นักศึกษาลุกขึ้นมาวิจารณ์ทีละคน ถ้ามีเวลาน้อยผู้วิจารณ์รูปละสัก 2-3 คน ก็พอ ส่วนผู้ถูกวิจารณ์ผลงานก็ไม่ต้องไปก่อกวนอะไร มีหน้าที่จดข้อที่ควรจะแก้ไขตามคำวิจารณ์ไว้เป็นข้อ ๆ เพื่อจะได้นำไปแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป

แผนการสอนบทเรียนที่ 4

เรื่อง คนเหลี่ยม

เวลา 12 ชั่วโมง

คำชี้แจง เนื่องจากเนื้อหาและกิจกรรมคนเหลี่ยมมีระยะเวลาในการเรียน 12 ชั่วโมง จึงแบ่งเนื้อหาและกิจกรรมออกเป็น 4 ตอน ๆ ละ 3 ชั่วโมง คือ

6.1 ความหมายของภาพคนเหลี่ยม สัดส่วนของภาพคนเหลี่ยม และวิธีวาดภาพคนเหลี่ยมทำยืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง และแขนทั้งสองข้างปล่อยลงข้างลำตัว แสดงภาพคนด้านอัด

6.2 วิธีวาดภาพคนเหลี่ยมท่าทางตามอุตาคติแบบโปลิคลิตัน

6.3 วิธีวาดภาพคนเหลี่ยมทั้ง 2 ท่า แสดงด้านเสี้ยว

6.4 การวาดภาพคนเหลี่ยม 2 ท่า จากหุ่นคนจริง ซึ่งสามารถสร้างเป็นแผนการสอนได้ดังต่อไปนี้

แผนการสอนบทเรียนที่ 4.1

เรื่อง ความหมาย สัดส่วน และวิธีวาดภาพคนเหลี่ยมทำยืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนทั้งสองข้างปล่อยลงข้างลำตัว แสดงภาพคนด้านอัด

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. บอกความหมายของภาพคนเหลี่ยมได้
2. อธิบายสัดส่วนของภาพคนเหลี่ยมได้
3. วาดภาพคนเหลี่ยมตามแบบที่กำหนดให้ได้คนละ 1 ภาพ

เนื้อหา

1. ความหมายของภาพคนเหลี่ยม
2. สัดส่วนของภาพคนเหลี่ยม
3. วิธีการวาดภาพคนเหลี่ยมทำยืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนทั้งสองข้างปล่อยข้าง

ลำตัว

สื่อการสอน

1. แผ่นภาพแสดงกระบวนการวาดภาพคนเหลี่ยมในท่ายืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง และแขนทั้งสองข้างปล่อยข้างลำตัว แสดงภาพคนด้านอัด
2. กระดานดำ และชอล์ค
3. แถบกะส่วนขนาดเล็กและขนาดใหญ่

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน
 - 1.1 กล่าวทบทวนถึงความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าในอย่างย่อ ๆ
 - 1.2 บอกเรื่องที่จะสอนวันนี้ และแจกแผ่นภาพแสดงวิธีวาดภาพคนเหลี่ยมให้นักศึกษา
2. ขั้นสอน
 - 2.1 อธิบายความหมายของภาพคนเหลี่ยม
 - 2.2 อธิบายสัดส่วนของภาพคนเหลี่ยมตามแผ่นภาพที่ใช้เป็นสื่อการสอน
 - 2.3 สาธิตการวาดภาพคนเหลี่ยมบนกระดานดำตามขั้นตอนที่ปรากฏในแผ่นภาพ และ
เอกสารบทเรียนที่ 4 ตั้งแต่ขั้นที่ 1 ถึงขั้นสุดท้าย
 - 2.4 นักศึกษาลงมือวาดภาพคนเหลี่ยมตามตัวอย่างคนละ 1 ภาพ ในเวลา 1 ชั่วโมง
ครึ่ง แล้วนำเสนอผู้สอน

2.5 ผู้สอนและนักเรียนร่วมกันวิจารณ์ผลงานที่นักศึกษาวาด เพื่อให้มีการแก้ไขในโอกาสต่อไป นักศึกษาจดคำวิจารณ์ไว้เพื่อแก้ไขในโอกาสต่อไป

2.6 มอบงานการวาดภาพคนเหลี่ยมที่นักศึกษาวาดวันนี้นำไปทำเป็นการบ้าน โดยทำในกระดาษอัดสำเนาที่ผู้สอนแจกให้ แล้วส่งผู้สอนตรวจหน้าก่อนเริ่มบทเรียนต่อไป

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานการวาดภาพคนในวันนี้ไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ เพื่อจูงใจให้นักศึกษารับรู้คร่าวหน้า และนัดหมายสอนซ่อมเสริมแก่นักศึกษาที่ได้คะแนนไม่ผ่านเกณฑ์

แผนการสอนที่ 4.2

เรื่อง วิธีวาดภาพคนเหลี่ยมท่าทางตามอุดมคติแบบโปลิคลิตัน

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. วาดภาพคนเหลี่ยมท่าทางขึ้นแสดงท่าทางตามอุดมคติแบบโปลิคลิตันได้ 2 ภาพ
2. สามารถอธิบายความหมายของการแสดงท่าทางแบบโปลิคลิตันได้

เนื้อหา

1. ความหมายของท่าทางตามอุดมคติแบบโปลิคลิตัน
2. วิธีวาดภาพคนเหลี่ยมท่าทางขึ้นแสดงท่าทางตามอุดมคติแบบโปลิคลิตัน

สื่อการสอน

1. เอกสารบทเรียนที่ 4

2. แผนภาพแสดงกระบวนการวาดภาพคนเหลี่ยมทำทางตามอุดมคติแบบ โปลิคลิตัน
3. กระดาษปรีป กระดาษรองวาด คลิปหนีบกระดาษ
4. ดินสอดำ 6B หรือ EE แท่งถ่านแกรไฟท์ และยางลบ
5. แยกกะส่วนทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการเรียนในครั้งก่อนให้นักศึกษาทราบ พร้อมกับนัดหมายนักศึกษาที่มีคะแนนไม่ผ่านเกณฑ์เพื่อทำงานพิเศษ และเรียกเก็บผลงานการบ้านไปตรวจให้คะแนน

1.2 บอกเรื่องที่จะสอนวันนี้

2. ขั้นสอน

2.1 แจกเอกสารบทเรียนที่ 4 และแผนภาพแสดงกระบวนการวาดภาพคนเหลี่ยมทำทางตามอุดมคติแบบ โปลิคลิตัน ให้นักศึกษาคนละ 1 ชุด

2.2 อธิบายเกี่ยวกับทำทางตามอุดมคติแบบ โปลิคลิตันและให้นักศึกษาดูภาพประกอบจากเอกสารฉบับที่ 4 นั้นด้วย

2.3 ติดแผนภาพแสดงกระบวนการวาดภาพคนเหลี่ยมแสดงทำทางตามอุดมคติแบบ โปลิคลิตัน และอธิบายวิธีวาด

2.4 นักศึกษาลงมือวาดภาพคนเหลี่ยม ใช้เวลา 1 ชั่วโมงครึ่ง ให้ได้ 2 ภาพ คือภาพที่วาดด้วยเส้นประสีดำ 1 ภาพ และภาพที่วาดด้วยการร่างภาพอย่างรวดเร็วอีก 1 ภาพ (ด้านอัด)

2.5 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันวิจารณ์ผลงานที่วาด

2.6 เปิดโอกาสให้นักศึกษานำภาพคนเหลี่ยมที่ได้รับการวิจารณ์ เสร็จแล้วนำส่งผู้สอน

2.7 มอบงานให้นักศึกษาวาดภาพคนเหลี่ยมที่ได้รับการวิจารณ์ ให้ฝึกฝนจนสามารถวาดได้โดยไม่ต้องดูแบบ แล้วนำผลงานส่งคราบน้ำ

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานที่นักศึกษาวาดเสร็จเรียบร้อยแล้วตามข้อ 2.6 ไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ และแจ้งให้นักศึกษาทราบคร่าวหน้า

แผนการสอนบทเรียนที่ 4.3

เรื่อง วิธีวาดภาพคนทั้ง 2 ท่า แสดงด้านเลี้ยว

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. บอกขอบเขตของภาพด้านหน้าและความจำเป็นในการฝึกฝนวาดภาพด้านหน้าได้
2. วาดภาพคนเหลี่ยมทั้ง 2 ท่า แสดงด้านเลี้ยวได้

เนื้อหา

1. ขอบเขตของภาพด้านหน้าและความจำเป็นในการฝึกฝนวาดภาพด้านหน้า
2. วิธีวาดภาพคนด้านเลี้ยวหรือด้านเฉียง

สื่อการสอน

1. แผ่นภาพแสดงการวาดภาพคนทั้ง 2 ท่า โดยเน้นด้านเลี้ยว
2. แผ่นภาพแสดงการวาดภาพคนแสดงท่า 2 ท่า ที่เคยใช้สอนมาแล้วในแผนการสอนที่ 2

และ 4.2

3. กระดานดำ ชอล์ค

กระบวนการสอน

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการเรียนครั้งก่อน และนัดหมายให้นักศึกษาที่มีคะแนนไม่ผ่านเกณฑ์มาทำงานไปทำเพื่อซ่อมเสริม และเรียกเก็บผลงานการบ้านไปตรวจ

12. บอกเรื่องที่จะสอนวันนี้ และให้นักศึกษานำเอกสารบทเรียนที่ 4 ออกมาดูประกอบ

2. ชี้นสอน

2.1 อธิบายขอบเขตของภาพด้านหน้า โดยใช้แผ่นภาพที่เป็นสื่อการสอนทั้งหมดเป็นตัวอย่างประกอบคำอธิบาย และอธิบายเหตุผลในการฝึกฝนวาดภาพด้านหน้า

2.2 อธิบายวิธีวาดภาพคนเหลี่ยมแสดงด้านซ้ายในท่ายืนตรง น้าหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนปล่อยลงข้างลำตัว

2.3 นักศึกษาวาดภาพคนเหลี่ยมท่ายืนตรง ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

2.4 นักศึกษาวาดภาพคนยืน น้าหนักอยู่ที่ขาซ้าย โดยใช้ความรู้จากการวาดภาพคนยืนตรงมาแก้ปัญหา ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

2.5 นักศึกษาส่งผลงานทั้ง 2 ชิ้นให้ผู้สอนตรวจ

2.6 ให้นักศึกษาไปฝึกวาดภาพคนเหลี่ยมตามที่ได้เรียนรู้ในวันนี้เป็นการบ้าน และนำส่งผู้สอนตรวจหน้า

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานที่นักศึกษาแก้ไขแล้วไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ

แผนการสอนบทเรียนที่ 4.4

เรื่อง การวาดภาพคนเหลี่ยม 2 ท่า จากหุ่นคนจริง

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะวิธีวาดภาพคนเหลี่ยมของนักศึกษาด้วยกันได้
2. วาดภาพคนเหลี่ยม 2 ท่า ด้านเลี้ยวได้

เนื้อหา

1. วิธีวาดภาพคนเหลี่ยมทำยืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้ง 2 ข้าง ด้านเลี้ยว
2. วิธีวาดภาพคนเหลี่ยมทำยืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ด้านเลี้ยว
3. การวิจารณ์เพื่อแก้ปัญหาการวาดภาพคนเหลี่ยม

สื่อการสอน

1. ผลงานการวาดภาพคนเหลี่ยมครั้งก่อนของนักศึกษา
2. แผนภาพการวาดภาพคนเหลี่ยมทำยืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้ง 2 ข้าง และทำยืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน
 - 1.1 แจ้งผลการเรียนครั้งก่อน และให้นักศึกษาเตรียมผลงานเพื่อการวิจารณ์
 - 1.2 ชี้แจงกิจกรรมที่จะทำในวันนี้ 2 เรื่อง คือ
 - 1.2.1 การวิจารณ์เพื่อแก้ปัญหาการวาดภาพคน
 - 1.2.2 การวาดภาพคนเหลี่ยม 2 ท่า ด้านเลี้ยว
2. ขั้นสอน
 - 2.1 ชี้แจงเรื่องการวิจารณ์เพื่อแก้ปัญหาการวาดภาพคนเหลี่ยม
 - 2.2 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันวิจารณ์ผลงานของนักศึกษา

2.3 นักศึกษาลงมือวาดภาพคนเหลี่ยม 2 ท่า จากหุ่นคนจริง โดยให้นักศึกษาชายผลัดกันออกมาขึ้นเป็นหุ่นคนละ 30 นาที

2.4 ให้นักศึกษาไปฝึกฝนการวาดภาพคนเหลี่ยมทั้ง 2 ท่าด้านเลี้ยวเป็นภาระบ้าน และนำส่งผู้สอนคร่าวหน้า

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานการวาดภาพคนเหลี่ยมทั้ง 2 ท่า ดังกล่าวไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 4

เรื่อง คนเหลี่ยม

เวลา 12 ชั่วโมง

คำชี้แจง เนื่องจากเนื้อหาและกิจกรรมคนเหลี่ยมมีระยะเวลาในการเรียน 12 ชั่วโมง จึงแบ่งกระบวนการสอนเป็น 4 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง ดังต่อไปนี้

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 4.1

เรื่อง ความหมายของภาพคนเหลี่ยม สัดส่วน และวิธีวาดภาพคนเหลี่ยมทำขึ้นตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง และแขนปล่อยแนบลำตัว แสดงด้านอัด

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 ทบทวนความเป็นมาของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปอย่างย่อ ๆ เพื่อให้ นักศึกษาย้อนระลึกถึงเนื้อหาที่เคยเรียนมาแล้ว

1.2 บอกเรื่องที่จะสอนในวันนี้ คือเรื่อง ความหมาย สัดส่วน และวิธีวาดภาพคนเหลี่ยม พร้อมกับแจกแผ่นภาพแสดงวิธีวาดภาพคนเหลี่ยมให้นักศึกษาทุกคน

2. ขั้นสอน

2.1 อธิบายความหมายของภาพคนเหลี่ยมว่า ภาพคนเหลี่ยมคือภาพแสดงโครงสร้างของคนมีลักษณะเป็นรูปร่างแบบเรขาคณิต เป็นการวาดภาพคนโดยดูจากรูปร่างภายนอกเข้าไปสู่รูปร่างภายใน

2.2 อธิบายสัดส่วนของภาพคนเหลี่ยม ซึ่งเป็นสัดส่วนของภาพคนโดยทั่วไป คือ สัดส่วน

7 1/2 ส่วน และอธิบายวิธีสร้างแถบกะส่วนจากกระดาษแข็ง หรือกระดาษเทา-ขาว นักศึกษาดูแผ่นภาพกระบวนการวาดภาพคนเหลี่ยมประกอบไปด้วย

2.3 สาธิตการวาดภาพคนเหลี่ยมบนกระดาษตามขั้นตอนตามเอกสารบทเรียนที่ 4 ตั้งแต่ขั้นที่ 1 ถึงขั้นสุดท้าย และแผ่นภาพประกอบการสอนพร้อมกันนั้นก็ให้นักศึกษาร่วมสาธิตวาดภาพคนเหลี่ยมบนกระดาษ จนเข้าใจวิธีวาดทุกคน ซึ่งมีกระบวนการวาดภาพคนเหลี่ยมดังนี้คือ

2.3.1 ลากเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกนที่กลางหน้ากระดาษ

2.3.2 แบ่งเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกนออกเป็น 7 1/2 ส่วน ด้วยแถบกะส่วน แล้วลากเส้นนอกจากจุดแบ่งส่วน เป็นเส้นขนาน 8 เส้น

2.3.3 วาดรูปวงรีในส่วนที่ 1 แทนรูปศีรษะและใบหน้า อาจจะวาดหลายรูปจนได้รูปวงรีที่เหมาะสมที่จะทำเป็นรูปใบหน้าคน จากรูปนี้จึงดำเนินการตามข้อ 2.3.4 ต่อไป

2.3.4 ลากเส้นคอจากก้นทั้งสองข้างลงมาเป็นรูปคอ

2.3.5 วาดรูป 6 เหลี่ยมต่อจากรูปคอ ไหล่ลาดลงทั้ง 2 ข้าง ส่วนข้างสอบเข้าข้างใน ซึ่งรูป 6 เหลี่ยมนี้มีเนื้อที่ครอบคลุมถึงส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 จะเห็นว่ารูป 6 เหลี่ยมที่สมมติให้เป็นลำตัวนี้ ส่วนของสะดือจะอยู่เหนือเส้นล่างของส่วนที่ 3 เล็กน้อย

2.3.6 วาดรูป 5 เหลี่ยมแทนรูปเชิงกราน ในส่วนที่ 4

2.3.7 วาดรูปสี่เหลี่ยมยาวสอบเข้าหากันทางตอนล่าง แทนรูปต้นขา ยาวประมาณ 1 1/2 ส่วน โดยวาดจากเส้นบนของส่วนที่ 5 ถึงใต้เส้นล่างของส่วนที่ 6 ประมาณ 1/2 ส่วน

2.3.8 แบ่งส่วนที่ 6 ออกเป็น 3 ส่วน ส่วนกลางสุดเขียนวงรี แทนกระดูกสะบ้าหัวเข่าทั้ง 2 ข้าง

2.3.9 วาดส่วนปลายขาจากเหนือเส้นบนของส่วนที่ 7 ถึงเส้นล่างของส่วนที่ 7 โดยวาดเป็นปล้อง ๆ 3 ปล้อง แทนปลายขาที่มีกล้ามเนื้อ

2.3.10 วาดส่วนเท้าในเส้นที่ของส่วนที่ 7 1/2

เมื่อวาดส่วนที่เป็นแนวตั้งทั้งหมดดังกล่าวแล้ว จึงย้อนขึ้นไปวาดส่วนแทนต่อไป

2.3.11 วาดรูปทรงกระบอกยาวประมาณ 1 ส่วน แทนรูปต้นแบบ โดยวาดจากส่วนหัวไหล่ทั้งซ้ายและขวา การวาดส่วนนี้ควรวาดให้เฉียงออกไปเล็กน้อย

2.3.12 วาดภาพปลายแขนยาวประมาณ 1 ส่วน โดยวาดเป็นปล้อง ๆ คล้ายวาดรูปปลายขา (ข้อ 2.3.9)

2.3.13 วาดมือให้มีความยาวลงไปถึงครึ่งหนึ่งของส่วนที่ 5 เพราะปลายนิ้วมือของคนเราจะอยู่ประมาณครึ่งหนึ่งของต้นขา

จากนั้นจึงสำรวจความถูกต้องและความเหมาะสมของสัดส่วน แล้วจึงเน้นเส้นขอบภาพคนให้ชัดเจน ลบเส้นร่างหรือเส้นที่ผิดพลาดออก ส่วนเส้นกะส่วนไม่ต้องลบ

2.4 ให้นักศึกษาลงมือวาดภาพคนเหลี่ยมตามแบบที่กำหนดให้ และย้ำให้นักศึกษาจดจำให้ได้แม่นยำ สามารถวาดได้ทันทีโดยไม่ต้องดูแบบ (ใช้เวลาวาดประมาณ 1 1/2 ชั่วโมง)

2.5 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันวิจารณ์ผลงานที่นักเรียนวาด โดยนักศึกษาคัดข้อวิจารณ์และเสนอแนะไว้ เพื่อการแก้ไขในโอกาสต่อไป

2.6 ให้นักศึกษาฝึกฝนการวาดภาพคนเหลี่ยมที่ได้เรียนรู้มาเป็นการบ้าน โดยพยายามวาดจนจำได้แม่นยำ สามารถวาดคนเหลี่ยมทำขึ้นตรงได้โดยไม่ต้องดูแบบ

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานภาพคนเหลี่ยมไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ เพื่อแจ้งให้นักศึกษาทราบคร่าวหน้า และนัดหมายสอนซ่อมเสริมแก่นักศึกษาที่ได้คะแนนไม่ผ่านเกณฑ์

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 4.2

เรื่อง วิธีวาดภาพคนเหลี่ยมท่าทางตามอุดมคติแบบ โปลิคลิตัน

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการวาดภาพคนเหลี่ยมครั้งก่อนให้นักศึกษาทราบ พร้อมกับนัดหมายนักศึกษาที่มีผลงานไม่ผ่านเกณฑ์เรียนซ่อมเสริมนอกเวลาเรียน และเรียกเก็บงานการบ้านไปตรวจ

1.2 บอกเรื่องที่จะสอนต่อไป คือการวาดภาพคนเหลี่ยมตามอุดมคติแบบโปลิคลิตัน

2. ขั้นสอน

2.1 แจกเอกสารบทเรียนที่ 4 ให้นักศึกษาทุกคนและย้าให้นักศึกษานำมาทุกครั้งที่มีการเรียนวิชานี้

2.2 อธิบายเรื่องท่าทางตามอุดมคติแบบโปลิคลิตันเป็นการทบทวนและให้นักศึกษาออกมาแสดงท่าทางดังกล่าวสัก 3 - 4 คน

2.3 ติดแผ่นภาพแสดงการวาดภาพคนเหลี่ยมท่าทางตามอุดมคติแบบโปลิคลิตัน และอธิบายประกอบการสาธิตวิธีวาดตามลำดับดังนี้

2.3.1 ลากเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกนที่กลางหน้ากระดาษ

2.3.2 แบ่งเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกนออกเป็น 7 1/2 ส่วน แล้วลากเส้นนอนจากจุดแบ่งเป็นเส้นขนานกัน 8 เส้น

2.3.3 วาดรูปวงรีในส่วนที่ 1 แทนรูปศีรษะและใบหน้า ในขั้นนี้ผู้สอนให้นักศึกษาออกมาแสดงท่ายืนหน้าหน้าอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่าพัก เพื่อให้นักศึกษาสังเกตอาการเอียงของวงรี ศีรษะและการเอียงของลำตัวก่อนบน การเอียงของเชิงกราน การโค้งของเส้นกระดูกสันหลัง เมื่อ นักศึกษาสังเกตเห็นแล้ว ผู้สอนให้นักศึกษาวาดรูปวงรีให้เอียงตามสภาพที่เห็น ให้นักศึกษาวาดวงรีหลาย ๆ รูป จนได้รูปที่พอใจ จึงดำเนินการต่อไป

2.3.4 ลากเส้นคอซึ่งเอียงรับกันกับรูปวงรี

2.3.5 วาดรูป 6 เหลี่ยมต่อจากคอแทนลำตัว ซึ่งเอียงเล็กน้อยเช่นกัน

2.3.6 วาดรูป 5 เหลี่ยมแทนรูปกระดูกเชิงกรานในส่วนที่ 4 ให้เห็นสภาพเอียง
รับกับลำตัวก่อนบน

2.3.7 วาดรูปสี่เหลี่ยมยาวสอบเข้าหากันทางตอนล่าง แทนรูปต้นขา โดยขาซ้าย
อยู่ในแนวตั้งรับน้ำหนัก ส่วนขาขวาเฉียงออกไปและอยู่ต่ำกว่าขาซ้ายเล็กน้อย

2.3.8 แบ่งส่วนที่ 6 ออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นอาณาเขตของขาที่นอนบน
ส่วนกลางเป็นสะบ้าหรือหัวเข่า ส่วนนี้เขียนเป็นรูปวงรี ส่วนที่ 3 เป็นอาณาเขตของปลายขาเขียน
เป็นรูปสี่เหลี่ยมยาวสอบลงล่าง

2.3.9 วาดส่วนปลายขาเป็นปล้อง ๆ 3 ปล้อง โดยขาซ้ายวาดในแนวตั้ง
เฉพาะรับน้ำหนัก

2.3.10 วาดส่วนเท้าต่อจากรูปปลายขา โดยวาดในส่วนที่ 7 1/2 ขาซ้ายอยู่
ในสภาพตรง จึงมองเห็นน้อยกว่าเท้าขวาซึ่งอยู่ในสภาพงอเล็กน้อย เป็นผลให้มองเห็นหลัง
เท้ามากขึ้น

2.3.11 ย้อนกลับไปวาดส่วนต้นแขน เป็นรูปทรงกระบอกต่อจากช่วงไหล่และ
ลำตัว โดยแขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว ส่วนแขนขวายกสูงขึ้น ในขั้นนี้ผู้สอนให้นักศึกษาออกมาแสดงท่า
ยืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่าหนัก แขนซ้ายปล่อยแนบลำตัว แขนขวายกสูง พร้อมกับอธิบาย
และวาดให้นักศึกษาดู

2.3.12 วาดปลายแขนเป็นรูปปล้อง ๆ 3 ปล้อง โดยวาดแขนซ้ายปล่อยแนบ
ลำตัว แขนขวายกสูง ตามท่าทางที่นักศึกษาออกมาแสดง

2.3.13 วาดมือทั้ง 2 ข้าง โดยวาดให้เห็นรวม ๆ ก่อน ผู้สอนอธิบายและสาธิต
การวาดมือคนเหลี่ยม

จากนั้นสำรวจความถูกต้อง ความเหมาะสมของสัดส่วน แล้วเน้นเส้นขอบนอกคนเหลี่ยมให้
ชัดเจน

2.4 นักศึกษาลงมือวาดภาพคนเหลี่ยมตามที่ได้อธิบายและสาธิต ผู้สอนคอยช่วยเหลือ
แนะนำตลอดเวลา ใช้เวลาวาด 1 1/2 ชั่วโมง

2.5 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันวิจารณ์ผลงาน และนักศึกษานำสิ่งที่ได้รับการวิจารณ์
ไปแก้ไขเพื่อการแก้ไข

2.6 เปิดโอกาสให้นักศึกษาแก้ไขภาพคนเหลี่ยมตามคำวิจารณ์ จนดีแล้วจึงนำส่งผู้สอน
เพื่อประเมินผลต่อไป

2.7 ให้นักศึกษาไปฝึกฝนการวาดภาพคนเหลี่ยมทั้งทำขึ้นตรง และทำขึ้นนักษะที่ได้
เรียนรู้ไปแล้ว เพื่อให้มีความชำนาญ จำได้ และสามารถวาดได้โดยไม่ต้องดูแบบ แล้วนำผลงาน
การฝึกฝนส่งผู้สอนตรวจหน้า

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานคนเหลี่ยมทำขึ้นหน้าหน้าอยู่ที่ขาซ้ายไปตรวจให้คะแนนตามวิธีจัดอันดับคุณภาพ
และแจ้งให้นักศึกษาทราบตรวจหน้า

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 4.3

เรื่อง วิธีวาดภาพคนเหลี่ยมทั้ง 2 ท่า แสดงด้านซ้าย

เวลา 3 คาบ

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการเรียนครั้งก่อนให้นักศึกษาทราบ เพื่อบอกหมายสอนซ่อมเสริมแก่นักศึกษา
ที่มีผลงานไม่ผ่านเกณฑ์ และเรียกเก็บผลงานการบ้านไปตรวจ

1.2 บอกเรื่องที่จะสอนวันนี้ คือเรื่องวิธีวาดภาพคนทั้ง 2 ท่าแสดงด้านเลี้ยว และให้นักศึกษานำเอกสารฉบับที่ 4 ออกมาประกอบ

2. ขั้นสอน

2.1 อธิบายขอบเขตของภาพคนด้านหน้าและความจำเป็นในการวาดภาพด้านหน้า

2.1.1 ขอบเขตของภาพด้านหน้า ได้แก่ ด้านหน้าตรง (อัด) และภาพด้านเลี้ยว

2.1.2 ความจำเป็นในการวาดภาพด้านอัดก็เพื่อลดความยุ่งยากในการฝึกฝนการวาดภาพคน

2.2 อธิบายวิธีวาดภาพคนเหลี่ยมแสดงด้านเลี้ยว 2 ท่า คือท่ายืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง ๗ และท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่าพักฯ โดยใช้แผนภาพแสดงการวาดภาพคนเหลี่ยมแสดงด้านเลี้ยวทั้ง 2 ท่า เป็นสื่อการสอน

ความแตกต่างของกระบวนการวาดภาพด้านเลี้ยวอยู่ที่จะต้องวาดให้มีลักษณะเป็น 3 มิติ คือมีความหนาของภาพคนด้วย โดยมีหลักการดังนี้

2.2.1 ลากเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกน

2.2.2 แบ่งเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกนออกเป็น 7 1/2 ส่วน

2.2.3 วาดรูปวงรี และปรับปรุงวงรีให้ใบหน้าเลี้ยว

2.2.4 ลากเส้นคอเป็นรูปทรงกระบอกจากรูปวงรี

2.2.5 วาดภาพลำตัว โดยทำเป็นรูปร่างเหลี่ยมตั้งแต่ส่วนบนไปถึงส่วนสะโพก โดยยังไม่มีความหนา

2.2.6 วาดรูป 5 เหลี่ยมเป็นส่วนเชิงกราน

2.2.7 วาดรูปสี่เหลี่ยมยาวสอบเข้าหากัน แทนรูปต้นขา

2.2.8 แบ่งส่วนที่ 6 ออกเป็น 3 ส่วน โดยส่วน 1 เป็นอาณาเขตของต้นขา ส่วนกลางเป็นสะบ้าหรือเข่า ส่วนที่ 3 เป็นอาณาเขตของปลายขา

2.2.9 วาดส่วนปลายขาเป็นปล้อง ๆ

2.2.10 วาดรูปเท้า

2.2.11 วาดส่วนหนาของลำตัว เชิงกราน ต้นขา และปลายขา และเท้า

2.2.12 ย้อนขึ้นไปวาดรูปต้นแขน จากด้านข้างของลำตัว เช่นเดียวกับการวาดภาพคนเหลี่ยมด้านตรง โดยไม่ต้องสร้างความหนาเลยก็ได้ ทั้งนี้เพื่อลดความสลับซับซ้อนของรูปลง

2.3 ให้นักศึกษาลงมือวาดภาพคนยืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้ง 2 ข้าง แขนปล่อยลงข้างลำตัว ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

2.4 ให้นักศึกษาวาดภาพคนเหลี่ยมทำเป็นน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่าพัก แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว แขนขวาหงอ โดยใช้ความรู้จากภาพคนเหลี่ยมในท่ายืนตรง ๆ เข้ามาแก้ปัญหา ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

2.5 ให้นักศึกษานำผลงานทั้ง 2 ชิ้นส่งผู้สอน

2.6 ให้นักศึกษาไปฝึกวาดภาพคนเหลี่ยมแสดงด้านเฉียงเป็นการบ้านทั้ง 2 ท่า แล้วนำส่งผู้สอนคราวหน้า

3. การวัดผล - ประเมินผล

ผู้สอนนำผลงานทั้ง 2 ชิ้นของนักศึกษาไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 4.4

เรื่อง การวาดภาพคนเหลี่ยม 2 ท่า จากหุ่นคนจริง

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการเรียนครั้งก่อน และให้นักศึกษานำผลงานติดกระดาดรองวาดเพื่อการ
วิจารณ์

1.2 ชี้แจงกิจกรรมที่จะทำในวันนี้ ซึ่งมี 2 เรื่อง คือ

1.2.1 การวิจารณ์ผลงานเพื่อการแก้ไข

1.2.2 การวาดภาพคนเหลี่ยม 2 ท่า จากหุ่นคนจริง

2. ขั้นสอน

2.1 อธิบายถึงการวิจารณ์เพื่อแก้ปัญหาการวาดภาพคนเหลี่ยม

2.2 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมวิจารณ์ผลงานการวาดภาพคน 2 ท่า ด้านเลี้ยว และเสนอ
ความเป็นไปได้ของการวาดภาพคนเหลี่ยมท่าอื่นน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้ายฯ (ด้านเลี้ยว) แก่นักศึกษาที่ยัง
แก้ปัญหาไม่ได้เป็นรายบุคคล ส่วนนักศึกษาที่แก้ปัญหาได้จะได้รับการชมเชยและนำมาเป็นแบบอย่างใน
การแก้ปัญหาของนักศึกษาคณะอื่น ๆ ด้วย เป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2.3 อธิบายวิธีวาดภาพคนเหลี่ยมทั้ง 2 ท่า จากหุ่นคนจริง ใช้เวลาภาพละ 30 นาที
โดยให้นักศึกษาชายผลัดกันออกไปยืนเป็นหุ่นให้วาด

2.4 ให้นักศึกษาลงมือดำเนินการวาดภาพคน 2 ท่า จากหุ่นคนจริง

2.5 วิจารณ์ผลงานของนักศึกษาเป็นรายบุคคล

2.6 ให้นักศึกษาไปฝึกวาดภาพคนเหลี่ยมทั้งด้านตรงหน้า และด้านเลี้ยวเป็นการบ้าน
เพื่อให้นักศึกษามีความชำนาญในการวาดภาพคนเหลี่ยมมากยิ่งขึ้น

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานการวาดภาพคนทั้ง 2 ภาพของนักศึกษาไปตรวจให้คะแนนตามวิธีจัดอันดับ
คุณภาพ และแจ้งผลการเรียนให้นักศึกษาทราบคร่าวหน้า

บทเรียนที่ 5

เรื่อง กล้ามเนื้อของคน

เนื้อหา

การวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน เป็นวิธีวาดภาพคนที่ศึกษาวิธีวาดภาพคนจากภายนอก โดยการพิจารณารูปร่างภายนอกของคนแล้ววาดภาพคนเหลี่ยมขึ้นมา จากนั้นจึงใช้ความรู้ทางกล้ามเนื้อ ๑
ดัดแปลงภาพคนเหลี่ยมให้เป็นภาพคนตามต้องการ ดังนั้นการวาดภาพคนแบบนอกเข้าในจึงจำเป็นต้องใช้ความรู้เรื่องกล้ามเนื้อเป็นตัวเสริม และใช้ภาพคนเหลี่ยมเป็นตัวนำ

กล้ามเนื้อทั่วร่างกายมีอยู่ประมาณเจ็ดร้อยกว่ามัด โดยมีอยู่เป็นคู่ ๆ ตามลักษณะของร่างกายที่แบ่งเป็นซ้ายและขวา ซึ่งกล้ามเนื้อทั่วร่างกายแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

1. กล้ามเนื้อส่วนศีรษะและคอ (muscle of the head and neck)
2. กล้ามเนื้อส่วนลำตัว (muscle of the torso)
3. กล้ามเนื้อส่วนแขน (muscle of the upper extremity)
4. กล้ามเนื้อส่วนขา (muscle of the lower extremity)

ด้วยเหตุที่การวาดภาพคนดังกล่าวนี้เป็นการศึกษาวาดภาพคนเต็มตัว จึงเน้นส่วนลำตัวเป็นสำคัญ ส่วนที่อยู่ห่างลำตัวออกไปจะถูกลดความสำคัญลงไปตามลำดับ เช่น ศีรษะและใบก้น มือ เท้า จะศึกษาอย่างกว้าง ๆ เพียงเพื่อให้วาดได้เท่านั้น จึงไม่เน้นเนื้อหากล้ามเนื้อมากนัก และการศึกษากล้ามเนื้อคนตามวิธีการแบบนอกเข้าในจะเน้นลักษณะส่วนรวมไปหาส่วนย่อย ๆ โดยให้นักศึกษาเห็นกล้ามเนื้อทั้งหมดเสียก่อน จากนั้นจึงแยกศึกษาส่วนย่อยต่อไป

จากร่างกายของคนจะประกอบด้วยกล้ามเนื้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

กล้ามเนื้อส่วนศีรษะและคอ ประกอบด้วย

1. กล้ามเนื้อหน้าผาก (frontalis)
2. กล้ามเนื้อโหนกแก้ม (zygomaticus)

3. กล้ามเนื้อคอ (sterno-mastoild)

4. กล้ามเนื้อบ่า (trapezius)

กล้ามเนื้อส่วนลำตัว

1. กล้ามเนื้อหน้าอก (pectoralis major)

2. กล้ามเนื้อแผ่นหลัง (lattissimus dorsi)

3. กล้ามเนื้อคลุมซี่โครงใต้รักแร้ (seratus magnus)

4. กล้ามเนื้อคลุมช่องท้อง (rectus abdominis)

5. กล้ามเนื้อลำตัวด้านข้างส่วนเอว (external oblique)

กล้ามเนื้อส่วนแขน

1. กล้ามเนื้อแขนส่วนหัวไหล่ (deltoid)

2. กล้ามเนื้อต้นแขนด้านหน้า (biceps)

3. กล้ามเนื้อปลายแขนด้านหน้าใกล้ข้อพับ (supinator longus)

4. กล้ามเนื้อปลายแขนด้านหลังใกล้ข้อพับ (flexor carpi radialis)

กล้ามเนื้อส่วนขา

1. กล้ามเนื้อสะโพก (gluteus medius)

2. กล้ามเนื้อต้นขาด้านข้าง (tensor fasciae latae)

3. กล้ามเนื้อต้นขาด้านหน้า (rectus femoris)

4. กล้ามเนื้อต้นขาเส้นบางและยาว (satorius)

5. กล้ามเนื้อต้นขาด้านในใกล้หัวเข่า (vastus internus)

6. กล้ามเนื้อต้นขาด้านนอกใกล้หัวเข่า (vastus externus)

กล้ามเนื้อปลายขา

1. กล้ามเนื้อน่อง (gastrocnemius)

2. กล้ามเนื้อปลายขาด้านนอก (peroneus longus)

3. กล้ามเนื้อหน้าแข้ง (tibialis anterior)

สภาพกล้ามเนื้อเมื่อภาคนอนอยู่ในท่ายืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง ด้านเฉียง

ในการวาดภาพกล้ามเนื้อของคนยืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง ด้านเฉียง ก็สืบเนื่อง มาจากการวาดภาพกล้ามเนื้อคนยืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง ด้านตรง และการ วาดภาพคนเหยียดแสดงด้านเฉียงที่นักศึกษาได้ศึกษามาเป็นลำดับแล้ว เพียงแต่ว่าการวาดภาพคนยืน ตรงด้านเฉียงจะต้องแสดงกล้ามเนื้อด้านเฉียงให้เห็นชัดเจนมากกว่าทางด้านหน้าตรง ความยากอยู่ ตรงนี้เอง อย่างไรก็ตาม เมื่อสามารถวาดภาพคนเหยียดด้านเฉียงได้แล้ว ก็จะช่วยให้การวาดภาพ กล้ามเนื้อคนยืนด้านเฉียง ได้ง่ายขึ้น เพียงแต่การฝึกครั้งแรกนั้นควรฝึกวาดจากหุ่นปูนปลาสเตอร์ แสดงกล้ามเนื้อ โดยเริ่มต้นวาดภาพคนเหยียดด้านเฉียงก่อน ต่อไปจึงวาดภาพกล้ามเนื้อจากหุ่นปูน ปลาสเตอร์ ขณะที่วาดก็ต้องสังเกตสภาพการเห็นแล้วจดจำไว้ให้แม่นยำ ดังนั้นจึงสามารถสรุปวิธีการ วาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อในท่ายืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้างด้านเฉียง ดังนี้

1. ใช้หุ่นปูนปลาสเตอร์แสดงกล้ามเนื้อเป็นแบบ ผู้วาดเลือกวาดด้านเฉียงของหุ่นปูนปลาสเตอร์
2. ร่างภาพคนเหยียดด้านเฉียง โดยวิธีร่างภาพคนเหยียด 12 ขั้นตอนที่ได้ศึกษาไปแล้ว
3. ร่างภาพกล้ามเนื้อของคนยืนตรง โดยดูจากหุ่นปูนปลาสเตอร์แสดงกล้ามเนื้อด้านเฉียง
4. เห็นเส้นรอบนอกและแน้น้ำหนักภาพคนยืนตรงแสดงกล้ามเนื้อ โดยเห็นกล้ามเนื้อให้ ชัดเจน และการแน้น้ำหนักควรแสดงให้เห็นเส้นสายที่กล้ามเนื้อทอดตัวไปด้วย

ข้อควรระวังในการวาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อจากหุ่นปูนปลาสเตอร์นี้ก็คือ หุ่นปูนปลาสเตอร์ เป็นหุ่นยืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่าพักขา อีกทั้งหุ่นปูนปลาสเตอร์ดังกล่าวนี้ แขนทั้งสองข้าง ขาดหายไป แต่ภาพที่เราวาดเป็นภาพในท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง มีแขนทั้งสองข้าง ปลอยแขมลำตัวด้วย ตรงนี้เองที่ผู้วาดจะต้องแก้ปัญหาด้วยสติปัญญา อย่างไรก็ตามเพื่อช่วยในการ

แก้ปัญหานี้ ผู้สอนก็ได้สร้างอุปกรณ์การสอนโดยเสนอเป็นแผ่นภาพแสดงรูปคนยืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการวาดภาพของนักศึกษาด้วยอีกทางหนึ่ง

สภาพกล้ามเนื้อคนอยู่ในท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่ายืนขา แขนซ้ายปล่อยแนบลำตัว แขนขวายกสูง แสดงทั้งด้านหน้าตรงและด้านเฉียง

(หรือทำทางตามอุดมคติแบบโบลีคลิตัน)

การวาดภาพกล้ามเนื้อคนในท่ายืนดังกล่าวข้างต้นนี้ มีแนวทางในการแก้ปัญหาเช่นเดียวกับการวาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อในท่ายืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง กล่าวคือ ผู้วาดจะต้องสามารถวาดภาพคนเหลี่ยมแสดงท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้ายให้ได้เสียก่อน จากนั้นจึงฝึกวาดหุ่นกล้ามเนื้อคนในด้านเฉียงที่สัมพันธ์กันจนสามารถจำลักษณะของกล้ามเนื้อคนในด้านเฉียงได้แม่นยำ ซึ่งก็จะมีขั้นตอนการวาดภาพในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่ายืนขา ด้านเฉียง ดังต่อไปนี้

1. ใช้หุ่นปูนปลาสเตอร์แสดงกล้ามเนื้อเป็นแบบ ผู้วาดเลือกวาดด้านเฉียงของหุ่นปูนปลาสเตอร์
2. ร่างภาพคนเหลี่ยมด้านเฉียง โดยวิธีวาดภาพคนเหลี่ยม 12 ขั้นตอน ดังนี้คือ
 - 2.1 ลากเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกน
 - 2.2 แบ่งเส้นตั้งฉากหรือเส้นแกนออกเป็น 7 1/2 ส่วน
 - 2.3 วาดรูปวงรีในส่วนที่ 1 และปรับรูปวงรีให้เป็นใบหน้าเฉียง
 - 2.4 ลากเส้นคอเป็นรูปทรงกระบอกจากรูปวงรี
 - 2.5 วาดรูปลำตัว ในส่วนที่ 2 - 3
 - 2.6 วาดรูป 5 เหลี่ยมเป็นส่วนเชิงกราน (คล้ายรูปกางเกงใน) ในส่วนที่ 4

เอียงเล็กน้อย

2.7 วาดรูปสี่เหลี่ยมยาวสอบเข้าหากัน แทนรูปต้นขา โดยให้ต้นขาซ้ายเหยียดตรง ส่วนขาขวางอเฉียงออกไป เพราะเป็นขาทิ้งอ

2.8 แบ่งส่วนที่ 6 ออกเป็น 3 ส่วน โดยส่วนที่ 1 เป็นอาณาเขตของต้นชา ส่วนกลางเป็นส่วนสะพานหรือหัวเข่า ส่วนที่ 3 เป็นอาณาเขตของปลายชา

2.9 วาดส่วนปลายชาเป็นปล้อง ๆ โดยให้ปลายชาซ้ายเหยียดตรงต่อจากต้นชาซ้าย ส่วนปลายชาขวาหักงอต่อจากต้นชาขวา

2.10 วาดเท้า

2.11 วาดส่วนหนาตั้งแต่ลำตัว เชิงกราน ต้นขา ปลายขา และเท้า

2.12 ย้อนขึ้นไปวาดรูปต้นแขน ปลายแขน และมือ โดยต่อรูปต้นแขนซ้ายจากด้านข้างของลำตัว ปล่อยลงแนบลำตัว ส่วนแขนขวายกงอเล็กน้อย สำหรับมือวาดในลักษณะรวม ๆ ก่อนเช่น ส่วนอื่น ๆ

3. ร่างภาพกล้ำมเนื่องจากภาพคนเหลี่ยมที่ร่างไว้ พร้อมกับดูหุ่นกล้ำมเนื้อปูนพลาสติกประกอบไปด้วย

4. เน้นเส้นรอบนอกและแรเงาที่ภาพคนยืนแสดงกล้ำมเนื้อ โดยเน้นกล้ำมเนื้อให้ชัดเจน และการแรเงาที่ควรแสดงให้เห็นเส้นสายที่กล้ำมเนื้อทอดตัวไปด้วย

การวาดภาพกล้ำมเนื้อคนในท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ดังกล่าวล้วนแล้ว การแก้ปัญหา ดูเหมือนจะง่ายกว่าภาพยืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง เพราะเหตุว่าหุ่นปูนพลาสติกก็อยู่ในท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้ายเช่นเดียวกัน ส่วนที่นักศึกษาจะต้องใช้การสังเกตมากที่สุดก็คือ แขนขวาที่ยกออกจะต้องวางตำแหน่งให้ถูกต้อง มิฉะนั้นอาจจะดูเป็นแขนพิการได้ จึงต้องระมัดระวังและใช้การสังเกตเป็นพิเศษ

แผนการสอนบทเรียนที่ 5

เรื่อง กล้ามเนื้อของคน

เวลา 12 ชั่วโมง

คำชี้แจง เนื้อหาเรื่องกล้ามเนื้อของคน ในการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไป มีเนื้อหาคล้ายกับการวาดภาพคนแบบในออกนอก ส่วนกิจกรรมมีทั้งเหมือนกันและแตกต่างกันดังนี้

1. เนื้อหาเรื่องกล้ามเนื้อของคนแบ่งออกเป็น 4 ตอน ให้เวลาสอนตอนละ 3 ชั่วโมง คือ

5.1 กล้ามเนื้อทั่วร่างกายของคนและการวาดภาพกล้ามเนื้อจากหุ่นปูนปลาสเตอร์

5.2 สภาพกล้ามเนื้อเมื่อภาพคนอยู่ในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง

5.3 สภาพกล้ามเนื้อเมื่อภาพคนอยู่ในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาใดขาหนึ่ง หรือท่าทางตาม

อุดมคติแบบ โปลิคลิตัน

5.4 ทดสอบการวาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อในท่าทางทั้ง 2 ท่า และทดสอบภาคทฤษฎี ซึ่งมีแผนการสอนแต่ละเนื้อหา ดังนี้

แผนการสอนบทเรียนที่ 5.1

เรื่อง กล้ามเนื้อทั่วร่างกายของคนและการวาดภาพกล้ามเนื้อจากหุ่นปูนปลาสเตอร์

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. บอกชื่อกล้ามเนื้อและลักษณะของกล้ามเนื้อส่วนศีรษะถึงลำตัวได้ 12 ชื่อ ใน 15 ชื่อ
2. วาดภาพแสดงกล้ามเนื้อตามแบบที่กำหนดให้ได้ 1 ภาพ

เนื้อหา

กล่ามนื้กัวรั้งกายของคณประกอบด้วย

1. กล่ามนื้กัวส่วนศึวษะและลำตัว
2. กล่ามนื้กัวส่วนลำตัว
3. กล่ามนื้กัวส่วนแขน
4. กล่ามนื้กัวส่วนขา

ลือการสอน

1. แผ่นภาพกล่ามนื้กัวของคณทั้งตัว
2. แผ่นภาพแสดงวิวัวคณภาพกล่ามนื้กัวของคณจากภาพคณเหลื้ยม
3. กระดาศปรั้บแผ่นใหญ่ กระดานครองวาด
4. คณเต้ เครของ ดึนสอด้ำ 6B หรือ EE และขางลบ

กระบวนการสอน

1. ชึ้นนำเข้าสู่บทเรืยน

1.1 แจ้งผลการเรืยนการวาดคณแสดงท่าทาง 2 ท่า จากหุ้คณจรั้ง แล้วเรืยกเกื้บงานการบ้านในเรืองเดืยวกันไปตรวจ

1.2 ชึ้นแจ้งการเรืยนเรืองกล่ามนื้กัวทั้งหมด 4 นื้กัว แล้วบอกเรืองที่จะสอนในวนนี้

2. ชึ้นสอน

2.1 แจกเอกสารบทเรืยนที่ 5 และนำแผ่นภาพกล่ามนื้กัวของคณทั้งตัวมาคิดเพื้ประกอบการสอน

2.2 อธิบายชือและลักษณะของกล่ามนื้กัวแต่ละส่วน

2.3 ให้ภักษาศึกษาชือและลักษณะของกล่ามนื้กัวแต่ละส่วนจากเอกสารบทเรืยนที่ 5

ตามลำนำ้ง

2.4 ตัดแผนภาพแสดงวิธีวาดกล้ามเนื้อคนทั้งตัวจากภาพคนเหลี่ยม โดยอาศัยการวาดจากหุ่นปูนปลาสเตอร์ และอธิบายวิธีวาด 4 ขั้นตอน

2.5 นักศึกษาวาดภาพกล้ามเนื้อคนทั้งตัวตามวิธีวาดจากภาพคนเหลี่ยมดังกล่าว คนละ 1 รูป เสร็จแล้วนำส่งผู้สอน

2.6 มอบงานให้นักศึกษาไปศึกษากล้ามเนื้อของคนทั้งตัวเป็นภาระบ้าน โดยให้นักศึกษาจำชื่อและลักษณะของกล้ามเนื้อดังกล่าวให้ได้ (ศึกษาจากเอกสารบทเรียนที่ 5)

3. การวัดผล - ประเมินผล

ผู้สอนนำผลงานการวาดกล้ามเนื้อที่ทำได้ในวันนั้นไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ เพื่อมอบงานพิเศษแก่นักศึกษาที่มีผลงานไม่ผ่านเกณฑ์

แผนการสอนบทเรียนที่ 5.2

เรื่อง สภาพของกล้ามเนื้อเมื่อภาพคนอยู่ในท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้ง 2 ข้าง

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้ นักศึกษาสามารถ

1. บอกชื่อกล้ามเนื้อและลักษณะของกล้ามเนื้อทั่วร่างกายของคนได้
2. วาดภาพกล้ามเนื้อของคนทั้งตัวในท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้างได้คนละ 1 ภาพ

เนื้อหา

1. กล้ามเนื้อส่วนทั่วร่างกายของคน
2. วิธีวาดภาพกล้ามเนื้อของคนในท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้างด้านซ้าย

สื่อการสอน

1. แผ่นภาพแสดงกล้ามเนื้อของคนในท่ายืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แสดงด้านอึด และแบบทดสอบเรื่องกล้ามเนื้อ ฉบับที่ 1
2. แผ่นภาพแสดงวิธีวาดกล้ามเนื้อคนจากรูปคนเหลี่ยม ในท่ายืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แสดงด้านเฉียง
3. กระดาษปริ้นแผ่นใหญ่ กระดาษรองวาด
4. ดินสอดำ 6B หรือ EE คอนเต้ เครื่อง และยางลบ
5. แถบกะส่วน

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

แจ้งผลการเรียนครั้งก่อนให้นักศึกษาทราบ และแนะนำนักศึกษาที่มีผลงานไม่ผ่านเกณฑ์ เรียนซ่อมเสริมหรือมอบงานพิเศษ และเรียกเก็บผลงานการบ้านเพื่อนำไปตรวจ

2. ขั้นสอน

2.1 ทบทวนความรู้เรื่องกล้ามเนื้อ โดยให้นักศึกษาตอบคำถามเกี่ยวกับกล้ามเนื้อ โดยการเล่นเกมนิตบัตรคำ

2.2 ดัดแผ่นภาพกล้ามเนื้อของคนยืนน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง 2 ข้าง

2.3 อธิบายสภาพของกล้ามเนื้อของคนอื่นในแผ่นภาพ

2.4 อธิบายวิธีวาดภาพกล้ามเนื้อคนอื่นเป็นภาพคนเหลี่ยมก่อน โดยการดูจากรูป

หุ่นปูนปลาสเตอร์ 4 ชิ้นตอน

2.5 นักศึกษาลงมือวาดภาพกล้ามเนื้อคนอื่นด้านเลี้ยว เสร็จแล้วนำส่งผู้สอน

2.6 ให้นักศึกษาไปฝึกวาดภาพกล้ามเนื้อของคนทั้งตัวจากภาพคนเหลี่ยมเป็นภาระบ้าน และท่องจำชื่อกล้ามเนื้อทั่วร่างกายราว 20 ชื่อ

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานที่นักศึกษาวาดตามข้อ 2.5 ไปตรวจให้คะแนนตามวิธีจัดอันดับคุณภาพ

แผนการสอนบทเรียนที่ 5.3

เรื่อง สภาพกล้ามเนื้อเมื่อภาพคนอยู่ในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาข้างใดข้างหนึ่ง.

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. บอกชื่อกล้ามเนื้อและลักษณะของกล้ามเนื้อส่วนแขนและขาได้ 12 ชื่อ ใน 15 ชื่อ
2. วาดภาพกล้ามเนื้อของคนในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้ายหรือขาขวาได้ 2 ภาพ

เนื้อหา

1. กล้ามเนื้อของคนทั่วร่างกาย
2. วิธีวาดภาพกล้ามเนื้อของคนในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้ายหรือขาขวา จากภาพคนเหลี่ยม

โดยดูจากหุ่นปูนปลาสเตอร์

สื่อการสอน

1. แบบทดสอบเรื่องกล้ามเนื้อของคนทั่วร่างกาย เป็นแบบทดสอบแบบเติมคำศัพท์กล้ามเนื้อ

ฉบับที่ 2

2. แผ่นภาพแสดงวิธีวาดภาพกล้ามเนื้อของคนในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้ายและขาขวา
3. กระดาษปรู๊พแผ่นใหญ่ กระดาษรองวาด
4. ดินสอดำ 6B หรือ EE ขางลบ
5. แถบกะส่วน

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจกผลการเรียนการวาดภาพกล้ำเนื้อของคนครึ่งก่อนให้นักศึกษาทราบ และ
นัดหมายนักศึกษาที่มีผลงานไม่ผ่านเกณฑ์สอนซ่อมเสริม

2. ขั้นสอน

2.1 ติดแผ่นภาพแสดงการวาดภาพคนยืนแสดงกล้ำเนื้อจากภาพคนเหลี่ยม และอธิบาย
วิธีวาดตามขั้นตอน โดยอาศัยหุ่นปูนปลาสเตอร์เป็นแบบ ซึ่งมี 4 ขั้นตอน

2.2 ให้นักศึกษาลงมือวาดภาพคนยืนแสดงกล้ำเนื้อ ในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย
ขาขวางอในท่ายืนหนัก แขนขวาขึงออกเกร็งกล้ำเนื้อเล็กน้อย แขนซ้ายปล่อยลงแนบลำตัว ด้านซ้าย
ใช้เวลา 1 1/2 ชั่วโมง

2.3 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันวิจารณ์ผลงานที่วาดเสร็จแล้ว

2.4 ให้นักศึกษานำผลงานที่ได้รับการวิจารณ์ไปแก้ไข และนำส่งผู้สอนในคราวหน้า

2.5 ให้นักศึกษาไปศึกษาเรื่องกล้ำเนื้อทั่วร่างกาย เพื่อการทดสอบอีกครั้งใน
คราวหน้า และเตรียมทดสอบการวาดภาพคนแสดงกล้ำเนื้อในคราวหน้าด้วย

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำกระดาษคำตอบของนักศึกษาไปตรวจ

แผนการสอนบทเรียนที่ 5.4

เรื่อง การทดสอบการวาดภาพคนแสดงกล้ำเนื้อในท่าทาง 2 ท่า และทดสอบภาคทฤษฎี

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องกล้านเนื้อของคนได้อย่างน้อย 24 ข้อ ใน 30 ข้อ
2. วาดภาพกล้านเนื้อของคนในท่าทาง 2 ท่า ได้รวม 2 ภาพ ภายในเวลา 2 1/2 ชั่วโมง

เนื้อหา

1. เนื้อหาเรื่องกล้านเนื้อที่เรียนมาแล้วทั้งหมด (ตามเอกสารฉบับที่ 5)
2. วิธีวาดภาพคนทั้ง 2 ท่า ที่เรียนมาแล้ว

สื่อการสอน

1. แบบทดสอบแบบเติมคำศัพท์กล้านเนื้อลงในภาพ ฉบับที่ 3 โดยในภาพนั้นจะมีลูกศรชี้ไปที่กล้านเนื้อแต่ละชิ้น และให้นักศึกษาเขียนชื่อกล้านเนื้อลงไปที่ตรงกับที่ลูกศรชี้ ใช้เวลา 15 นาที
2. แบบทดสอบภาคปฏิบัติ เพื่อให้ศึกษาวาดภาพคนกล้านเนื้อคนจากรูปคนเหลี่ยม แสดงท่าทาง 2 ท่า คือท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง และท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้ายหรือขาขวา ใช้เวลา 1 1/2 ชั่วโมง

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- 1.1 แจ้งผลการเรียนการวาดภาพคนในคราวก่อนให้นักศึกษาทราบ
- 1.2 เรียกเก็บผลงานที่ผู้สอนให้นักศึกษานำไปแก้ไขตามคำวิจารณ์
- 1.3 บอกเรื่องที่จะสอนและกิจกรรมที่จะทำในวันนี้ให้นักศึกษาทราบ

2. ขั้นสอน

- 2.1 แจกแบบทดสอบเรื่องคำศัพท์กล้านเนื้อ และชี้แจงวิธีทำแบบทดสอบ (แบบทดสอบย่อยสำหรับบทเรียนที่ 5 แผนการสอนที่ 5.4)
- 2.2 นักศึกษาลงมือทำแบบทดสอบ เมื่อครบ 15 นาที ผู้สอนเก็บกระดาษคำตอบไปตรวจ

2.3 แจกข้อสอบภาคปฏิบัติ และอธิบายวิธีทำให้ทราบ

2.4 นักศึกษาลงมือสอบภาคปฏิบัติ เมื่อครบ 2 1/2 ชั่วโมงแล้ว ผู้สอนเก็บกระดาษคำตอบไปตรวจ

3. ขั้นการวัดผล - ประเมินผล

3.1 นำผลงานที่นักศึกษาสอบไปตรวจให้คะแนน แล้วสรุปผลการเรียนให้นักศึกษาทราบเป็นรายบุคคล นักศึกษาที่ไม่ผ่านเกณฑ์จะได้รับการสอนซ่อมเสริมตามที่ผู้สอนนัดหมาย

3.2 นำกระดาษคำตอบของนักศึกษาไปตรวจ ถ้า นักศึกษาคนใดได้คะแนนน้อยกว่า 24 คะแนน จะต้องเรียนซ่อมเสริมและสอบจนกว่าจะผ่านเกณฑ์

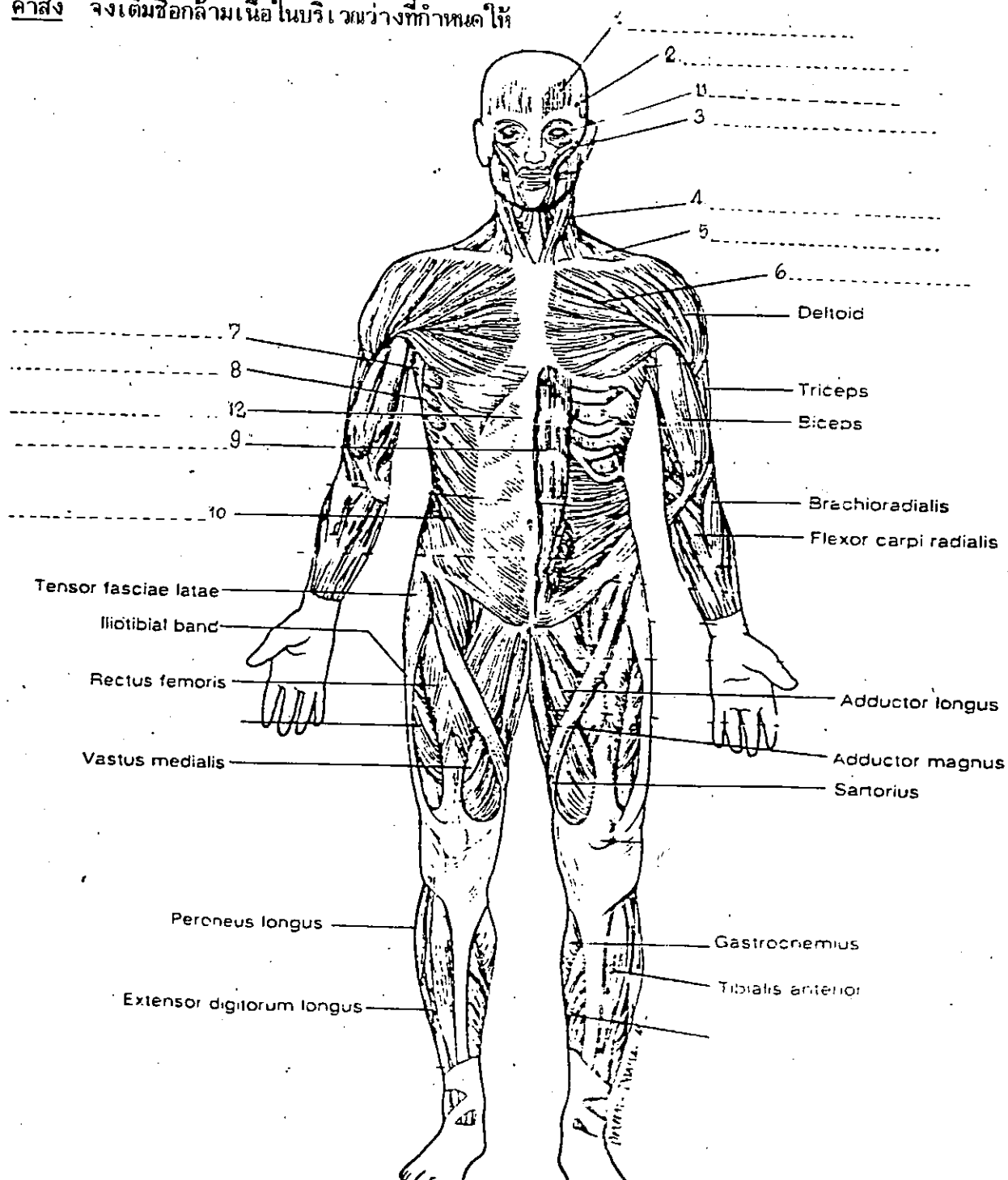
แบบทดสอบย่อย (สำหรับบทเรียนที่ 5 แผนการสอนที่ 5.2)

เรื่อง กล้ามเนื้อของคน

เวลา 10 นาที

ชื่อ รหัส

คำสั่ง จงเติมชื่อกล้ามเนื้อในบริเวณว่างที่กำหนดให้

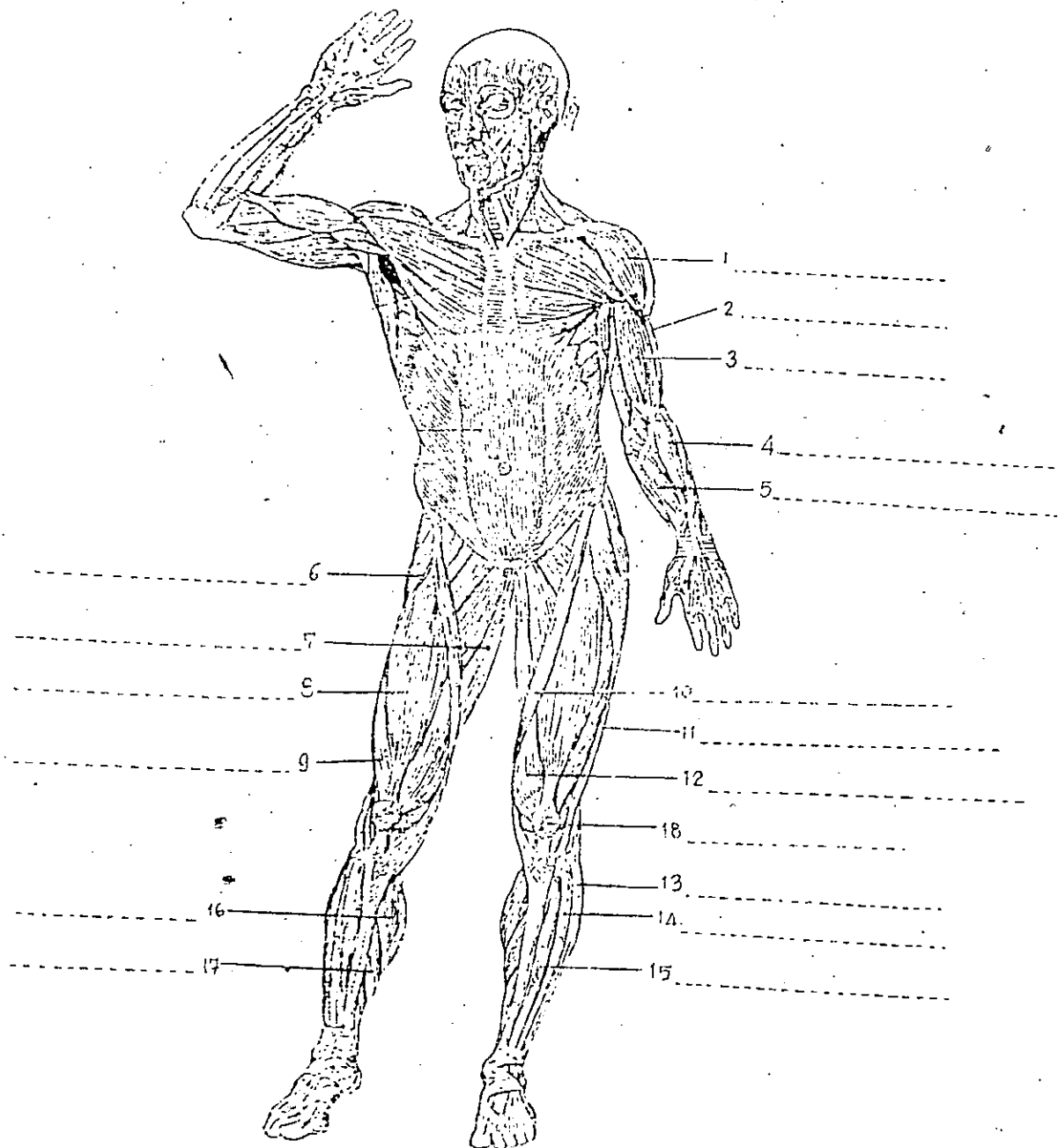
แบบทดสอบย่อย (สำหรับบทเรียนที่ 5 แผนการสอนที่ 5.3)

เรื่อง กล้ามเนื้อของคน

เวลา 15 นาที

ชื่อ รหัส

คำสั่ง จงเติมชื่อกล้ามเนื้อในบริเวณว่างที่กำหนดให้

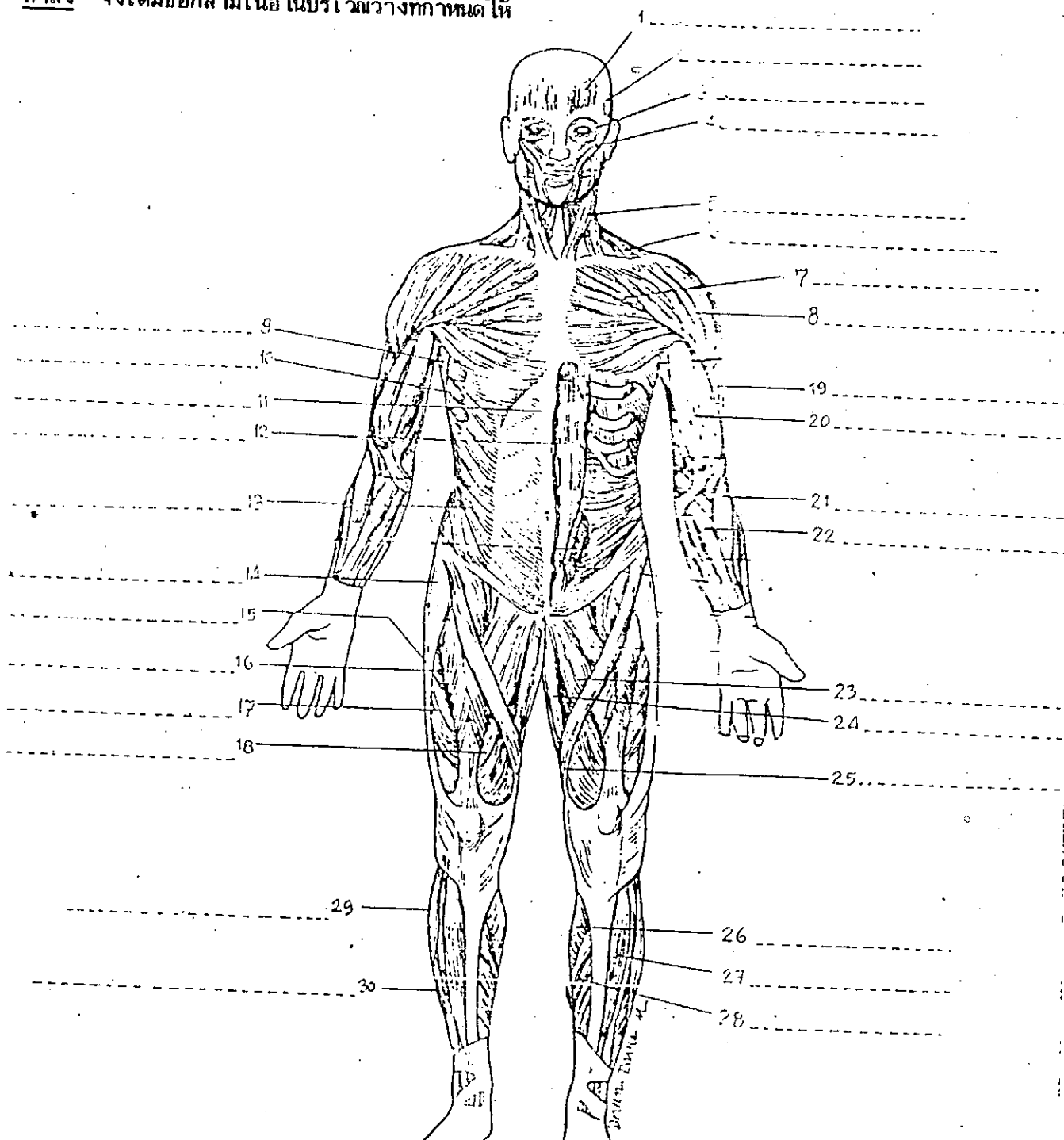
แบบทดสอบย่อย (สำหรับบทเรียนที่ 5 แผนการสอนที่ 5.4)

เรื่อง กล้ามเนื้อของคน

เวลา 15 นาที

ชื่อ รหัส

คำสั่ง จงเติมชื่อกล้ามเนื้อในบริเวณว่างที่กำหนดให้

กระบวนการสอนการสอนบทเรียนที่ 5

เรื่อง กล้ามเนื้อของคน

เวลา 12 ชั่วโมง

คำชี้แจง วิธีสอนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน เรื่องกล้ามเนื้อของคน มีเนื้อหาเช่นเดียวกับเนื้อหาของวิธีสอนการวาดภาพคนแบบในออกนอก แต่กิจกรรมการเรียนการสอนมีทั้งเหมือนกันและแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะเรื่องกล้ามเนื้อมีความจำเป็นสำหรับวิธีวาดภาพคนทั้ง 2 แบบ ซึ่งมีกระบวนการสอนแต่ละเนื้อหาดังต่อไปนี้ (ดูเอกสารฉบับที่ 5 ประกอบ)

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 5.1

เรื่อง กล้ามเนื้อทั่วร่างกายของคนและการวาดภาพกล้ามเนื้อจากหุ่นปูนปลาสเตอร์

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- 1.1 แจ้งผลการเรียนเรื่องคนเหลี่ยมที่เรียนครั้งก่อนให้นักศึกษาทราบ พร้อมกับนัดหมายสอนซ่อมเสริมแก่นักศึกษาที่มีผลงานไม่ผ่านเกณฑ์ และเรียกเก็บผลงานการบ้านไปตรวจ
- 1.2 ชี้แจงการเรียนเรื่องกล้ามเนื้อของคน ซึ่งแบ่งออกเป็นเนื้อหาย่อย ๆ เป็น 4 เนื้อหา คือ

1.2.1 กล้ามเนื้อทั่วร่างกายของคน

1.2.2 สภาพกล้ามเนื้อเมื่อภาพคนอยู่ในท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาสองข้างๆ

1.2.3 สภาพกล้ามเนื้อเมื่อภาพคนอยู่ในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้ายๆ

1.2.4 การทดสอบภาคทฤษฎีเกี่ยวกับกล้ามเนื้อ และทดสอบการวาดภาพคนแสดง

กล้ามเนื้อ 2 ท่า

แล้วผู้สอนบอกเรื่องที่จะสอนในวันนี้ คือ กล้ามเนื้อทั่วร่างกายของคน

2. ขั้นสอน

2.1 แจกเอกสารบทเรียนที่ 5 และนำแผ่นภาพกล้ามเนื้อของคนที่ตัวมาติดที่กระดานดำ เพื่อประกอบการสอน

2.2 บอกให้นักศึกษาเปิดเอกสารบทเรียนที่ 5 ไว้ก่อน โดยให้ฟังผู้สอนอธิบายเนื้อหา กล้ามเนื้อของคนบนแผ่นภาพแสดงกล้ามเนื้อของคนทั้งตัวที่ผู้สอนใช้เป็นสื่อการสอนจนเข้าใจ ในการอธิบายเนื้อหากล้ามเนื้อนี้ ผู้สอนจะกล่าวถึงชื่อและลักษณะของกล้ามเนื้อเหล่านั้น และเน้นให้เห็นถึงทิศทางของเส้นกล้ามเนื้อแต่ละส่วน เพื่อเป็นข้อสังเกตและนำไปใช้ในการวาดภาพกล้ามเนื้อแต่ละส่วน

2.3 ให้นักศึกษาเปิดเอกสารบทเรียนที่ 5 และศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับกล้ามเนื้อทั่วร่างกายโดยดูชื่อ และลักษณะของกล้ามเนื้อต่าง ๆ ตามลำดับ นักศึกษาอาจปรึกษากันได้ แต่ไม่ให้มีเสียงดังรบกวนสมาธิของคนอื่น ๆ ใช้เวลาประมาณ 15 นาที

2.4 อธิบายวิธีวาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อในด้านเฉียงจากหุ่นปูนปลาสเตอร์ 4 ขั้นตอน คือ

2.4.1 ผู้วาดเลือกวาดด้านหน้า โดยดูจากหุ่นปูนปลาสเตอร์

2.4.2 วาดภาพคนเหลี่ยมด้านหน้า โดยดูจากหุ่นปูนปลาสเตอร์

2.4.3 วาดภาพกล้ามเนื้อในภาพคนเหลี่ยม โดยดูจากหุ่นปูนปลาสเตอร์

2.4.4 เน้นเส้นรอบนอกและแนวน้ำหนักภาพคนยืนแสดงกล้ามเนื้อให้ชัดเจน

2.5 นักศึกษาลงมือวาดภาพกล้ามเนื้อของคนทั้งตัวตามวิธีวาดภาพคนเหลี่ยมจากหุ่นปูนปลาสเตอร์ 1 รูป ผู้สอนชี้ให้นักศึกษาดำเนินตามวิธีการที่เรียนรู้อยู่โดยเคร่งครัด เมื่อวาดเสร็จแล้วให้นำส่งผู้สอน

2.6 มอบงานการบ้าน คือให้นักศึกษาไปศึกษากล้ามเนื้อของคนทั้งตัวเป็นการบ้าน โดยให้จดจำชื่อ และลักษณะของกล้ามเนื้อดังกล่าวให้ได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมตัวรับการทดสอบเรื่องกล้ามเนื้อที่จะจัดให้มีขึ้นในคราวหน้า

3. การวัดผล-ประเมินผล

นำผลงานการวาดภาพกล้ำมเนื้อของคนไข้เรียนในวันนี้ไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ

กระบวนการสอนที่ 5.2

เรื่อง สภาพของกล้ำมเนื้อเมื่อภาพคนอยู่ในท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้างฯ

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ผู้สอนแจ้งผลการเรียนครั้งก่อนให้นักศึกษาทราบ พร้อมกับนัดหมายสอนซ่อมเสริมแก่นักศึกษาที่มีผลงานไม่ผ่านเกณฑ์ และเรียกเก็บผลงานการบ้านไปตรวจ

2. ขั้นสอน

2.1 ทบทวนเรื่องกล้ำมเนื้อโดยการให้นักศึกษาเล่นเกมติดบัตรคำศัพท์กล้ำมเนื้อบนแผ่นภาพกล้ำมเนื้อ โดยผู้สอนจัดทำแผ่นภาพเพื่อการเล่นเกมกล้ำมเนื้อโดยเฉพาะ ซึ่งมีวิธีเล่นเกมดังนี้คือ

2.1.1 แบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม

2.1.2 นักศึกษากลุ่ม 1 นำบัตรคำศัพท์ไปติดที่แผ่นภาพกล้ำมเนื้อให้ชื่อกล้ำมเนื้อในบัตรคำตรงกับรูปกล้ำมเนื้อที่ปรากฏในแผ่นภาพ

2.1.3 นักศึกษากลุ่ม 2 ทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของการติดบัตรคำของนักศึกษากลุ่ม 1 แล้วบันทึกชื่อนักศึกษากลุ่ม 1 ที่ติดบัตรคำถูกต้อง และติดผิดไว้

2.1.4 เปลี่ยนหน้าที่กันระหว่างกลุ่ม 1 กับกลุ่ม 2 แล้วดำเนินการตามข้อ 2.1.2 และข้อ 2.1.3

2.1.5 ให้นักศึกษาที่ติดบัตรผิดไปศึกษาเรื่องกล้ำมเนื้อใหม่เพื่อรับการทดสอบนอกเวลาเรียนตามปกติ

2.2 คิดแผนภาพกล้ามเนื้อของคนที่ยืนน้ำหนักรูปร่างที่ขาทั้ง 2 ข้าง

2.3 อธิบายสภาพของกล้ามเนื้อของคนที่ยืนน้ำหนักรูปร่างที่ขาทั้ง 2 ข้างจากแผนภาพ

2.4 อธิบายวิธีวาดภาพกล้ามเนื้อคนเป็นภาพคนเหยียด โดยการดูจากหุ่นปูนปลาสเตอร์

ซึ่งมีกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

2.4.1 ผู้วาดเลือกวาดด้านเฉียงของหุ่นปูนปลาสเตอร์

2.4.2 ร่างภาพคนเหยียดจากหุ่นปูนปลาสเตอร์

2.4.3 ร่างภาพกล้ามเนื้อคนในภาพคนเหยียด

2.4.4 เน้นเส้นรอบนอกและแรเงาหน้าภาพคนเหยียดแสดงกล้ามเนื้อให้ชัดเจน

2.5 ให้นักศึกษาลงมือวาดภาพกล้ามเนื้อของคนที่ยืนน้ำหนักรูปร่างที่ขาทั้ง 2 ข้าง แขนปล่อยแนบลำตัวด้านเดียว ใช้เวลา 1 1/2 ชั่วโมง เสร็จแล้วนำส่งผู้สอน

2.6 ให้นักศึกษาไปฝึกหัดวาดรูปกล้ามเนื้อคนทั้งตัวจากภาพคนเหยียดเป็นการบ้าน แล้วนำส่งผู้สอนครวหน้า และท่องจำชื่อกล้ามเนื้อทั่วร่างกายของคนให้ได้ทั้ง 30 ชื่อ เพื่อทดสอบครวหน้า

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานการวาดภาพกล้ามเนื้อของคนที่ยืนน้ำหนักรูปร่างที่ขาทั้งสองข้างไปตรวจให้คะแนนตามวิธีจัดอันดับคุณภาพ

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 5.3

เรื่อง สภาพกล้ามเนื้อเมื่อเมื่อยนอนอยู่ในท่ายืนน้ำหนักรูปร่างที่ขาข้างใดข้างหนึ่ง หรือท่าทางตามอุดมคติ
แบบโปลิคลิตัน

เวลา 3 ชั่วโมง

1. แนะนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการเรียนคราวก่อน พร้อมกับนัดหมายนักศึกษาที่มีผลงานไม่ผ่านเกณฑ์เรียนซ่อมเสริม และเรียกเก็บผลงานการบ้านไปตรวจ

1.2 ดำเนินการทดสอบเรื่องกล้ามเนื้อทั่วร่างกายของคน โดยการให้นักศึกษาเขียนชื่อกล้ามเนื้อลงในแผ่นกระดาษทดสอบที่ผู้สอนสร้างขึ้น โดยแผ่นกระดาษทดสอบนั้นมีรูปกล้ามเนื้อ และมีลูกศรชี้จากกล้ามเนื้อนั้นออกมา เพื่อให้นักศึกษาเขียนชื่อกล้ามเนื้อที่ลูกศรนั้น มีกระบวนการทดสอบดังนี้

1.2.1 แจกแบบทดสอบแก่นักศึกษาคนละ 1 แผ่น

1.2.2 อธิบายวิธีทำข้อทดสอบ

1.2.3 นักศึกษาลงมือทำข้อสอบ ใช้เวลา 10 นาที

1.2.4 เก็บกระดาษคำตอบเมื่อครบ 10 นาที (ผลการสอบจะแจ้งให้นักศึกษาทราบคร่าวๆ พร้อมกับผลการเรียนภาคปฏิบัติ)

1.3 บอกเรื่องที่จะสอนต่อไป คือ การวาดภาพกล้ามเนื้อของคนยืนหน้าทักม้ายูที่ขาซ้ายหรือขาขวาจากภาพคนเหลี่ยม

2. ทบทวน

2.1 ตัดแผ่นภาพแสดงการวาดภาพคนยืนแสดงกล้ามเนื้อจากภาพคนเหลี่ยมที่กระดานดำ และอธิบายวิธีวาดภาพคนเหลี่ยมแสดงกล้ามเนื้อในท่าดังกล่าว โดยอาศัยหุ่นปูนปลาสเตอร์เป็นแบบ ซึ่งขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ

2.1.1 ผู้วาดเลือกว่าด้านต่าง ๆ ของหุ่นปูนปลาสเตอร์

2.1.2 ผู้วาดร่างภาพคนเหลี่ยมจากหุ่นปูนปลาสเตอร์

2.1.3 ร่างภาพกล้ามเนื้อในภาพคนเหลี่ยม

2.1.4 เน้นเส้นรอบนอกและแนวลำหน้าภาพคนยืนแสดงกล้ามเนื้อให้ชัดเจน

2.2 ให้นักศึกษาลงมือวาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อ ในท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย หรือขาขวาตามวิธีการที่ได้ศึกษาไปแล้ว ใช้เวลาวาด 1 1/2 ชั่วโมง แล้วนำผลงานติดกระดาน เตรียมพร้อมเพื่อการวิจารณ์

2.3 ผู้สอนและนักเรียนร่วมกันวิจารณ์ผลงานของนักศึกษาแต่ละคน และร่วมกันเสนอแนะ เพื่อแก้ไขเป็นรายบุคคล และให้นักศึกษาที่ได้รับการวิจารณ์บันทึกข้อวิจารณ์ไว้

2.4 ให้นักศึกษานำผลงานไปแก้ไขตามคำวิจารณ์ เป็นภาระบ้าน แล้วนำส่งผู้สอนตรวจหน้า

2.5 ให้นักศึกษาศึกษาเรื่องกล้ามเนื้อเพื่อการทดสอบภาคทฤษฎีอีกครั้งหนึ่งในคราวหน้า

3. การวัดผล-ประเมินผล

นำผลจากกระดาษคำตอบของนักศึกษาไปตรวจ และจัดลำดับความสามารถ แล้วแจ้งให้นักศึกษาทราบคราวหน้า

กระบวนการสอนที่ 5.4

เรื่อง ทดสอบการวาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อในท่าทาง 2 ท่า และทดสอบภาคทฤษฎี

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งคะแนนผลการทดสอบเรื่องกล้ามเนื้อครั้งก่อนให้นักศึกษาทราบ

1.2 เรียกเก็บงานวาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อในท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวา ที่ให้นักศึกษาไปแก้ไขตามคำวิจารณ์

1.3 บอกเรื่องที่จะสอนวันนี้ และชี้แจงกิจกรรมให้เข้าใจ ซึ่งมี 2 กิจกรรม คือ

1.3.1 การทดสอบเรื่องกล้ามเนื้อภาคทฤษฎี ซึ่งใช้แบบทดสอบฉบับที่ 3 ซึ่งเป็นการทดสอบ (ภาคทฤษฎี) เรื่องกล้ามเนื้อครั้งสุดท้าย

1.3.2 การทดสอบการวาดภาพกล้ามเนื้อในทำขึ้นทั้ง 2 ท่า จากหุ่นปูนปลาสเตอร์

2. ขั้นสอน

2.1 กิจกรรมที่ 1 การทดสอบเรื่องกล้ามเนื้อ ใช้เวลา 10 นาที

2.1.1 แจกแบบทดสอบ

2.1.2 ชี้แจงการทำแบบทดสอบ

2.1.3 นักเรียนลงมือทำแบบทดสอบ

2.1.4 เก็บแบบทดสอบไปตรวจ

2.2 กิจกรรมที่ 2 การทดสอบการวาดภาพคนยืนแสดงกล้ามเนื้อทั้ง 2 ท่า

2.2.1 แจกแบบทดสอบ

2.2.2 อธิบายวิธีทำข้อสอบให้นักศึกษาเข้าใจว่า การทดสอบครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนเรื่องกล้ามเนื้อ เพื่อที่จะดูว่านักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมาแล้ว มาใช้ประโยชน์ได้มากน้อยแค่ไหน ดังนั้นผู้สอนจะไม่อธิบายวิธีวาดแต่ประการใด

2.2.3 นักศึกษาลงมือทำแบบทดสอบภาคปฏิบัติ คือ วาดภาพคนแสดงกล้ามเนื้อ จากหุ่นปูนปลาสเตอร์ ใช้เวลา 2 1/2 ชั่วโมง

3. การวัดผล - ประเมินผล

3.1 นำกระดาษคำตอบที่นักศึกษาทดสอบตอนต้นชั่วโมงไปตรวจให้คะแนน ถ้านักศึกษาได้คะแนนไม่ถึง 24 คะแนน จะต้องเรียนซ่อมเสริม และทดสอบจนกว่าจะผ่าน

3.2 นำผลงานการทดสอบภาคปฏิบัติไปตรวจโดยวิธีการจัดอันดับคุณภาพ และสอนซ่อมเสริมแก่นักศึกษาที่มีผลงานไม่ผ่านเกณฑ์

บทเรียนที่ 6

เรื่อง การวาดภาพคนแสดงท่าทาง 2 ท่า คือ

1. ทำขึ้นตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนทั้งสองปล่อยลงข้างลำตัว
2. ทำขึ้นน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่าพัก แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว ในขณะที่แขน

ขวายกอ

เนื้อหา

อันที่จริงท่าทางที่มนุษย์แสดงออกมีจำนวนมากมาที่สุดแต่ที่มนุษย์จะแสดงท่าทางแบบใดก็ได้ทั้งสิ้น (ที่ไม่สื่อเจตนาไปในทางอันตราย) ตั้งแต่ท่าทางปกติ คือท่าขึ้นตรง จนถึงท่าทางที่แสดงความเคลื่อนไหวมาก ๆ เช่น ท่ากระโดด ท่าวิ่งอย่างรวดเร็ว เป็นต้น แต่การที่นำท่าทางเพียง 2 ท่า มาให้นักศึกษาฝึกวาด ก็เพื่อเป็นการจำกัดขอบเขตของการเรียนการสอนให้ชัดเจน นั่นก็คือการกำหนดเป้าหมายของการศึกษาให้ชัดเจนก่อน แล้วจึงวางแผนการสอนให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายตามต้องการ ในการเรียนการสอนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปในของเราในครั้งนี้ มีเป้าหมายให้นักศึกษาสามารถวาดภาพ 2 ท่าทาง ได้อย่างสมบูรณ์ทั้ง 5 ด้าน คือ

1. สัดส่วน (proportion)
2. รูปทรง (form)
3. แสง-เงา (light & shade)
4. ด้านความสมดุล (balance)
5. การแรเงาหน้า (rendering techniques)

ซึ่งความเหมาะสมทั้ง 5 ด้านนี้ นักศึกษาจะศึกษาได้จากเอกสารฉบับที่ 3 ในภาคผนวก ข

สำหรับเอกสารฉบับนี้จะ ได้กล่าวถึงวิธีวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปใน (Outside-in) ทั้ง 2 ท่า โดยละเอียดดังต่อไปนี้

วิธีวาดภาพคนยืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนทั้งสองปล่อยแนบลำตัว การวาดภาพคนตามท่าทางนี้โดยวิธีวาดแบบนอกเข้าในนั้น ความจำเป็นประการหนึ่งคือ การทำความเข้าใจถึงความสอดคล้องของภาพคนเหมือนกับภาพคนในสภาพอื่น ๆ เช่น ภาพคนที่มีลักษณะเหมือนจริง และภาพคนที่แสดงกล้ามเนื้อจากสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การศึกษาจากหุ่นคนจริง ๆ ดังนั้นจึงสามารถแยกกิจกรรมการเรียนการสอนออกเป็น 2 กิจกรรม คือ

1. การศึกษาความสอดคล้องของภาพคนเหมือน ภาพคนที่มีลักษณะเหมือนจริง และภาพคนที่แสดงกล้ามเนื้อ

2. การฝึกวาดภาพคนจากหุ่นคนจริง

สำหรับการฝึกวาดภาพคนจากหุ่นคนจริงนี้มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 การวาดภาพคนเหมือนในท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนปล่อยข้างลำตัว ซึ่งนักศึกษาได้ฝึกวาดจนสามารถวาดได้โดยอัตโนมัติแล้ว และการวาดภาพคนเหมือนดังกล่าวนี้จะต้องให้สอดคล้องกับท่าทางและด้านที่ต้องการวาด ซึ่งก็ต้องวาดตามที่เราเห็นหุ่นนั้นจริง ๆ ไม่ใช่เห็นด้านหนึ่งแต่ไปวาดอีกด้านหนึ่งเป็นการวาดด้านที่ไม่สอดคล้องกันนับว่าเป็นการวาดที่ผิดวิธี

2.2 ร่างภาพกล้ามเนื้อในภาพคนเหมือนในท่ายืนตรงนั้น

2.3 แร่น้ำหนักและปรับปรุงภาพคนแสดงกล้ามเนื้อให้เป็นภาพคนที่มองเห็นจากภายนอกในการวาดขั้นนี้ให้นักศึกษาจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า เรากำลังวาดภาพคนไม่ใช่วาดภาพกล้ามเนื้อคน จึงต้องมีการปรับปรุงสภาพกล้ามเนื้อให้เห็นเป็นภาพคนที่มองเห็นจากภายนอก ซึ่งการแร่น้ำหนักนี้จะต้องคำนึงรูปและพื้นด้วย รูปก็คือภาพคน (figure) ส่วนพื้นก็คือพื้นหลัง (ground หรือ back ground) นั้นเอง

เมื่อสามารถวาดภาพคนด้านหน้าตรงได้แล้ว ก็ควรจะฝึกวาดด้านเฉียงด้วย เพราะโดยปกติการวาดภาพจากหุ่นจริงนั้น เราจะต้องกระจายอยู่รอบหุ่น โอกาสที่เลือกวาดเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวจึงเป็นได้ยาก เพราะมีคนวาดมากมายหลายคนด้วยกัน อีกทั้งการวาดแต่เพียง

เพียงเดี๋ยวย่อมแสดงให้เห็นข้อจำกัดของความสามารถของผู้วาดด้วย ดังนั้นคนที่มีความสามารถนั้น ควรจะสามารถวาดได้หลาย ๆ ด้านหรือทุกด้านได้ยิ่งดี

การวาดภาพคนยืนน้ำทักอยู่ที่ท่าซ้าย ขาขวางอในท่าหนัก แขนซ้ายปล่อยข้างลำตัวในขณะที่ แขนขวายกสูง การวาดภาพคนในท่าทางนี้ถ้าเน้นการเช่นเดียวกับการวาดภาพคนยืนตรง น้ำทักอยู่ที่ขาทั้ง 2 ข้างที่กล่าวแล้วแต่เอง ส่วนข้อแตกต่างนี้คือ ท่าทาง เช่น โบกหน้า ลำตัว ขาซ้ายเหยียดตรงรับน้ำหนัก ส่วนขาขวางอทำหน้าที่ค้ำยันให้การยืนมั่นคง และสมดุลยิ่งขึ้น

โบกหน้า ส่วนนี้อาจแสดงด้านตรง หรือด้านเฉียงก็ได้

ลำตัว โดยเฉพาะลำตัวท่อนบนจะเอียงเล็กน้อย เพราะขาซ้ายเหยียดตรงรับน้ำหนัก ขณะที่ขาขวางอ เป็นผลให้เส้นกระดูกสันหลังโค้งงอผิดไปจากปกติเล็กน้อย

ลำตัวท่อนล่างตั้งแต่เอวถึงเชิงกรานก็จะเอียงรับกัน เพราะอิทธิพลของขาทั้งสองข้างเช่นกัน

สิ่งที่ต้องใช้การสังเกตอย่างมากก็คือ แขนขวาที่ยกสูงนั้นจะสอดคล้องกับสภาพของกระดูกโพลารัว และส่วนศีรษะ นักศึกษาจะต้องคอยสังเกตและปรับให้เป็นธรรมชาติให้ได้ ดังได้กล่าวการวาดภาพคนโดยดูจากหุ่นคนจริง ๆ นั้น จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งได้

การวิจารณ์ภาพคน

จุดมุ่งหมายของการวิจารณ์ จุดมุ่งหมายอันดับแรกที่สำคัญที่สุดก็คือ เพื่อพัฒนาการวาดภาพคนของนักศึกษาให้สามารถวาดภาพคนได้ดี จุดมุ่งหมายประการที่สองก็คือ เพื่อให้ศึกษามีใจกว้างที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น และประการที่สามก็เพื่อให้ศึกษากลับแสดงออกซึ่งความคิดเห็นที่มีต่อผลงานศิลปะที่ตัวเองและผู้อื่นสร้างขึ้น

สิ่งที่นักศึกษจะได้ฟังในกระบวนการวิจารณ์ คือ ข้อเสียของผลงานและข้อดีของผลงาน ซึ่งจะนำมาซึ่งความพอใจและไม่พอใจให้กับเจ้าของผลงาน ดังนั้นความใจกว้างและความอดทนที่จะรับฟังจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สร้างสรรค์งานศิลปะทุก ๆ คน เพราะการวิจารณ์ก็เหมือนกับการแจกเงาที่จะสะท้อนให้เห็นข้อบกพร่องของเรา ดังนั้นผู้เขียนงานที่ฉลาดเมื่อเวลาสร้างสรรค์งาน

ศิลปะเสร็จแล้ว มักจะนำผลงานมาให้เพื่อน ๆ ช่วยวิจารณ์ สูงขึ้นไปก็ทำโดยการนำไปให้ผู้รู้วิจารณ์ แต่ก็อย่ามองข้ามความสำคัญของผู้สนใจในศิลปะทั่ว ๆ ไป เพราะคนเหล่านั้นต่างหากที่เป็นผู้ชื่นชม หรือผู้ซื้องานศิลปะโดยตรง ดังนั้น คำวิจารณ์จากคนเหล่านี้จึงมีใช้สิ่งไว้สาระที่นักสร้างสรรค์ศิลปะทั้งหลายจะมองข้ามโดยคุณนั้น เขาว่า "ไม่รู้แล้วยังมาวิจารณ์"

ในการวิจารณ์งานคนที่นักศึกษากำลังศึกษานี้ มีหัวข้อที่น่าจะนำมาพิจารณา วิชาวิจารณ์อยู่

5 ประการคือ

1. สัดส่วน
2. รูปทรง
3. แสง-เงา
4. ความสมดุล
5. การแรเงาที่นัก

ซึ่งหัวข้อดังกล่าวนี้ได้อธิบายไว้ค่อนข้างละเอียดในเอกสารฉบับที่ 3 จึงขอให้ศึกษากลับ

ไปศึกษาอีกถ้าหากสงสัยหรือยังไม่เข้าใจ

แผนการสอนบทเรียนที่ 6

เรื่อง การวาดภาพคนแสดงท่าทาง 2 ท่า คือ

1. ทำยืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนทั้งสองปล่อยลงข้างลำตัว
2. ทำยืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่าหัก แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว ในขณะที่แขนขวายกสูง ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า "ท่าทางตามอุดมคติแบบโพลิคลิตัน"

เวลา 12 ชั่วโมง

คำชี้แจง บทเรียนที่ 6 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการวาดภาพคนแสดงท่าทาง 2 ท่า ซึ่งเน้นการปฏิบัติการวาดภาพคนจากหุ่นคนจริงเป็นสำคัญ สำหรับเวลาที่ใช้ในการเรียนมีกำหนด 12 ชั่วโมง จึงแบ่งเนื้อหาและกิจกรรมออกเป็น 4 ตอน ๆ ละ 3 ชั่วโมง คือ

6.1 การวาดภาพคนในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอหัก แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว แขนขวายกสูง

6.2 การทบทวนการแรเงาหน้า และวิธีการวาดใบหน้า มือ เท้า

6.3 การวาดภาพคนในท่ายืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง โดยเน้นการวาดใบหน้า

6.4 การวาดภาพคนในท่าทางตามอุดมคติแบบโพลิคลิตัน

โดยมีรายละเอียดแผนการสอนดังนี้

แผนการสอนบทเรียนที่ 6.1

เรื่อง การวาดภาพคนในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอหัก แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว แขนขวายกสูง หรือท่าทางตามอุดมคติแบบโพลิคลิตัน

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถวาดภาพคนในท่าทางตามอุดมคติแบบโปลิคลิตันได้

เนื้อหา

1. วิธีศึกษาความสอดคล้องระหว่างภาพคนเหลี่ยม ภาพคนที่มีลักษณะเหมือนจริงและภาพคนที่แสดงกล้ามเนื้อ

2. วิธีวาดภาพคนทางทางตามอุดมคติแบบโปลิคลิตัน โดยแสดงทั้งด้านอัดและด้านเลี้ยว

สื่อการสอน

1. ภาพแสดงการเปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างภาพคนเหลี่ยม ภาพคนที่มีลักษณะเหมือนจริง และภาพคนที่แสดงกล้ามเนื้อ

2. ภาพแสดงกระบวนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปใน

3. แถบกระดาษ

4. ชอล์คและกระดานดำ

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการสอบเรื่องกล้ามเนื้อครั้งสุดท้ายให้นักศึกษาทราบ และนัดหมายนักศึกษาที่มีผลการเรียนไม่ถึง 24 คะแนน (80%) ทดสอบซ่อมเสริม และเรียกเก็บงานการบ้านไปตรวจ

1.2 บอกเรื่องที่จะสอนวันนี้

2. ขั้นสอน

2.1 พูดคุยกับนักศึกษาเกี่ยวกับผลงานการวาดภาพกล้ามเนื้อที่ทำในครั้งก่อน พร้อมกับนำผลงานเหล่านั้นมาวิจารณ์

2.2 อธิบายความสอดคล้องระหว่างภาพคนเหลี่ยม ภาพคนที่มีลักษณะเหมือนจริง และภาพคนที่แสดงกล้ามเนื้อ โดยการอธิบายประกอบการสาธิตในกระดานดำ

2.3 แจกแผ่นภาพแสดงกระบวนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าไปใน และอธิบายประกอบ การสาธิตให้นักศึกษาอสังเขป

2.4 ให้หุ่นคนจริงแสดงท่าทางให้นักศึกษาวาด และผู้สอนอธิบายวาดภาพคนจากหุ่นคนจริง

2.5 นักศึกษาดำเนินการวาดภาพคนในท่าทางตามอุดมคติแบบโปลิคลิตันจากหุ่นคนจริง โดยใช้เวลา 1 1/2 ชั่วโมง ผู้สอนคอยแนะนำอย่างใกล้ชิด เมื่อครบกำหนดเวลาแล้วให้นำผลงาน ส่งผู้สอน

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานการวาดภาพคนที่ทำในวันนี้ไปตรวจด้วยวิธีจัดอันดับคุณภาพ พร้อมกับบันทึก ข้อควรแก้ไขของผลงานแต่ละชิ้นไว้เพื่อแนะนำในคราวหน้า

แผนการสอนบทเรียนที่ 6.2

เรื่อง การทบทวนการแรเงาหน้าทักและวิธีวาดใบหน้า มือ เท้า

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. นำความรู้เรื่องการแรเงาหน้าทักแบบแรเส้นเงาขวางมาใช้ในการวาดภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วาดภาพใบหน้า และแรเงาหน้าทักภาพใบหน้าได้

3. วาดภาพมือ และเท้าได้ดียิ่งขึ้น

เนื้อหา

1. ทบทวนการแรเงาหน้าทัก

2. การวาดภาพใบหน้าและการแรเงาหน้าใบหน้า

3. การวาดมือและเท้า

สื่อการสอน

1. ภาพตัวอย่างการแรเงาหน้าแบบแรเส้นเงาขวาง

2. ภาพกระบวนการวาดภาพใบหน้าคน

3. ภาพตัวอย่างการแรเงาหน้าใบหน้าคน

4. กระดาษปรีป แก่ง่ามเกรไฟท์

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการวาดภาพคนครั้งก่อนให้นักศึกษาทราบ

1.2 บอกเรื่องที่จะสอนวันนี้

1.3 แบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1.3.1 กลุ่มเก่ง คือ กลุ่มสามารถวาดภาพคนได้ดี

1.3.2 กลุ่มไม่เก่ง คือ กลุ่มที่ยังไม่สามารถวาดภาพคนได้ดี

2. ขั้นสอน

2.1 กลุ่มเก่ง ซึ่งมีจำนวน 4-5 คน ให้แยกตัวไปศึกษาวิธีวาดภาพใบหน้า มือ และเท้า เป็นเวลา 2 ชั่วโมง เสร็จแล้วนำผลการศึกษามารายงานให้นักศึกษากลุ่มไม่เก่งฟัง

2.2 กลุ่มไม่เก่ง ซึ่งมีจำนวนมากกว่า ผู้สอนแยกออกมาสอนเป็นพิเศษ ดังนี้

2.2.1 ทบทวนการแรเงาหน้า และให้นักศึกษาปฏิบัติกิจกรรมเป็นเวลา 1 ชั่วโมง

2.2.2 สอนการวาดใบหน้าคน และให้นักศึกษาปฏิบัติกิจกรรมเป็นเวลา 1 ชั่วโมง

2.3 กลุ่มเก่งรายงานผลการศึกษาวีธีวาดใบหน้า มือ และเท้า ผู้สอนให้นักศึกษากลุ่มไม่เก่งไปศึกษาวิธีวาดภาพใบหน้า มือ และเท้า เป็นการบ้าน

3.. การวัดผล - ประเมินผล

3.1 สังเกตการปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย

3.2 ให้คะแนนผลงานตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ โดยแยกพิจารณาเป็น 2 กลุ่ม
(กลุ่มเก่งและกลุ่มไม่เก่ง)

แผนการสอนบทเรียนที่ 6.3

เรื่อง การวาดภาพคนในท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนทั้งสองปล่อยลงข้างลำตัว โดยเน้น
การวาดใบหน้า

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. วาดภาพคนในท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนทั้งสองปล่อยลงข้างลำตัวได้
2. วาดใบหน้าคนได้ดีขึ้น

เนื้อหา

1. การวาดภาพคนในท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนทั้งสองปล่อยลงข้างลำตัว
2. ทบทวนการวาดภาพใบหน้าคน

สื่อการสอน

1. ผลงานการวาดภาพใบหน้าคนครั้งก่อน
2. ภาพถ่ายแสง-เงาบนใบหน้าคน
3. ผลงานการวาดภาพคนที่มีการแก้ปัญหาหนักหลังทั้งดีและไม่ดี 4 ชิ้น

กระบวนการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 ผู้สอนให้กำลังใจนักศึกษาโดยกล่าวถึงผลงานการวาดภาพคนที่พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ และยกตัวอย่างนักศึกษาบางคนที่มีพัฒนาขึ้นกว่าเดิมอย่างมากมาย ทั้งนี้เพราะความตั้งใจของนักศึกษา
นั่นเอง

1.2 บอกเรื่องที่จะสอนและกิจกรรมในวันนี้

2. ขั้นสอน

2.1 แจกรายละเอียดของกิจกรรม คือ แม้ว่าจะวาดภาพคนในทำขึ้นตรงเต็มตัว แต่ให้
เน้นที่ใบหน้า สำหรับส่วนอื่น ๆ เช่น รูป และพื้นต้องเหมาะสมด้วย และทั้งสัดส่วนก็ต้องดีด้วย

2.2 อธิบายการวาดและแนะนำหลักใบหน้าคน โดยนำผลงานของนักศึกษาแต่ละคนมา
วิจารณ์

2.3 การแนะนำหลักใบหน้าและส่วนอื่นให้แนะนำหลักจากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย โดย
ยกตัวอย่างภาพถ่ายแสง-เงาบนใบหน้าประกอบการอธิบาย ส่วนการแนะนำหลักส่วนอื่นก็แนะนำหลัก
จากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อยเช่นกัน

2.4 ทบทวนกระบวนการวาดภาพคนแบบนอกเข้ใน และการทำ Negative space
เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพระหว่างรูปกับพื้น

2.5 ให้นักศึกษาปฏิบัติกิจกรรมโดยวาดภาพคนทำขึ้นตรงจากหุ่นคนจริง โดยใช้เวลา
ปฏิบัติกิจกรรม 1 1/2 ชั่วโมง และย้ำให้นักศึกษาทำงานให้เสร็จทันเวลา ผู้สอนแนะนำอย่างใกล้ชิด

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานที่นักศึกษาปฏิบัติในวันนี้ไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ และ
เตรียมนำข้อดีและข้อเสียของผลงานนักศึกษาแต่ละคนไปวิจารณ์ให้นักเรียนทราบเพื่อการปรับปรุงงาน
ของตนในคราวหน้า

แผนการสอนบทเรียนที่ 6.4

เรื่อง การวาดภาพคนในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอพัก แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว
แขนขวางอ หรือท่าทางตามอุดมคติแบบ โปลิคลิตัน

เวลา 3 ชั่วโมง

ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นักศึกษาสามารถวาดภาพคนในท่าทางตามอุดมคติแบบ โปลิคลิตันได้

เนื้อหา

บทบาทกระบวนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน สัดส่วน ความสมดุลตามท่าทาง วิธีการ
แรเงาหนัก แบบแรเส้นเงาขาวว้าง ความเป็นปริมาตรของภาพ และความสำคัญของพื้นภาพ

สื่อการสอน

ผลงานการวาดภาพคนตามแผนการสอนที่ 6.1, และ 6.3 ของนักศึกษาทุกคน

กระบวนการสอน

1. ชี้แนะเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งให้นักศึกษาทราบว่า การเรียนครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้าย ผลงานของนักศึกษาดีขึ้น
ตามลำดับ ดังนั้นในการทำกิจกรรมวันนี้ถือว่าเป็นการซ้อมก่อนการทดสอบจริง ดังนั้นระหว่างนักศึกษา
ปฏิบัติกิจกรรมผู้สอนจะไม่เข้าไปแนะนำใด ๆ ทั้งสิ้น แต่จะนำผลงานมาวิจารณ์ หลังจากนักศึกษา
ปฏิบัติกิจกรรมแล้ว

1.2 บอกเรื่องราวและกิจกรรมที่จะทำในวันนี้

2. ขั้นสอน

2.1 ผู้สอนนำผลงานที่นักศึกษาทำไว้ในแผนการสอนที่ 6.1 และ 6.3 มาวิจารณ์ให้
นักศึกษาฟังเท่าที่จำเป็นจริง ๆ เพื่อให้นักศึกษาแก้ไขปรับปรุง

2.2 ให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติกิจกรรม คือ การวาดภาพคนในท่าทางตามอุดมคติแบบ โปลิคลิตัน โดยมีหุ่นคนจริงแสดงท่าทางให้นักศึกษาวาด เป็นเวลา 1 1/2 ชั่วโมง โดยผู้สอนไม่เข้าไปแนะนำนักศึกษาเหมือนเช่นที่เคยปฏิบัติ

2.3 นำผลงานที่นักศึกษาปฏิบัติมาแล้วมาวิจารณ์ให้นักศึกษาฟัง

2.4 นัดหมายการทดสอบหลังเรียน

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานของนักศึกษาที่ปฏิบัติในวันนี้ไปตรวจให้คะแนนโดยวิธีจัดอันดับคุณภาพ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการประเมินผลปลายภาคตามระเบียบของสถานศึกษาต่อไป

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 6

เรื่อง การวาดภาพคนแสดงท่าทาง 2 ท่า คือ

1. ทำยืนน้ำหนักรู้ที่ขาทั้งสองข้าง แขนปล่อยลงข้างลำตัว
2. ทำยืนน้ำหนักรู้ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่าพัก แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว แขนขวาหงอ

เวลา 12 ชั่วโมง

คำชี้แจง วิธีสอนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าในแสดงท่าทาง 2 ท่า สามารถแบ่งเป็น

กระบวนการสอนย่อย ๆ ตามเนื้อหาและกิจกรรมย่อย ๆ ดังต่อไปนี้

6.1 การวาดภาพคนในท่ายืนน้ำหนักรู้ที่ขาซ้าย ขาขวางอ แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว แขนขวาหงอ โดยมีกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

6.1.1 การศึกษาความสอดคล้องของภาพคนเหลี่ยม ภาพคนที่มีลักษณะเหมือนจริง และภาพคนที่แสดงกล้ามเนื้อ จากสื่อการสอนที่ผู้สอนสร้างขึ้นและจากหุ่นคนจริง

6.1.2 การทบทวนการแรเงาหน้า และวิธีวาดใบหน้า มือ เท้า

6.2 การทบทวนการแรเงาหน้า และวิธีวาดใบหน้า มือ เท้า

6.3 การวาดภาพคนในท่ายืนตรง น้ำหนักรู้ที่ขาทั้งสองข้าง โดยเน้นการวาดใบหน้า

6.4 การวาดภาพคนในท่าทางตามอุดมคติแบบไปลิคลิตัน

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 6.1

เรื่อง การวาดภาพคนในท่ายืน น้ำหนักรู้ที่ขาซ้าย ขาขวางอนัก แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว แขนขวาหงอ

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการสอบ (ภาคทฤษฎี) เรื่องกล้ามเนื้อครั้งที่ 3 และให้นักศึกษาที่มีคะแนนไม่ถึง 24 คะแนน ทดสอบใหม่คราวหน้า

1.2 บอกเรื่องที่จะสอนต่อไปคือ การวาดภาพคนในท่ายืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่าพัก ซึ่งมีเนื้อหาและกิจกรรมดังนี้คือ

1.2.1 การศึกษาความสอดคล้องของภาพคนเหลี่ยม ภาพคนในลักษณะเหมือนจริง และภาพคนแสดงกล้ามเนื้อในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย

1.2.2 ฝึกการวาดภาพคนจากหุ่นจริง

2. ขั้นสอน

2.1 พูดคุยกับนักศึกษาเกี่ยวกับผลงานการวาดภาพกล้ามเนื้อของคนที่ทำในครั้งก่อน พร้อมกับนำผลงานเหล่านั้นมาวิจารณ์ โดยชี้ให้เห็นข้อดีข้อด้อยของผลงาน เพื่อให้ศึกษานำไปเป็นข้อคิดในการแก้ไขการวาดภาพคนในครั้งต่อไป และเป็นการทบทวนความรู้เดิมไปในตัวด้วย

2.2 ติดแผ่นภาพเปรียบเทียบความสอดคล้องของการวาดภาพคนที่กระดานดำ แล้วอธิบายให้เห็นความสอดคล้องของภาพคนทั้ง 3 ภาพ คือ

2.2.1 ภาพที่ 1 เป็นภาพคนเหลี่ยมซึ่งเป็นพื้นฐานการวาดภาพแบบนอกเข้าไปใน ผู้สอนเน้นให้เห็นถึงส่วนต่าง ๆ ในร่างกายที่มีสภาวะเอียงรับกัน

2.2.2 ภาพที่ 2 เป็นภาพคนที่มีลักษณะเหมือนจริง ที่เราเห็นโดยทั่วไปจากภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับภาพที่ 1

2.2.3 ภาพที่ 3 เป็นภาพคนที่แสดงกล้ามเนื้อ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเข้าใจลักษณะของกล้ามเนื้อที่อยู่ในท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่าพัก ผู้สอนเน้นให้นักศึกษาเห็นถึงความสัมพันธ์กันของภาพที่ 1 กับภาพที่ 2 และเน้นให้เห็นถึงความแตกต่างกันระหว่างภาพคนในท่ายืนตรง และภาพคนยืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้ายด้วย

2.3 แจกแผ่นภาพแสดงกระบวนการวาดภาพคนยืน น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่าพัก ตามแบบของการวาดภาพคนแบบนอกเข้าใน และอธิบายพร้อมทั้งสาธิตการวาดภาพคนดังกล่าว ในบางส่วนของนักศึกษาสนใจและสอบถาม

2.4 ให้นักเรียนจริงแสดงท่ายืนน้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวางอในท่าพัก แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว และแขนขวาขงอ และอธิบายวิธีวาดภาพคนยืนจากหุ่นคนจริง โดยมีสาระดังนี้

2.4.1 การวาดภาพคนยืนจากหุ่นคนจริง นักศึกษาจะต้องวาดจากมุมหรือด้านที่เห็น (ยกเว้นด้านข้างและด้านหลัง) จริง เพราะนักศึกษาไม่สามารถวาดด้านเดียวกันได้ทุกคน เนื่องจากต้องนั่งรายรอบหุ่น การเห็นหุ่นจึงแตกต่างกันไป

2.4.2 อธิบายขั้นตอนการวาดหุ่นตามแผ่นภาพที่ใช้เป็นสื่อการสอน ซึ่งจะเริ่มต้นจากการกะส่วนเพื่อวาดภาพคนเหลี่ยม การวาดภาพคนเหลี่ยม การวาดภาพกล้ามเนื้อ และการปรับภาพกล้ามเนื้อ เป็นภาพคนตามที่ปรากฏภายนอก สลับกับการชี้ให้เห็นความสอดคล้องของภาพคนในแผ่นภาพกับภาพคนที่แสดงเป็นหุ่นให้วาดจนนักศึกษาเข้าใจ

2.5 นักศึกษาลงมือวาดภาพคนจากหุ่นคนจริง โดยใช้เวลา 1 1/2 ชั่วโมง ให้ได้คนละ 1 ภาพ หุ่นจะแสดงท่าครั้งละ 15 - 20 นาที นัก 5 นาที สลับกันจนครบ 1 1/2 ชั่วโมง และให้นักศึกษานำผลงานส่งผู้สอน

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานการวาดภาพคนที่วาดในวันนี้ไปตรวจให้คะแนนตามวิธีการจัดอันดับคุณภาพ พร้อมกับบันทึกข้อควรแก้ไขของผลงานแต่ละชิ้นไว้เพื่อแนะนำในคราวหน้า

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 6.2

เรื่อง การทบทวนการแรเงาน้ำหนักและวิธีวาดใบหน้า มือ และเท้า

เวลา 3 ชั่วโมง

1. แนะนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งผลการวาดภาพคนครึ่งก่อนให้นักศึกษาทราบ และนำผลงานเหล่านั้นมาวิจารณ์ให้นักศึกษามองเห็นข้อดีและข้อเสียของแต่ละคน ในเรื่องการแรเงาหน้า หน้า การวาดใบหน้า มือ และเท้า

1.2 บอกเรื่องที่จะสอนในวันนี้

1.3 แบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม ตามระดับคุณภาพของผลงาน ซึ่งเหตุผลในการแบ่งกลุ่ม ก็เพื่อการสอนและการปฏิบัติกิจกรรมที่แตกต่างกัน กล่าวคือกลุ่มเก่งให้แยกไปศึกษาค้นคว้าเรื่องที่กำหนดให้อย่างอิสระ และกลุ่มไม่เก่งศึกษากับผู้สอน

2. ขั้นสอน

2.1 กลุ่มเก่ง หรือกลุ่มที่มีความสามารถในการวาดภาพคน

ให้นักศึกษากลุ่มเก่งไปศึกษาวิธีวาดภาพใบหน้าคน มือ-เท้าของคนอย่างอิสระเป็นเวลา 1 1/2 ชั่วโมง แล้วนำผลงานมารายงานให้นักศึกษากลุ่มไม่เก่งฟัง ในช่วงท้ายของของการเรียนในวันนี้

2.2 กลุ่มไม่เก่ง หรือกลุ่มที่ยังไม่สามารถวาดภาพคนได้ดี ให้เรียนกับผู้สอนโดยเรียนเรื่อง การแรเงาหน้า หน้า การวาดภาพใบหน้า ดังต่อไปนี้

2.2.1 อธิบายการแรเงาหน้าแบบแรเงาเส้นเงาขาว และให้นักศึกษาฝึกหัดการแรเงาหน้าเป็นการทบทวนและเพิ่มทักษะ กิจกรรมที่ให้นักศึกษาฝึกหัดคือ การแรเงาหน้ารูปทรงกระบอก ทั้งรูปทรงกลม รูปเหลี่ยม รูปทรงรี ทุกภาพนักศึกษาจะต้องแรเงาหน้าด้วยวิธีแรเงาเส้นเงาขาว ตามระบบของแสง - เงาที่มีค่า 6 ค่า พร้อมทั้งให้นักศึกษาจะต้องแรเงาหน้าพื้นภาพด้วย ให้นักศึกษาปฏิบัติงานเป็นเวลา 1 ชั่วโมง ตลอดเวลาผู้สอนให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

2.2.2 อธิบายวิธีวาดใบหน้าแบบนอกเข้าใน โดยใช้แผ่นภาพแสดงวิธีวาดใบหน้าแบบนอกเข้าในเป็นสื่อการสอน เมื่ออธิบายเสร็จแล้วให้นักศึกษาวาดภาพใบหน้าคนพร้อมกับแก้ปัญหาอุปสรรคนั้นด้วย เป็นเวลา 1 ชั่วโมง

2.3 ให้นักศึกษากลุ่มเก่งรายงานผลการศึกษาวិิวดภาพใบหน้า มือ และเท้า ให้นักศึกษากลุ่มไม่เก่งฟัง พร้อมกับแสดงผลงานนั้นด้วย และให้นักศึกษากลุ่มไม่เก่งไปฝึกหัดวาดภาพมือ และเท้า (ในลักษณะที่สอดคล้องกับท่าทางที่ต้องการ 2 ท่า) ตามความรู้ที่ได้จากการรายงานของนักศึกษากลุ่มเก่ง หรือจะศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ก็ได้และให้นำผลงานส่งผู้สอนในคราวหน้า

3. การวัดผล - ประเมินผล

3.1 สังเกตความสนใจในการปฏิบัติการของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม และให้คะแนนผลงานโดยการจัดอันดับคุณภาพ

3.2 นำผลงานการฝึกวาดภาพใบหน้าคน และการแร่น้ำหนักไปตรวจให้คะแนน โดยวิธีการจัดอันดับคุณภาพ

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 6.3

เรื่อง การวาดภาพคนในท่ายืนตรงน้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนทั้งสองปล่อยลงข้างลำตัว โดยเน้นการวาดใบหน้า

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 ผู้สอนให้กำลังใจนักศึกษาโดยกล่าวถึงผลงานการวาดภาพคนที่พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ และยกตัวอย่างผลงานของนักศึกษาบางคนที่พัฒนาขึ้นว่าเดิมอย่างมากมาย ทั้งนี้เพราะความตั้งใจจริงของนักศึกษาเอง

1.2 บอกเรื่องที่จะสอนในวันนี้ คือ การวาดภาพคนในท่ายืนตรง น้ำหนักอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนปล่อยลงข้างลำตัว โดยเน้นการวาดใบหน้า

2. ขั้นสอน

2.1 แจ้งรายละเอียดของกิจกรรมวันนี้คือ ถึงแม้ว่าจะวาดภาพคนในทำขึ้นตรงเต็มตัว แต่ให้เห็นเทโพหน้า สำหรับส่วนอื่น ๆ เช่น รูปและพื้น ต้องเหมาะสมด้วย

2.2 อธิบายการวาดและแรเงาเทโพหน้าคน โดยนำผลงานการวาดภาพเทโพหน้าคนครึ่งที่แล้วมาวิจารณ์ ในด้านสัดส่วน แสง-เงา และการแรเงาเทโพ โดยเน้นให้เห็นว่าส่วนของเทโพที่กลมและรับแสงจะมีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม

2.3 วิธีการแรเงาเทโพหน้าและส่วนอื่นของร่างกาย ให้แรเงาเทโพจากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย โดยยกตัวอย่างภาพถ่ายแสดงแสง-เงา บนเทโพประกอบการอธิบาย

2.4 ทบทวนกระบวนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าในและการทำ negative space ดังนี้

2.4.1 การลากเส้นตั้งฉากในกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.4.2 แบ่งเส้นตั้งฉากเป็น 7 1/2 ส่วน โดยกะให้เหมาะสมกับหน้ากระดาษ

2.4.3 ร่างภาพคนเหลี่ยมโดยคำนึงถึงทฤษฎี และความเป็นจริงตามที่ได้เห็น

2.4.4 ร่างภาพกลมเนื้อในโครงสร้างของคนเหลี่ยม

2.4.5 ร่างเส้นรอบรูปให้ชัดเจนขึ้น

2.4.6 แรเงาเทโพรูปและพื้น โดยการแทนค่าน้ำหนักอ่อนแก่ของแสง-เงา โดยขั้นนี้ให้นักศึกษาแรเงาเทโพพื้น หรือทำ negative space ก่อน แล้วแรเงาเทโพภาพสุดท้าย จึงปรับปรุงรูปและพื้นให้ประสานสัมพันธ์กัน

2.5 ให้ศึกษาลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยวาดภาพคนทำขึ้นตรง จากหุ่นคนจริง โดยใช้เวลาปฏิบัติกิจกรรม 1 1/2 ชั่วโมง และย้ำเตือนให้นักศึกษาทำงานให้เสร็จทันเวลา ส่วนผู้สอนคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดเป็นรายบุคคล โดยเฉพาะเรื่องการสร้าง highlight และการเน้นขั้นสุดท้าย

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานที่นักศึกษาปฏิบัติในวันนี้ไปตรวจให้คะแนนตามวิธีจัดอันดับคุณภาพ และเตรียมนำข้อดีและข้อเสียของผลงานนักศึกษาแต่ละคนไปวิจารณ์ให้นักศึกษา เพื่อการปรับปรุงงานของตนในคราวหน้า

กระบวนการสอนบทเรียนที่ 6.4

เรื่อง การวาดภาพคนในท่ายืนหน้าหมอกอยู่ที่ชาย ชายวางอ้นก แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว แขนขวายกอ หรือท่าทางตามอุดมคติแบบ โปลิคลิตัน

เวลา 3 ชั่วโมง

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 แจ้งให้นักศึกษาทราบว่า การเรียนครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้าย และให้กำลังใจโดยกล่าวว่า ผลงานการวาดภาพคนของนักศึกษาทุกคนดีขึ้นตามลำดับ ทราบได้จากการเปรียบเทียบกับผลงานที่ทดสอบก่อนเรียน

สำหรับการปฏิบัติกิจกรรมครั้งสุดท้ายในวันนี้ ถือว่าเป็นการซ้อมก่อนการทดสอบจริง ดังนั้นระหว่างที่นักศึกษาปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนจะไม่เข้าไปแนะนำใด ๆ ทั้งสิ้น แต่จะนำผลงานมาวิจารณ์หลังจากนักศึกษาทำงานเสร็จแล้ว

1.2 บอกเรื่องที่จะสอนในวันนี้ คือ การวาดภาพคนในท่ายืนหน้าหมอกอยู่ที่ชาย ชายวางอ้นก แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว แขนขวายกอ หรือที่เรียกว่าท่าทางตามอุดมคติแบบ โปลิคลิตัน

2. ขั้นสอน

2.1 นำผลงานการวาดภาพคนที่นักศึกษาทำไว้ในแผนการสอนบทเรียนที่ 6.1 และ 6.3 มาวิจารณ์ให้นักศึกษาฟังเท่าที่จำเป็น เพื่อให้นักศึกษาได้แก้ไขในเรื่องสัดส่วน ขนาด แสง-เงา การลบด้วยยางลบเพื่อสร้างน้ำหนักในภาพ

2.2 ให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติกิจกรรม คือ การวาดภาพคนจากหุ่นคนจริง โดยมีกระบวนการดังนี้

2.2.1 หุ่นแสดงท่าทางที่กำหนดให้

2.2.2 นักศึกษาเลือกมุมที่จะวาด

2.2.3 นักศึกษาลงมือวาดภาพคนตามกระบวนการวาดภาพคนแบบนอกเข้าในตามที่ได้ศึกษามา คือ ชั้นแรกจะต้องสร้างภาพคนเหลื่อมชั้นมาก่อน ต่อไปจึงร่างภาพกล้ำเนื้อ และแรเงาหน้าภาพคนตามสภาพของแสง - เงา ที่ปรากฏ สิ่งที่จะลืมไม่ได้คือ การแก้ปัญหารูปและพื้นที่โดยการแรเงาหน้าพื้นภาพ หรือการทำ negative space

2.3 นำผลงานที่นักศึกษาปฏิบัติแล้วมาวิจารณ์ โดยให้นักศึกษานำผลงานไปวางเรียงที่หน้าห้องเรียน และดำเนินการวิจารณ์ไปที่ละภาพ และผู้สอนได้นำผลงานเก่าของนักศึกษามาทดลองแก้ไขให้ดูเป็นตัวอย่างด้วย

2.4 นัดหมายการทดสอบ (ภาคปฏิบัติ) หลังเรียน โดยย้าให้นักศึกษาจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการวาดภาพคนให้พร้อม ส่วนกระดาษสำหรับทดสอบ ผู้สอนจะจัดเตรียมไว้ให้เอง แต่ นักศึกษาจะต้องเตรียมกระดาษรองวาดมาเอง

3. การวัดผล - ประเมินผล

นำผลงานการวาดภาพคนที่นักศึกษาปฏิบัติในขั้นนี้ไปตรวจให้คะแนน โดยวิธีจัดอันดับคุณภาพ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการประเมินผลปลายภาคตามระเบียบของสถานศึกษาต่อไป

ภาคผนวก ง

แบบประเมินความสามารถในการวาดภาพคน

ภาคผนวก ง.

แบบประเมินความสามารถในการวาดภาพคน

ภาพที่.....

ชื่อ นามสกุล

ส่วนประกอบของศิลปะ	คะแนน					รวมคะแนน
	1	2	3	4	5	
1. สัดส่วน						
2. รูปทรง						
3. แสง - เงา						
4. ความสมดุล						
5. การแรเงา						
รวมคะแนน						

ข้อเสนอแนะในการประเมินผลงาน

1. การตรวจและให้คะแนน ควรดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 แยกผลงานออกเป็น 3 อันดับคุณภาพ คือ น้อย ปานกลาง มาก
 - 1.2 จัดอันดับความสัมพันธ์ของผลงานทั้ง 3 อันดับให้มีความลดหลั่นตามลำดับ
 - 1.3 ให้คะแนนผลงานแต่ละชิ้นตามลำดับ
 - 1.4 ตรวจสอบขั้นสุดท้าย
2. การให้คะแนนควรพิจารณาให้คะแนนแต่ละส่วนประกอบของศิลปะ เช่น เมื่อให้คะแนน "สัดส่วน" ก็ให้คะแนน "สัดส่วน" จนครบทุกคน ต่อไปจึงให้คะแนน "รูปทรง" ก็ให้คะแนน "รูปทรง" จนครบทุกคน เป็นต้น
3. การตรวจและให้คะแนน ควรกระทำติดต่อกันจนครบหมดทุกคน
4. การพิจารณาสวนประกอบทางศิลปะ
 - 4.1 สัดส่วน พิจารณาความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ในร่างกายของคนตามหน้าที่ถ่ายทอด
 - 4.2 รูปทรง พิจารณาภาพคนซึ่งแสดงมิติ มวลและปริมาตร อันเกิดจากการแรเงาหน้า
 - 4.3 แสง - เงา พิจารณาการแทนค่าน้ำหนักอ่อนแก่ของรูปทรงคนที่มองเห็น
 - 4.4 ความสมดุล พิจารณาสภาพการทรงตัวของท่าทางของภาพคน
 - 4.5 การแรเงา พิจารณาวิธีการลงน้ำหนักอ่อนแก่ ตามสภาพของแสง-เงา และแสดงความสัมพันธ์ของรูปและพื้น
5. ความหมายของคะแนนในตารางประเมินผล
 - 1 คะแนน หมายถึง มีความสามารถน้อยมาก
 - 2 คะแนน หมายถึง มีความสามารถน้อย
 - 3 คะแนน หมายถึง มีความสามารถปานกลาง
 - 4 คะแนน หมายถึง มีความสามารถดี
 - 5 คะแนน หมายถึง มีความสามารถดีมาก

ภาคผนวก จ

แบบทดสอบการวาดภาพคน (ภาคปฏิบัติ)

ภาคผนวก จ

แบบทดสอบการวาดภาพคน (ภาคปฏิบัติ)คำชี้แจง

1. ให้วาดภาพคนด้วยดินสอดำหรือแท่งถ่านแกรไฟท์ จำนวน 2 ภาพ โดยใช้เวลาวาดภาพละ 1 1/2 ชั่วโมง
2. ในการทดสอบการวาดภาพคน จะมีหุ่นคนจริงมาแสดงท่าทางให้วาด และนักศึกษาจะต้องวาดจากตำแหน่งที่แต่ละคนนั่งตามที่มองเห็นหุ่น และให้วาดเฉพาะด้านหน้าและด้านเฉียงเท่านั้น ห้ามวาดด้านข้างหรือด้านหลัง
3. หุ่นจะแสดงท่าทางตามแบบทดสอบข้อ 1 ก่อน โดยหุ่นจะนั่งเป็นครั้งคราว เมื่อวาดครบ 1 1/2 ชั่วโมง ผู้คุมสอบจะเก็บกระดาษทดสอบทันที แล้วหุ่นจะแสดงท่าทางตามแบบทดสอบข้อ 2 ให้ นักศึกษาทดสอบต่อไปอีก 1 1/2 ชั่วโมง เมื่อครบกำหนด ผู้คุมสอบก็จะเก็บกระดาษทดสอบทันทีเช่นกัน
4. ในการทดสอบครั้งนี้ นักศึกษาต้องเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์มาเอง ยกเว้นกระดาษทดสอบที่ผู้คุมสอบจะแจกให้ครั้งละ 1 แผ่น

แบบทดสอบข้อ 1 จงวาดภาพคนยืนตรง น้าหน้าอยู่ที่ขาทั้งสองข้าง แขนทั้งสองปล่อยลงข้างลำตัว

แบบทดสอบข้อ 2 จงวาดภาพคนยืน น้าหน้าอยู่ที่ขาซ้าย ขาขวาวางในท่ายืนพัก แขนซ้ายปล่อยลงข้างลำตัว ส่วนแขนขวาขงอ

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นายทวีเกียรติ ไชยขงยศ

เกิดวันที่ 2 เดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช 2488

สถานที่เกิด

อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

สถานที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 30/89 หมู่ 1 ถนนแควดี

ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง นครบุรี 11000

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน

อาจารย์ 2 ระดับ 6

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

ภาควิชาศิลปะ วิทยาลัยครูสวนดุสิต

ถนนราชวิถี เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2505

มัธยมศึกษา จากโรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย

พ.ศ. 2510

ป.ม.ช. (วิชาเอกจิตรกรรม) จากโรงเรียนเพาะช่าง

พ.ศ. 2515

กศ.บ. (วิชาเอกศิลปศึกษา) จากมหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

พ.ศ. 2531

กศ.ม. (วิชาเอกศิลปศึกษา) จากมหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร